ان احسن احسن آنچه خلق احسن صدق رسول

طبقے گل دیسنگنے قیلماس چاغ
گلستانیمدین آل بیر یفراغ

شوق گلستان مصور

گل زمانی بیش آلتی کوندور بس
بو گلستان همیشه پاک نفس

مطبوعه مطبع غلامی

اعلان دیگر طبع لاری مترجمنه یعنی ملا مراز خواجه ایشان بن صالح خواجه
ایشانغه مخصوص و باشقه لارغه ممنوع یعنی معرض محکمه ده مواخذه اولنور

ЛИТОГРАФІЯ Гуламъ Хасанъ АРИФДЖАНОВА
Ташкентъ

www.ziyouz.com kutubxonasi

سبب ترجمۂ گلستان

بسم اللہ الرحمن الرحیم

منت خدایہ مخصوص دور کہ نضارت بہار بارانی لسان ورقیہ شرح گلستان کوستار میش × ونکہت بہار ریاض رضوانی کونکل غنچہ سیغہ ابواب بوستان آمیش × حکمات کلشنیدا کی کل لارنی عدم شبستانیدن وجود چمنستانیغہ کیلتورمیش × ومخلوقات خیابانیدا کی سنبل لارنی مفقودیت بہارستانیدین معلومیت سنبلستانیغہ سورمیش × ایکہ چون صبح نوینک ایتی ظہور × ایلاکیم تیرہ شام جبہۂ حور × ظاہر ایتی عدم شبستانی × بوزمینک آزادہ سرو بوستانی × سبزہ اطرافیدہ نسیم بہار × سمن وسنبل ایچی لیل ونہار × درود بی امتنان اول ایتیغہ منحصر دور کہ وانک فعلی خلق عظیم ایہ جلیلہ سیلہ مخاطب ایلمیش × وتخلقوا باخلاق اللہ حدیث فیہ سیلہ مخاطب ایلمیش × بلبل بیان گلستان نعتین شوقیدہ نگارستان سخنی کیزمیش × وطوطی زبان آل واصحابین ثنا سیدہ شکرستان مدحین ایستامیش × نسیمی گل بہاران ایک سلامی × گلستان ارم ینکلیغ پیامی × گل تر دیک درود روح سرور کہ قیلغای جان ماعنی معطر × وبعد معلوم ولغایکہ بو صحایفہ ینک منقشی × وبو اوراق نینک مرقشی × بندۂ بیمقدار × سراپا عجز وانکسار × احقر طلاب وضعف العباد مراد خواجہ بن الحاج صالح خواجہ تاشکندی اصلح اللہ شانہ ایتار کہ بر کون ایمن اوقات واشرف ساعات × دہ برنجہ اجا ایم بیلان کہ ہر بری مروت جمیع بقہ سی ینک نوسی × وفتوت وحسی ینک شیرین میوہ سی × ایرلیلار مصاحبتیمز واقع بولدی مجلس ذاکرہ میزدہ بزفرق اسلامینک عوام ناسینی اخلاق شنیعہ لاری دین سوز زقاچتی آنلار دین بری ایہ منزل اہل اسلام دین معدود بعض اشخاص کو ریمز میز کہ بو بلاردہ نہ تہذیب اخلاق اثری × نہ کمالات علمیہ امارہ سی × بیلور فقط اوناس دنیویہ تعلق تہافتلاری وکلاب بیدا کبی مرغوبات عنیہ میل وتہالک لاری × بلکہ محض حیوانیت وحشیت وسائرہ لاری نمایان بولوبان مضر شر × ومتجاہر بالضرر × بولما غلاری ای العین مشاہدہ ایتیلماکدہ دور شریعتیغہ انتسابلاری دین بو شریعلاری نہ ایلابان تہذیب حاصل بولیسیدر کہ اطوار ناہنجاریلاری شریعت مطہرہ عنہ عطف وسنا ایتیب بولیسیدر آنلارا اخلاق سنیہ علیہ اسلامینک لدنیاتینی بیلمس واکتساب معارف دینیہ بیلان

سبب ترجمہ

علم اخلاق نی فرض عین و عین ایلامیشدور لار و حضرت شیخ علیه الرحمه بو یوریشلار که مراد از نزول قرآن تحصیل سیرت خوب ست
ترتیل سوره مکتوب دیب سوینکره اخلاق نبی و دیگر اخلاق او چون تصنیف قیلینغان کتابلار اینک ذکری اثنا سیده دائره
ادبیات اینک مرکزی و فصاحت و بلاغت اینک منبعی ایه افتخار اسلام حکیم نباض حضرت شیخ سعدی شیرازی علیه رحمة الله
الباری انار الله برهانه و افاض برکاته و احسانه اینک اثر نفیسه سی اولمیش کتاب گلستان که اعجوبه اهل خیال و نمونه سحر حلال
و نوباوه خمستان بیان و تذکره دوستان زمان و ارباب سخن غنه سرمایه و اهل فطن غیر پیرایه الفاظ بدیعی فصل بیع بیلان برابر
و معانی منیعی وصل عنانی بیلان برادر حضرت مولوی جامی علیه الرحمه بو یوریشلار که مثنوی نه گلستان که روضه بهشت
خار و خاشاک او عبیر سرشت × با بهایش بهشت دریا × فیض ده قصهاش کوثرها × نکتهایش نهفته در پرده × رشک حوران
پرورده × دلکش شعار او بلند اشجار × از غم لطف تحتها الانهار × میرزا بیدل علیه الرحمه بو یوریشلار که بیت از گل و سنبل
و نشر سعدی قانعم × این معانی در گلستان بیشتر دارد بهار × و حضرت شیخ اوزلاری هم بو یوریشلار نه خوش دیمیشلار قطعه
بچه کار آید ز گل طبقی × از گلستان من ببر ورقی × گل همین پنج روز و شش باشد × وین گلستان همیشه خوش باشد × فاضلان
بخرد که صرافان سکه براعت دیر لار اگر تحقیق کوزی بیلان بدایع صنایعی غنه و ابلغ لطایفی نظر سالسه لار بیلار لار که واقعا جوهر
قندای کوهر لار مخزون دور و بوطباده منادی عنبر لار مشحون تا الآن هیچکیمه بو قبیله معانی جمیل نی الفاظ قلیل ده و بو جمیع حکمت آمیز
مقاصد دقیق نی عبارت رقیق ذبیان ایلاکان ایماس و الحق نسخه دور که مطلوب و بهجه دور که مرغوب هیچکاه اولوا الالباب و قبلگاه
طلاب و مجلسیمیزده تذکر اولوندی و احباب دین پروری ایدی شونینکدیک اخلاق غنه دائرلی و حکمی مغز کتابیمیزنی آورو پایک
لارنینک هر بر صنفی اوزتیل لاریغه ترجمه ایلاب مکتب و مدرسه لاریده اولادلاریغه اوقوتوب اینک غریب حکایت لاردین نصیحه لار
و عجیب پند و نصیحت لاری دین بهره لار ایسب متخلق و اینک بیلان تربیت تایب اصلاح نفس اتیب من وجه بختیار اولوب
اقطار عالمنه تفوق ایتار لار سر اندین محروم اماشیان غبطه اولان سعادت غیر اینک حال و عاقبتی نی کوروب متعظ
اولماقی لازم دور که السعید من اتعظ بغیره بو یولمیشدور دیب افسوس و ندامت چیکیب ایدی
نیمه بولور ایردی بو مخدره صاحب جمال اینک و نوعروس حجله خیال اینک پرده قناعتینی رفع ایتکو دیک خفیائی ترکی
عبارتیله ترجمه و اینک مشکلات و معضلاتین عیان و ایضاح قیلغو دیک بر شرح بولسه ایردی عامه ناس غیر عبارات معلوم
و استعمالاتی مفهوم بولوب بز ترکستان اهالی اینک اولاد و احفادی اینک پند و نصیحتی ایله منتفع اولوب اخلاق حسنه

www.ziyouz.com kutubxonasi

ترجمهٔ منثوره برله مفاد لارین ایضاح و شراح عظام نینک تحقیق لارین لسان چغتائی برله نقل ایلادیم و نیچه لغات معتبره دین اتخاذ ایله لغت لارین حل ایلادیم و بعض طالب غبا هوا المراد اسهل اولسون دیب بعضاً دون البعض قواعد نحویین ازدیم و بعض فضلا نینک ایلالارنیچه بلبلان طلابغه کلستان معانی نینک گل گشتیغه مشوق اولسون دیب شوق گلستان اسمیله مسمی ایلادیم و مقتضای امرا جابغه علاوه اوشبو تکلفات دین مقصدیم شریعت محمدیه غه انتسابی بولغان اخلاق کتابلار موجود بولوب تو روب آینک اوزلارینه رهبر نجات ایتملغان و ثمرات نافعه سیدین محروم قالغانلار نصایح و حکم لاری دین منفعت آلسه لار شاید آنلار دین بری نینک بو عاجز حقیر و قیلغان دعاسی درگاه ایزدیده مستجاب اولوب بو عاصی غفران دریاسیده شناور اولسه همان ارباب عرفان دین متوقع و اصحاب احسان دین متضرع شولدورکه بو بنده کمتر نینک و ذره احقر نینک هر عیب و قصور دین و نقصان فتور دین رسه لار سهو قلمغه راجع بیلیب اندین اغماض ایلانلار کچه تیمیش خطا و خلل و بو سهو و زلل ملحوظ لاری اولسه هم

خذ ما صفا دع ما کدر منطوقیغه عمل بولوب کان بولوب خزف فین قیو بو کوهر بیرش بهین قیو بو جوهرین آلسونلار یعنی گلستان کیرکان کشی کبی تیکانین قویوب گلیغه متوجه بولسونلار و سلیم دل لار کبی ساده خاطر پلنگینی آهو گیر ایلا ماسونلار بیت

کرچه نفس بشر اولیور خطادن دور × کرم بیلان نظر ایلانک دیمانک وفیه نظر × العذر عند کرام الناس مقبول و بلکه اکر بو مضمون غنچه سی نسیان بوزاسیدین تبیان شاخساری و زره آچیلمغی محتاج کور و لا اصلاح خاطری نینک نسیمی برله نضارتیغه بذل عنایت نی بویورسونلار که اجر عظیم تابعیلار بیت مزدکارنیکوان ضایع نماند نزد حق

لا یضیع الله فی الدارین اجر المحسنین × والله الموفق الی سبیل الرشاد و هو رؤف بالعباد و حسبی و نعم الوکیل

ترجمهٔ حالات شیخ

جلیل افصح المتکلمین و الملهم المتاخرین و المتقدمین شیخ سعدی علیه الرحمه که غایت اشتهار دین مستغنی لوصف لار و معنی رایان بدایع نگار اول جنابی نمکدان اخر ان شعرا تارلار و اوج گرایان مراتب حسن گفتار اول ذاتی پیمبر ملک سخن بیلا لار و فرق غیر ملیه منبر فیلسوف اسلام بیب ایلا لار غرض قانچه او صاف ظاهری و باطنی لاری ایزساک و قانچه کمالات صوری و معنوی لاری شرح ایلاسا مسندین بری هم دیکان بو بسمیر حاصل خلافی بو فکه اول بزرکوار اهل شیراز علیین طرازدین و ولاد اعاظم شعرا اسلام و حکما صوفیه دین اولوب آنتخی قرن هجری ۷ اواخرینه تابکان فارس دیسه بن زنگی نینک زمانیده شیراز ده تولد ایتمکله حکمدار الیا سعید مسمی بو سمیش اولغان بیک طرفیدین اینک نامیغه نسبت برله سعدی اسمیله مسمی و متخلص المیش ایدی و سن مبارک لاری بر بوز یکرمه غه یتیب طبیعی کوریمیش لار ایدی بر ولیده بر بوزایکی و طفولیت برله اوتمیش اون یاشلارین ما عدا و تنزل علوم ظاهری و باطنی نسبیغه خوض ایلامیشلار و اکثر بغداده نظامیه مدرسه سیده ابو الفرج بن جوزی حلقه درسیده تحصیل

www.ziyouz.com kutubxonasi

ماشاء الله لا قوة الا بالله

پیمن چمن آرای کن فکان و رنگین فرمای گل ریحان نسخهٔ دلپذیر اعنی گلستان قدوة الابرار شیخ مصلح الدین سعدی
شیرازی بسعی و اهتمام و انتظام مالا کلام ملا مراد خواجه ایشان بن صالح خواجه ایشان غفر الله لهما زینت ترجمه یافته مسمی

شوق گلستان

گشته بود لهذا در بلدهٔ تاشکند در مطبع غلامی مطبوع شده سرمهٔ رفع نگرانی در چشم مشتاقان
کشید و کافهٔ حقوق و تکرار طبعش مترجم مذکور را مخصوص گردانیده دیگرانرا ممنوع گردانیده شد

در مطبع بلطاق شاه تاشکند طبع

www.ziyouz.com kutubxonasi

بسم الله الرحمن الرحیم

دیباچه

منت خدای را عز و جل که طاعتش موجب قربت ست

منت عزیز و جلیل بولغان خدا غه مخصوص دورکه انکا اطاعت یقین لیک غه سبب دور

و بشکر اندرش مزید نعمت هر نفسی که فرو میرود ممد حیات ست

و اینک شکریده نعمت ینک ازدیادی ثابت دور هر بر نفس که تو بان غه توشار تیر یکلیکغه اعانت ایتکوچی دور

و چون بر می آید مفرح ذات پس در هر نفسی دو نعمت

وقتیکه یو قاری چیقار وجود غه خرسندلیک بر کوچیدور بو صورتده هر بر نفسده ایکی نعمت

موجودست و بر هر نعمت شکری واجب بیت

ظاهر دور و هر بر نعمت غه شکر واجب دور

از دست و زبان که بر آید — کز عهدهٔ شکرش بدر آید

کیم اولغای که کیلکای تیل و ایلکیدین — که چیقه اینک عهدهٔ شکریدین

اعملوا آل داود شکرا وقلیل من عبادی الشکور قطعه

ای اتباع داود عملنغه کیلتورنگیز شکرنی — وحال آنکه مبالغه برلان شکرایتا دورکان بندلاریم آز دور

بنده همان به که ز تقصیر خویش — عذر بدرگاه خدا آورد

بنده غه اول یخشی که تقصیردین — عذر خدادر کهیغا کیلتورور

ورنه سزاوار خداوندیش — کس نتواند که بجا آورد

یوقسه خدا لایقیده هیچ کیشی — قادر ایماس شکر بجا کیلتورور

باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت

خدانینگ نهایت سیز احسانی یامغوری هر طرفغه یتوشمیش — و دریغ سیز نعمتی

بیدریغش همه جا کشیده پرده ناموس بندگان

دستارخوانی جمله عالمغه یازیلمیش — قل لاری ینگ عصمت پرده سینی

بگناه فاحش ندرد و وظیفه روزی بخطای منکر نبرد قطعه

یمان گناه سبی بیلان یرتماس — وکونگی وظیفه سینی نامقبول خطالاری سبی بیلان قطع ایلاماس

ای کریمی که از خزانه غیب — گبر و ترسا وظیفه خور داری

ای کریمیکه غیب خزینه دین — گبر و ترسا وظیفه خوارینگ بار

دوستان را کجا کنی محروم — تو که با دشمنان نظر داری

قیلی غونگ آشنانی بی بهره — سن که دشمن لاره نگاهینگ بار

فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه

صبا شمالی فراشیغه خدا بویوردی — تاکیم زمرد کبی چمن لارنی یازغای — و دایه کبی

ابر بهاری را فرموده تا نبات نباتات را در مهد زمین بپرورد

بهار بولوطیغه امر ایلادی — تاکیم نباتات قیزلارینی یر بشیکیده تربیت ایلاغای

دیباچه

دیباچه

و درختان را بخلعت نوروزی قبای سبز ورق در بر کرده

و درخت لارینک نوروزی خلعت مقابلیده کوک برگ جامه سینی اوستیغه کیدوریش

و اطفال شاخ را بقدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده و عصاره

و شاخ باله لاری ینک فصل بهارینک دخولی سببی بیلان چیچک کلاهینی باشیغه قویمش و عسل

نحلی بقدرت او شهد فایق شده و تخم خرما بتربیتش نخل باسق گشته

ایرسی ینک قیلغان قیمی خدا ینک قدرتی بیلان بال بولمیش و خرما تخمنی اینک تربیسی سببی بیلان اوزون خرما درختی بولمیش

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند

ابر و یل هم آی کون آسمان کارینکده دور

همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار

سن اوچون بو برچه سی سرگشته و فرمان توتار

تا توانائی بکف آری و بغفلت نخوری

بیمه غفلت بر له کیلتورسنک قولینکا نانی نی

شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

بو لمغای انصاف شرطی تو تماسانک فرمانی نی

در خبرست از سرور کائنات و مفخر موجودات و رحمت عالمیان

حدیث ده کیلمیشدور مخلوقات ینک سیدین و موجودات ینک مایه الافتخاریدین و اهل عالم ینک رحمتیدین

و صفوت آدمیان و تتمه دور زمان محمد مصطفی علیه الصلوة والسلام

و آدم اولغلی ینک سره سیدین و دائره زمان ینک تتمه سیدین محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم دور

شفیع مطاع نبی کریم

شافع امت اولوغ پیغمبر نیکو خصال

قسیم جسیم نسیم وسیم

خوب صورت بزرگ و پاکیزه بو صاحب جمال

چه غم دیوار امت را که باشد چون تو پشتیبان

نه غم دیوار امت لارکا سندیک بولسه پشتیبان

چه باک از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتیبان

نه قورقو قوچی دینکیز دین انکا بولسه نوح کشتیبان

شعر بلغ العلی بکمالہ

یتی عالی لیکه کمالی ایله

کشف الدجی بجمالہ

آچتی ظلمت لاری جمالی ایله

www.ziyouz.com kutubxonasi

حَسُنَتْ جَمِيعُ خِصَالِهِ — صَلُّوا عَلَيْهِ وَآلِهِ

بخشی بولدی جمیع اخلاقی — انکا ایتینگ درود آلی ایله

هرگاه که یکی از بندگان گنهکار پریشان روزگار دست انابت

هر وقت که احوالی پریشان گنهکار بنده لار دین بری توبه و رجوع قولی نے

بامید اجابت بدرگاه حق جل وعلا بر دارد ایزد تعالے

قبول بولور امیدی بیلان بارگاه صمدانیغه کوتارسه الله تعالے

در وی نظر نکند بازش بخواند بار دیگر اعراض کند بازش

انکا التفات ایتماس ایسه ینه اول بنده طلب مغفرت ایلاسون الله تعالی انکینچی مره اعراض ایلاایسه ینه

بتضرع وزاری بخواند حق سبحانه وتعالی گوید یا ملائکتی

تضرع و فغان بیلان طلب مغفرت ایلاسون سونکره الله تعالی ایتور ای فرشته لاریم

قد استحییت من عبدی ولیس له رب غیری

بتحقیق بندمدین حیا ایلادیم وحال انکه اول بندم ینگ مندین باشقه معبودی یوقدور

فقد غفرت له یعنی دعوتش را اجابت کردم وحاجتش را

پس بتحقیق من انی مغفرت ایلادیم یعنی اول بندم ینگ دعاسینی قبول ایتدم ومقصودینی

برآوردم که از بسیاری دعا وزاری بنده شرم همی دارم بیت

حاصل ایلادیم زیراکه بنده ینگ کوب دعا وفریاد دیدین اویالور من

کرم بین ولطف خداوندگار — گنه بنده کردست واو شرمسار

باق کرم ولطف خدا ینگنی بیل — بنده گنه قیلغوچی دور اول خجل

عاکفان کعبه جلالش بتقصیر عبادت معترفند که

خدا ینگ عظمتی کعبه سیده مقیم بولغانلار عبادتدا کی قصورلاریغه اقرار قیلیب دیرلار که

دیباچه

ما عبدناك حق عبادتك وواصفان حلیه جمالش بتحیر

بز سنکا مناسب عبادت پیلان عبادت قیلالمادوک وخدانینک جمال اکمالی نیک زننتین وصف الیلکو حیلاوادی حیرتده

منسوب که ما عرفناك حق معرفتك قطعه

کرفتار بولوب ایتورلار که بیز سنی حق معرفتینک پیلان پیلالمادوک

کر کسی وصف او زمن پرسد — بیدل از بی نشان چه کوید باز

کرکیشی سوره وصفینی مندین — بی نشان دین نه ایتا دور بیدل

عاشقان کشتگان معشوقند — بر نیاید ز کشتگان آواز

عشق ایلی خوبلارا اولوک لاری دور — کیلماکای کشته دین ناوش ایدل

یکی از صاحبدلان سر بجیب مراقبه فرو برده بود و در بحر مکاشفه

عارف کامل لار دین بری — باشنی مراقبه یقا سیغه ایندورمیش ایردی — ومکاشفه دریاسیغه

مستغرق شده آنگاه که ازان حالت باز آمد یکی از اصحاب

غرق بولمیش ایردی — اولوقت که اول عارف عالم مکاشفه دین هشیار لیق عالمیغه کیلدی اصحاب دین بری

بطریق انبساط گفت ازان بوستان که تو بودی ما را چه تحفه کرامت

کستاخلیک طریقی بیرله دیدی — اول بوستان دین کیسن ایردینک — بزکا نیمه کرامت تحفه سی

آوردی گفت بخاطر داشتم که چون بدرخت گل برسم دامنی پر کنم

کیلتوردونک عارف ایدی خاطریده توتدیم که وقتیکه گل درختیغه یتیشارایسم — بیرایناک نی تولدورارمن

هدیهٔ اصحاب را چون برسیدم بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست رفت

یارانلارغه هدیه اوچون وقتیکه گلغه یتوشدیم — منی گل نینک ایسی انلاغه مست قیلدیکه اینا کیم قولیمدین کیتی

ای مرغ سحر عشق زپروانه بیاموز — کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

بلبلا اورگن رموز عشق نی پروانه دین — اول کویوک نینک جانی کیتی کیلمادی اوازی نینک

دیباچه

واصفان حلیه جمالش بتحیر

واصفان قلنغوچی معنا سیده یا حلیه یا

جمالینک کسری ولام الیفنک مکونی

بر لغت معنا سیده شرح الم

صورت و شکل معنا سیده دیمش

دور الیفنده کم عرفناک اهل مشهوراول محذوف

شرح الم کم تفتم و تشکیل معنا سیده

نشان حرب بولا سه انی دیر لار

نو جایا مراد ضاد دور حاصل بیت

سوال الیا یعنی مکاشفه حقیقت پیلان

ضالی وصفینی پیلمیل پیسه اینک

جوابیده دیرمس بنده قدرت بیز دور

دخدا ذاتنا انشان بیز دور و ظاهر

دور که قدرت بیز نشان بیز دین

نیمه نی بیان ایلادیمز

ما قاله قشرح سودی بیدل ایشی

معنا سیده بولسه هم موینکدیک

بیر لارده والده و حیران مراد دور

دیمش بازکلرسی اکر چیندم تکلف

پیلان بیته کیسن اچوق معنا لاری

برا فقره قال بولسه هم بو بیرده مناسب

تاکید دور دیبان تاول ایچیش

۱۲

کشتکان یا کشته

ینک جمعی اولدور دولکان یا کشته

دیباچه

یا انکه ادات جر و معنی جهتی دین

کشتکانغه معقید دور یا بر نیا یدیکه

بحسب لغت بولمای کیلمس دیک دور

بولسه هم اشتمال دور چنانچه اهل تصوف

صاحبدل یا اکثر دین عبارت دور

دیر لار که اول یا اکثر دین مراد حضرت

و بعضیلار صاحبدل دین مراد دیمشلار

شیخ نینک اولدور دیر لار

یا جیب یا دیب یا تانی دیر لار

یا جیب یا دیب یا تو جو قلیب طالب

چونکه نی خدا غرضه تو جو قلیب مکاشفه

فیض اولماغه نی دیر لار ۱۲

احوال غیبکا اطلاع نی دیر لار

مستغرق یا غرق بولمیش

مستغرق شده یا تقدیر بیتمش

یا بیتمش ۱۲

ازان حالت یا دیدار

یا افاقه غیر کیلدی

بود دور یا ازان حالت یا دیدار

مکاشفه دیکا اللاه سحانه

دیکا یا اصحاب یا جمع صاحب

سوری یا غیره ۱۲

انبساط

یا طلب

یا بر جمعیت بیتمش

بیر لارده مرید اردور

دیکا یا طلب

دیکا یا دیدار

دیکا یا اصحاب

دیکا یا اصحاب

دیکا یا اصحاب

این مدّعیان در طلبش بیخبرانند
بی بصیرت مدّعی لار دور طلبده بی خبر

کانرا که خبر شد خبری باز نیامد
کیم خبر تابی خبر کیلمس بحوک حالی اینک

ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم
ای بلند اندازه پندار و ظن و وهم دین

وز هرچه گفته‌اند شنیدیم و خوانده‌ایم
ایتکان خواهی ایشتکان او قوکاندین تمام

مجلس تمام گشت و بآخر رسید عمر
مجلس دانش تمام و عمر یتی آخره

ما همچنان در اوّل وصف تو مانده‌ایم
اوّل وصفنکده قالدوک بسز چنان حیران و حاملم

در ذکر محامد پادشاه اسلام اتابک ابوبکر بن سعد بن زنگی خلّد ملکه

پادشاه اسلام اتابک زنگی اینک اوغلی سعد اینک اوغلی ابوبکر اینک اوصاف حمیده‌سی ذکر ایده دور مؤبد اولسون اینک سلطنتی

ذکر جمیل سعدی که در افواه عوام افتاده است و حیث سخنش که

سعدی اینک ذکر جمیلی عوام ناس اینک آغزی لاریغه توشمیشدور — وانینک سوزی اینک شهرتی که

در بسیط زمین رفته و قصب الجیب حدیثش که همچو شکر میخورند
یر یوزیغه یایلمیشدور و نی شکرکبی شیرین سوزلاریدین منتفع و متلذذ بولورلار

و رقعهٔ منشآتش که همچو کاغذ زر میبرند بر کمال فضل و بلاغت او حمل
ویاز دیغی اشعار کاغذ پاره لاریني که کاغذ اچکبی معزز توتوب اطرافغه ایلتیرلار اینک کمال فضل و بلاغتیکا نسبت ایلاماک

نتوان کرد بلکه خداوند جهان و قطب دائرهٔ زمان و قایم مقام سلیمان
ممکن ایماسدور بلکه جهان نینک صاحبی و دائرهٔ زمان نینک قطبی و حضرت سلیمان نینک قایم مقامی

و ناصر اهل ایمان شهنشاه معظم اتابک اعظم مظفر الدین ابوبکر بن سعد
و اهل ایمان نینک معاونی شهنشاه معظم اتابک اعظم مظفر الدین زنگی اوغلی سعد و سعد نینک

بن زنگی ظل الله تعالی فی ارضه رب ارض عنه و ارضه بعین عنایت نظر
اوغلی ابوبکر دور یر یوزیده خدانینک سایه سی یارب اندین راضی بولغیل و انی هم راضی ایلاغیل سعد یغه مهربانلیک کوزی بیلان

کرده است و تحسین بلیغ فرموده و ارادت صادق نموده لاجرم کافهٔ انام
قرامیشدور و سوزیغه کوب آفرین بویورمیشدور و چین خواهش کورساتمیشدور ناچار خواص و عوام دین

از خواص و عوام بمحبت او گرائیده اند که الناس علی دین ملوکهم رباعی
جملهٔ خلق سعدی نینک محبتیغه میل ایتمیشلاردور زیرا که آدم بالهسی پادشالاری نینک مسلک و عادتیغه تابع دور

زانگه که ترا بر من مسکین نظر ست
اول وقت که سندین من مسکین عجز نظر دور

آثارم از آفتاب مشهورتر ست
کون دین اثریم شهرتی معلوم بشر دور

گر خود همه عیبها بدین بنده در ست
گرچند همه عیب بو بنده نگده مقرر

هر عیب که سلطان بپسندد هنر ست
هر عیب که سلطان سیوار اول عین هنر دور

گلی خوشبوی در حمام روزی
کوئی حمامده خوشبوی ابرلای

رسید از دست محبوبی بدستم
قولومغه یتی بر دلبر قولیدین

بدو گفتم که مشکی یا عبیری
دیدیم انکا ایپار دیا عبیرسن

که از بوی دلاویز تو مستم
که سرخوش من ایسنک دلکش لیکیدین

بگفتا من گلی ناچیز بودم
دیدی من آنچنین بیرلای ایدیم

ولیکن مدتی با گل نشستم
نصیب آلدیم ولی گل صحبتیدین

کمال همنشین در من اثر کرد
منکا قیلدی اثر بارم کمالی

وگرنه من همان خاکم که هستم
وگرنه من اوشل خاک دنی دین

اَللّٰهُمَّ مَتِّعِ الْمُسْلِمِينَ بِطُولِ حَيَاتِهِ وَضَاعِفْ ثَوَابَ جَمِيلِهِ وَحَسَنَاتِهِ

ای بارخدایا سن مسلمانلارنی ابوبکرنینک عمری حیاتی نینک اوزنلیغی سببیلا فایدالاندوغیل وانینک بخششی فعلی وخیراتینک ثوابینی کچ ایلاکیل

وَارْفَعْ دَرَجَةَ أَوْلِيَائِهِ وَوُلَاتِهِ وَدَمِّرْ عَلَى أَعْدَائِهِ وَشُنَاتِهِ

ودوستلاری نینک وحاکملاری نینک قدرینی بلند ایلاغیل وانینک دشمنلارینی وبدخواه لارینی قهر ایلاغیل

بِمَا تُلِيَ فِي الْقُرْآنِ مِنْ آيَاتِهِ اَللّٰهُمَّ آمِنْ بَلَدَهُ وَاحْفَظْ وَلَدَهُ قطعه

قرآنده اوقولادورکان آیت لارحقی وچون ای بارخدایا شهرینی آفاتدین وفرزندینی بلادین ساقلاغیل

لَقَدْ سَعِدَ الدُّنْيَا بِهِ دَامَ سَعْدُهُ
اول ایله دنیا کوزل بختی انینک اولسون دوام

وَأَيَّدَهُ الْمَوْلَى بِأَلْوِيَةِ النَّصْرِ
ایلاسون سنجاق نصرتله قوی مولی انی

كَذٰلِكَ تَنْشَأُ لِينَةً هُوَ عِرْقُهَا
بوکبی اوسکای درختی بولسه اول بیخی انینک

وَحُسْنُ نَبَاتِ الْأَرْضِ مِنْ كَرَمِ الْبَذْرِ
بیرکیاهی تخمی خوب اولسه بولور حسنی انی

ایزد تعالی وتقدس خطهٔ پاک شیراز را به هیبت حاکمان عادلان

تنکری تعالی وتقدس حضرتلاری شیرازنینک پاک سرحدینی عادل حاکملارنینک هیبتی بیلان

وهمت عالمان عاملان تا زمان قیامت در امان سلامت نگهدارد قطعه

وعلیله عمل ایتکوچی عالملارنینک همتی بیلان وقت قیامتنچه امن وسلامتده حفظ ایلاسون

www.ziyouz.com kutubxonasi

اقلیم پارس را غم از آسیب دهر نیست
پارس اقلیمغه دهر آسیبی دین غم بولمغای

تا بر سرش بود چو تو ای سایهٔ خدا
تا اینک باشید سندیک سایهٔ حق سایه دار

امروز کس نشان ندهد در بسیط خاک
هیچ نشان بیر اس کیشی وی زمین ده بوزمان

مانند آستان درت ای من رضا
آستان درگهینگدیک جایی خوشنو دو مدار

بر تست پاس خاطر بیچارگان و شکر
خاطر بیچاره لار پاسی سنکا لازم ایردر

بر او بر خدای جهان آفرین جزا
بزکا شکرینگ خالق عالمغه اجرینگ شهریار

یارب ز باد فتنه نگهدار خاک پارس
فتنه بادیدین زمین پارس نی ساقلاغل

چندانکه خاک را بود و باد را بقا
اول قدر کیم باد و تفراق نی قیلورسن برقرار

در سبب تألیف کتاب

گلستان کتابی بو ینگ سبب تألیفی بیانیده دور

یک شب تأمل ایام گذشته میکردم و بر عمر تلف کرده تأسف میخوردم و سنگ سر چه
هر کیچه اوتکان کونلارنی تفکر ایلار ایردیم وضایع ایلادیغیم عمر غه غصه بیر ایردیم وکونکل اوینی ینگ تاشینی

دل را بالماس آب دیده می سفتم و این بیتها مناسب حال خود می گفتم مثنوی
الماس کبی کوزدم سویی بیلان تیشار ایردیم وبو بیت لارنی اوز حالیمغه مناسب سوزلار ایردیم

هر دم از عمر میرود نفسی
هر زمان عمردین کیتار نفسی

چون نگه میکنم نماند بسی
قراسم قالمدی بو عمردین

ای که پنجاه رفت و در خوابی
ایکه غفلتده کیتی الیک یل

مگر این پنج روز دریابی
اوشبو بیش کونی قیل کم حاصل

خجل آنکس که رفت و کار نساخت
خجل اول کیمکه کیتی ایش قیلمای

کوس رحلت زدند و بار نساخت
کوس کوچ اورد یلا کوکین آیتمای

دیباچه

خواب نوشین بامداد رحیل
کوچ زانیدا ویقو خوش شیرین

بازدار دپیاده راز سبیل
قالدورا دور پیاده نیولدین

هرکه آمد عمارتی نوساخت
کیمکه ینکی عمارت ایتی

رفت ومنزل بدیگری پرداخت
منزلین باشقه غه قویوب کیتی

وان دگر بخت همچنان هوسی
بوکبی اول بری بشوردی هوس

وین عمارت بسر نبرد کسی
بوبنانی کیشی بیتورکان ایمس

یار ناپایدار دوست مدار
یار فانینی آشنا تومه

دوستی را نشاید این غدار
بیوفا مهربنی سزا تومه

نیک و بد چون همی بباید مرد
نیک و بد برچه سی دلور ناچار

خنک آنکس که گوی نیکی برد
یخشی لیک گوین ایلمیه اول خوش ایر

برگ عیشی بگور خویش فرست
عیش برکین بویارکور ینکه فوزینک

کس نیارد ز پس تو پیش فرست
کیشی بیرمس کین بویارکیل اوزینک

عمر برفست و آفتاب تموز
عمر اول قار دور تموز کونیده

اندکی ماند و خواجه غره هنوز
قالدی از خواجه اوز غرور یده

ای تهی دست رفته در بازار
ای پلی یوق بارور ایسنک بازار

ترسمت پر نیاوری دستار
قورقامن اندهسن بولورسن خوار

هرکه مزروع خود خورد بخوید
خام یله اوزرزاعتین هرکیم

وقت خرمنش خوشه باید چید
وقت خرمن ده باش تیرلش لازم

مادهٔ عیش آدمی شکم ست
آدمی عیشی اصلی قارنی دور

تا بتدریج میرود چه غم ست
کیتسه تدریج ایله نی غمی دور

دیباچه

گر به بند دچنانکه نگشاید
بایلا سه اول قدر که آچماس اول

گر دل از عمر بر گند شاید
عمر بدین دلنی اوزسه لایق شول

ور کشاید چنانکه نتوان بست
آچسه کر بایلاق ایس ممکن

گو بشو از حیات دنیا دست
آیت یوسون اول حیاتیدین المکین

چار طبع مخالف و سرکش
تورت طبیعی که ضد و سرکش دور

چند روزی بوند با هم خوش
نیچه کون بر بری ایله خوش دور

گر یکی زین چهار شد غالب
غالب اولسه بری بو تورتیدین

جان شیرین برآید از قالب
جان شیرین چیقار مکانیدین

لاجرم مرد عارف کامل
لاجرم بیلکان اصل اشیانی

ننهد بر حیات دنیا دل
دوست تیمس حیات دنیانی

پند سعدی بگوش دل بشنو
پند سعدینی دل قولاقیغ آل

ره چنین ست مرد باش و برو
یول بو دور مرد اول بو یولدن گل

بعد از تامل این معنی مصلحت آن دیدم که در نشیمن عزلت نشینم و دامن از صحبت

بو مضمون ابیات نی ملاحظه سیدین سونکره انی مصلحت کوردیم که کوشه انزواده اولتورارمن و ایتاکیمنی مصاحبتدین

فراخود چینم و دفتر از گفته های پریشان بشویم و من بعد پریشان نگویم بیت

اوزومغه یغشیتورارمن و تیل دفترینی بیهوده سوزلاردین پاک ایتارمن و من بعد بیهوده سوزلاماسمن

زبان بریده بکنجی نشسته صم بکم
گنگ کرتیل سیز کیشی اولتورسه کر بر کنجیده

به از کسیکه نباشد زبانش اندر حکم
اول کیشی دین یخشی دور بولماس تیلی اوز حکیده

تا یکی از دوستان که در کجاوه غم انیس من بودی و در حجره هم جلیس من بر سم قدیم

حتی دوستلاردین بری که غم کجاوه سیده غمخوارایم ایردی و قانیغو حجره سیده همنشینیم ایردی عادت قدیم اوزره

www.ziyouz.com kutubxonasi

از در در آمد چندانکه نشاط ملاعبت کرد و بساط مداعبت گسترد جوابش

ایشیکدین کریب کیلدی اولقدرکه خرسند ایک اویونینی ایلادی ولطیفه ومزاح بساطینی یازدی انکا جواب

نگفتم و سر از زانوی تعبد بر نگرفتم رنجیده نگه کرد و گفت قطعه

ایتمادیم وباشنی عبادت تیزه سیدین کونارمادیم منکا رنجوب باقتی ودیدی

کنونت که امکان گفتار هست
بودم کیم دیماک قدرتی سنده بار

بگوای برادر بلطف و خوشی
دیکیل ای محب لطف وخوش لیک بیله

که فردا چو پیک اجل در رسد
که تانکلا اجل پیکی کیلکان زمان

بحکم ضرورت زبان درکشی
خموشلک سن ضرورت لی حکمی ایله

یکی از متعلقان منش بر حسب واقعه مطلع گردانید که فلان عزم کرده است

منی متعلق لاریدین بریسی یار قدیمغه عزلتیم اصلینی بیلدورمیکه سعدی قصد ایتمیشدور

و نیت جزم که بقیهٔ عمر در دنیا معتکف نشیند و خاموشی گزیند تو نیز اگر

وقطعیا نیت ایلامیشدورکه قالغان عمرینی نیاده اعتکاف اولتوروب اوکارغای وخاموشیک اختیار ایلاغای سن هم اگر

دیباچه

توانی سر خویش گیر و راه مجانبت پیش گفتا بعزت عظیم و صحبت قدیم که

قادر ایسنک باشینک تدارکیدن بولغیل و جهتناب یولینی جستجو قیلغیل اول یار قدیم دیدیکه خدای عظیم والفت قدیم حقی اوچون که

دم بر نیارم و قدم بر ندارم مگر آنکه سخن گفته شود بعادت مألوف

نفسیمنی چقارماسمن و اغیمنی کوتارماسمن الا اولوقت که سوز سوزلانیلسه انس آلینکان عادت

و طریق معروف که آزردن دوستان جهل ست و کفارت یمین

و معهود بولینکان طریق اوزره زیرا که دوستلارنی رنجیتماک جهالت دور و قسم نینک کفارتی

سهل و خلاف راه صواب ست و عکس رأی اولی الالباب که ذوالفقار

آسان دور و طریق مستقیم نینک خلافی دور و عقلا فکری نینک عکسیدور که حضرت علی نینک

علی در نیام و زبان سعدی در کام قطعه

ذوالفقاری قینیده بولماق و سعدی نینک تیلی آغزیده تورماق

زبان در دهان خردمند چیست — کلید در گنج صاحب هنر

نی دور تیل عقل لوکیشی آغزیده — هنرلیک نی گنج ایشیکین آچقوچی

چو در بسته باشد چه داند کسی — که جوهر فروش ست یا پیله ور

ایشیک کربولور برک نه بیلسون کیشی — که جوهر ساتار اول و یا دارو چی

اگرچه پیش خردمند خامشی ادبست — بوقت مصلحت آن به که در سخن کوشی

عقل لیک آلدیده خاموشلیک ادب کرچه — اوینخشی قیلسنک اگر مصلحت زمانیده سوز

دو چیز طیره عقل ست دم فرو بستن — بوقت گفتن و گفتن بوقت خاموشی

نشان عقلی مینکیل لیک ایرور ایکی نرسه — دیماک زمانیده خاموش خموش زمانیده سوز

فی الجمله زبان از مکالمهٔ او در کشیدن قوت نداشتم و روی از محادثهٔ او

حاصل کلام تیلیمنی اول یار قدیم سیلان سوز لاشماک دین تا رتماقغه مقتدر بولالمادیم دیو زمنی نینک مصاحبتیدین

دیباچه

گردانیدن مروت ندانستم که یار موافق بود و محب صادق بیت

ایلانتورماقنی مروت بیلمادیم زیراکه یار موافقیم ودوست صادقیم ایردی

چو جنگ آوری با کسی برستیز — که از وی گزیرت بود یا گریز

اوروشسانک کیشی برله قیلغیل ستیز — که اندین سنکا چاره دور یا گریز

بحکم ضرورت سخن گفتیم و تفرج کنان بیرون رفتیم در فصل ربیع

ضرورت تقاضا سینچه اینک بیلان سوز غرا کیلدوک و ذوق صفا بیلان تماشا قیلیراق تاشقاری چقدوک اول بهار موسمی ایردی

صولت برد آرمیده بود و آوان ورد رسیده قطعه

ساوق نینک شدتی آرام ایلامیش ایردی وگل نینک زمان سلطنتی یتوشمیش ایردی

اول اردی بهشت ماه جلالی — بلبل گوینده بر منابر قضبان

بهار آیی اردی بهشت اولی — که بلبل او قوب شاخلار اوستیده

بر گل سرخ از نم افتاده لآلی — همچو عرق بر عذار شاهد غضبان

قیزیل گلغه نم دین توشوب اینجولار — عرق دیک غضب لو جوان یوزیده

شب را بوستان یکی از دوستان اتفاق بیت افتاد موضعی خوش

کیچه‌قون دوستلاردین بری ینک بوستانیده — کیچه لانماق اتفاقی واقع بولدی بر یخشی

وخرم و درختان دلکش درهم گفتی که خردهٔ مینا بر خاکش

موضع ایردی واینک کونکل تارتکوچی درختلاری بر بر یغیب توشکان اگر اول یرسز کورسنک دیر ایدینک که اینک توفراغی اوستیغه

ریخته و عقد ثریا از تاکش آویخته قطعه

رنگین شیشه میدلار تو کوکان وهور کار یولدوزینی بوغومی تاکیدین سیلکان

روضه ماء و نهرها سلسال — دوحه سجع طیرها موزون

باغ دور نهری ینک سویی تاتلو — شاخ دور طیری سجعی دور موزون

دیباچه

آن پر از لاله های رنگارنگ

اول تولہ رنگ برنگ گل لاردین

باد در سایهٔ درختانش

یایدی میل سایهٔ درخت لاره

وین پر از میوه های گوناگون

میوه لاردین تولہ بوگوناگون

گسترانیده فرش بوقلمون

نیچه رنگ لیک بساط بوقلمون

بامدادان که خاطر باز آمدن بر رأی نشستن غالب آمد دیدمش دمنی گل و ریحان

ایرته لاب که شهرغه قایتماق فکری اوتورماق رأیغه غالب کیلدی اول دوستوم نی کوردوم هر ایتاک گل و ریحان

و سنبل و ضیمران فراهم آورده و عزیمت شهر کرده گفتم گل بوستان را

و سنبل و نازبوی توپلامیش و شهرغه کیتماک نی قصد ایلامیش دیدم بوستان گلی نینگ

چنانکه دانی بقائی نباشد و عهد گلستان را وفائی نه و حکیمان گفته اند

اندا غکه بیلورسن ثباتی بولماس و گلستان نینگ عهدیغه وفاسی بولماس و حکیملار ایتیب دورلار

دیباچه

اوزه سیغه تولیغ قیلیب چیکدوری

بورکی دیکان قیزل چیکدوری

کندانی الاختر وغیره وغیاث

الغات ده میم بینگ یا دین

تقدیری بیلان ضمیران کیلیب

سنبل و ریحان و نازبو

سنبل کیلیش صراحده

معنا سیده یا بیلیش ۱۲

ضمیران یا بیلیش تورکی دیماک دور

گوناگون یا تورکی توریکی دیماک القوة

یعنی انواع میوه دین بوجاه یا القوة

لفظین تقدیر ایلاک کیرکیم کلاره

تناقض الارض کیلیب قیلیب محصول

شکر اول روضه تعداد اول طرف بیچیم

رنگانگ لاردین تولاردین تولاردین

اول دخت الارض القوة تورکی

اول وصیغه ایچیکیول طرف دخت

اسپدی اول دخت الارض القوة تورکی

دخت نشر ضمیری میوه اغمه دخت

اول ایچیکیول میوه اغمه دخت

اول ایچیکیول میوه اغمه دخت

محصول بیت شکر کلدان بوستان

ایچیکیول میوه دشمان گلستان

سایه سیده دشمان گلستان

دیا اول میوه دینگ دخت گلستان

تورلاغا دور کان لباط ایلاب میش ۱۲

معلوم اولسون ضمیران

سنبل و ریحان و نازبو

زیا تلاری متخالف دور کیم تخمیه

جمع بولماس سلاریس کلام تخمیه

بولماس دیا تغلب قصد

قیلیبنا ۱۲

هرچه نپاید دلبستگی را نشاید گفتا پس طریق چیست گفتم برای نزهت ناظران

هر نیمرسه کرقرار دنبات ایتیغانی کنکل یا غلاماتقه لایق بمس اول دوست ایدی بو صورتده یول دو رایدم مطا الله قیلغو چیلار ینک خرسند لیغی اوچون

وفسحت حاضران کتاب گلستان توانم تصنیف کردن که باد خزان را

ویا دایتکو چیلار ینک وسعتی اوچون کتاب گلستانی تالیفیغه مقتدر من که کوز فصلی شمالی ینک

بر ورق او دست تطاول نباشد و گردش زمان عیش ربیعش

اینک برکینه ظلم و تعدی قولی بولمغای وفصول اربعه ینک تعاقبی اینک زمان بهاری فوقینی

بطیش خریف مبدل نکند مثنوی

کوز فصلی ینک خفتیغه تبدیل ایتالمغای

بچه کار آیدت ز گل طبقی
طبقی گل دیسنکنی قیلماس چاغ

از گلستان من بر ورقی
گلستانیمدین آل بر یفراغ

گل همین پنج روز و شش باشد
گل زمانی بیش آلتی کوندو بس

وین گلستان همیشه خوش باشد
بو گلستان همیشه پاک نفس

حالی که من این سخن بگفتم دامن گل بریخت و در دامنم آویخت که الکریم

وقتیکه من بو سوزنی دیدیم اینا کیدا کی گل نی بیرگا توکتی ومنینک اینا کیمغه یاپوشتی وایدی سخی

اذا وعد وفا فصلی دو دران چند روز اتفاق به بیاض افتاد

وعده ایلاکانده وفا ایتار هر ایکی باب اول بر نیچه کونده تحریر قیلنوب صفحه بیاضغه چیقاریلدی

در حسن معاشرت و آداب محاورت در لباسی که متکلم را بکار آید

بر نیچه ی حسن مصاحبت حقیندہ وایکنچی سی آداب مشاورہ حقیندہ بر الفاظ دہ کہ فارسی تکلم ایتکو چیلار ینک لشیغه کیلار

و مترسلان را بلاغت افزاید فی الجمله از گل بوستان بقیتی موجود بود که

ومنشی لار ینک فصاحت و کمالینی زیاده ایلار حاصل کلام بوستان گلیدین بر مقدار موجود ایردیکه

دیباچه

اخذ ایلاکیل ایمک یا ورقی یا یاپراق وصحت ورق بو جایده کتابت دین بر یفراقدر و یخ بر کاغذ قیصول بیت شو که سینکا نیچه ایشنکنی کیلدیر یخ نیمه کاریکنه یا ایر مطبق کل مینک گلستانیمدین بر کاغذ قیصول خاطرینکه ایتیل یخ حفظ ایلاکیل که مینک گل طبقی دین انفع دور

باب دو روز زیرا که بو کتابده فصل دین مراد بیلان ملقب دوی نیچه سر و قتور اکثر نیچه ده دریهان روز و واقع بولیش بالانکا حال قیلمنا سون اوچون

اشعار مختلفه زیاده ایلار کتاب بو نسخه نی اختیار قیلمندی بیاض

تحریر و کتابت بولدی و شوق دین مراد محاوره یا مکالمه حکایه بیان

لسان فارسی ایله مکالمه ایتکو چی اهل لشی مترسلان دوری ایرسه کل بوستان

افضل فرسی عهد فرقه بی دوری مذکور تالیفی مدت قیلمر بو لوب همنوز

کل موسمی اوتکان ایکن اوزری بار دوری ایتیغ تاکیدی

www.ziyouz.com kutubxonasi

کتاب گلستان بعون الله الملک المنان تمام شد

کتاب گلستان عنایت الهی بیلان تمام بولدی

ذکر پادشاه زاده جهان سعد بن ابی بکر بن سعد نور الله قبره

ابو بکر بن سعد نینگ اوغلی شهزاده جهان سعد نور الله قبره نینگ ذکریده دور

وتمام آنکه شود بحقیقت که پسندیده آید در بارگاه شاه جهان پناه سایه کردگار

اما کتاب گلستان حقیقتده اولوقت تمام بولورکه مقبول کیلسه پادشاه جهان پناه نینگ درگاهیندن خدا نینگ سایه سی

وپر تو لطف پروردگار و ذخر زمان وکهف امان المؤید من السماء

وهمدنینگ اثر لطفی دزمان نینگ ذخیره سی وامان نینگ مغاره سی آسمان دین ظفر تابکان

المنصور علی الاعداء عضد الدولة القاهرة سراج الملة الباهرة

دشمنلاری ستیغه غالب بولکان دولت غالبه نینگ بازوسی ملت معتبره نینگ نوری

دیباچه

کتاب گلستان حقیقتده اولوقت تمام بولورکه بارگاه شاهیه مقبول اولسه وشهزاده لطف خداوندی بیله مالامال بولورکه اکر جمله سی نینگ لطفیغه ایرسه تکلف لازم بلا ایشلار ایدیلور واو عطف عمر بشمه جمله سی نینگ تقدیرده قابل ایشلار انتدی زمان دا دیک بشمه دور بونینگ کبی لازم معناسیده دور دیک دور بلنجا معناسیده دور بو خلق انکا پناه ایلنمک یعنی دین ایمان دا ایلار دیمک دور نوائب دور دکار دین نینگ ضیا سی معناسیده دور یعنی سعادت دنیا ونصرت وظفر دین دا دیمک دور عضد عین نینگ ضیا سی لازم معناسیده دور جمله قول بازو معناسیده دور دولت غرضا دنیا سی لازم دور دولت نینگ صفت عاصلا دشمنلاری نینگ بازوسی دولت نینگ صفت ظهیری دور کرکه دولت یعنی معنیده دیمک دور وسلطنت اینکلیکی دولت نینگ ایکلیکی دور کرکه دولت یعنی معنیده دیمک دور سراج چراغ یعنی نشر شمع نینگ فتیله سیده بانکان نشر شمع بولجاید ضیا دوزه دا دور دین دا دور ملت دا دور دیمک ایرکاری زیاده دور دین دیمک نوری کوکلی نینگ نوری

www.ziyouz.com kutubxonasi

جمال الانام مفخر الاسلام سعد ابن اتابك الاعظم شهنشاه المعظم

خلق نینك حسنی اسلام نینك مایه الافتخاری ابو بکر نینك اوغلی سعد دور پادشاهلارنینك رئیسی

مالك رقاب الامم مولی ملوك العرب والعجم سلطان البر

خلایق نینك مالکی عرب وعجم پادشاهلاری صاحبی وقور وغلوق

والبحر وارث ملك سليمان مظفر الدين ابو بكر بن سعد بن زنگی

ودریانینك سلطانی سلطنت سلیمانغه وارث مظفرالدین زنگی نینك اوغلی سعد وسعد نینك اوغلی ابو بکر دور

ادام الله اقبالهما وضاعف اجلالهما وجعل الی کل خیر مآلهما

خدا الارنینك اقبال الارینی دایم ایلاسون واولوغلیك لارینی ایکی چند ایلاسون وجمله خیرکا قیلسون مرجع لاری نی

بکرشمهٔ لطف خداوندی مطالعه فرماید قطعه

شاهغه منسوب لطف جلوه سی بیله مطالعه بویورارایسه

گر التفات خداوندیش بیاراید
نگارخانهٔ چینی و نقش ارژنگیست

گر التفات خداوندیش بیاراید
نگار چین اویی دوریکه نقش ارژنگی

امید هست که روی ملال درنکشد
ازین سخن که گلستان نه جای دلتنگیست

امید ملال یوزین تارتمغای بوسوزدین اول
که اولمیور بو گلستان مقام دلتنگی

علی الخصوص که دیباچهٔ همایونش
بنام سعد ابابکر سعد بن زنگیست

علی الخصوص آنینك خطبهٔ همایونی
مبارك اسمیغه بو بکر سعد بن زنگی

ذکر امیر کبیر فخر الدین ابی بکر بن ابی نصر

امیر کبیرنینك ذکری بیانیده دور دین نینك مایه الافتخاری ابی بکر بن ابی نصر دور

دیگر عروس فکرمن از بی جمالی سر بنیار دو دیدهٔ یاس از پشت پای خجالت

بینه فکریم نینك کیلینی حسن سینر لیکدین باش نی کوتارماس وهم نا امیدلیکدن زینی خجالت ایاغی نینك آرقه سیدین

دیباچه

دیمك پیچیچی نقاشلیك سبب
دیوچین نینك نگارخانه سی بیم عظیم
کلیسا دورکه انده جمله اسناد
دورسم نینك گرچه ایلاکان
نفوشلاری محفوظ دم سوم دور
پارژنگ بو تصویرنامه دور که
مانی تیمراولوغان نقاشلاری انکا
نقش ایلامیشدر بو یوزیغ اگر کتاب
گلستان نه تشبیه اولمیشدر
ینك نظرنی ایلامسی زینت ایتوب
حسن قبول ایله مقبول اولیور انتقاد
دیوچین عنایتیله منظوری اولور
چین نقش خانه سی کیمی مشهور دور ارژنگ
تمام تصویرنامه سی یوزیغ نقوش ماندکی

تمام عالمه مسلم ومقبول اولور
تمام تصویرنامه سی یوزیغ نقوش ماندکی

دیباچه سی سعد ابابکر خصوصا
دور که اول ابوبکر بن سعد بن زنگی
دیباچه سی سعد ابابکر خصوصا
گلستان نقاشلرین ملول اولماس
گلستان نقاشلرین ملول اولماس

دیباچه سی سعد ابابکر خصوصا
دور که اول ابوبکر بن سعد بن زنگی
دیباچه سی سعد ابابکر خصوصا

برندارد و در زمرهٔ صاحب جمالان متجلی نشود مگر آنکه که متحلی گردد بزیور قبول امیر کبیر

کوتارماس وصاحب جمال لارکه وهیده عرض جمال ایتماس الا اولوقدکه متزین اولسه امیر کبیرنینک قبولی زینتی بیلان

عالم عادل مؤید مظفر ظهیر سریر سلطنت مشیر تدبیر مملکت کهف الفقرا ملاذ الغربا

فاضل وعادل غالب ومظفر تخت سلطنت نینک اعانت چیسی تدبیر مملکت نینک اشارت چیسی فقیرلار مغاره سی غریبلار ملجائی

مربی الفضلا محب الاتقیا افتخار آل فارس یمین ملک ملک الخواص

علمانینک تربیت چیسی اهل تقوانینک محبت ایتکوچی اهل فارس نینک مایه الافتخاری سلطنت نینک قوتی اعیان دولت نینک رئیسی

فخر الدولة والدین غیاث الاسلام والمسلمین عمدة الملوک والسلاطین ابوبکر بن

دین ودولت نینک مدار الافتخاری اهل اسلام نینک معین وظهیری ملوک وسلاطین نینک معتمدی ابو نصر دغلی

ابی نصر اطال الله عمره واجل قدره وشرح صدره وضاعف اجره که

ابوبکر دور الله تعالی عمرنی اوزون ایلاسون ومرتبه سینی بلند ایلاسون وقلبنی پرنور ایلاسون وانینک اجرنی ایکی چند ایلاسون زیرا که

ممدوح اکابر آفاق ست ومجمع مکارم اخلاق بیت

اطراف عالم اولوغلارینی نینک ممدوحی دور واخلاق حسنه نینک مجمعی دور

هر که در سایهٔ عنایت اوست
خواهشی سایه سیده کیمکه بولور

گنهش طاعتست ودشمن دوست
دشمنی ایل گناهی طاعت اولور

بر هر یکی از سایر بندگان وحواشی خدمتی معین ست که اگر در ادای آن برخی

جمیع قللار وخدمتکارلار دین هر بری نینک اوزاسیغه بر خدمت تعیین قیلینمیشدور که اگرانی ادا سیده بر مقدار

تهاون وتکاسل روا دارند هر آینه در معرض خطاب آیند ومحل عتاب

مسامحه وبا پروالیکنی روا توتارلار ایسه البته مقام خطاب ومحل عتاب غه کیلورلار

مگر برین طائفهٔ درویشان که شکر نعمت بزرگان بر ایشان واجبست

شونچه ایک بو طایفهٔ درویشلارغه بر خدمت تعیین قیلینمکاندور زیرا که اولوغلار نینک نعمتیغه شکر ایلاق الارغه واجب دور

دیباچه

افتخار افعال ابوبکر بن نصر دور

آل مونینک یعنی اقتیشیر اینک

مناسبه وجودی بیلان افتخار

خلقی اینک مونینک اولاق زیرا

اینار لارکه بر نینک ایسه ۱۲ عم

بار دور دیب ۱۲ عم

قوت وقسم وجهات ستر دین

بیلار نینک ضدی اولمک جانب

معنا لاریه شکر کلفظ عربا دور

چلک یا بیمیر نینک ضمی ولار

معنا لاریه چلک یا بیمیر نینک

نینک سلطنت وملک

معنا لاریه پادشاه

ولار اینک کسری بر پادشاه

معنا سیده یا خواص یا خاص نینک

جمعی دور ۱۲ یعنی اصحاب

دین وارباب دولت اینک

وجودی بیلان افتخار ایتکاری ارباب

سلطنت نینک یاوری دور معنا سیده

زیرا که دین نینک یاوری دور

غیاث یا فریاد رس معنا سیده

یا عمده یا معتمد علیه معنا سیده

۱۲ ابوبکر پادشاه بولوب

ابوبکر نینک اوزاسیغه دور

ایلاب اک معنا لاریه ایسه دور

تاکیل اوزرنه اوزاقوب الارین

کیکه یا ادات استثنا دور لار معنا

کیکه یا حرف ربط صفت واحرف شرط

تعلیل یا حصول کیب یا مکر بولور

طایفه سی اوزره بر خدمت تعیین

اولنمیشکه اکا بر نینک

www.ziyouz.com kutubxonasi

وذکر جمیل و دعای خیر و ادای چنین خدمت در غیبت اولی ترست که

وذکر جمیل و دعای خیر هم لازم دور و بوطریقه خدمت نیوق لیغینده ادا ایلاماق اولی راق دور

در حضور که این بتصنع نزدیکست و آن از تکلف دور و باجابت مقرون قطعه

حضورینده ایفا ایلاماقدین زیرا که بول دعای حضوری ماغیه قریب دور اما اول دعای غایبانه یادین بعید دور و قبولغه یقین دور

پشت دوتای فلک راست شد از خرمی
راست بولوب کج فلک پشتی فرح ذو قیدین
تا چو تو فرزند زاد مادر ایام را
توغدی اوغول سن کبی مادر ایام اوچون

حکمت محض ست اگر لطف جهان آفرین
محض خدای جهان حکمتیدور لطف ایتیب
خاص کند بنده مصلحت عام را
خاص قیلور بنده سین مصلحت عام اوچون

دولت جاوید یافت هر که نکو نام زیست
کیمکه تا پار یخشی آت دولت باقی تا پار
گر عقبش ذکر خیر زنده کند نام را
تیر کوزا دور یخشی یاد آتینی انجام اوچون

وصف ترا گر کند و زنکند اهل فضل
قیلسه ویا قیلماسه وصف لارینک اهل فضل
حاجت مشاطه نیست روی دل آرام را
حاجت مشاطه یوق روی دل آرام اوچون

عذر تقصیر خدمت و موجب اختیار عزلت

خدمت وزیرده واقع بولغان قصور نینگ عذری و اختیار عزلت نینگ سببی بیانیده دور

ایلاب فلک ایلاماق دوتای فلک پشت دوتای فلک

اول فلک نینگ چو دیمین مظلوم دیمکدیر مظلوم دیمکدیر

بلا پشت دوتای فلک

اسم مفعول دور راضی دنی فاعلیغه پشت معناسیده

برای معناسیده یعنی تخصیص فلک

اینک پشتینی سینده دور کاندور

مستوی القامت اولدی حق

ایام اناسی اوچون سینگلیک

م

دیباچه

معناسیده و بعض شارح پا زاده پا بوجایده متعدی دور دیش و بعض شارح پا زاده پا مفعول دور دیش و بعض شارح نا دللازم دور پا ادات تخصیص و در مصرف فالیم معنایینی افاده ایتار دیش زاد لازم اولغانده فاعلی تخصیده فرزند غه راجع ضمیر دور و متعدی اولغانده توغدور دی معناسیده اولوب فاعلی فلک و مفعولی مادر ایام اولور پا تخصیص ایتیب پا ایام اناسی اوچون اوغلی توغولغان نرسه بری یا فلک ایام اناسینه سینگلیک توغدورغان نرسه بری یا فلک اوغلی توغولغان نرسه بری یا فلک توغدورغان نرسه بری یا فلک اوغلی توغولغان نرسه بری یا فلک

اکرم ترا کیب مذکوره غه نظر ایلسه پشت دوتای فلک پشت دوتای فلک

دیمشکله پشت دوتای فلک پشت دوتای فلک

ینگ اضافه سین بیانیه و لایم

ینگ اضافه سین بیانیه و لایم

وجه اغنم وجه موجه تو شمس زیرا که

مستوی القامت

www.ziyouz.com kutubxonasi

تقصیر و تقاعدی که در مواظبت خدمت بارگاه خداوندی میرود بنا بر آنست که

ملازمت خدمت بارگاه وزیر ده واقع بولغان شول تقصیر و تقاعد و کاهل لیک — انکا بناء دور که

طائفهٔ از حکمای هندوستان در فضایل بزرجمهر سخن میگفتند آخر جزاین عیبش ندانستند که

هندوستان حکیملاریدین بر جماعه سی بزرجمهر حکیم نینگ کمالاتنا حقیقنده سوز سوزلارایردی آخر اینگ موندین باشقه عیبی طپیلماد یلار که

در سخن گفتن بطیست یعنی درنگ بسیار میکند و مستمع را بسی منتظر باید بود که تا وی تقریر

سوز سوزلاماکده بطی و ریعنی دای مرام غه توقف نی زیاده ایلار و اشیتکوچی کیمسه غه کوب منتظر بولماق لازم ایردیکه تا کیم اول سوزنی تقریر

سخن کند بزرجمهر بشنید و گفت اندیشه کردن که چه گویم به از پشیمانی خوردن که چرا گفتم مثنوی

قیلغای — بزرجمهر اشیتدی — وایدی نیکه سوز لارمن دیب تفکر ایلاماک حسن دور بو ماعقول سوزنی بیچون سوز لادیم دیب ایتماکدین

سخندان پرورده پیر کهن — بیندیشد آنگه بگوید سخن

سخندان کار آزما فهمناک — سوز ایتور بولوب اول اندیشه ناک

مزن بی تامل بگفتار دم — نگو گوی گر دیر گویی چه غم

سوز ایتما قنه فکر ایتما سانگ اوزنه دم — کیین راق دیسانگ یخشی ایتسانگ نه غم

بیندیش و انگه برآور نفس — وزان پیش بس کن که گویند بس

تفکر قیل انین چیغار غیل نفس — سوز نینگ بس دیشدین قیل اوله بس

بنطق آدمی بهترست از دواب — دواب از تو به گر نگوئی صواب

سوز ایله بهایم دین انسان آشوغ — صواب ایتما سنگ سندین حیوان اولوغ

فکیف در نظر اعیان حضرت خداوندی عز نصره که مجمع اهل دل است و مرکز علمای متبحر

خصوصاً جناب وزیر نینگ اعیان و ارکانی نظرنا الله تعالی نصرتهم عزیز ایلاسون نی یرا که عارفلار نینگ مجمعی دور و علماء کامل نینگ گزیدهٔ

اگر در سیاقت سخن دلیری کنم شوخی کرده باشم و بضاعت مزجات بحضرت عزیز

اگر سوز سوراماقده — جسارت اینالایسالم کستاخلیک ایتکان بولورمن و اعتبار سیز کم بها متاع نی — حضور عزیز غه

دیباچه

عظمت شان سیز و مجلس سیز

داخل بولوکان اهل فضل نینگ

تنظیمیه مشحونی دور ۱۲

سخندان آه یعنی سوز بیلکوچی مرد

دانش کورکان ایسک یعنی فکر ایتار

انین سوز نکره سوز سوزلار یعنی

بسوز نی فکر و ملاحظه ایتما کوب سوز

لاناس ۱۲ — دم یعنی بوجایه

نفس اورنکه معنا سیده مخصوص

بیت ملاحظه سیز و تامل سیز سوزلار

دم اورنا غیل یعنی فکر سیز سوزلار

ناغیل یخشی سوز لار ایکس حاصل

ایسانگ یخشی بولسون و هم قدر

سوز نینگ یخشی بولسون تفاوت ایتالایس

کیم سوز لارسانگ تفاوت ایتالایس

۱۲ اصل

۵۶ باعرف مصاحبت

نطق بوجایه سوز معنا سیده دور

آدمی بوجایه سوز معنا سیده انسان دیدیلر

دواب بوجایه حیوان دیدیلر

ابتنگ تشبیهی ایلاشده یعنی

بوردا اورکان حیوان نی دیدیلار

ایردی سوز نی تورت ایاقلیک

حیوانات ده استعمال ایلادیلار جا بلار

معنا سیده مخصوص بیت نطق ایتکان انسان

سایر حیوانات دین نطق ایتکان انسان

دور یعنی تکلم ایلان بسا کر صواب

وضع نینگ یخشی دور زیرا کلام نی دیدین

سنی یخشی دور زیرا کلام نی دیدین

گاه بولور کفر و نسبت بولور

اما سکوت دین نا درواقع بولور حاصل

خود مرتب بولور زلاکن

بیچوده سوز لار

۱۲ اصل

www.ziyouz.com kutubxonasi

آورده و شبه در بازار جوهریان جوی نیارد و چراغ پیش آفتاب پرتوی ندارد

کیلتورغان بولور من دیو سولداق موینچاتی جوهر فروشلار بازاریده برابر فقیتینی کیلتورماس و شمع آفتاب نینگ آلدیده بهر روشن لیغی بولماس

ومنارهٔ بلند در دامن کوه الوند پست نماید مثنوی

وبلند منارهٔ الوند تاغی نینگ اینا کیده پست کورونور

هر که گردن بدعوی افرازد — خویشتن را بگردن اندازد

کیمکه دعویله گردنین چیقارار — اوزینی گردنی ایله تاشلار

سعدی افتاده ایست آزاده — کس نیاید بجنگ افتاده

سعدی بیچاره لیک غمگین ایماس — کیشی بیچاره جنگیغه کیلماس

اول اندیشه وانگهی گفتار — پای پیش آمدست و پس دیوار

اول اندیشه سونگیده گفتار — پای دیوار دین کیین دیوار

نخلبندم ولی نه در بستان — شاهدم من ولی نه در کنعان

باغبان من ولی نه بوستان ده — دلبری من ولی نه کنعانده

لقمان حکیم را گفتند حکمت از که آموختی گفت از نابینایان که تا جای نه بینند پای نهند

لقمان حکیمغه دیدیلار که حکمت نی کیمدین اوکاندینگ ایدی کورلار دین کیم تا باسا دورغان یرنی احتیاط ایلاریچه ایاغ قویماس لار

دیباچه

[illegible]

www.ziyouz.com kutubxonasi

قدم الخروج قبل الولوج مصرع

کیرماسدین اوّل چیقاق نی اندیشه قیل

مردیت بیازمای و انگه زن کن نظم

ایر لیکینک بیل و سونکره خاتون قیل

گرچه شاطر بود خروس بجنگ

کرخروس جنکده چابک هم اولسه

چه زند پیش باز روئین چنگ

لاچین آلدیده قایده چنک اورسه

گربه شیرست در گرفتن موش

سچقان آلماقده گربه شیر ژیان

لیک موش ست در مصاف پلنگ

لیک جنک کاه شهیر ده سچقان

اما باعتماد سعت اخلاق بزرگان که چشم از عوائب زیردستان بپوشند

لکن اولو غلارینک وسعت اخلاقیغه اعتماد بیلان که تحت حمایه لارینده بولغانلارینک عیب لاریدین کوز ینه یومارلار

و در افشای جرائم کهتران نکوشند کلمه چند بر سبیل اختصار از نوادر و آثار و حکایات

و کیچیک راق لارینک کناهلارینی آشکارا ایلاماقغه سعی ایتماسلار بر نیچه کلمه اختصار طریقی بیرله غریب کلمه لار واثرلاردین و حکایه لار

و اشعار و سیر ملوک ماضی رحمهم الله درین کتاب درج کردیم و برخی از عمر گرانمایه

و شعرلاردین و اوتکان پادشاهلارینک خصلت لاریدین خدا الارغه رحمت ایلاسون سوبوکتا بده جمع ایلادوک و بر مقدار قیمت بها عمردین

بر وجه موجب تصنیف کتاب گلستان این بود و بالله التوفیق قطعه

انکا صرف ایلادوک گلستان کتابی سبب تألیفی بو ایردی و توفیق الله تعالی غه مخصوص دور

بماند سالها این نظم و ترتیب

قالوریل لارچه بو نظم و بو ترتیب

زما هر ذره خاک افتاده جایی

توشار هر ذره بزدین خاک هرجای

غرض نقشیست کز ما باز ماند

غرض بو نقش بزدین یادقالسون

که هستی را نمی بینم بقایی

که کورهمن بو بار اولماقنی برپاسے

مگر صاحبدلی روزی برحمت

مکر دل صاحبی رحمتله بر کون

کند در کار درویشان دعایی

دعا درویش لارکا ریده قیلغای

دیباچه

www.ziyouz.com kutubxonasi

امعان نظر در ترتیب کتاب و تهذیب ابواب ایجاز سخن را مصلحت دید تا مرین روضهٔ رعنا
مینک نظر دقیم ترتیب کتاب و تطهیر ابواب ده اختصار کلام نی مصلحت کوردی تا بو باغچهٔ زیبا

وحدیقهٔ غلبا چون بهشت بهشت باب اتفاق افتاد ازین سبب مختصر آمد
و روضهٔ غلبا جنت کبی سکیز بابغه تصادف تیشتی بو سبب دین مختصر اولدی

تا بملالت نینجا مدک
تا کیم ملول و تنگدل التقیغه غفتی منجر اولمای

باب اول در سیرت پادشاهان
بر بنجی باب پادشاه لارنینک عادتی بیانیده دور

باب دوم در اخلاق درویشان
آلتنجی باب درویش لارنینک اخلاقی بیانیده دور

باب سوم در فضیلت قناعت
اوچونجی باب قناعت ده بولغان فضیلت بیانیده دور

باب چهارم در فوائد خاموشی
تورتونجی باب سکوت ده بولغان فوائد بیانیده دور

باب پنجم در عشق و جوانی
بشنجی باب عشق و جوانلیق بیانیده دور

باب ششم در ضعف و پیری
آلتنجی باب ضعف و قریلیق بیانیده دور

باب هفتم در تاثیر تربیت
یتنجی باب تربیت نینک تاثیری بیانیده دور

باب هشتم در آداب صحبت مثنوی
سکیزنجی باب صحبت نینک آدابی بیانیده دور

دران مدت که ما را وقت خوش بود
اوشل مدت که خوش لیک بزنا تابتی

مراد ما نصیحت بود و گفتیم
مراد مینز نصیحت ایردی ایتدوک

زهجرت ششصد و پنجاه و شش بود
که هجری آلتی یوز و ایلیک آلتی

حوالت با خدا کردیم و رفتیم
جناب حقه تابشوردوک و کیتدوک

یعنی هجرت دین آلتی یوز ایلیک آلتی ایردی ۱۲

باب اول در سیرت پادشاهان
بر بنجی باب پادشاه لار نینک عادتی بیانیده دور

دیباچه

امعان نظر در ترتیب کتاب و تهذیب ابواب ایجاز سخن را مصلحت دید تا مرین روضهٔ رعنا
مینک نظر دقیم ترتیب کتاب و تطهیر ابواب ده اختصار کلام نی مصلحت کوردی تا بو باغچهٔ زیبا

وحدیقهٔ غلبا چون بهشت بهشت باب اتفاق افتاد ازین سبب مختصر آمد
و روضهٔ غلبا جنت کبی سکیز بابغه تصادف تیشتی بو سبب دین مختصر اولدی

تا بملالت نینجا مدک
تا کیم ملول و تنگدل التقیغه غفتی منجر اولمای

باب اول در سیرت پادشاهان
بر بنجی باب پادشاه لار نینک عادتی بیانیده دور

باب دوم در اخلاق درویشان
آلتنجی باب درویش لارنینک اخلاقی بیانیده دور

باب سوم در فضیلت قناعت
اوچونجی باب قناعت ده بولغان فضیلت بیانیده دور

باب چهارم در فوائد خاموشی
تورتونجی باب سکوت ده بولغان فوائد بیانیده دور

باب پنجم در عشق و جوانی
بشنجی باب عشق و جوانلیق بیانیده دور

باب ششم در ضعف و پیری
آلتنجی باب ضعف و قریلیق بیانیده دور

باب هفتم در تاثیر تربیت
یتنجی باب تربیت نینک تاثیری بیانیده دور

باب هشتم در آداب صحبت مثنوی
سکیزنجی باب صحبت نینک آدابی بیانیده دور

دران مدت که ما را وقت خوش بود
اوشل مدت که خوش لیک بزنا تابتی

مراد ما نصیحت بود و گفتیم
مراد مینز نصیحت ایردی ایتدوک

زهجرت ششصد و پنجاه و شش بود
که هجری آلتی یوز و ایلیک آلتی

حوالت با خدا کردیم و رفتیم
جناب حقه تابشوردوک و کیتدوک

یعنی هجرت دین آلتی یوز ایلیک آلتی ایردی ۱۲

باب اول در سیرت پادشاهان
بر بنجی باب پادشاه لار نینک عادتی بیانیده دور

حکایت پادشاهی را شنیدم که بکشتن اسیری اشارت کرد بیچاره

بر پادشاه ایشتیتیم که بر اسیرنی اولدور ماقعه امرایلادی اول بیچاره

در آنحالت نومیدی بزبانیکه داشت ملک را دشنام دادن گرفت و سقط گفتن که

اول امید سیز حالیندا اوزتیل و لغتی بیلان پادشاه نی سوکماقعه باشلادی و معقول سوز لاماقعه کیرشتی بیرلکه

گفته اند هر که دست از جان بشوید هر چه در دل دارد بگوید شعر

اتیب دورلار هر کیمکه قول نی اوز جانیدین یویسه هر سوزیکه کونکلیده بولسه ایتور

اذا یئس الانسان طال لسانه — کسنور مغلوب یصول علی الکلب

اوزارا انسان تیلی نومید بولسه عاسیدین — زبون بولغان میشغ حمل ایتکانیدیک ایت کا داغیدین

وقت ضرورت چو نماند گریز — دست بگیرد سر شمشیر تیز

وقت ضرورت که قاچیش قالمغای — تیز قیلیچ باشینی قول اوشلاکای

ملک پرسید چه میگوید یکی از وزرای نیک محضر گفت ای خداوند میگوید که

پادشاه سوال ایلادیکه نه سوزلار یخشی خوبلیک و زیرلاردین بری دیدی ای ملک سوز لارکه

والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس ملک را برو رحم آمد و از سر خون او

جنت غضب نی یوتکوچیلارنیکی و دور مردم لارینک کناهلارین اوتکوچیلارنیکی دور پادشاهنیک اول اسیر رحمی کیلدی و اینک قانی سوردین

درگذشت وزیر دیگر که ضد او بود گفت ابنای جنس مار انشاید در حضرت

او تا بولک وزیر که اول وزیرنینک ضدی ایدی دیدی بز وزیر امثالیمیز غه لایق ایرماس پادشاه لار

پادشاهان جز براستی سخن گفتن این ملک را دشنام داد و ناسزا گفت ملک

حضور یده تو غریلیکدین بولک سوز سوزلاماک بو اسیر پادشاه نی سوکتی و نامعقول سوزلادی دیدی پادشاه

روی ازین سخن درهم کشید و گفت مرا آن دروغ وی پسندیده تر آمد

وزیرینک بو سوزیدین یوزینی اوکوردی و دیدی منکا اول وزیرینک یلغانی مقبول ایتکیلدی

باب اول

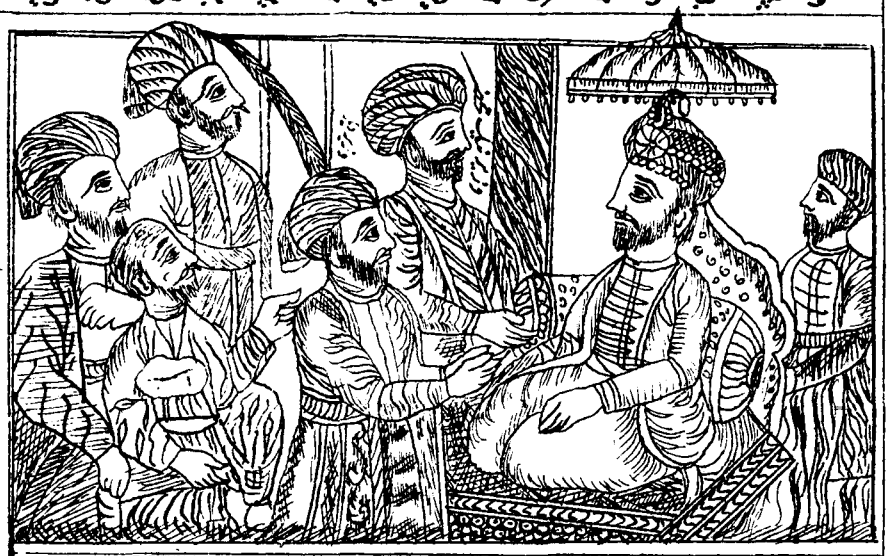

ازین راست که تو گفتی که آنرا روی در مصلحتی بود و این را بنا بر خبث

بو توغریدین که سن دیدینک زیرا که اینک یلغانی هر مصلحت جهتی دین ایردی و بو سینک توغری سی زینک خباثتغه مبنی دور

وحکما گفته اند که دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انگیز بیت

وحالانکه حکیملار دیمشلار که مصلحت بیتور کوچی یلغان بخشی دور فتنه قوپار کوچی توغریدین

هر که شاه آن کند که او گوید — حیف باشد که جز نکو گوید

کیمکه شاه آنی ایتکانینی قیسه — حیف اولور یخشیدین بولکنی دیسه

حکمت بر طاق ایوان فریدون نوشته مثنوی

فریدون نینک ایوانی نینک طاقیغه بو ابیات یازیلمش ایردی

جهان ای برادر نماند بکس — دل اندر جهان آفرین بند و بس

یشیغه جهان قالمس ای بو لهوس — جهان آفرین غه کونکل باغله بس

مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت — که بسیار کس چون تو پرورد و کشت

جهان ملکیغه قبلما کیل آنکا — که چوق سن کبی لارنی ایتی فنا

چو آهنگ رفتن کند جان پاک
اگر مرگ باغلار ایسه کیمکارخت

چه بر تخت مردن چه بر روی خاک
برابر انکا انکلاگیل خاک و تخت

حکایت یکی از ملوک خراسان سلطان محمود سبکتگین را بخواب دید

خراسان پادشاهلاریدین بریسی سبکتگین نینک اوغلی سلطان محمود غزنوی نی توشیده کوردی

بعد از وفات او بصد سال که جمله وجود او ریخته بود و خاک شده مگر چشمان او که

اینک جمله اعضای تو کولغان ایریدی و توپراغ بولغان ایرکن فقط کوزلاری توپراغ بولمکان ایریکه

همچنان در چشم خانه همی گردید و نظر میکرد سائر حکما از تأویل آن خواب

حال حیاتیدا کی دیک کوزکا سه سیده ایلانوب ایریدی و باقار ایردی جمیع حکیملار اول توش نینک تعبیریدین

عاجز ماندند مگر درویشی که خدمت بجای آورد و گفت هنوز نگران ست که

عاجز قالدیلار الا بر درویش که اول توش نینک تعبیرینی بیرغیکیلتوردی و دیدی باقنوچی دورکه

ملکش با دیگران ست قطعه

اینک سلطنتی کیملارده دور

بس نامور که بزیر زمین دفن کرده اند
کوب کاتهلارنی یر تکیغه کومدیلارکه بیل

کز هستیش بروی زمین یک نشان نماند
قالمادی یر یوزیده بار اولغانیدین نشان

آن پیر لاشه را که سپردند زیر خاک
تابشوردیلار یر آستیغه اول ناتوان نی

خاکش چنان بخورد کز و استخوان نماند
تفراق یییدی انی شوقدر قالمای استخوان

زنده است نام فرخ نوشیروان بعدل
نوشیروان نی پاک آتی عدل ایله تیریک

گرچه بسی گذشت که نوشیروان نماند
نوشیروان کی او تسه اگرچند کوب زمان

خیری کن ای فلان و غنیمت شمار عمر
خیری قیل ای فلان که غنیمت بیل عمرنی

زان پیشتر که بانگ برآید فلان نماند
آواز دین بوردن که چیقار قالمدی فلان

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت ملک زاده را شنیدم که کوتاه بود و حقیر و دیگر برادرانش بلند

بر پادشاه زاده نه ایشتیدیم که قدی کوتاه و اعتبارسیز و اینک بولاک برادرلاری اوی زوردن بولمیک

و خوبروی باری پدرش بکراهیت و استخفاف در وی نظر کرد پسر بفراست دریافت

و یخشی یوزلیک ایردی بر کره اینک پدری کراهیت وحقارت پیلان انکا باقتی اوغول فراست پیلان انکلادی

و گفت ای پدر کوتاه خردمند به از نادان بلند نه هر چه بقامت مهتر بقیمت بهتر که

و دیدی ای اتا عقل لیک قدی پست یخشی دور احمق دراز دین انداغ ایمسدر که قامتده اولوغراق بولغانیم قیمتده یخشیراق بولور سیز اکا

الشاة نظیفة و الفیل جیفة شعر

قوی کیچکدور اما پاک دور و فیل کته دور اما مردار دور

اقل جبال الارض طور و انه لاعظم عند الله قدرا و منزلا

زمین تاغلاری کمراق طور لیک خدا نزدیده کاته دور رتبه سی

قطعه

آن شنید یکه لاغر دانا اول ایشتیتیکم کیم ضعیف ظریف

گفت روزی با بله فربه سیمیز ابله کا بر کون ایدی او

اسپ تازی اگر ضعیف بود عربی آت اگرچه عاجز دور

همچنان از طویله خربه شونداغم اولسه کوب شیکدین ایو

پدر بخندید و ارکان دولت به پسندیدند و برادران بجان برنجیدند قطعه

پدری قوقندن کولدی و ارکان دولت تحسین قیلدیلار و برادرلاری جان و کونکلدین رنجیدیلار

تا مرد سخن نگفته باشد تا ایتماسه سوز کیشی تیل ایله

عیب و هنرش نهفته باشد عیب و هنری خفاده بولغای

هر بیشه گمان مبر که خالیست بوش دیب کمان ایتمه هر توقای نی

شاید که پلنگ خفته باشد قاپلان یکرانده یاتقان اولغای

باب اول

شنیدم که دران مدّت ملک را دشمنی صعب روی نمود چون دو لشکر روی بهم آوردند

ایشتیدیم کیم اول زمانده پادشاهغه بر زور دشمن یوز کورساتا وقتیکه ایکی عسکر بر بریغه یوز کیلتورمیلار

اوّل کسی که اسپ در میدان جهانید آن پسر بود و گفت **قطعه**

اوّلا بر کیمسه که آت نی میدان جنگغه سوردی اول اوغول ایردی و دیدی

آن نه من باشم که روز جنگ بینی پشت من
اول من اولمامسمن کیم ایرتقام نی کورسنگ جنگده

آن منم کاندر میان خاک و خون بینی سری
من اوشل اکه قان ایله تفراقده کورسنگ باشینی

کانکه جنگ آرد بخون خویش بازی میکند
چونکه هر کیم جنگ قیلور اوزقانی برله اوینار اول

روز میدان و انکه بگریزد بخون لشکری
کیم قاچار جنگده هر ور دشمن کا عسکر قانینی

این بگفت و بر سپاه دشمن زد و تنی چند از مردان کار دیده بکشت چون پیش پدر

و مونی سوزلادی و اوزینی دشمن لشکریغه اوردی و محاربه کورکان بهادرلار دین هر نیچه سیلی اولدوردی وقتیکه اتاسی نینگ حضوریغه

آمد زمین خدمت ببوسید و گفت **قطعه**

کیلدی خدمت یرینی اوپتی و دیدی

ایکه شخص منت حقیر نمود
ای وجود دوم سنکا کورونمدی کیچیک

تا در شتی هنر نه پنداری
تا سیمیز دور هنر کمان قیلمه

اسپ لاغر میان بکار آید
آیریغ آت ایش کا کیلغوسی جنگده

روز میدان نه گاو پرواری
مال اگرچه سیمیز یرار دیمه

آورده اند که سپاه دشمن بسیار بود و ایشان اندک طائفهٔ آهنگ گریز کردند

نقل ایتارلار که دشمن نینگ عسکری کوب ایردی و بولار آز ایردی مونینگ عسکری دین بر بولاکی قاچاق قصدینی ایلادیلار

پسر نعرهٔ بزد و گفت ای مردان بکوشید تا جامهٔ زنان نپوشید سوارانرا بگفتن او

شهزاده بر نعره اوردی و دیدی ای بهادرلار سعی قیلینگیز تا کیم خاتونلار لباسینی کیمانگیز آتلیق لارینگ اینگ سوزی بیلان

باب اوّل

تهور زیادت گشت و بیکبار حمله کردند شنیدم که هم در آن روز بر دشمن ظفر یافتند

جرأت و اقدامی زیاده بولدی و همبردن حمله قیلدیلار ایشتیتم که همان اول کونده دشمن کا ظفر تاپتیلار

ملک سر و چشمش ببوسید و در کنار گرفت و هر روز نظر بیش کرد تا ولی عهد خویش کرد

پادشاه اینک باشینی و کوزینی اوپتی و آغوش التفاتیغه آلدی و هر کون شفقت نظرینی زیاده قیلدی حتی اوزینه ولی عهد قیلدی

برادرانش حسد بردند و زهر در طعامش کردند خواهرش از غرفه بدید و دریچه بر هم زد

برادرلاری حسد ایلادیلار و اینک طعامیغه زهر سالدیلار همشیره سی چارطاق دین کوردی و دریچه نی بر بریغه اوردی

پسر دریافت و دست از طعام باز کشید و گفت محال ست که هنرمندان بمیرند

شهزاده انکلادی و قولینی طعام دین کیسین تارتی و دیدی ممکن ایماس دور که هنرلیک لار ولسه لار

باب اول

وبی هنران جای ایشان بگیرند بیت

وهنرسیزلار الارنینگ مقامینی آلسه لار

کس نیاید بزیر سایهٔ بوم
سایهٔ بومه کیلمکای آدم

ور همای از جهان شود معدوم
گرهما بوجهانده قالماسه هم

پدر را ازین حالت آگاهی دادند برادرانش را بخواندند و گوشمال بواجبی دادیس هر یکی را

اتاسیغه بو حالت دین خبر بردیلار اینینگ برادرلارینی چاقیردی لازم بولغان طریقی برله تأدیب و توبیخ بردی سونگره هر بریغه

از اطراف بلاد حصهٔ مرضی معین کرد تا فتنه بنشست و نزاع برخاست که گفته اند

اطراف ممالک دین اراضی بلادورکان مقدار حصه نی تعیین ایلادی حتی فتنه اولتوردی نزاع وجدال کوتاریلدی زیراکه دیمشلار دورکه

ده درویش در گلیمی بخسپند و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند قطعه

اون درویش برگلیمده اوخلایورلار اما ایکی پادشاه بر اقلیمده سیغماسلار

نیم نانی گر خورد مرد خدای
گریرایم نان نی بیسه مرد خدای

بذل درویشان کند نیمی دگر
یارمینی درویشلارغه خیرایتار

ملک اقلیمی بگیرد پادشاه
پادشاه اقلیم ملکین آلسه هم

همچنان در بند اقلیمی دگر
باشقه بر اقلیم آلیش نی فکر ایتار

حکایت طائفهٔ دزدان عرب بر سر کوهی نشسته بودند و منفذ

عرب اوغری لاری نینگ طائفه سی بر تاغ نینگ باشیده اولتورکان ایردیلار وکاروان نینگ

کاروان بسته و رعیت بلدان از مکاید ایشان مرعوب و لشکر سلطان

اوتادورکان یولینی باغلاکان ایردیلار و مملکت آیدیلاری الارنینگ حیله لاریدین قورقان ایردیلار وسلطان نینگ عسکری

مغلوب بحکم آنکه ملاذی منیع از قلهٔ کوهی بدست آورده بودند

مغلوب ایردیلار اینینگ اوچون که الار محکم بر سیغینادورکان بیر تاغ نینگ تیغه سیدین قورغه کیلتورکان ایردیلار

باب اول

وملجا و ماوای خود ساخته مدبران ممالک آن طرف در دفع مضرت ایشان

واوزلاریغه مقام و مسکن ایلکان ایردیلار اول طرف مملکت لاری نینگ برلاری عرب اوغری لاری نینگ دفع مضرتیده

مشورت کردند که اگر این طایفه برین نسق روزگاری مداومت نمایند

مشورت ایلادیلار که اگر بو طایفه بو اسلوب اوزره بر زمانی مداومت گوستارارلار ایسه

مقاومت با ایشان ممتنع گردد مثنوی

الاربیلان مقابله محال بولور

درختی که اکنون گرفتست پای
درختی که ایلدی آسه یانگیدن

به نیروی شخصی برآید ز جای
بر آدم کو چیله چیقار اورنیدن

وگر همچنان روزگاری هلی

بگردونش از بیخ برنگسلی
اگر بنچه وقت شویله قویسنگ انی

سرچشمه شاید گرفتن بمیل
بولاق باشین اوشلاب بولور میل ایله

چو پر شد نشاید گذشتن به پیل
کو پایسه اوتالماس کیشی فیل ایله

سخن برین مقرر شد که یکی را به تجسس ایشان برگماشتند و فرصت نگاه داشتند

سوز بو اتفاق اوزره مقرر بولدیکه بر آدم نی الارنی جستجو سیغه یوباردیلار و فرصت نی کوتوب توردیلار

تا وقتیکه بر سر قومی رانده بودند و بقعه خالی مانده تنی چند از مردان واقعه دیده

بر وقتنچه که بر قوم نینگ اورناقعه کیتکان ایردیلار و مسکن لاری بوش قالغان ایردی بر نچه کیشی کوب ایش کورکان

و جنگ آزموده را بفرستادند تا در شعب جبل پنهان شدند شبانگاه که

و جنگ نی تجربه ایتکان کیشیلارنی یوباردیلار تا کیم اوغریلار تورکان تاغ نینگ یولیده برکینیدیلار کیچ وقتیکه

دزدان باز آمدند سفر کرده و غارت آورده سلاح بکشادند و غنایم بنهادند

اوغریلار قایتیب کیلدیلار سفر قیلیب و مال غنیمت کیلتوروب سلاحلارینی یشتیلار و غنایم نی اورته کا قویدیلار

باب اول

نخستین دشمنی که بر سر ایشان تاخت خواب بود چندانکه پاهی از شب بگذشت

اینگ اول بر دشمن کیم الار ینگ باشیغه چاپتی اویقو ایردی اولقدر که کیچه دین بر مقدار اوتا

قرص خورشید در سیاهی شد

قرص کون بولدی شام ظلمتیده

یونس اندر دهان ماهی شد

یونس اولدی بالیق ینگ آغزیده

مردان دلاوران از کمینگاه بدر جستند و دست همه رایگان یگان بر گشت

پهلوان یکیت لار بر کینکان جایدین ساچراشوب چیقیب وجمله سی ینگ قولینی برین برین آرقه سیغه

بستند بابدادان بدرگاه ملک حاضر آوردند همه را بکشتن اشارت فرمود اتفاقا

باغلادیلار وایرته سی کون پادشاه ینگ درکاهیغه حاضر قیلدیلار جمله سینی اولدورماقغه امر ایلادی اتفاقا

دران میان جوانی بود که میوهٔ عنفوان شبابش نورسیده و سبزهٔ گلستان

اولارارا سیده بر یکیت بار ایردیکه اینگ جوانلیغی ینگ آولغی میوه سی ینگی یتوشکان ایردی وگلستان

عذارش نودمیده یکی از وزرا پای تخت ملک را بوسه داد و روی شفاعت

جمالی ینگ سبزه سی ینگی چیققان ایردی وزیرلار دین پادشاه ینگ تختی ایاغینی اوپتی وشفاعت یوزینی

باب اول

لیقیغه یعنی اولارا ایقو یکیتلار

آفتاب باتکانیدیک حضرت

یونس علیه السلام بالیق قارنیغه

کیرکانلاریدیک وموید الفضلا

دیمشکه ایچیغه مهتاب کیرکانیدیک

کوندوزنی کیمانی وکیچه نی کیلماق

دین بعضیلار دیمشلار کیرکوش

جارت اویقو دین وباهی

اشارت اوغیلار ینگ کوز

لاریغه یعنی اویقو اوغیلار

ینگ کوزلاریغه کیلدی دیمک

دور پاسبانی پای مصدریه

بر اظلمت دور باشد پارفت

معنا سیده دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

بر زمین نهاد و گفت این پسر همچنان از باغ زندگانی بر نخورده است

بیرکا قویدی ودیدی بوباله رفیق لاریدیک الآن تیریکلیک باغیدین میوه یماکان دور

و از ریعان جوانی تمتع نیافته توقع بکرم و اخلاق خداوندی آنست که

ویکیت لیک اولیدین بهره آلغان ایماسدور پادشاه نینک اخلاق کریمیدین امید اولدورکه

به بخشیدن خون او بر بنده منت نهی ملک روی ازین سخن در هم کشید

بونینک قانینک عفوینی بوبنده غه منت قویاسن پادشاه بوسوزدین یوزینی اوکوردی

و موافق رأی بلندش نیامد و گفت بیت

وانینک رأی عالی سیغه موافق کیلمادی ودیدی

پرورش تو نیکان نگیرد هر که بنیادش بد است

یخشیلار خویلی تو تماس کیمکه بنیادی یامان

تربیت نااهل را چون گردگان بر گنبد است

پرورش بر اصل عنه گنبد باشیده گردگان

نسل و تبار ایشان منقطع کردن اولی تر است و بیخ و بنیاد ایشان بر آوردن

بولارنینک اصل و نسلینی منقطع ایلاماق اولی راق دور وبولارنینک بیخ و بنیادین قومارماق

بهتر که آتش نشاندن و اخگر گذاشتن و افعی کشتن و بچه نگاه داشتن کار خردمندان نیست

اعلا دور زیرا که اوت نی اوچوروب و قورینی قویماق ویلان نی اولدوروب بالاسینی ساقلاماق عقلا نینک ایشی ایماس دور

ابر اگر آب زندگی بارد

کر بولوطیاغدور رسه آبحیات

هرگز از شاخ بید بر نخوری

تال شاخی دین یماس سن اصلا بر

بافر و مایه روزگار مبر

اصلی پست بولسه تربیت قیلمه

گزنی بوریا شکر نخوری

بوریا قاموشی بر دور موشکر

وزیر این سخن بشنید طوعاً و کرهاً به پسندید و بر حسن رأی ملک آفرین خواند

وزیر بوسوزنی ایشیتیب خواهلاسون و خواهلاماسون بقبول کوردی و پادشاه نینک حسن رأیی و تدبیرینه تحسین ایلادی

وگفت آنچه خداوند دام ملکه فرمود عین صوابست که اگر در سلک

ودیدی اول کلامیکه پادشاه ملک ودولتدا دایمی بولسون فرمایش قیلدی عین صواب ودر که اگر بو بالهٔ اول یانلارنینک

صحبت آن بدان تربیت یافتی خوی ایشان گرفتی ویکی از ایشان شدی

طریق الفت لاریده پرورش تابسه ایردی الارنینک طبیعتیغه آلور ایردی واولار دین بری بولور ایردی

اما بنده امیدوارست که بصحبت صالحان تربیت پذیرد وخوی خردمندان گیرد

اما قلینکیز امیدوار دورمن که اهل صلاح ینک مصاحبتیغه سبب بلان تربیت قبول ایتار وعقلانینک طبیعتیغه آلور

که هنوز طفل ست وسیرت بغی وعناد آن گروه در نهاد وی متمکن نشده است

زیراکه الآن یاش ایله دور وباغی لیک عادتی واول طائفه نینک سرکش لیکی انینک طبیعتیده جای آلغان ایماسدور

ودر حدیث ست که ما من مولود الا وقد یولد علی فطرة الاسلام ثم ابواه

وحدیث شریفده کیلیشدور که هیچ بر تولد ایتکان بالهٔ بولدی فقط تولد ایتار بولدی خلقت اسلام اوزره سونکره انینک آتاسی

یهودانه وینصرانه ویمجسانه قطعه

انی یهودی ونصرانی وآتش پرست قیلار لار

پسر نوح با بدان بنشست — خاندان نبوتش گم شد

نوح اوغلی بولوب یمانلار ایله — خاندانی آتاسی یوق بولدی

سگ اصحاب کهف روزی چند — پی نیکان گرفت مردم شد

کهف اصحابینک ایتی نیچه کون — یخشیلار آرقه سیده مرد اولدی

این بگفت وطائفه از ندماء ملک با او بشفاعت یار شدند تا ملک از سر خون او

بو نی دیدی وپادشاهینک مصاحبلاریدین بر طائفه وزیرلان شفاعتده یار بولدیلار حتی پادشاه اول بالهٔ نینک قانی سودیدین

درگذشت وگفت بخشیدم اگرچه مصلحت ندیدم رباعی

اونی ودیدی بغیشلادیم اگرچندیکه مناسب کورمادیم

باب اول

یهودانه ویمجسانه

یعنی اصحاب کهف ینک ایتی بر نیچه کون یخشیلار یولین توتی انسان مرتبه سیغیتی ١٢

دانی که چه گفت زال با رستم گرد
پیل زال نه دیدی رستمه وعظ ایتکانده

دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد
دشمن نه کچیک سنا لماغای هیچ آنده

دیدیم بسی آب ز سرچشمهٔ خرد
کوردوک نه قدر کچیک بولاق ینک سویلی

چون بیشتر آمد شتر و بار ببرد
تیوه ایله یوک آقیزدی کوبکیلکانده

فی الجمله وزیر پسر را بخانه برد و بناز و نعمت به پرورد و استاد ادیب بتربیتش
حاصل کلام وزیر بالهٔ اوغلیغه کیب باردی و ناز و نعمت بر له پرورش ایلادی و ادب برکوچی استادنه اینک تربیه سیغه

نصب کرد تا حسن خطاب و رد جواب و سائر آداب ملوکش بیاموختند تا در نظر
تعیین ایلادی تا که حسن خطاب نه ورد جواب نه و جمیع پادشاهلار آداب وارکاینی اورکاتدلار حتی جمله

همگنان پسندیده آمد باری وزیر از شمائل و اخلاق او در حضرت ملک شمهٔ
اقرانی امثالی نظرینده مقبول کیلدی بر کره وزیر اینک اخلاق و اوصافیدین پادشاه آلدینده براندک

میگفت که تربیت عاقلان در وی اثر کرده است و جهل قدیم از جبلت او
سوزلادی که عقلا اینک تربیسی انکا تاثیر ایتمیشدور و ایسکی جهالتی اینک خلقتیدین

بدر رفته ملک را ازین سخن تبسم آمد و گفت بیت
زایل بولمیشدور پادشاهغه بو سوزدن کولکو کیلدی و دیدی

عاقبت گرگ زاده گرگ شود
عاقبت بوری نسلی بوری اولور

گرچه با آدمی بزرگ شود
کرچه انسان ایچیده کاته بولور

سالی دو برین برآمد طائفهٔ اوباش محله بدو پیوستند و عقد موافقت بستند
بر ایکی سنه بو حال اوزره اوتدی محله یرلی اسلاردین بر طائفه سی انکا قوشولدیلار و موافقت عهد و پیمانین اغلادیلار

تا بوقت فرصت وزیر را با دو پسرش بکشت و نعمت بی قیاس برداشت
حتی وقت فرصتده وزیرنی ایکی اوغلی بیلان اولدوردی و حساب سیز مال و نعمتنی کوتاردی

باب اول

و در مغارهٔ دزدان بجای پدر نشست و عاصی شد ملک دست تحیر بدندان گرفت و گفت

واوغرلار نینک مغاره سیدا تاسی نینک اورنیغه اولتوردی و عاصی بولدی پادشاه حیرت بارماقینی تیشی پیلان تیشلادی و دیدی

قطعه

شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کسی

تیموریمان ایسه نصل اولغای کوزل قیلیج

ناکس بتربیت نشود ای حکیم کس

ناکس نه تربیت ایده مزای حکیم کس

باران که در لطافت طبعش خلاف نیست

یمغور نه لطف طبیعده اصلا خلاف یوق

در باغ لاله روید و در شوره بوم خس

اندن چیقنده گل اونا دور شوره اوزره خس

قطعه

زمین شوره سنبل بر نیارد

زمین کرشور بولسه سنبل اونماس

نکوئی با بدان کردن چنان است

یمانلارغه ایولیک اول کبی دور

در و تخم عمل ضایع مگردان

عمل تخمی نی ضایع قیلمه انده

که بد کردن بجای نیکمردان

یمانلیک دیک ایولارغه جهانده

باب اول

حکایت سرهنگ زاده را بر در سرای اغلش دیدم که عقل و کیاستی و فهم

برامیرزاده نسلطان اغلش نینک سرایی ایشیکیده کوردوم که عقل و ذکاوت و فهم

و فراستی زائد الوصف داشت و هم از عهد خردی آثار بزرگی در ناصیه او پیدا فرد

و درایتی وصف و بیان دین تاشقاری ایردی و کچیک لیک زمانیده هم کاتیلیک علامتلاری اینیک پیشانیسیده ظاهر ایردی

بالای سرش ز هوشمندی	می تافت ستارهٔ بلندی
باش اوستینه ایردی پارهٔ هوش	یشناردی بیوک ستارهٔ هوش

فی الجمله مقبول نظر سلطان آمد که جمال صورت و کمال معنی داشت

حاصل کلام امیرزاده سلطان نینک نظرنده مقبول بولدی زیراکه صورتده جمالغه و باطننده کمالغه مالک ایردی

و حکما گفته اند توانگری به هنرست نه بمال و بزرگی بعقلست نه بسال

و حکیم لاردیمشلار دورکه بایلیک هنر و کمال بیلان دور مال بیلان ایماس و روکاتیلیک عقل بیلان ایماس دور اینیک امثال و اقرانی

حسد بردند و بخیانتی متهم کردند و در کشتن او سعی بیفائده نمودند مصرع

انکا حسد ایلادیلار و بر خیانت بیلان اتهام قیلدیلار و اینک اولدورماقده فایده سیز سعی و کوشش کورساتدیلار

دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست	ملک پرسید که موجب خصمی ایشان
دشمن نه قیلور که مهربان بولسه دوست	پادشاه سؤال ایلادیکه سنینک حقیقتده اولارنینک

در حق تو چیست گفت در سایهٔ دولت خداوندی همگنان را راضی کردم مگر

خصومتلاری نینک سببی نه دور بیک زاده ایدی سایهٔ دولت سلطانیده جمله سینی خوشنود ایلادیم الا

حسود را که راضی نمیشود الا بزوال نعمت من دولت و اقبال خداوندی باقی باد

حسدچی که راضی بولماس فقط مینینک نعمتیم نینک والی بیلان راضی بولورلار دولت و اقبال پادشاهی دایم بولسون

توانم آنکه نیازارم اندرون کسی	حسود را چه کنم کو ز خود برنج درست
مجالیم اولسه که رنجیتا غوم کیشی دلی نی	حسود نه قیلورمن که اوزی رنجده دور
بمیر تا برهی ای حسود کین رنجیست	که از مشقت آن جز بمرگ نتوان رست
اولوب خلاص بول ای حاسد اوشبو رنجی کیم	اینک مشقتیدین قوتیلیش اولیش بیله دور
شور بختان بآرزو خواهند	مقبلان را زوال نعمت و جاه
بخت بدلار امید ایله ایستر	نیکبخت لارنی دولتینغه زوال
گر نبیند بروز شب پره چشم	چشمهٔ آفتاب را چه گناه
شب پره کوزی کور بسه کوندوز	کون کوزینی کورینک انکا نه وبال
راست خواهی هزار چشم چنان	کور بهتر که آفتاب سیاه
تو غریبی شولکه اوکبی مینک کوز	کور بولسون کور الماس ایسه کمال

حکایت یکی را از ملوک عجم حکایت کنند که دست تطاول بمال رعیت

عجم پادشاه لاریدین بر یکینه حکایه ایتارلار که تعدی قولینه رعیت مالینه

درازکرده بود وجور واذیت آغاز تا بحدیکه خلق از مکاید ظلمش در جهان برفتند

اوزتمیش ایردی وجور وایذاغه باشلامش ایردی حتی که خلق اینک ظلمی نینک شریدین اطراغنه چاچیلوب کیتیلار

واز کربت جورش آه غربت گرفتند چون رعیت کم شد ارتفاع ولایت نقصان

وجوری نینک شدتیدین غربت یولینه توتیلار وقتیکه رعیت آزایدی حصول مملکتغه نقصان

پذیرفت وخزینه تهی ماند ودشمنان از هر طرف زور آوردند قطعه

طاری بولدی وخزینه بوش قالدی ودشمنلار هر طرف دین زور کیلتوردیلار

هر که فریاد رسی روز مصیبت خواهد
کیم مصیبت کونده فریاد رس ایستار اولسه

گو در ایام سلامت بجوانمردی کوش
ایت امان کونلاریده سعی سخاوت قیلسون

بنده حلقه بگوش ار ننوازی برود
زر خرید قلغنی اگر سیلاماسانگ کیتکای اول

لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه بگوش
لطف قیل لطف ایله بیگانه غلامینک اولسون

روزی در مجلس او کتاب شاهنامه همیخواندند در زوال مملکت ضحاک وعهد فریدون

بر کون اول پادشاه نینک مجلسیده شاهنامه کتابنی اوقورلار ایردی اول مملکت ضحاک نی زوالی وفریدون نینک دوروبانی خصوصیده ایردی

باب اول

بتلاکان یکشنبه سوز ازلیل تراغت وحیثیت
زمانیده هر کیمنه عزت وعرمت ایرزه
بولسون تا کیم احتیاج وقتیده
هر کیمسه فریاد رس دیمیشت
اونغای ۱۲ بنده حلقه بکوش
اضافه دی بیانیه دوریا حلقه بکوش
وصف ترکیه دوریا حلقه بکوش
یک دیمک دوریا تولاغی حلقه
اگر دات شرط دوریا لطف
کلمه لطف بکن یافتیه بینک مفعول
مقدمیه دوریا یکنچه لطف تاکیده
لفظ قیلیندن دوریه لطف
ثانیدن سوکره دوریه لطف
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
مقدر دوریه
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
قیلیکنی اگر لطف

پادشاه سلامت ایام زمانیده
وجمعیت ایدیب سخاوت وکرم
نوشیل قیلیل دیمک دوریه
سعی وکوشش قیلیل دیمک دوریه
بیغنه اگر کیمسه مصیبت کوریسه
بیغنه باشیغه مدد دیغه وفریاد دیغه
اوغرا کانیده مدد دیغه ایستار اولسه
بیتکوچی بر کیشیغه ایستار اولسه
انجیل ذوق وصفا وسلامت
ورفاهیت ایامیده سخی وکریم
وخلق ایلان حسن معامله غه
سعی وکوشش ایلاکیل دیمک وقت
ضرورتده یار ویاور ومعین وعاون

بیتلاکان یکشنبه سوز ازلیل تراغت وحیثیت
زمانیده هر کیمنه عزت وعرمت ایرزه
بولسون تا کیم احتیاج وقتیده
هر کیمسه فریاد رس دیمیشت
اونغای ۱۲ بنده حلقه بکوش
اضافه دی بیانیه دوریا حلقه بکوش
وصف ترکیه دوریا حلقه بکوش
یک دیمک دوریا تولاغی حلقه
اگر دات شرط دوریا لطف
کلمه لطف بکن یافتیه بینک مفعول
مقدمیه دوریا یکنچه لطف تاکیده
لفظ قیلیندن دوریه لطف
ثانیدن سوکره دوریه لطف
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
مقدر دوریه
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
قیلیکنی اگر لطف

یکشنبه سوز ازلیل تراغت وحیثیت
زمانیده هر کیمنه عزت وعرمت ایرزه
بولسون تا کیم احتیاج وقتیده
هر کیمسه فریاد رس دیمیشت
اونغای ۱۲ بنده حلقه بکوش
اضافه دی بیانیه دوریا حلقه بکوش
وصف ترکیه دوریا حلقه بکوش
یک دیمک دوریا تولاغی حلقه
اگر دات شرط دوریا لطف
کلمه لطف بکن یافتیه بینک مفعول
مقدمیه دوریا یکنچه لطف تاکیده
لفظ قیلیندن دوریه لطف
ثانیدن سوکره دوریه لطف
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
مقدر دوریه
کرکنی اسم مفرد خاطب دوریه
قیلیکنی اگر لطف

www.ziyouz.com kutubxonasi

وزیر ملک را پرسید که فریدون گنج و ملک و حشم نداشت بر و پادشاهی چگونه مقرر شد

وزیری پادشاهغه سوال ایلادیکه فریدون ینگ خزینه و ملکی و خدامی یوق ایردی انکا پادشاهلیق نه وجه ایله مقرر بولدی

گفت آنچنانکه شنیدی خلقی بر و بتعصب گرد آمدند و تقویت کردند پادشاهی

پادشاه ایدی انداغکه ایشتکانسن هر بولاک خلق انکا مدد و اعانت ایچون جمع بولدیلار و جمعیت لاریغه قوت هر دیلار پادشاهلیق نه

یافت وزیر گفت چون گرد آمدن خلق موجب پادشاهیست تو خلق را چرا

تا بتی وزیر ایدی وقتیکه خلق ینگ اجتماعی پادشاه لیق غه سبب دور سن خلق نه نیمه ایچون

پریشان میکنی مگر سر پادشاهی کردن نداری فرد

پریشان قیلورسن مگر پادشاهلیک قیلماق خیالی سنده یوقمو

همان به که لشکر بجان پروری

ایسو اسرائیل عسکرینگ جان بیله

که سلطان بلشکر کند سروری

که سلطان بیوک لودی عسکر ایله

ملک گفت موجب گرد آمدن سپاه و رعیت چیست گفت پادشاه را کرم باید

پادشاه ایدی سپاه و رعیت ینگ اجتماعیغه سبب نیمه دور وزیر ایدی پادشاهغه عدل و کرم کیرک

تا بر و گرد آیند و رحمت تا در سایهٔ دولتش ایمن نشینند و ترا این هر دو نیست مثنوی

تا کیم انکا خلق جمع اولالار و مرحمت لازم دور تا کیم سایهٔ دولتیده ایمن اولتوره لار و سنده بول اکیسی یوقدور

نکند جور پیشه سلطانی

قیلماغای ظلم اهلی سلطانلیق

که نیاید ز گرگ چوپانی

بوریدین یوق امید چوپان لیق

پادشاهیکه طرح ظلم فگند

پادشاهیکه ظلم یازغای اول

پای دیوار ملک خویش نکند

پای دیوار ملکین اوزکای اول

ملک را پند وزیر ناصح موافق طبع نیامد و روی ازین سخن درهم کشید و بزندانش فرستاد

پادشاهغه وزیر ناصح ینگ نصیحتی طبیعغه موافق کیلمدی و یوزینی بوسوزدین اوکوردی و انی زندانغه یوباردی

www.ziyouz.com kutubxonasi

بسی برنیامد که بی عم سلطان بمنازعت برخاستند و بمقاومت لشکر آراستند

کوب زمان اوتماسدین پاشا عمک زاده سی جنجال و منازعت غه تور دیلار و مقابله او چون عسکر آراسته قیلدیلار

و ملک بدر خواستند قومیکه از دست تطاول او بجان آمده بودند و پریشان شده

و اتالاری اینک ملکینه سوراد یلار هر طائفه که اینک تعدی سیدن جاندن بیزار بولوب هر طرفغه چاچیلیشلار ایردی

بر ایشان گرد آمدند و تقویت کردند تا ملک از تصرفش بدر رفت و بر آنان مقرر شد قطعه

عمک زاده لاریغه جمع بولدیلار و انکا قوت بردیلار حتی مملکت اینک حکیدن چیقیب عمک زاده لاریغه مقرر بولدی

پادشاهی کو روا دارد ستم بر زیردست
پادشاهیکه رعیت غه ستم کورسه روا

دوستدارش روز سختی دشمن زور آورست
دوستی قاتیغ کونیده دشمن زور و بلا

بار رعیت صلح کن و ز جنگ خصم ایمن نشین
صلح قیل فقرالره اولتور خصم جنگیدن ایمن

زانکه شاهنشاه عادل را رعیت لشکرست
کیم رعیت عسکر اولغای شاه عادلغه یقین

غم زیردستان بخور زینهار
رعیت غمینی یه کیل زینهار

بترس از زبردستی روزگار
حذر قیل بلند اولماسون روزگار

حکایت پادشاهی با غلامی عجمی در کشتی نشسته بود غلام هرگز دریا ندیده بود

بر پادشاه بر ایرانغه قل سیلان کیمه غه کیرب اولتورمیش ایردی قل که اصلا دینکیز کورمکان ایردی

و محنت کشتی نیازموده گریه و زاری آغاز کرد و لرزه بر اندامش افتاد چندانکه

و کیمه نینک مشقتینه تجربه ایتماکان ایردی یغلاماقغه و فغان قیلماقغه باشلادی و اینک وجودیغه لرزه توشتی او لقدرکه

ملاطفت کردند آرام نگرفت ملک عیش از و منغص شد و چاره ندانستند حکیمی

التفات ایلادیلار آرام آلمدی پادشاه اینک عیش و صفاسی اینک یغلاماقیدین مکدر بولدی و هیچ چاره ندانیلمادیلار بر حکیم

در آن کشتی بود ملک را گفت اگر فرمان دهی من او را بطریقی خاموش کنم پادشاه گفت

اول کیمه ده ایردی پادشاهغه ایدی اگر بیورار ایسانگ من انی بر طریق برله خاموش ایتارمن پادشاه ایدی

باب اول

غایت لطف و کرم باشد حکیم فرمود تا غلام را بدریا انداختند باری چند غوطه خورد

زیاده لطف و کرم اولور حکیم بویوردی تا کیم قلنغ دینکیز غه آتلار برنچه مرتبه شونغوب چیقتی

ازان پس موئش بگرفتند و سوی کشتی آوردند غلام بهر دو دست در سکان کشتی آویخت

اندین سونکره اینک ساچیدین توتلار و کیمه نینک طرفینه کیلتوردیلار قل هر ایکی قولی پیله کیمه نینک دمیغه یاپوشتی

چون برآمد بگوشه بنشست و قرار یافت ملک بخندید و گفت اندرین چه حکمت بود

وقتیکه کیلدی اوستیغه چیقتی بر کوشه ده اولتوردی و تسکین و قرار آلدی پادشاه کولدی و حکیمغه دیدی بو تدبیر نیکده نیمه حکمت بار

گفت اول محنت غرق شدن بچشیده بود قدر سلامتی نمیدانست همچنین

حکیم ایدی بو اول قل ایلکاری غرق بولماق محنتنی تارتکان ایماس ایردی صحت ایلک قدرینی بیلماس ایردی ینه شونینک کبی

قدر عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار آید قطعه

عافیت قدرینی بر کیمسه بیلور که بر مصیبتغه گرفتار بولغان بولسه

ای سیر ترا نان جوین خوش ننماید

ای توق سنکا آرفه نانی ناخوش کورونور

معشوق من ست آنکه بنزدیک تو زشت ست

معشوق منکا دور اول که فاشینکده زشت دور

باب اول

بولماس ایدی دلارا اورتسیده

بولور دلار کذا قال شارح اکرم

آتاشارح سوردی دیمکه بعض شارح

جمع ساکن بیشی ظاهر کیمسه ده

ساکن بولوب قلار دیرا دور اکر بو بیلم

ایسه خطای فاحش ایلدیکی تاویل

آویخت یاپوشتی دیک

بیلار ده یاپوشتی دیک دور

بعض شارح آویخت فعل ماضی

مجهول دور و بیشی ایلدیکی

و سروری افترا اتیب فعل

ماضی معلوم دیدی بیشی کلن ایسه

و جهیله تعریض ایلدیکی زیرا که

بر لر اصابت ایلدیکی زیرا که

آویخت بو جایده یاپوشتی

معنا سیده دور اما اسلوبی

معنا سیده ایماس فاتامل ۱۲

ایرق تنکیز ایچینکی کذلک

۱ یعنی غلام عجمی کبی دیمکه در کذا قال بوسنوی صح ۱۲

۲ اما قبلیدا کی کسره نی صح

۳ ایلا غاتین بتر ایاسنکا دیک دور یا نانی جوین بیانیه کیلدی یا نسبت نون تاکیدنه بتر دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف
اعراف بهشت حورلاریغه دوزخ

از دوزخیان پرس که اعراف بهشت ست
دوزخ خدا کی لاردن سورا اعراف بهشت اور

فرق ست میان آنکه یارش در بر
چوق آیرو دور اول کیشی که یاری ایله دور

با آنکه دو چشم انتظارش بر در
اندن که دو چشم انتظاری ایله دور

حکایت

هرمز تاجدار را گفتند از وزیران پدر چه خطا دید که همه را بند فرمودی گفت

هرمز تاجدار غه دیدیلار اتانک ینینک وزیرلاریدین نیچه خطا کوردینک که جمله سینی حبس کا بویوردینک ایدی

خطایی معلوم نکردم ولیکن دیدم که مهابت من در دل ایشان بیگران ست و بر عهد من

بر خطا معلومیم اولمادی ولکن کوردوم که منینک خوفیم لارینک کونکللاریده حساب سیز دور ومنینک زمانیمغه

اعتماد کلی ندارند ترسیدم که از بیم گزند خویش آهنگ هلاک من کنند پس قول حکما را

کلی اعتماد لاری یوقتور قورقتوم که اوزلارینی ضرر لاری خوفیدین منینک هلاکیمغه قصد ایلارلار بو صورتده حکمانینک قولیغه

قطعه

کار بستم که گفته اند
عمل ایلادیم که ایتیب دورلار

ازان کز تو ترسد بترس ای حکیم
حکیم قورقغیل اندن که قورقغوچی سندن

وگر با چو او صد برآئی بجنگ
اویوزدیک پیله بارکو چینک کرچه جنگ کا

ازان مار بر پای راعی زند
یلان نیشی چوپان ایاغینه اندن

که ترسد سرش را بکوبد بسنگ
که قورقار که ایزکای اوباشینی سنگ کا

نه بینی که چون گربه عاجز شود
نظر قیل که وقتیکه میشیغ عاجز اولسه

برارد بچنگال چشم پلنگ
اورا پنجه سی برله چشم پلنگ کا

حکایت

یکی از ملوک عجم رنجور بود در حالت پیری و امید از زندگانی قطع کرده

عجم پادشاه لاریدین بری کسل بولغان ایردی قریلیق و قتیده وتیریکلیکدین امیدنی اوزکان ایردی

www.ziyouz.com kutubxonasi

ناگاه سواری از در درآمد و بشارت آورد که فلان قلعه را بدولت خداوندی بگشادیم

آنکسیزین بر آتلیق ایشیکدین ایچکاری کیردی و مژده کیلتوردیکه فلان قلعه‌نی پادشاهینک سایهٔ دولتلاریده فتح ایلادوک

و دشمنان اسیر شدند و سپاه و رعیت آن طرف به جملگی مطیع فرمان گشتند ملک چون

و دشمنلار اسیر بولدیلار و اول طرفنینک عسکر و رعایاسی جمیعاً فرمانغه مطیع بولدیلار دیدی پادشاه و قتینک

این سخن بشنید نفسی سرد برآورد و گفت این مژده مرا نیست بلکه دشمنانم راست

بوسوزنی ایشیتی بر ساوق نفس چیقاردی و ایدی بو خوش خبر منکا ایماس دور بلکه منینک دشمنلارمغه دور

یعنی وارثان مملکت قطعه

یعنی مملکت وارث لاریغه

درین امید بسر شد دریغ عمر عزیز
دریغ عمر عزیز بیتی بو امید ایچیده

که آنچه در دلم ست از درم فراز آید
که اولکه دلده ایشیکدین منکا کیرب کیلکای

امید بسته برآمد ولی چه فائده زانکه
امید کیلدی ولیکن نه فایده اندین

امید نیست که عمر گذشته باز آید
که اوتکان عمر نیز امید یوق یانیب کیلکای

کوس رحلت بکوفت دست اجل
قاقتی کوچ کوسینی اجل ایلکی

ای دو چشم وداع سر بکنید
کوز لاریم باشی ایله وداع لاشینکز

ای کف دست و ساعد و بازو
ای کف و قول و ساعد و بازو

همه تودیع یکدگر بکنید
بر بریکیز غه الوداع ایتینکز

بر من اوفتاده دشمن کام
من بیقیلغانغه دشمن ایتیکانیک

آخر ای دوستان گذر بکنید
آخر ای آشنا لاریم اوتینکز

روزگارم بشد بنادانی
عمریم اولدی تمام جهل ایله

من نکردم شما حذر بکنید
من حذر قیلمادیم سیز قیلینکز

حکایت سالی بر بالین تربت یحیی پیغمبر علیه السلام معتکف بودم در جامع دمشق

بر سر حضرت یحیی پیغمبر علیه الصلوة والسلام نینگ مقبره شریفیغه یاتیده عبادتغه ملازم ایردیم بنی امیه جامع شریفیده

یکی از ملوک عرب که به بی انصافی موصوف بود اتفاقا بزیارت آمد و نماز کرد و حاجت خواست

عرب پادشاه لاری دین بری که انصاف سیزلیق بیلان معروف ایدی اتفاقا زیارتغه کیلدی ونماز ادا ایلادی وحاجت تیلادی

درویش و غنی بنده این خاک درند
درویش و غنی او شبو ایشیک خاکیغه بنده

وانانکه غنی ترند محتاج ترند
بل کیم غنی راق زیاده محتاج آنده

آنگاه روی بمن کرد و گفت از انجا که همت درویشان ست و صدق معامله ایشان

سونگره یوزینی منکا اوکوردی و دیدی اول مقام دین که درویش لارینگ همتی بار دور والارینگ حق بیلان معامله صادقانه سی بار دور

خاطری همراه من کنید که از دشمن صعب اندیشناکم گفتمش بر رعیت ضعیف رحمت کن

توجه خاطر شریفیکنی منکا رفیق ایتینگیز زیرا که قوی دشمن دین خوف لیک من انکا دیدیم ضعیف فقرا غه رحم ایلاغیل

باب اول

تا از دشمن قوی زحمت نه بینی نظم

تا که دشمن قوی دین زحمت کور مغایسن

بازوان توانا و قوت سر دست — خطاست پنجهٔ مسکین ناتوان شکست

کیشیکه قوت و بازو ایله توانا دور — خطا که عاجز مسکین قولینی سیندورا دور

ترسد آنکه بر افتادگان نه بخشاید — که گر ز پای درآید کسش نگیرد دست

عطاسی یوق کیشی بیچاره لارکا قورقماسو — اگر یقیلسه قولینی کیشی پنجوک توتا دور

هر آنکه تخم بدی کشت و چشم نیکی داشت — دماغ بیهده پخت و خیال باطل بست

کیشی یمانلیک ایکیب یخشیلیک امید ایتسه — که فکر خام ایله باطل خیال نه قیلادور

ز گوش پنبه برون آر و داد خلق بده — وگر تو می ندهی داد روز دادی هست

قولاق دین چیقاریب پخته خلق دادینی بیر — که بر ماسنک اندروز جزاده اول آلادور

بنی آدم اعضای یکدیگرند — که در آفرینش ز یک جوهرند

بنی آدم اعضا ایرور بر بره — که خلقتده بر جوهر ایردی همه

چو عضوی بدرد آورد روزگار — دگر عضوها را نماند قرار

چو بر عضو نیک آغریسه بو روزگار — قالور موبولاک عضولارده قرار

تو کز محنت دیگران بیغمی — نشاید که نامت نهند آدمی

بولاک لار غمیدین غمینک بولماسه — سزادور آتینک آدمی قویماسه

حکایت درویشی مستجاب الدعوة در بغداد پدید آمد حجاج یوسف را خبر کردند

دعای مقبول هر فقیر — بغدادده ظهور ایلادی حجاج یوسف غه خبر بیردیلار

بخواندش و گفت دعای خیر بر من کن گفت خدایا جانش بستان گفت از بهر خدا

اندیو قلادی و دیدی منکا بر خیر لیک دعا اندن قیلغیل — درویش ایدی ای بار خدایا حجاج ینک جانینی آلغیل — حجاج ایدی الله اوچون

باب اول

بنی آدم اعضای یکدیگرند — که در آفرینش ز یک جوهرند

اضافه بر لرنون ساقط بولیشدور — بنی آدم یا آدم یا دین بولیشدور — حضرت آدم دور بو جاید مراد حضرت آدم دور — بو جاید مراد جوهر یا دین بیرار — بیکر تعلیل یا جوهر یا دین حضرت آدم — حضرت آدم دور یعنی حضرت آدم — فرزندلاری بر بری اینک — اعضای دور یعنی بر بری — بنیک جسدی حکیده دور — زیرا که خلقتده و فطرتده — بر کوهردین دور لار یعنی — جسدسی بر بر اوزدن و بر اوزدن — دور که حضرت آدم دور دین لار — بعض شراح جوهردین مراد — نظفه حضرت آدم دور دیب — سوندا غ اولسه بعضیلار نطفه نه جوهر — مجاز ایرور بعضیلار که نطفه نه جوهر — کیشی بولور بعضیلار که نطفه نه جوهر — ایلا میشلار که نطفه نه جوهر — دیب صحیح ایماس دخل بوجوهر — دور ۱۲ چو عضوی بدرد آورد روزگار — یا عضوی وحدتده دور — یا بیر دوکه یا اصلده یا عضوی مفعول — یا آورده یا مضاف یا عضوی مفعول — زمان فاعلا یا عضوی مفعول — صحیحی بدر دغیر صحیحی دور ۱۲ — تو کز یا اصلا تو که از — خطاب پادشا اخبر دور یا — محنت غم و الم یعنی رعیت غمی بر — سنکا یماسه دیک دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

این چه دعاست گفت دعای خیرست ترا و جملهٔ مسلمانان را مثنوی

بو قنداغ دعا دور — درویش ایدی بو خیر لیک دعا دور سنکا و جملهٔ مسلمانلارغه

ای زبردست زیردست آزار — گرم تا کی بماند این بازار
ظالما بیوا غه آزارینک — تا قچان کیم قیزور بو بازارینک

بچه کار آیدت جهانداری — مردنت به که مردم آزاری
نه یرارسنکا بو جهانداری — اولکانینک تخشی مردم آزاری

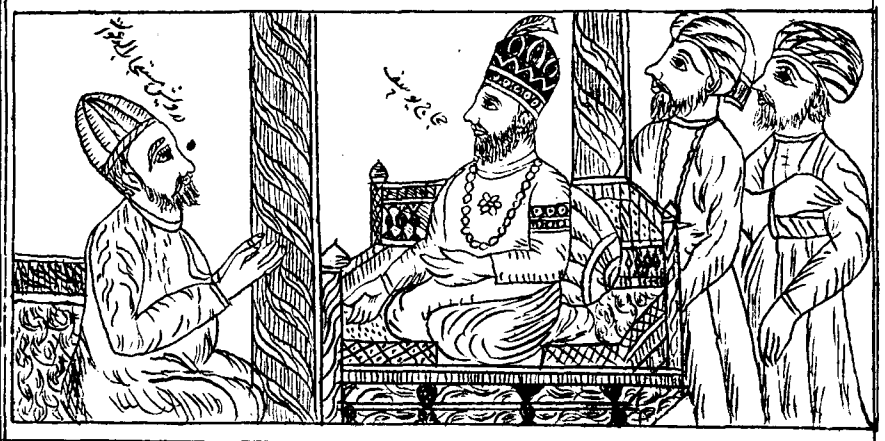

حکایت یکی از ملوک بی انصاف پارسائی را پرسید که از عبادتها کدام افضل ترست

انصاف سیز پادشالارده بری — بر عابد متقی غه سوال ایلادیکه عبادتلاردین قیسی بری افضل دور

گفت ترا خواب نیمروز تا دران — بکنفس خلق را نیازاری قطعه

عابد ایدی سنکا کون یارمیدا اولخلاق تاکیم اول ایدتده خلق عالم نه رنجیتماغایسن

ظالمی را خفته دیدم نیمروز — گفتم این فتنه است خوابش برده به
ظالمی کوردوم یریم کون اویقوده — اوشبو فتنه اویقوسی یخشی دیدیم

باب اول

اویقو سینی یخشی چاشتکا دک اویقو سینی سنکا کونده زیاده یخشی کلادیرین دیکان تفسیر مستغنا بولور چنانچه دسال عزت قدر روز و شب عزت مضاف فیقیس مشهور دور لیکن قیاس نصف دور دولت مثلا نیم نان بیرسه کیم نان دیماک دور دیمک سیب دیماک اوقماق دور دور دیریم کون اولسه نیم روز زین قیلور دیریم کون اولسه صبح بیرم دیمک چیلان مثال بو قورد اول

ظالم نه اولخلاق تاقیرین خلق نه ظلم و تعدی

سیمین حسن قیلور دیمک عالم حال بو جایده دیریم کسنکا

دور انتهی ۱۲ تا دران

یکنفس اویقو یتیغ عابد دیریم کسنکا

یاریم کون اولخلاق یکنک بر ساعتده

تاکیم اولخلاق فضل دور

خلق نه آزار ایلامغایسن نیچه خلق خدا

سیمین اوزمان اوزره بولورلار

یاخود اولخلاق یکنک حاله بر نفس

وبر ساعت خلق نه آزار ایلامغایسن

یخشی اولخلاق یکنک حاله بر نفس

سیمین جور و ظلم کتیرمه

آزار بولورلار اکر نسخه لارده

یک عبارت بو قورد

www.ziyouz.com kutubxonasi

انکه خوابش بهتر از بیداریست
اولکه خواب یخشی ویغاق لیغیدین

آنچنان بد زندگانی مرده به
بویله زنده اولغانی یخشی دیدیم

حکایت یکی از ملوک شنیدم که شبی در عشرت روز کرده بود و در پایان مستی میگفت بیت

پادشالاردین بیری ایشیتیکیم بر کیچه عشرتده تانغاندورغان ایردی و مستلیک ایلک نینگ اخیرنده دیرایردی

ما را بجهان خوشتر ازین یکدم نیست
یوق بنرکا جهانده اوشبو دم دین خوش دم

کز نیک و بد اندیشه و از کس غم نیست
یوق فکریمان ویخشی هیچکیم دین غم

درویشی برهنه بیرون بسر ما خفته بود بشنید و گفت بیت

بر ملانغاج فقیر تاشقاریده ساوقده یاتکان ایردی بو بیت نی ایشیتیب ودیدی

ای آنکه باقبال تو در عالم نیست
ای مقبل اگر سن کبی یوق عالمده

گیرم که غمت نیست غم ما هم نیست
سن بیغم ایسانک بنرهم ایماسمیز غمده

ملک را این کلام خوش آمد صره هزار دینار از روزن بیرون داشت و گفت ای درویش

پادشاه هنر بوسوز خوش کیلدی مینگ طلا تولهبر همیان نی دیره زه دن تاشقاریغه توندی ودیدی ای فقیر

دامن بدار گفت دامن از کجا آرم که جامه ندارم ملک را بر ضعف حال او رحمت زیاده شد

اینا کینکنی توتغیل درویش ایدی اینا کنی قیاقدین کیلتیور ومن نی کیجام یوقدور پادشاه نینگ اینک ضعف حالیغه رحمتی زیاده بولدی

و خلعتی بران مزید کرد و پیش درویش فرستاد درویش آن نقد را باندک مدتی بخورد

واول مینگ طلا اوستیغه بنرچه جامه زیاده ایلاک و درویش نینگ آلدیغه یوباردی درویش اول اقچه‌نی اندک زمانده بیدی

و تلف کرد و باز آمد بیت

ویوق قیلدی ویه کیلدی

قرار در کف آزادگان نگیرد مال
قرار مال یوق اولغای فقیرایا قولیده

نه صبر در دل عاشق نه آب در غربال
سو غربیل ایچره کبی صبر عاشقینگ دلیده

www.ziyouz.com kutubxonasi

در حالتی که ملک را پروای او نبود حالش بگفتند بهم برآمد و روی درهم کشید و از اینجا

درویش حالتده کیلدیکه پادشاهینک انکا پروا سی یوق ایدی اینک حالینه پادشاه سوزلاریله غضب لاندی ویوزینی اوکوردی وبو مقامدین

گفته اند اصحاب فطنت و خبرت که از حدت و صولت پادشاهان بر حذر باید بود که

دیمشلار اهل عرفان وارباب امتحان که پادشاه لارینک خشم وغضبی دین حذرده بولماق کیرکدور که

غالب همت ایشان بر معضلات امور مملکت متعلق باشد و تحمل ازدحام عوام نکنند مثنوی

آنلارینک اکثر اوقاتده همت لاری احوال مملکت نینک مشکلاتی اوزره متعلق بولور وعوام نینک کثرتیغه تحمل ایتماسلار

حرامش بود نعمت پادشاه — که هنگام فرصت ندارد نگاه

حرام انکا دور نعمت پادشاه — که فرصت زمانیغه قیلماس نگاه

مجال سخن تا نه بینی ز پیش — به بیهوده گفتن مبر قدر خویش

مجال سخن کورمسنک ایلکاری — دیبان بیهوده قدرینک ایتمه ناری

گفت این گدای شوخ چشم مبذر را برانید که چندین نعمت و مال را باندک مدت

پادشاه ایدی بو بیحیا اسراف قیلغوچی کدانی قولانکلار زیراکه بو قدر نعمت ومال نی زمان قیلیل ده

برانداخت نداند که خزینهٔ بیت المال لقمهٔ مساکین است نه طعمهٔ اخوان شیاطین است

تلف ایلادی بیلماس که بیت المال خزینه سی فقرانینک سبب معیشتی دور شیطان برادرلارینک لقمه سی ایماس دور

ابلهی کو روز روشن شمع کافوری نهد — زود بینی کش بشب روغن نباشد در چراغ

ابلهی کیم کوندوزی آق موم شمعی نینک یاقار — تیز کورارسن کیچه سی بولماس چراغیده یاغی

یکی از وزرای ناصح گفت ای خداوند مصلحت آن می بینم که چنین کسان را وجه کفاف

ناصح وزیرلاردین بری دیدی ای پادشاه انی مصلحت کورارمن که مونینکدیک کیمسه لارینک وجه معیشت لاری

بتفاریق مجری دارند تا در نفقه اسراف نکنند اما آنچه فرموده از زجر و منع مناسب

کون بکون معین توتسه لار تاکیم نفقه ده اسراف قیلماغایلار اما اول نیمرسه که بو بورودونک شدت ومنع دین

سیرت ارباب همت نیست یکی را بلطف امید فرار گردانیدن و باز بنومیدی خسته خاطر کردن

ارباب همت و اصحاب کرم نینگ شأنینغه لایق ایماس دور بری لطف و احسان بر له امید لیک ایتوب وینه ایوسیت بیلان کونکل پریشان ایلاماسا

بروی خود در طماع باز نتوان کرد
طمع ایلی نی یوزیغه ایشیک آچیب بولماس

چو باز شد بدرشتی فراز نتوان کرد
آچیلغانیده درشتی ایله یاپیب بولماس

کس نه بیند که تشنگان حجاز
کیشی کورماس حجاز تشنه لاری

بلب آب شور گرد آیند
بولغانین جمع شور سولبیده

هر کجا چشمهٔ بود شیرین
قایده بولسه بولاق سویی شیرین

مردم و مرغ و مور گرد آیند
آدم و قوش چومالی لاریانیده

حکایت یکی از پادشاهان پیشین در رعایت مملکت سستی کردی و لشکر بسختی داشتی

قدیمی پادشاه لاردین بری شهر اهلی نینگ رعایه سیدمسا محمد اینا قوی و عسکرنی مشقت بر تو تا

چون دشمن صعب روی نمود همه لشت بدادند مثنوی

وقتیکه دشمن قوی یوز کورسانا جمله سی آرقه بر دیلار

چو دارند گنج از سپاهی دریغ
دریغ توتسه عسکر غه پل بیرماکی

دریغ آیدش دست بردن به تیغ
دریغ دورانکا تیغه قول المیاکی

چه مردی کند در صف کارزار
نه ایرلیک قیلور جنگ میدانیده

چو دستش تهی باشد و کارزار
قولی بولسه بیل ایشی زاریده

یکی را از آنان که غدر کردند با منش دوستی بود ملامتش کردم و گفتم دون ست و ناسپاس

اول ترکه فاتیکا ملادین بری که اینینگ بر بیلان دوستلیغی بار ایدی انی ملامت ایلادیم و دیدیم پست دور و شکر سیز دور

و سفله و حق ناشناس که باندک تغیر حال از مخدوم قدیم خود برگردد و حقوق نعمت

و دنه دور توز حقسیز کوچی دور هر کیمکه بر مقدار حال اینینگ تغیری بلان اوزی نینگ ولی نعمت قدیمی دین اعراض ایتار دنچه یل لیک

سالیان درنورد گفت اگر بگویم معذور داری شاید که ایتیم بی جو بود و نمد زین

حقوق نعمتینه ضایع ایتار ایدی اگر سوز لارایسام معذور تو تارسن لایق معذور کرکه ایتیم ارفه سیز بولسه وایکرنینک تو قومی

درگرو و سلطان که بزر با سپاهی بخیلی کند با او بجان جوانمردی نتوان کرد بیت

کرده بولسه وپادشاه که اقچه ده عسکر غه بخیل لیک ایلاسه انکا جان پیلان بهادر لیق ایتمک ممکن ایماس دور

زر بده مرد سپاهی را تا سر بدهد

زر بریب مرد سپاهی سطیعنک قیلغیل

از اشبع الکمی یصول بطشا

بهادر تویسه قاتیغ حمله قیلغای

وگرش زر ندهی سر بنهد در عالم

بر مسنک زر انکا اول باش نی قویار عالمکا

وخاوی البطن یبطش بالفرار

تو تار آچ قالسه قاچماق نینک یولینی

حکایت یکی از وزرا معزول شده بحلقهٔ درویشان درآمد و برکت صحبت ایشان

وزیر لاردین بری اورنیدین بیکار بولوب درویشلارنینک حلقه سینه داخل بولدی وانلارنینک مصاحبتیه برکتی

در وی اثر کرد و جمعیت خاطرش دست داد بلک بار دیگر در دل خوش کرد و عمل فرمود

انکا تاثیر ایلادی وانکا خاطر جمعلیک قول بردی پادشاه باشقه دین انکا التفات ایلادی ووزارت منصبنی قرماش ایتدی

قبول نکرد و گفت معزولی به که مشغولی رباعی

قبول ایتمادی ودیدی معزول لیک یخشی دور مشغولی لیکدین

باب اول

آنانکه بکنج عافیت بنشستند
گم نام بولوب الار کراولتور دیلار

کاغذ بدریدند و قلم بشکستند
کاغذ یرتیب قلم نی سیندور دیلار

دندان سگ و دهان مردم بستند
مردم تیلاینی تیشینی بند ایتدیلار

وز دست و زبان حرف گیران رستند
بدگوی تیلاین قولیدین اسراندیلار

ملک گفت هر آئینه ما را خردمندی کافی باید که تدبیر مملکت را شاید گفت نشان

پادشاه ایدی البته بنکا بر عقل لیک و مقبول کیشی کرکدور مملکت نینک تدبیرینه لایق بولسه وزیر معزول ایدی عقل لیک

خردمند کافی آنست که بچنین کارها تن در ندهد بیت

و مقبول کیشی نینک علامتی اولدورکه مونینکدیک ایشلارغه تن بیرماس

همای بر همه مرغان از آن شرف دارد
همانشرافتی باشقه پرنده کا آندن

که استخوان خورد و جانور نیازارد
که بیرسونکاک بیماکای هیچ ترسه ذی جاندین

حکایت سیاه گوش را گفتند ترا ملازمت صحبت شیر بچه و چه اختیار افتاد گفت

قاره قولاقغه ایدیلار سنکا ارسلان نینک صحبتیغه دوست نیمه و چه سبلان اختیار توشتی ایدی

تا فضله صیدش میخورم و از شر دشمنان در پناه صولتش زندگانی میکنم گفتند اکنون که

تاکه آنینک آدمی نینک آرتوغینی یورمن و دشمنلارنینک شریدین اینینک مهابتی سایه سیده تیرکلیک ایتارمن ایدیلار الآن که

به ظل حمایتش در آمدی و بشکر نعمتش اعتراف نمودی چرا نزد دیگر نیائی تا بحلقه خاصانت

اینینک سایه حمایه سیغه کیلدینک و اینینک نعمتینک شکرینی اقرار ایلادینک نیچه اوچون سلانغه یقین ایتمیکسن تاکه سنی خاص لار

در آورد و از بندگان مخلصت شمارد گفت همچنان از بطش او ایمن نیستم بیت

مجلسیغه دخال ایلار و سنی مخلص بنده لاردین سنارایردی - قاره قولاق ایدی انداغ اینینک قهر و غضبیدین ایمن ایماسمن

اگر صد سال گبر آتش فروزد
اگر یوز یل مجوسی اوت یاقار اول

اگر یکدم در و افتد بسوزد
اگر بردم توشار اوتغه کویار اول

باب اول

افتد که ندیم حضرت سلطان را زر باید و باشد که سر برود و حکما گفته اند از تلون طبع

کاهاواقع بولور که پادشاه ینک حضوریدا کی مصاحبه اقچه تاپار وکاه بولور که باشنی کیتار وحکیملار اتیب دوا لار پادشاه لارینک تغییر

پادشاهان بر حذر باید بود که وقتی بسلامی برنجند و گاهی بدشنامی خلعت دهند

مزاجلاریدین حذر ده بولماق لازم دور بر وقتده بر سلام سبیی بیلان رنجیدولار وکاه بر دشنام سببی بیلان لباس فاخره بر ورلار

وگفته اند ظرافت بسیار هنر ندیمان ست و عیب حکیمان بیت

واتیب دورلار که خوش طبعلیک ندیملار غه هنر دور اما حکیملار غه عیب دور

تو بر سر قدر خویشتن باش و وقار
تمکین ایله قدرینکنی باشیده بولغیل

بازی و ظرافت به ندیمان بگذار
اویون و قیزیقلیق نی ندیمه قویغیل

حکایت یکی از رفیقان شکایت روزگار نامساعد بنزدیک من آورد که

رفیقلاردین بری زمان ینک ناموافق لیکیدین شکایت مینینک آلدیمغه کیلتوردیکه

کفاف اندک دارم و عیال بسیار و طاقت بار فاقه ندارم بارها در دلم آمد که باقلیمی دیگر

کونلیک حاصلاتیم آز دور واهل و عیالیم کو بدور وفقیرلیکدین کیکنه طاقتیم یوقتور نیچه فعه کوکلومغه کیلدیکه بولاک بر قلیمغه

روم تا دران بهر صورت که زندگانی کنم کسی را بر نیک و بد من اطلاعی نباشد بیت

کیتارمن تاکیم انده هر صورتده که تیریکلیک ایلاسم هیچ بر کیمسنه مینینک یخشیلیکدین یامانلیکیمغه اطلاعی بولمغای

بس گرسنه خفت و کس ندانست که کیست
کوب آدم آچ یاتار غربتده هیچکیم بیلماس کیم دور

بس جان بلب آمد که بر و کس نگریست
کوب آدم اولماکا یتی کیشی دیماس غریبیم دور

باز از شماتت اعدا می اندیشم که بطعنه در قفای من بخندند و سعی مرا

ینه دشمنلارینک خرسندلیکیدین قورقا دورمن زیراکه طعنه بیلان مینینک ارقام دین کولارلار ومینینک

درحق عیال بر عدم مروت حمل کنند و گویند قطعه

اهل و عیالیم حقیده سعیم مروت سیز لیکمغه حمل قیلورلار وایتورلار

باب اول

کوب آدم کیلیم روح ایلادی
وهیچ کیمسه اوستیده ماتم چیکوب
یغلاماسدی ۱۲ شماتت
اول ینک فتحی برله بر آدم ینک
خرابلیکیغه شادیولماق دور
یا می اندیشم فکر ایتارمن قورقوب
ایتارمن دیمک دور یا طعنه
بوجایده دخل و تدخل معناسیده
وآغیزیدای اوزیمه آچیبدین فارسیغه
نقلیغه علامت دور ۱۲
عیال یعنی ینک کیری
برله خاتون و فرزند و دولا
نفقه و مؤنتی ذمه سیغه لازم
بولغان آدملار جمعی عیال کیلور
عین ینک فتحی دیا ینک یا
نشیدی بم اسیده و زنیه ۱۲
بارها یا ینک فتحی برله او دیمک دور
سکونی برله بخم ده دیمک دور
در قفای
اغلطا قیلور ۱۲ بر کیمسه ینک
من یا یدیغ دیارغه بغتره بیلم ایسه
کیمسه قیلیب اسیا بورمن بنم اولیاب
قورقوب دشمندار ینک سوزونا کیرمن
و یشنیغ بیلان ارقم دین کولارلار
صبر قیلیب حیلیکیمغه عمل ایتارلار صاحب
سعی و کوشش خاتون و بالا لاریغه
اوز تکلیفیغه تاشلاب کیمغه
خاطریمین اوتارکن دشمندار
ینک کوزینک اول

م بی مروت لی که خاتون و بالا لاریغه حقیده اغماض ایلاب نامرد لیک ایلادی دیب کیشیدین اظهار خرسندلیک ایلاب طعنه قیلیشلاریدین خوف ایتارمن ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

بمین آن بی حمیت را که هرگز
قرا اول بی حمیت غه که هرگز
که آسانی گزیند خویشتن را
کراوز نفسیغه آسایش نی ایزلار

نخواهد دید روی نیک بختی
کورار مونیک بخت لیک نیک یوزینی
زن و فرزند بگذارد به سختی
قویوب کفت ده فرزند و زنینی

باب اول

و در علم محاسبه چنانکه معلوم ست چیزی دانم اگر بجاه شما کاری معین گردد که موجب جمعیت

و علم حسابده اندا غکه معلومینکز دور بر مقدار نیمرسه بیلورمن اگر دولتینکز سببیله برلرش کا تعیین بولونسه جمعیت

خاطر باشد بقیهٔ عمر از عهدهٔ شکر آن بیرون آمدن نتوانم گفتم ای یار عمل پادشاه دو طرف دارد

خاطرغه سبب بولور قالغان عمرده اینک شکرینی عهده سیدین چیقا قغه قادر بولالماسمن ایدیم ای رفیق خدمت پادشاهیده ایکی جهت بار دور

امیدنان و بیم جان و خلاف رای خردمندان ست بدین امیدران بیم افتادن قطعه

بر نعمت دنیا و دیگر غضب سلطان وعقلاینک رایینک خلافی دور نعمت دنیا امیدیله غضب سلطانغه دوچار اولماق

کس نیاید بخانهٔ درویش
کیشی کیلماس فقیر نینک اویغه

که خراج زمین و باغ بده
که یر و باغ خراجینی بر کیل

باب اول

معناسیده اضافتی لازمه دور
عهده شکر اضافتی مصدر
دیک آن لفظیغه اضافتی حق شکر
نینک مفعولیغه دور ۱۲
خراج خانینک کسری برلرباج
واول نیمرسه کیکاز اولمزین آلورلار
اندا دیرلار کندا قال تحصیلدار
وفرنینک ده خانینک فتحی برله
کیلمیش و محمد غیاث الدین
دیکشکه خراج چاخانینک
فتحی برله یر و باغ نینک محصول
دور و اول یمرسه کیرای پادشاه
و حاکم رعایادین آلور اندا دیرلار
و بو معنی ده خانینک کسری برله
خطا دور و بهاء عجم ده ۵
ایزلیشکه خراج بالفتح تحصیل
مزرعات کرقول استیمرای
ایدشاه الدین قولغه کیلورانی
دیملار دور و اول نیمرسه کیسودا
حق ایچون آلینور باج دور
حفاظت
خانینک ضمی برله بدن دظلم
و بهاء الوثان دخان ارزدخیا بانده
تمر کلامده و صراج ده و منجده
ایزلیشکه خراج بالفتح باج و
تحصیلیشه و خان ارسلار روشی
فارسیده بالکسر شرط تابیشه
بنجیل اکر فارسلار روشی
دور کر تفعیل بابی نینک
مصدری کی فال و زنیده
دور بعض نسخه لارده

م

۱۲ فرخالی و قورالرجا بجه و قاردرلار و کرداغ و بوزاغ و کرداج و کرداج اولی مفتوح الاول و دورالار فارسیلار بیمسنی اولی نینک کسر برلا و قورالار ۱۲

یا بتشویش و غصه راضی شو
یا که تشویش و غم کا راضی بول

یا جگربند پیش زاغ بنه
یا جگربندی زاغ کا قوینغیل

گفت این سخن موافق حال من نگفتی و جواب سوال من نیاوردی نشنیده که
رفیق ایدی بو سوزنه مینینک حالیمغه موافق سوز لاماد ینک و مینینک سوالیمغه مناسب جواب کیلتورماد ینک ایشتماکلیغ کرک

هر که خیانت ورزد دستش در حساب بلرزد
هر کیمکه خیانت ایلکغه سعی ایتسه اینینک قولی حسابده تیترار

راستی موجب رضای خداست
توغری لیق حق رضاسی موجبی دور

کس ندیدم که گم شد از ره راست
کورمادیم توغری یوله کیم یوق اولور

وحکما گفته اند چهار کس از چهار کس بجان برنجند حرامی از سلطان و دزد از پاسبان
وعقلا ایتب دورلار تورت کیمسه دین جان دلدین رنجیورلار قراقچی پادشاه دین واوغری قراول دین

وفاسق از نماز ور و سپی از محتسب و آنرا که حساب پاک ست از محاسبه چه باک قطعه
وفاسق نماز دین وفاحشه رئیس دین واول کیمسه نینک که حساب توغری ور حساب بلا شماکدین نیمه قورقوسی یار

مکن فراخ روی در عمل اگر خواهی
عملده جدیدین اوتمه اگر که خواهلارسن

که روز رفع تو باشد مجال دشمن تنگ
مرافعه کونده دشمن مجالی تنگ اولغای

تو پاک باش و مدارای برادر از کس باک
اوزونک نه پاک قیل و تو تمه پاک هیچکیمدن

زنند جامه ناپاک گازران بر سنگ
پلید چفان نه تاش اوستینه شست گراورغای

گفتم حکایت آن روباه مناسب حال تست که دیدندش گریزان و افتان و خیزان
ایدیم اول تولکینینک حکایه سی سینینک حالینکغه مناسب دور که تولکینینک یقیلوب قوپوب قاچقوچی کوردیلار

کسی گفتش چه آفتست که موجب چندین مخافتست گفت شنیدم که شیر را بسخره
بر کیمسه انکا ایدی نیمه بلا دور که بو قدر قورقو نچه سبب بولدی تولکی ایدی ایشتیم که ارسلان نه بیکارغه

باب اول

می گیرند گفتند ش ای سفیه شیر را با توچه مناسبت ست و ترا با او چه مشابهت

تو تا یورلار انکا ایدیلار ای بی عقل ارسلان نینک سنکا نیمه مناسبتی بار و سنینک ارسلانغه نیمه مشابهتینک بار دور

گفت خاموش که اگر حسودان بغرض گویند که این بچه شیر ست و گرفتار آیم

تو لکا ایدی سکوت ایتینگیز اگر حسودلار نفسانیت بیلان دیرلار ایسه که بو توکی ارسلان بالهسیدور و تو تو لور ایسام

گرا غم تخلیص من باشد و تفتیش حال من کند و تا تریاق از عراق آورده شود مار گزیده

کیمه نینک منی خلاص ایلایا قتغه غمی بولغای و سنینک حالیمنی کیمه جستجو ایلاغای و تا تریاک بغداددین کیلتورولکونچه یلان چاققان کیشی

مرده شود و ترا همچنین فضل و دیانت ست و تقوی و امانت اما حسودان در کمینند

اولگان بولور و حالانکه سنینک مونداغ فضل و دیانتینک بار دور و صلاح و امین لیکینک بار دور لکن حسد چیلار کمینکاه ده لار

و مدعیان گوشه نشین اگر آنچه حسن سیرت تست بخلاف آن تقریر کنند و در معرض

و مدعیلار کوشه ده اوتور کوچی دور لار اگر اول نیمه که سنینک حسن مسلکینک دورانینک خلافینی تقریر ایتارلار ایسه و پادشاهنینک محل

خطاب پادشاه آیی و محل عتاب در آنحالت کرا مجال مقالت باشد بس مصلحت

خطابیغه و مقام عتابیغه کیلورسن اول حالده کیمه نینک سنینک حقینکده سوز کاقدر بولغای بو صورتده ای مصلحت

آن می بینم که نلک قناعت را حراست کنی و ترک ریاست گویی که عاقلان گفته اند فرد

کورارمن که قناعت ملکینی حفظ ایلاب رئیس لیک آرزوسینی ترک ایتکایسن زیرا که عاقل لار ایتیب دورلار

بدریا در منافع بیشمار ست	اگر خواهی سلامت در کنار ست
بولور کوب منفعت دریا ایچیده	سلامت ایستاسانگ دریا لبیده

رفیق این سخن بشنید بهم برآمد و روی در هم کشید و سخنهای رنجش آمیز گفتن گرفت که

رفیق بو سوزنی ایشیتیب محزون و مکدر بولدی و یوزینی اوکوردی والم بر کوچی سوزلارنی سوزلاماکغه باشلادی که

این چه فهمست و کیاست و چه عقلست و درایت و قول حکما درست آمد که گفته اند

بو نیمه فهم دور و ذکاوت و نیمه عقل دور و نیمه دانالیکدور و حکمانینک سوزی تو غرکیلدی زیرا که ایتیب دورلار

www.ziyouz.com kutubxonasi

دوستان در زندان بکار آیند که بر سفره همه دشمنان دوست نمایند قطعه

دوستلار زندانده ایشکا یارارلار زیراکه نعمت اوستیده جمله دشمنلار دوست کورونورلار

دوست بشمار آنکه در نعمت زند — لاف یاری و برادر خواندگی
دوست دیمه اول که نعمتده اورار — دوستلیک لافین برادر خواندهلیک

دوست آن دانم که گیرد دست دوست — در پریشان حالی و درماندگی
دوست بیلکوم دوست ایلکین توتسه اول — حال پریشانلیکده و درماندهلیک

دیدم که متغیر میشود و نصیحت من بغرض می شنود بنزدیک صاحب دیوان رفتم بسابقه

کوردوم که رنگ متغیر بولور و منینک نصیحتیمنی غرض ایله تینگلایور ناچار وزیر عصر نینک آلدیغه باردیم بر آشنالیق

معرفتی که در میان ما بود صورت حالش بگفتم و اهلیت و استحقاقش بیان کردم تا

قدیمی ایله که بنزینک آرامیزده بار ایردی فیق نینک صورت حالینی سوزلادیم و اینک اهلیت و استحقاقینی بیان ایلادیم حتی

بکاری مختصرش نصب کردند چند روز برین برآمد لطف طبیعتش را بدیدند و حسن تدبیرش

انی بر جزئی ایشغه تعیین ایلادیلار برنچه کون بو حال اوزره اوتدی اینک ملایم طبیعت لیکینی کوردیلار و اینک حسن تدبیرینی

پسندیدند کارش از آن در گذشت و بمرتبه برتر از آن متمکن گشت و همچنین نجم سعادتش در ترقی

استحسان ایلادیلار و اینک خدمتی اولغی مرتبه دین بلند راق بر مرتبه ده قرار آلدی و بو منوال اوزره اینک کوکب طالعی ترقیده

بود تا باوج ارادت رسید و مقرب حضرت سلطان شد و مشار الیه بالبنان

ایردی حتی منتهای مطلب غرضه متوشتی و سلطان حضرتلاریغه مقرب بولدی بارماق ایله انکا اشارت قیلینور ایدی

و معتمد علیه عند الاعیان و بر سلامت حالش شادمانی کردم و گفتم بیت

و اعیان نزدلاریده معتمد علیه بولدی اینک سلامت حالیغه اظهار خرسندلیک ایلادیم و ایدیم

زکار بسته میندیش و دل شکسته مدار — که آب چشمه حیوان درون تاریکست

قیین ایشینک قیلینه دل نه سیند ورمه — بچوکلکه چشمه حیوان قرانغولوق ایچیده

باب اول

تا باوج ارادت یا ایرینج ایردی حتی منتهای مطلب غرضه متوشتی و سلطان حضرتلاریغه مقرب بولدی بارماق ایله انکا اشارت قیلینور ایدی و ضمیر مجرور رفیق غرضه راجع در یا بمشار الیه یا بمشار بلفظ اینک نائب فاعلی یا بالبنان یا بالف و لام حرف تعریف یا بنان بو جایده ذکر اراده کل طریق بارماق مراد در و رفیقنک مردم میانه سیده مشهور بولسه انگشت نما بولدی بیلور ۱۲

زکار بسته اکر یغ

باب اول

اوزی اینک کوزده قیلغان طلبینک سلطان ایردی ۱۲ و مشار الیه یا ایم مفعول یا الیه یا ضمیر مجرور رفیق غرضه راجع در یا بمشار بلفظ اینک نائب فاعلی یا بالبنان یا بالف و لام حرف تعریف یا بنان بو جایده ذکر اراده کل طریق بارماق مراد در و رفیقنک مردم میانه سیده مشهور بولسه انگشت نما بولدی بیلور ۱۲

زکار بسته اکر یغ

صاحب دیوان اینک کسری دیوانی و اصلیده دیوان ایدی و اول اینک کسری اوچون یا بولدی یعنی فتح آشنالیق دیکلی و دریغ آشنالیق کیمسه بیلان وزیر اینک یانیسیده بار ایردی دیکلی ۱۲

مختصر یعنی کیچیک ایشغه تعیین قیلدیلار ۱۲

ایشغه تعیین قیلدیلار ۱۲ اینک لطف یا دیلار یغه اینک و ملایم ده ملایم و مرحمتیده یا معامله ده کوردیلار دیکلی ۱۲

طبیعتیکه کوردیلار دیکلی

www.ziyouz.com kutubxonasi

الا تحزنن اخا البلية

بول آکه مبتلا هر کز بیمه غم

نشین ترش از گردش ایام که صبر

اولتور مه خفه کردش ایام دین ایت صبر

شعر

فللرحمن الطاف خفیه

خدا اینک نیچه پنهان لطفی بار هم

تلخست ولیکن بر شیرین دارد

اچنغ او ولی میوه شیری نی بار

دران مدت مرا با طائفه یاران اتفاق سفر مکه افتاد چون از زیارت مکه باز آمدم

اولزمانده که منکا بر طایفه دوستلار سیلان مکه سفرینه اتفاق واقع بولدی وقتیکه مکه مکرمه نه زیارتینی قاتیب کیلدیم

دو منزلم استقبال کرد ظاهر حالش را دیدم پریشان و در هیأت درویشان گفتم

ایکی منزل مقداری منی استقبال ایلادی اینک ظاهر حالینی پریشانلیق تصادف ایلاکان و فقیرلار قیافتینه کیرکان کوردوم ایدیم

حال چیست گفت چنانکه تو گفتی طائفه حسد بردند و بخیانتم منسوب کردند و ملک

بو حال نه دور ایدی انداغلکه مقدماً سوزلاغان ایرینک بر طایفه حسد قیلدیلار و منی خیانت لیکنه نسبت ایلادیلار و پادشاه

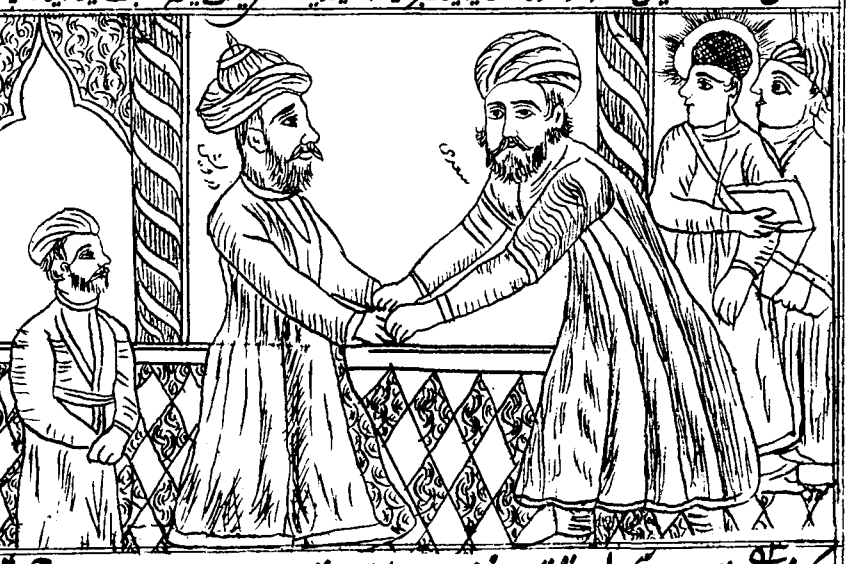

در کشف حقیقت آن استقصا نفرمود و یاران قدیم و دوستان حمیم

اینک حقیقتنی کشفیده تدقیق و تفتیش بویورمادی وقدیمی آشنالاریم و قریب دوستلاریم

باب اول

از کلمهٔ حق خاموش شدند و صحبت دیرینه فراموش کردند قطعه

حق سوزنی دیماکنیم سکوت ایلادیلار ومصاحبت قدیمه‌نی اونوتدیلار

نه بینی که پیش خداوند جاه
کورارسن که جاه صاحبی آلدیده
ستایش کنان دست بر سر نهند
قویورلار ستایشله قول کوکسینه

وگر روزگارش در آرد زپای
زمان منصبی دین توشورسه انی
همه عالمش پای بر سر نهند
ایاغین قویارایل باشی اوستینه

فی الجمله بانواع عقوبت گرفتار شدم تا درین هفته که مژدهٔ سلامتی حجاج برسید

حاصل کلام انواع عذابغه مبتلا بولدوم اوشبو هفته‌غه قدرکه حاجیلارنینک سلامتی مژده‌سی یتی

از بند گرانم خلاص کردند و ملک موروثم خاص گفتم آن نوبت اشارت من قبول

آغیر زنجیردین منه خلاص قیلدیلار وملک موروثیمنی غصب ایلادیلار ایدیم اولوقت منینک نصیحتیم نی قبول

نکردی که عمل پادشاه چون سفر دریاست سودمند خطرناک یا گنج برگیری یا در طلسم بمیری

ایلامادینکه پادشاهغه خدمت دریا سفریغه اوخشاشور فایدالیک وخوفلیک یا خزینه‌نی تاپارسن یا طلسمده اولارسن

ندانستی که بینی بند بر پای
ایا غذبنه کوروشینک بیلمانکیز
چو در گوشت نیاید پند مردم
که مردم پندی کیرمادی کوشینکغه

وگر ره گرنداری طاقت نیش
چیپان نیشیغه کریوق سنده طاقت
مکن انگشت در سوراخ کژدم
چیانغه تیکمه نیش اورکای قولینکغه

حکایت تنی چند در صحبت من بودند ظاهر حال ایشان بصلاح آراسته

درویشلاردین هرقانچه کیشی منینک صحبتیمده ایدیلار الارنینک ظاهر حالی تقوی سلیان زینت لارنکان ایردی

یکی از بزرگان در حق این طائفه حسن ظن بلیغ داشت و اداری معین کرده بود مگر یکی

اولوغلاردین بری بو طایفه‌غه حقیده زیاده حسن ظنی بار ایردی وبولارغه هر مقدار وظیفه تعیین ایلاغان ایردی مگرم

از ایشان حرکتی کردنا مناسب حال درویشان ظن آن شخص فاسد شد

الارنینک هربدین هر حرکت صادر بولدی درویشلارنینک حالیغه مناسب ایجابیس اول کیشی نینک حسن ظنی فاسد بولدی

وبازار اینان کاسد خواستم تا بطریقی کفاف یار از مستخلص کنم آهنگ خدمتش کردم

وبولارنینک وظیفه لاری مقطوع بولدی خواهلادیم تا کیم هر طریق بیلان دوستلارنینک وظیفه سینی خلاص ایلاسام اینک حضورغه بارماقنی قصد ایلادیم

در بانم رها نکرد و جفا کرد معذورش داشتم بحکم آنکه گفته اند قطعه

ایشیکداکی خدمتکار غیر اقویمادی و جفا ایلادی انی معذور توتدوم اول سببغه ساکه اتیب دورلار

در میر و وزیر سلطان را

میرو شاه و وزیر ایشیکیغه

سگ و دربان چو یافتند غریب

تا بسه دربان ولایت مسافرنی

بی وسیلت مگرد پیرامن

کیلمغایسن انکایقین بی مال

این گریبانش گیر دان دامن

اول دیقابول ایتاک توتار در حال

چندانکه مقربان حضرت آن بزرگ بر حال من واقف شدند و باکرامم در آوردند و برتر

اول قدرکه اول صاحب دولت نینک مقربلاری منینک حالیمغه واقف بولدیلار منینک تعظیم بیلان ایچکاریغه آلیب کیردیلار و سر عالی

باب اول

مقامی معین کردند اما بتواضع فرو نشستم و گفتم

بمقام نه تعیین ایلادیلار لکن تواضع یلان پست یرقی اولتوردوم دیدیم

بگذار که بندهٔ کمینم — تا در صف بندگان نشینم

قویغیل که کمینه قل ایدرم — قل لارقطاریده اولتورورمین

گفت بمصرع ایدی اللہ اللہ چه جای این سخن ست پیت

واتعجب بوسوزنی جایی ایماس

گر بر سر و چشم من نشینی — نازت بکشم که نازنینی

گرباش وکوز وده جانشین سین — نازینک چیکیمن که نازنین سین

فی الجمله نشستم و از هر دری سخن پیوستم تا حدیث دلت یاران درمیان آمد گفتم قطعه

حاصل کلام اولتوردوم وهر برلشیکدین سوزلاشتوردوم حتی دوستلارم نینک دلتی بابتده کلامی اورته کاکیلدی دیدیم

چه جرم دید خداوند سابق الانعام — که بنده در نظر خویش خوار میدارد

نه جرم کوردی جناب قدیمی البخشش — که بنده نی نظریده ذلیل وخوار تو تار

خدایرا است مسلم بزرگواری و لطف — که جرم بیند و نان برقرار میدارد

جناب حق قدر مسلم اولوغلوق وهم لطف — که جرم نی کوراد ورنان نی برقرار تو تار

حاکم را این سخن پسندیده آمد و اسباب معاش یاران فرمود تا بر قاعده ماضی مهیا دارند

حاکم غه بوسوز مقبول کیلدی ودوستلارنینک اسباب معیشت لارینی بویورکه تاکیم ایلکاریکه طریقی اوزره آماده تو تارلار

و مؤنت ایام تعطیل وفا کنند شکر نعمت بگفتم و زمین خدمت ببوسیدم

وظیفه سیز قالغانکی لارنینک وظیفه لارینی تمام ادا ایتارلار التفاتیغه شکر ایلادیم ومقام خدمت نی اوپتوم

وعذر جسارت بخواستم در حالت بیرون آمدن گفتم قطعه

وجرأتیم نینک عذرینی ایستادیم وچقوب کیتارزمانیده دیدیم

باب اول

چو کعبه قبلهٔ حاجت شد از دیار بعید
امید قبله سی دور کعبه چون بیراق بیردن

روند خلق بدیدارش از بسی فرسنگ
زیارتیغه بارورایل یوروب نیچه فرسنگ

ترا تحمل امثال ما باید کرد
بزم کبی عنه تحمل قیلیش سنکا لازم

که هیچکس نزند بر درخت بی برسنگ
آتار موکیمه سیمیش سیز درختغه هیچ برسنگ

حکایت ملک زاده گنج فراوان از پدر میراث یافت دست کرم بگشاد

برپادشاه زاده کوب خزینه نه اتاسی میراث دین تابتی کرم قیلیغ آچتی

وداد سخاوت بداد و نعمت بی قیاس بر سپاه و رعیت برخیت قطعه

سخاوت و کرم عدالتینی بردی وحساب سز مال و اقچه نه عسکر و رعایغه توکتی

نیاساید مشام از طبلهٔ عود
دماغینک عود ظرفیدن خوش اولماس

بر آتش نه که چون عنبر ببوید
قوی اوتغه بویی عنبر دیک کیلادور

بزرگی بایدت بخشندگی کن
اولوغلوق بولسه لازم قیلغیل احسان

که دانه تا نیفشانی نروید
که دانه ساچماسانک قایداق اونادور

باب اول

یکی از جلسای بی تدبیر نصیحتش آغاز کرد که ملوک پیشین این نعمت را بسعی اندوخته اند

تدبیرسیز مصاحب لاله دین بری شه زاده غه نصیحت قیلماقغه باشلادی کیم اوتکان پادشاهلار بو قدر مال و نعمت نی سعی و غیرت بیلان جمع ایتیشلار

وبرای مصلحت نهاده دست ازین حرکت کوتاه کن که واقعهای درپیش است

ومصالح مهمه‌ده چون قویمیشلار دور قولینک نی بو حرکتدین قسقه قیلغیل زیراکه نیچند واقعه لار الده دور

ودشمنان درپس مبادا که در وقت حاجت درمانی

وقانچه دشمنلار آرقه دور مبادا که احتیاج زمانیده عاجز قالورسن

قطعه

اگر گنجی کنی بر عامیان بخش
اگر بخش ایلاسنگ گنجی نی کوب کا

رسد هر کدخدائی بر نجی
یتار هر اوی ایگاسیکا بر نجی

چرا نستانی از هر یک جوی سیم
نیچوک هر بر دین آلماس سن بر آزیل

که گرد آید ترا هر روز گنجی
که جمع اولغای سنکا هر کونده گنجی

ملک زاده روی ازین سخن درهم کشید موافق رأیش نیامد و او را زجر فرمود

پادشاهزاده یوزینی بوسوزدین اوگوردی زیراکه اینک رأیغه مطابق کیلماسی وانی سرزنش غه بویوردی

وگفت خدای عز و جل مرا مالک این مملکت گردانیده است تا بخورم

ودیدی الله تعالی منی بو مملکت غه مالک ایلامیشدور تاکه یییورمن

وبخشم نه پاسبانم که نگاه دارم بیت

واحسان قیلورمن قرا اول ایماسمن که ساقلاسم

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت

قارون هلاک بولدی که بار ایردی گنجنام

نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت

نوشیروان اولمادی کیم قویدی یخشی نام

حکایت آورده اند که نوشیروان عادل را در شکارگاهی صیدی

کیلتورو بدور لار کیم نوشیروان عادل اوچون برآو جاییده برآونی

اولمادی بلکه یخشی نام قویوب کیتی دیکان بولور ۱۲

اغادیمک کیبیدور نوشیروان عادل ایله مشهور مسمی بولکان ایردی یوق ایرسه توصیف ایماسدور ۱۲

کباب کردندی نمک نبود غلامی را بروستا فرستادند تا نمک آورد نوشیروان

کباب ایتارلار ایردی توزیوق ایردی هر قتلغ قیشلاقغه یوباردیلار حتی توزکیلتورسه نوشیروان

گفت نمک را بقیمت بستان تا رسمی نگردد و ده خراب نشود گفتند از نیقدر

ایدی توزنه بهای سیلان آلغیل تا کیم رعایت بولغای وقیشلاق خراب بولمغای ایدیلار که بو مقدار دین

چه خلل زاید گفت بنیاد ظلم در جهان اول اندک بوده است و هر که آمد بر او مزید کرد تا بدین غایت رسید

یمه ضرر توغار نوشیروان دیدی ظلم نینگ اساسی جهانده اول آز بولیشدور و هر کیمسه کیلدی اساس ظلمغه زیاده ایلادی حتی بو چرغه یتی

اگر ز باغ رعیت ملک خورد سیبی

اگر بر آلمه یه شه رعیه باغیدن

به پنج بیضه که سلطان ستم روا دارد

بر ایکی تخم غه شه ظلم نی روا تو تسه

قطعه

بر آورند غلامان او درخت از بیخ

درخت نی یلدیردین قل لاری قوپاریغایلار

زنند لشکریانش هزار مرغ بسیخ

نیچه طاوق نی عساکری سیخه اورکایلار

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت عاملی را شنیدم که خانهٔ رعیت خراب کردی تا خزانهٔ سلطان

بر حاکم نے ایشتیتیم کہ فقرانینک خانہ سینی خراب ایلا ایردی تاکیم خزینہ سلطان نے

آبادان کند بی خبر از قول حکما که گفته اند هر که خدای عز و جل را بیازارد

معمور ایلاسہ غافل بولوبان قول حکما دیکی ایتیب دوے لار ہر کیمکہ اللہ تعالی نے رنجیتہ

تا دل خلقی بدست آرد ایزد تعالی همان خلق را بروی برگمارد تا دمار

بر مخلوق ینک کونکلینے قولغہ کیلتورکاروچون اللہ تعالی درحال اول مخلوق نی انکا مسلط قیلور حتے انتقام نے

از روزگارش برآرد بیت

اینک زمانیدین چیقارار

آتش سوزان نکند با سپند — آنچه کند دود دل مستمند

دانہ ایسریقہ قیماس اوت اشین — مظلومی کونکلین تو تو نے قیلیشین

گویند سرور جملهٔ حیوانات شیر است و کمترین جانوران مسکین خر و باتفاق

ایتورلار جمیع حیوانلار ینک رئیسی واولوغی ارسلان دور وجانورلار ینک اینگ حقیری ایشک دور وعاقل لار ینک

خردمندان خر بار بر به از شیر مردم در مثنوی

اتفاقی سپلان یوک کیلتورکوچی ایشک یخشی دور آدم سیرتکوچی ارسلان دین

مسکین خر اگرچه بی تمیز است — چون بار همی کشد عزیز است

بیچارہ ایشک کہ بے تمیز دور — چون یوک کوتارور کہ اول عزیز دور

گاوان خران بار بردار — به ز آدمیان مردم آزار

ہوکوز و ایشک کہ یوک نے تارتار — خوب اول کیشیدین کہ مردم آزار

ملک را طرفی از ذمایم اخلاقش بقرائن معلوم شد شکنجه کشیدش و بانواع

پادشاہغہ اینک اخلاق ذمیمہ لاریدین ہر اندکی قرینہ لار بیلان معلوم بولدی انی شکنجہ عنہ تارتے تورلوک

عقوبت بکشت قطعه

عذاب بیلان اولدوردی

حاصل نشود رضای سلطان
شه خوشلیغنکا حاصل اولماس
خواهی که خدای بر تو بخشد
حق بخششی سنکا مطلبینک دور

تا خاطر بندگان نجویی
قل لار دلینی که رنجیتورسن
با خلق خدای کن نکویی
مخلوقیغه یخشیلیق قیلورسن

یکی از ستمدیدگان بر او بگذشت و گفت قطعه

بیچاره مظلوم لاردین بری
اینکا یانیدین اوتدی دیدی

نه هر که قوت بازو و منصبی دارد
کیمیکه قوت بازو و منصبی باردور
توان بحلق فرو بردن استخوان درشت
قاتیق سونکاکنی یوبارماق تاقفه ممکن دور

بسلطنت بخورد مال مردمان بگزاف
کیشی مالین یماسون زور برله بیهوده
ولی شکم بدرد چون بگیرد اندر ناف
ولی قارین نی تیشار تو تسه ناف ایله دوده

باب اول

در صفت قناعت

نماند ستمکار بدروزگار
بود نیاده قالماس یمان ظالمی

بماند برو لعنت پایدار
انکا قالغوسی لعنت دایمی

حکایت مردم آزاری را حکایت کنند که سنگی بر سر صالحی زد

رنجیتکوچی ظالم نی نقل ایتارلار که بر تاشنی بر صالح درویش نینک باشیغه اوردی

درویش را مجال انتقام نبود سنگ را با خود نگاه میداشت تا وقتیکه ملک

درویش نینک مقابله غه قدرتی یوق ایردی تاشنی اوزی بیلان ساقلار ایردی بر وقت غچه که پادشاه

بران لشکری خشم گرفت و در چاهش کرد درویش در آمد آن سنگ را بر سرش

اول عسکرغه غضب لاندی وانینک چاهیغه سالدوری درویش چاه باشیغه کیلدی اول تاشنی انینک باشیغه

انداخت گفت تو کیستی و این سنگ را بر سر من چرا زدی گفت من فلانم

آتی ظالم ایدی سن کیم سن وبو تاشنی نی مینینک باشیغه نیره اوچون اوردینک درویش ایدی من فلان من

باب اول

واین همان سنگ ست که در فلان تاریخ بر سر من زدی گفت چندین مدت

وبوتاشش اول تاشدور که فلان تاریخده مینک باشیغه اوروب ایرینک ظالم ایدی بوقدر وقت

کجا بودی گفت از جاهت اندیشه میکردم اکنون که در چاهت یافتم فرصت را

قایده ایرینک درویش ایدی سنینک منصبینکدین قورقار ایدیم ایمدی که سنی چاهده تاپتیم فرصت نه

غنیمت دانستم که گفته اند مثنوی

غنیمت بیلدیم زیراکه عقلا ایتیب دورلار

ناسزائی را چو بینی بختیار — عاقلان تسلیم کردند اختیار

اهل ایماس کیمسه نه کور سنگ بختیار — عاقلان دیکیلا تسلیم اختیار

چون نداری ناخن درنده تیز — با بدان آن به که کم گیری ستیز

تیز تکوچی تیرناغ تاکیم تا بماسنگ — یخشی اولدورکیم یمانلا قیلیه جنگ

هر که با فولاد بازو پنجه کرد — ساعد سیمین خود را رنجه کرد

کیم تیمور بازو ایله پنجه قیلور — نازنین بازو سینه رنجه قیلور

باش تا دستش ببندد روزگار — پس بکام دوستان مغزش برآر

صبر قیل باغلار قولینی روزگار — دوستلار فکر ینچه سونگ مغزین چیقار

حکایت یکی را از ملوک مرضی هائل بود که اعاده ذکر آن ناکردن اولی ترست

پادشاهلاردین بری ینک بر قورقونچلیک کسلیکی ایدی که اینک ذکرینی اعاده قیلماسلیک اولی لایق دور

طائفه از حکمای یونان متفق شدند درین درد را دوائی نیست مگر زهره آدمی که بچندین

یونان حکیملاردین بر جماعه سی اتفاق ایلادیلار که بو درد غه بر علاج یوقتور الا بر آدم ینک زهره تاکه بو بر قاچه

صفت موصوف بود ملک بفرمود طلب کردند دهقان پسری یافتند

صفت بیلان متصف بولسه پادشاه بویوردی طلب قیلدیلار بر دهقان باله نه تابتی لار

باب اول

بدان صفت که حکما گفته بودند ملک پدر و مادرش را بخواند و بنعمت بیگران خشنود

اول صفت بیلان که حکمامیش ایردیلار پادشاه اینک اتا اناسی طلب قیلدی وحساب سیز نعمت بیلان غرسند

کرد و قاضی فتوی داد که خون یکی از رعیت ریختن برای سلامتی نفس پادشاه

ایلادی وقاضی فتوی بردی که فقرادین بری نینک قانینی توکماک نفس پادشاه نینک سلامتلیکی اوچون

روا باشد جلاد قصد کشتن او کرد پسر روی بسوی آسمان کرد و بخندید ملک گفت

جایز بولور جلاد آنی اولدورماکغه قصد ایلادی اوغلان یوزینی آسمان طرفیغه قیلدی وکولدی پادشاه ایدی

درین حالت چه جای خنده است پسر گفت ناز فرزندان بر پدر و مادر باشد

بو حالده نیمه کولادورکان محل باردور اوغلان ایدی بالالارنینک نازی اتا وانا سیغه بولور

و دعوی پیش قاضی برند و داد از پادشاهان خواهند اکنون من و پادرم بعلت حطام دنیا

ودعوانی قاضی نینک حضورغه ایلتارلار وعدالت پادشاهلاردین طلب قیلورلار ایمدی اتا وانام دنیا متاعی سببی برله

باب اول

مرا بخون در سپردند و قاضی بکشتنم فتوی داد و سلطان صحت خویش

منی قانغه تابشوردیلار وقاضی منی اولدوریاقغه فتوی بردی وپادشاه اوز صحتینی

در هلاک من می بیند پس بجز خدا پناهی ندارم بیت

منینک هلاکیمده کورار بوصورتده الله تعالی دین بولک سیغینا چیغیم قالمدی

پیش که برآورم ز دستت فریاد

کیم آلدیده ظلمینکدین ایتارمن فریاد

هم پیش تو از دست تو میخواهم داد

هم آلدینک دقولونک دین ایتارمین داد

سلطان را دل ازین سخن بهم برآمد و آب دیده بگردانید و گفت هلاک من اولی تر است

پادشاه ینک کونکلی بوسوزدین متاثر بولدی وکوزلاری یاش سیلاب تولدی وایدی منینک هلاکیم زیاده اولی دور

از خون چنین بیگناهی ریختن سر و چشمش را بوسید و در کنار گرفت و نعمت بیگران

مونینکدیک بیر باکناه ینک قانینی توکمکدین اوغلان ینک باشی وکوزینی اوپتی وآغوش التفاتیغه آلدی وحساب سیز نعمت نی

بخشید و آزاد کرد گویند که ملک هم دران هفته شفا یافت قطعه

احسان ایلادی وآزاد قیلدی نقل ایتارلارکه پادشاه هم اول هفته ده شفا تاپتی

همچنان در فکر آن بیتم که گفت

حالی هم اول بیت نی فکریده من

پیل بانی بر لب دریای نیل

نیل لبیده پیلبان دیکان ایردور

زیر پایت گر بدانی حال مور

آیاغینک آستیده بیلسنک حال مور

همچو حال تست زیر پای پیل

پیل ایاغیدا کی حالینکدیک بولور

حکایت یکی از بندگان عمرو لیث گریخته بود کسان در عقبش رفتند

لیث ینک اوغلی عمرو ینک قل لاردین بیری قاچیش ایردی نیچه آدملار اینک آرقه سیدین کیتدیلار

و باز آوردند وزیر را با وی غرضی بود اشارت بکشتن او کرد تا دیگر بندگان

وکیلتوردیلار وزیر ینک انکا بر نفسانیتی بار ایردی اینک اولدوریاقغه اشارت ایلادی تاکه بولک قل لار

www.ziyouz.com kutubxonasi

چنین حرکت نکنند بنده پیش عمرو سر بر زمین نهاد و گفت بیت

بو قبیله حرکت قیلغایلار قل عمرو نینگ آلدیده باشینی یرگا قویدی وایدی

هر چه رود بر سرم چو تو پسندی روا است
هر نه کیچار باشیمه خوش لاسانگ اولغای روا

بنده چه دعوی کند حکم خداوند راست
بنده نه دعوی قیلور امر سنینگ دور شها

اما بموجب آنکه پرورده نعمت این خانه دانم نخواهم که در قیامت بخون من

لکن اول سبب غه بناءً که بو خاندان نینگ نعمتی بیلان پرورش تابکان من خواهلامان که قیامتده منینگ قانیم اوچون

گرفتار آیی اگر این بنده را بخواهی کشت باری بتاویل شرع بکش تا در قیامت

معاقب بولغایسن اگر بو بنده نی اولدورماق ایستاسانگ لایق اولکه شرع کا تطبیق بیلان اولدور کیل حتی قیامتده

مواخذه نباشی ملک گفت تاویل چگونه کنم گفت اجازت فرمائی تا من وزیر را

مواخذه بولونمغایسن پادشاه ایدی شرع کا قایداغ تطبیق ایتارمن قل دیدی امر ایلاکیل حتی من وزیرنی

بکشم آنکه بقصاص او مرا بکشتن فرمائی تا بحق کشته باشی ملک بخندید و وزیر را گفت

اولدورورمن سونگره اینگ قصاصیله منینگ اولدورماقنه بو یوکیل حتی حق بیلان اولدورگاج بولورسن پادشاه کولدی وزیرغه دیدی

چه مصلحت می بینی گفت ای خداوند بصدقه گور پدرت این حرامزاده را آزاد کن

نیمه مصلحت کوراسن وزیر ایدی ای ملک پدرینگ قبری صدقه سیغه بو حرامزاده نی آزاد ایلاغیل

تا مرا هم در بلا نیفگند گناه از من است که قول حکما را معتبر نداشتم که گفته اند قطعه

حتی منی هم بلاغه تاشلاماسون گناه منده دورکه حکمانینگ سوزینی معتبر تو تادیم زیرا که اتیب دور لار

چو کردی با کلوخ انداز پیکار
کیساک آ تقو چیله چون جنگ قیلدینگ

سر خود را بنادانی شکستی
جهالت برله باشینگنه سیندوردونگ

چو تیر انداختی بر روی دشمن
چو دشمن یوزیغه اوق نی که آتدینگ

چنان دان کاندر آماجش نشستی
نشانگا هیده سیلغیل کیم اوتوردینگ

باب اول

بنده نی دعوی قیلور امر سنینگ دور شها

حکایت ملک زوزن با خواجه بود کریم النفس و نیک محضر که هنگنا نزاد در مواجهه

زوزن پادشاه ینک بر دفتردارنی ایردی بخشی نفس لیک و بخشی اخلاق ایلیک که هر کیم ینک حضوریده

حرمت کردی و در غیبت نکویی گفتی اتفاقا از وی حرکتی در نظر ملک ناپسندیده آمد

اکرام و اعزاز ایتار ایردی و ارقاسیدی بخشی لیقین سوزلار ایردی قضارا انین بر حرکت پادشاه ینک نظرینده مقبول کیلمادی

مصادره کرد و عقوبت فرمود سرهنگان ملک بسوابق نعمت او معترف بودند

مالنی غصب ایلادی وعذابغه بویوردی پادشاه ینک سرعسکرلاری انینک نعمت سابقه لاریغه مقرار دیلار

و بشکر آن مرتهن پس در مدت توکیل او رفق و ملاطفت کردندی و زجر

واول نعمت نی شکر یغه گروه ایردیلار بنابرین انکا زمان وکالتده ملاطفت و ملایمت قیلور لار ایردی وایذا

و معاتبت روا نداشتندی قطعه

وعقاب نی لایق تو تماسلار ایردی

صلح با دشمن اگر خواهی هر گه که ترا
ایستا سنک دشمن ایله صلح که هر وقت سنی

در قفا عیب کند در نظرش تحسین کن
آرقه ده عیب قیلور آلدیده سن تحسین قیل

سخن آخر بدهن میگذرد موذی را
سوز آغیر دین کیچار آخر بو جفاکار سوزین

سخنش تلخ نخواهی دهنش شیرین کن
آچینغین ایستا ماسانک آغزینی سن شیرین قیل

آنچه مضمون خطاب ملک بود از عهده بعضی بیرون آمد و بقیتی در زندان ماند

مذکور دفتردار امر ملک مقتضا سنچه طلب قیلینغان مال ینک بعضی سنی ادا ایلادی وبقیه سی سببیله زندانده قالدی

یکی از ملوک آن نواحی در خفیه پیغامش فرستاد که ملوک آن طرف قد چنان

اول اطراف پادشالاریدین بری مخفیاً انکا خبر یوباردی که اول طرف پادشاهلاری اوشاندغ

بزرگواری ندانستند و بی عزتی کردند اگر خاطر عزیز فلان احسن الله عواقبه

بر عالی ذات ینک قدرینی بیلمادیلار وحرمت سیز لیک ایلادیلار اگر فلان ینک خاطر عزیزی الله تعالی عاقبت لارینی بخشی ایلاسون

بجانب التفات کند در رعایت خاطرش هرچه تمامتر سعی کرده شود که اعیان

بر نینک طرفیمیز غه التفات قیلور ایسه اینک خاطرنی رعایه سیدهر نیمه سه کیم بولور غیرت قیلینور زیراکه

این مملکت بدیدار او مفتقر اند و جواب این حروف را منتظر خواجه چون برین وقوف

بو مملکت نینک اولوغلاری دیدارلاریغه مشتاق دورلار و بو کلمات نینک جوابیغه منتظر دور دفتردار مضمون مکتوبغه

یافت از خطر اندیشید در حال جوابی مختصر که اگر بر ملا افتد فتنه نباشد بر ظهر ورق

مطلع بولدی مخاطره دین خوف ایلادی در حال بر مختصر جواب یازیکه اگر ظاهر بولسه فتنه بولماس ایردی مکتوب نینک ارقه سیغه

نوشت و روان کرد یکی از متعلقان ملک برین واقعه مطلع شد و ملک را اعلام کرد

یازدی و ارسال ایلادی پادشاه نینک متعلقلاریدین بری بو خصوصغه مطلع بولدی و پادشاهغه خبر بردی

و گفت فلان را که حبس فرموده با ملوک نواحی مراسلت دارد ملک بهم برآمد و کشف این خبر

و دیدی فلان آدم نی که حبس بو یورمیش ایردینک اطراف پادشاهلاری برله مکتوب لاشیور پادشاه غضب لاندی و بو خبر نینک تحقیق و تفتیش

فرمود و قاصد را بگرفتند و رساله را بخواندند نوشته بود که حسن ظن بزرگان بنده از فضیلت

بویوردی و حامل مکتوب نی توتدلار و مکتوب نی اوقودیلار یازلمیش ایردیکه اولوغلار نینک حسن ظنی بو بنده نینک فضیلتی دین

این بنده است و تشریف قبولی که فرموده اند بنده را امکان اجابت آن نیست

زیاده دور و خدمتلارینی قبول شرفینی بو یورمیشلار بندیکز غه انی قبولی امکانی یوقدور

بحکم آنکه پرورده نعمت این خاندانم و باندک مایه تغیر خاطر باولی نعمت خود بیوفائی نتوان کرد که گفته اند

اینکه او چونکه بو خاندان نینک نعمتی بیلان تربیت تاپمیش من جانکه بر مقدار خاطر نینک تغیر ایلاب اولی صاحب نعمتیغه وفا سیز لیق ایلاب کمکن ایسه بر کیشی کیم ادب دولا

آنرا که بجای تست هر دم کرمی اول کیمکه سنکا کرم قیلور دی هر دم	بیت	عذرش بنه ار کند بعمری ستمی معذور توت اگر عمریده بر قیلسه ستم

ملک را حق شناسی او پسندیده آمد خلعت و نعمت بخشید و عذر خواست که خطا کردم که

پادشاهغه خواجه نی حق بیلکوچیلیکی مقبول کیلدی لباس فاخره و نعمت نی احسان قیلدی و عذر طلب قیلدیکه خطا ایلادیم که

باب اول

در فرود آمدن ماضی فاعلی

ملکه را خبر کشف این خبر با مفعول

جملهٔ برآمد و بسته معطوف دور

رساله با اگرچه که اصل لغتده خبر بولماق

ماضی معنا سیده مستعمل دور اما بو موضع

بیک استعمال سیده مصدر که مفعول مطلق

سیده دور در عرف عامه اولا اطلاق

اوراق مکتوبه که چند ان دراز

بولماسلر بعید دور ۱۲ کذا قال فور

آدم سازی ۱۲ ۵۸ تنزه شبه

آدم نی بزرگ قیلماق و بزرگ کوتمک

هم کیلمش در بو جا بدیه هر ای معنی

اضافه سیغه دیمک ماضی و جواب

ارقاسیغه دیمک ماضی نوشت

بازدی معنا سیده فعل ماضی و جواب

مفعول صریح و اسکه قیلماق ذو دلار

بخبر باق و اسکه قیلماق ذو دلار

فلان بخواجه دین عبارت دور

فلان بر تعبیر قیلماق تخفیف از چون

دور ۱۲ ۵۹ نواحی بطرف

معنا سیده بولغان ناحیه نیک

جمع دور با اسلت بمعنا

با بدین مصدر دور مکتوب لاشمک

یعنی بر رقعه خط با یکنی دیرلار

ملک بر بیتنه ایلا بهم آمدی خبر دور

در ۱۲ ۵۷ فرمود فعل

ترا بیگناه بیازردم گفت ای خداوند بنده درین حالت از شما گناهی نمی بینم بلکه تقدیر

سنی گناه سیز رنجیده قیلدم خواجه ایدی ای ملک قیلینکیز بو خصوصده سیز دین هر قصوری کورماسمن بلکه تقدیر

خدای تعالی چنین بود که مرین بنده را مکروهی برسد پس بدست تو اولی ترست که حقوق

الهی شوندا غ ایردیکه بو قیلینکیز کا هر مصیبت یتیسه بو صورتده سیز نینگ قیلینکیز سبلان بیتماقی زیاده اولی دور زیرا که

سوابق نعمت برین بنده داری و ایادی منت و حکما گفته اند مثنوی

بو بنده نینگ ذمه سیده حقوق نعم سابقه سی قیلینکیز بار دور و حکیم لارا تیب دور لار

گر گزندت رسد ز خلق مرنج
یتسه ایل دین ضرر سن آغرینمه

که نه راحت رسد ز خلق نه رنج
رنج و راحت نه خلق دین بیله

از خدا دان خلاف دشمن و دوست
دوست و دشمن خلافی حق دین ایدور

که دل هر دو در تصرف اوست
کیم ایکاه کونکا آنی حکیده دور

گرچه تیر از کمان همی گذرد
اوق اگرچه کمانچه دین چیقغای

از کماندار بیند اهل خرد
عقل اهلی کمانچی دین بیلکای

حکایت یکی از ملوک عرب متعلقان دیوان را فرمود که مرسوم فلان را چندانکه هست

عرب پادشاه لاردین بری دفتر متصدی لاریغه امر ایلادی که فلان نینگ وظیفه سی نه مقدار ایسه

مضاعف کنید که ملازم درگاه است و مترصد فرمان و سائر خدمتگاران بلهو و لعب مشغولند

اول قدر ضم قیلینکیز زیرا که مداوم درگاه دور و امر غه منتظر دور و بولک خدمتکارلار اویون و کولکو بر کا مشغول دور لار

و در ادای خدمت متهاون صاحبدلی بشنید و گفت علو درجات بندگان

و خدمت نه ادا سیده متکاسل دور لار بر ولی ایشیتیب و دیدی بنده لارنینگ درجه لارینگ عالی بولماغی

بدرگاه حق جل و علا همین مثال دارد نظم

بارگاه صمدانیده بو مثال کیم دور

دو بامداد گر آید کسی بخدمت شاه
اگر کیشی ایکا بارشاه آلدیغه کیلادور

سوم هر آینه در وی کند بلطف نگاه
انکا او چونچیدا البته لطف ایله باقادور

امید هست پرستندگان مخلص را
امید مونکا کوره بندکان مخلص لار

که نا امید نگردند ز آستان آله ثنوی
خدای درکهیدین نا امید بچوک یانادور

مهتری در قبول فرمان ست
کاته لیک امرنی قبولیده

ترک فرمان دلیل حرمان ست
نا امید او لماق امر ترکیده

هر که سیمای راستان دارد
کیمده کیم راستلار نشانه سی بار

سر خدمت بر آستان دارد
باش خدمتده آستانغه قوتار

حکایت ظالمی را حکایت کنند که هیزم درویشان خریدی بحیف و توانگران را بر ظلم نقل ایتارلار که فقیرلارنینک اوتونینی آلور ایردی ظلم ایله و بایلارغه

دادی بطرح صاحبدلی برو بگذشت و گفت **بیت**
ساتار ایردی قیمت بهایله بر ولی اینک ایندین اوتنی ودیدی

مارا می تو که هر کرا به بینی بزنی
ایر دینکو بیلان کیمنی کورارسن چاقارسن

یا بوم که هر کجا نشینی بکنی
یا بوم که قایده اولتورارسن یولارسن

زورت ار بیش میرود با ما
زور لیغینک کرزیاده بیتسه بزه

با خداوند غیب دان نرود
غیب بیلوچی خدا غه بیتماغای

زور مندی مکن بر اهل زمین
زور مند لیکنی قیلمه بیر ایلیغه

تا دعایی بر آسمان نرود
تا دعاسی فلک غه کیتماغای

ظالم ازین سخن برنجید و روی از درهم کشید و بر التفات نکرد و اخذته العزة بالاثم
ظالم بو سوزدین رنجیدی بولدی و یوزینی صاحبدلدین اوکوردی و انکا التفات ایتمادی و انی دولت غروری عصیان غه حمل ایلادی

تا شبی که آتش از مطبخ در انبار هیزمش افتاد و سائر املاکش بسوخت از بسترزم

حتی بر کیچه کراوت آشخانه دین اینک اوتون انبار یغه توشتی وا اینک جمیع املاکینه یاندوردی ویو مشاق توشاکین

بر خاکستر گرمش نشاند اتفاقا همان صاحبدل برو بگذشت شنیدش که با یاران خود

ایسیق کولغه اولتورغوزدی قضارا اول صاحبدل اینک یانیدین اوتدی انی ایشیتیب که اوزدوستلارینه

همی گفت ندانم که این آتش از کجا در سرای من افتاد گفت از دود دل درویشان قطعه

دیرایردیکه بیلماسمن که بو اوت نه یردین منینک سرایمغه توشتی صاحبدل ایدی فقیرلارینک کونکلی توتونیدین

حذر کن ز دود درونهای ریش
حذر قیل الم لیک کونکل آهیدن

که ریش درون عاقبت سر کند
که بر کون کونکل یاره سی اوچ برور

بهم بر مکن تا توانی دلی
علاج اولسه هیچ دل نه رنجیتکیل

که آهی جهانی بهم بر کند
که آهی جهان نه پریشان قیلور

این لطیفه بر تاج کیخسرو نوشته بود قطعه

بو لطیفه کیخسرو نینک تاجی اوستیده یازیلمش ایردی

چه سالهای فراوان و عمرهای دراز
نیچه زمان و اوزون عمرلار که اهل زمان

که خلق بر سر ما بر زمین بخواهد رفت
باشیمیز اوزره کیچوب یر یوزیده اوتسه کیرک

چنانکه دست بدست آمد ست ملک بما
چنانکه ملک بیزه قولما قول کیلیب ایردی

بدستهای دگر همچنین بخواهد رفت
بولاک نی قول لارینه شول طریقه کیتسه کیرک

حکایت یکی در صنعت کشتی گیری بسر آمده بود صد و شصت بند فاخر درین علم

بر آدم کورش تماق صنعتیده درجه طاقیتغه کیلمیش ایردی اوچیوز التمش افتخارغه مناسب جیلیه بو علمده

دانستی و هر روز بنوعی کشتی گرفتی مگر گوشه خاطرش باجمال یکی از شاگردان میل داشت

بیلور ایردی وهر کون هر نوع سیلان کورش توتار ایردی مکر اینک کونکلیده شاگردلاردین بری ینک جمالیغه محبتی بار ایردی

سه صد و پنجاه و نه بندش در آموخت مگر یک بند که در تعلیم آن دفع انداختی و تاخیر کردی

اوچیوز ایلیک توقوز حیله نی انکا اورکاتا الابر حیله کی انی تعلیمده اهمال ایتار ایردی و تاخیر قیلور ایردی

فی الجمله پسر در قوت و صنعت سر آمد کسی را با او امکان مقاومت نبودی تا بحدیکه بکروز

حاصل کلام شاگرد قوتده و کوراشده همه دین ممتاز بولدی و هر کیمه نی شاگرد پهلوان مقابله غه امکانی یوق ایردی حتی شول درجه ده که هر کون

پیش ملک گفت استاد در فضیلتی که بر من ست از روی بزرگیست و حق تربیت و گرنه

پادشاه اینک حضورینده شاگرد ایدی استادیم اینک برآر تو قلینی کی مکا باور کاکیلک بوزه سیدین دور و حق تربیت جهتیدین دور یوق ایرسه

بقوت از و کمتر نیستم و بصنعت با او برابرم ملک را این ترک ادب از وی پسندید

قوتده اندین کم اراق ایمسمن و هنرده اینک پهلوان برابرمن پادشاه شاگردینک بو ادب سیزلیکی مقبول

نیامد فرمود تا مصارعت کنند مقامی متسع معین کردند ارکان دولت

کیلدی امر ایلادی تاکیم کوراشه لار برجای وسیع تعیین قیلدیلار ارکان دولت

و اعیان مملکت و زورآوران روی زمین حاضر شدند پسر چون پیل مست

و اعیان مملکت و بیر یوزی اینک پهلوانلاری حاضر بولدیلار اوغلان مست فیل دیک

در آمد بصدمتی که اگر کوه آهنین بودی از جای برکندی

کیلدی بر شدت پهلوان که اگر تیمور دین تاغ بولسه ایردی یر دین قوپاردور ایردی

استاد دانست جوان از و بقوت برترست بدان بند

استادی بیلدیکه شاگرد قوتده اوزدین زیاده راق دور اول فن و حیله

غریب که از وی نهان داشته بود با وی در آویخت جوان

نادرکه شاگرد دین مخفی تو تمیش ایردی اینک پهلوان پوشته شاگرد

دفع آن ندانست استاد بدو دست از زمین برداشت

اول بند اینک دفعینی بیلمادی استاد ایکی قولی پهلوان یر دین کوتاردی

باب اول

وبر بالای سر برد و بر زمین زد غریو از خلق برخاست ملک فرمود

وباشی اوستیغه ایلتی ویرغه اوردی خلق دین فریاد قوپتی پادشاه امر ایلادی

تا استاد را خلعت و نعمت دادند و پسر از جرو ملامت کردند که با پرورنده خویش

حتی استادیغه لباس فاخره وعطیه بردیلار وشاگردغه عتاب وسرزنش ایلایان ایدیلار که اوزمربا وولی نعمتینک سلطان

دعوی مقاومت کردی و بسر نبردی گفت ای خداوند استاد بزور و قوت بر من دست

مقابله دعوا سینی قیلدینک وانجا میغه تیکولمدینک شاگرد ایدی ای پادشاه استادیم زور و قوت بیلان مسخر ظفر

نیافت بلکه در علم کشتی دقیقه مانده بود که از من دریغ همی داشت امروز بدان دقیقه

تا بمادی بلکه پهلوان لیق علمیده بر حیله قالمیش ایردیکه من دین دریغ تو تا ایردی بو کون اول حیله بیلان

بر من دست یافت استاد گفت از بهر چنین روز نگه میداشتم که حکما گفته اند دوست را

منکا غالب کیلدی استادی ایدی بو طریقه کونلار او چون ساقلار ایردیم زیرا که حکما ایتیب دوستغه

چندان قوت مده که اگر دشمنی کند بتواند نشنید که چه گفت آنکه از پرورده خود جفا دید

اولقدر قوت بر کیل که اگر دشمن ایلک ایتار ایشه او تغه قادر بولغای اشیتماسه دینکو نه سوزلادی اول کیشی که اوزنی کردیرین جفا کوردی

یا وفا خود نبود در عالم
یا وفا یوق ایدی بو عالمده

کس نیاموخت علم تیر از من
مندین اوق علمینی بیلان یوق کیم

قطعه

یا مگر کس درین زمانه نکرد
یا کیشی بو زمانده قیلمادی

که مرا عاقبت نشانه نکرد
منی آخر نشانه قیلمادی

حکایت درویشی مجرد در گوشهٔ صحرائی نشسته بود پادشاهی بر گذشت

تارکا سوا اولغان بر درویش بر صحرانینک کوشه سیده اولتورمیش ایدی بر پادشاه اینیدین اوتی

درویش از انجا که فراغ ملک قناعت ست سر بر نیاورد و التفات نکرد سلطان

درویش اول مقامدین که فراغ ملک قناعت دور باشینی کوتارمادی والتفات ایتمادی پادشاه

از انجا که سطوت سلطنت ست بهم بر آمد و گفت این طائفه خرقه پوشان بر مثال حیوانند

اول مقام دین که سلطنت نینک صولتی مقتضاسی دور رنجیده خاطر بولدی و ایدی بو خرقه پوشلار طائفه سی حیوان مثالی دورلار که

اهلیت و آدمیت ندارند و زیر نزدیکش آمد و گفت ای درویش سلطان روی زمین

استعداد وانسانیت لاری یوقتور وزیر درویش نینک یانیغه کیلدی وایدی ای درویش پادشاه روی زمین

بر تو گذر کرد چرا خدمت نکردی و شرط ادب بجا نیاوردی گفت ملک را بگو که

سینک یانینک دیو ایدی نیچون خدمت لازمه قیلمدینک وآداب تعظیم نینک کیلتورمادینک درویش ایدی پادشاه نغیل که

توقع خدمت از کسی دارد که توقع نعمت از و دارد و دیگر بدانکه ملوک از بهر رعیت اند

خدمت امیدینی بر کیمسه دین توتسون که اول کیمسه نیدین نعمت امیدینی توتار و مونیهم بیلغیل که پادشاهلار رعایانی حفظی اوچون دور

نه رعیت از بهر طاعت ملوک

رعایا پادشاهلار خدمتی اوچون ایماسدور

باب اول

بو لکس فتنه بر ۱۲ — جیوان بو جایده قوت ۱۲ — جانور معنا سیده مونیدین مراد احمق و بی وقوف دیمک دور یعنی الارجیوانغه اوخشاش انسانیت دین عاری دورلار و مطلقا تیز لاری یوق دور واشراف و اسافل و رئیس و ممتاز لری تا نیماس لار ۱۲ — خدمت نکردی خدمت دین مراد نیمه اوچون تعظیم قیلمدینک دیمک دور بو لک نسخه ده خدمت نکردی کیلمیشدور کوردوق و تیجانی بر یغه کیلتورمدینک و شرائط شاهی نی قیلمدینک و شرائط تعظیم نی نظر قیلمدینک دیمک دور ۱۲

توقع ۱۲ — مصدر دور ایسه معنا سیده

رعیت ۱۲ — دور کذاری ۱۲ — ایلخات ۱۲ — جمع ملک دور

ملوک ۱۲ — بایلار ۱۲ — بایلار ۱۲ — دارلار ۱۲ — قوتلار دیمک ۱۲ — تعلیل دور ۱۲ — لارجل معنا سیده ۱۲ — بایلار ۱۲ — حفظ معنا سیده دور ۱۲ — وقتوماق معنا سیده دور ۱۲ — بایحفظ الراعی

کسری بر پادشاه دور ۱۲ — میم و لام نینک فتحی ۱۲ — میم نینک کسری بر لا بولسه بر نیمرسه عنه مالک بولماق دور و اول نیمرسه کیشی نینک حقی دورانی دیر لار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

پادشه پاسبان درویش ست
پادشه پاسبان درویش دور

گرچه رامش بفر دولت اوست
اول مطیع گرچه شانی شو کتیکه

گوسفند از برای چوپان نیست
قوی ایماس هیچ وقت چوپان او چون

بلکه چوپان برای خدمت اوست
بلکه چوپان دو قوی نی خدمتیکا

گر یکی را تو کامران بینی
کر بیری مرا دیک کورسنک

دیگری را دل از مجاهده ریش
کور اسن بیری رنج کونکلینی

روزکی چند باش تا بخورد
بنچه کون صبر قیل بیکای تفراق

خاک مغز سر خیال اندیش
اول خیالاتی باشی مغز بینی

فرق شاهی و بندکی برخاست
شاه و قل اور تاسیدی قلس فرق

چون قضای بهشته آمد پیش
تو تسه بیتکان قضا ایکا ویتی

گر کسی خاک مرده باز کند
کر کیشی آچسه مرده قبر بینی

نشناسد توانگر از درویش
تانیماس بای کدا ایکا نیمی

قطعه

ملک را گفتا درویش استوار آمد گفت از من چیزی بخواه گفت آن میخواهم که
پادشاه هنه درویش نینک کلامی محکم و موثر کیلدی ایدی منیدین بر از نیمه طلب قیلغیل درویش ایدی انی طلب قیلور مکیم

دگر بار زحمت بمن ندهی گفت مرا پندی بده گفت بیت
ایکینچی منکا زحمت بر مغایسن پادشاه ایدی منکا بر نصیحت بر کیل درویش ایدی

دریاب کنونکه نعمت هست بدست
تدارک ایلا کیل کیم نعمت ایلکینکه ابر در الان

کین دولت و ملک میرود دست بدست
کیتار بو ملک و دولت قول بقول فخر ایتیکیل ایجان

حکایت یکی از وزرا پیش ذوالنون مصری آمد همت خواست که روز دو شب
وزیر لاردین بری حضرت ذوالنون مصری نینک حضوغه کیلدی و امداد رحمانی طلب قیلدی یکیرمه کونه دو

بخدمت سلطان مشغولم و بخیرش امیدوارم و از عقوبتش ترسان و الحون بگریست

پادشاه اینک خدمتیغه مشغول من واینک خیر احسانیغه امیدلیک من واینک عذابیدین قورقوچی من و الحون مصری یغلادی

و گفت اگر من از خدای تعالی چنین ترسیدمی که تو از سلطان از جملهٔ صدیقان بودمی قطعه

وایدی اگر من الله تعالی دین شونینگدیک قورقسام ایردیکه سن پادشاه دین قورقدینگ صادقلار سلکیدین بولورلار ایدیم

گر نبودی امید راحت و رنج

رنج و راحت امیدی بولمسه کر

پای درویش بر فلک بودی

آسمانده فقیر ایاغی اولور

گر وزیر از خدا بترسیدی

قورقسه حق دین وزیر قورقغانیدیک

همچنان کز ملک ملک بودی

پادشاه دین که اول فرشته بولور

حکایت پادشاهی بکشتن بی گناهی فرمان داد گفت ای ملک چون خشمی گیرد

بر پادشاه بر گناه سیزنی اولدورماقغه امر بردی اول بیگناه ایدی ای پادشاه بولغان غضبینگ

ترا بر من ست آزار خود مجوی گفت چگونه گفت این عقوبت بر من بیک نفس

مقتضا سیله اوزینگنی آزارینگنی طلب قیلمه پادشاه ایدی بیچون مظلوم ایدی بو عذاب منگا بر نفسده

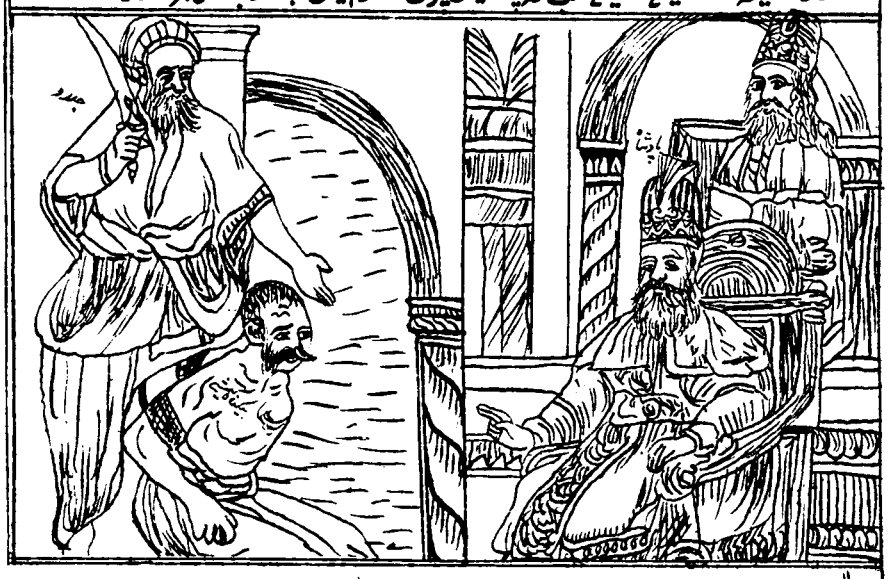

باب اول

چنانچه بر بوستانی گلیشده
ع فوره پیچ ایلان شهد نوشنده
وقتش و قوزی ظاهر و دور کر قوتش
و قوزی ایچما سلار کر شهد بیتنگ
بتحیتی بیلان تعلق ایلیشده در بعضلار
بتقدیر رنج غیر عطف قیلیب توجیه
ایلامیشلار و خان ارزو بعض نخوده
خطاب شیخ بیلان مصرع اگر تو بودی خیال
راحت و رنج گو و دلری دیشلار
بعض نخوده مصرع اگر نه امید و بیم
راحت و رنج و اراق بولیش تحیتی
بو نسخه نی اختیار ایلامیشلار ۵۳

۵ قتل ایلاماق بیلان آخرتده معذوب بولمغا سبب ۱۲ مترجم مراد خواجه شاشی سلمه ایماری

بسر آید و بزه آن بر تو جاوید بماند رباعی

تهم بولور وانینک کناهی سنینک اوزرینکده ابدی قالور

دوران بقا چو باد صحرا بگذشت

بقا دورانده چون صحرا یلی چابک عنان اوتی

تلخی و خوشی و زشت و زیبا بگذشت

اچینغ برلان سیچوک هم قالدی بخشیشیمان اوتی

پنداشت ستمگر که ستم بر ما کرد

کمان ایلادی حکم ایلادی جبر و جفا بنرکا

در گردن او بماند و بر ما بگذشت

جفای قالدی اوزبوینده بنردین شول زمان اوتی

ملک را نصیحت او سودمند آمد و از سر خون او درگذشت

پادشاهغه انینک نصیحتی فایده لیک کیلدی وانینک قانی سودا سیدین اوتی

حکایت وزرای نوشیروان در مهمی از مصالح مملکت اندیشه میکردند و هر یکی

نوشیروان نینک وزیرلاری مملکت مصلحتی لایدین بر امر مهم ده فکر ایتارلار ایردی و هر بری

باب اول

بروفق دانش خود رأی میزد ملک نیز همچنین اندیشه میکرد بزرجمهر رأی ملک

اوزبیکا نیغه موافق بر رأی اوردی پادشاهم بونلار دیک تفکر ایتار ایردی بزرجمهر غیاد پادشاهنینک رأیی

اختیار افتاد وزیران در نهانش گفتند رأی ملک را چه مزیت دیدی بر فکر چندین حکیم

اختیار واقع بولدی وزیرلارانکا مخفیده ایدیلار پادشاهنینک رأیی نینک نیه آر تو قلیقینه کوره نینک بو قدر حکیم نینک فکرلاری وزیره

گفت بموجب آنکه انجام کار معلوم نیست و رأی هنگان در مشیت خداست که

بزرجمهر ایدی اول سببغه بناً که ایش نینک سونگی معلوم ایماس و جمله سی نینک رأیی خدانینک اراده سیغه منوط دورکه

صواب آید یا خطا پس موافقت رأی ملک اولی ترست تا اگر خلاف صواب آید

توغری کیلور یا خطا کیلور بو صورتده پادشاهنینک رأیغه موافقت زیاده اولی دورحتی اگر صوابغه مخالف کیلور ایسه

بعلت متابعت او از معاقبت او ایمن باشم که گفته اند مثنوی

رأی پادشاهغه تبعیت سببی بیلان اینک عذابیدین ایمن بولورمن که ایتیب دورلار

خلاف رأی سلطان رأی جستن بخون خویش باشد دست شستن

خلاف رأی سلطان رأی قوماق بولور اوز قانیله قولینی یوماق

اگر خود روز را گوید شب است این بباید گفت اینک ماه و پروین

اگر کوندوز نه شه دیرسه بو کیچه دیماک لازم منه هورکار منه مه

حکایت شیادی گیسوان بافت که من علوی ام و با قافله حجاز بشهر

بر کذاب ساچلارینی اوردی دیدی حضرت علینینک اولادیدین من حجاز قافله سی بر لیه شهرغه

درآمد که از حج می آیم و قصیده پیش ملک برد که من گفته ام یکی از زندهای ملک که دران سال

داخل بولدی دیدی حجدین کیلورمن و پادشاهنینک حضورغه بر قصیده تقدیم ایلادی من ایتیم دیب پادشاه نینک نه بالاریدین بری که اول سنده

از سفر آمده بود گفت من او را در عید اضحی در بصره دیدم او چگونه حاجی باشد و دیگری

سفردین کیلیش ایردی ایدی من انی عید قربانده بصره ده کوروب ایردیم اول قیدانغ حاجی بولور و بر نیم دیگر

باب اول

خلاف رأی آه پادشاه و نینک رأی و تدبیر یغه مخالف تدبیر ایلستاک یغه اینک ایلادوکی تدبیر یغه مخالف تدبیرکا طالب بولماق اوزقانی بیلان قول یوماق اوزقانی پادشاهنغه مخالفت ایلاماق اوز جانیدین وباشیدین کیچماق دور زیرا که اولوالامرغه اطاعت لازم دور ۱۲

اینک بایرکه دزینده و مصغر دین دور که اینک تسبیح اشارت دور پادشاهین بیرکه بولدوزینک سی دور که اوزدم خوشسی صورتیده آسمانده کوردوغی

بیت شو کلدا اگر پادشاه فرض ایتیب بولدوز دین ایرکب ایمشت بخسو عیرکن آیچه بولدوز یاهورکار دیرلار ایچیم ثریا دیملر ترکیده آسمانده کوردوغی

روز روشن نی بو کیچه دور کوندوز انکا هورکار دیرلار اصحاب لغت

کیکشوز ایدی دیدیلار تصدیق و تا دیدیلار تصدیق دیدیلار تصدیق دیک دور مثلا آی

دشمن هورکار کوردوغی دیک توزار دیدیک کیرکی ظاهر بولدوغی حضرت شیخ نینک بو دیدوغلاری

دور دوالا ظلم کا متعلق بولدکان بیرده ظلم کا متعلق سوزده تصدیق ظلم مرکبده ۱۲

کذاب و کار دیدیک ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

گفت من اورامی شناسم که پدرش نصرانی بود در ملاطیه علوی چگونه باشد و شعرش

دیدی من انی تانیورمن که اتاسی نصرانی ایردی ملاطیه‌ده علوی وسید قنداغ بولور دانینک شعرینی

در دیوان انوری یافتند ملک فرمود تا بزنندش و نفی کنند که چندین دروغ چرا

انوری دیوانیده تاپتی لار پادشاه بویوردی تاکیم انی اورارلار و شهردین سوریکین ایتارلار که بو قدر یلغانی نیچون

گفتی گفت ای خداوند روی زمین سخنی دیگر بگویم اگر راست نباشد بهر عقوبت که

سوزلادینک دیب کذاب ایدی ای پیریوزی نینک پادشاهی ینه بر سوز سوزلایورمن اگر تو غری بولماس ایسه هر عذاب که

فرمائی سزاوارم ملک گفت آن چیست گفت قطعه

بویورورسن لایق و مستحق من پادشاه ایدی اول سوزنه دور کذاب ایدی

غریبی گرت ماست پیش آورد
مسافر آیب کیلسه الدینکغه دوغ

اگر راست میخواهی از من شنو
اگر مطلبینک راست مندین ایشیت

دو پیمانه آبست و یک چمچه دوغ
قاتیق بر قاشیق ایکی پیمانه سو

جهاندیده بسیار گوید دروغ
جهاندیده یلغانچی بیهوده گو

باب اول

ملک بخندید و گفت ازین راست تر سخن در عمر خود نگفته بفرمود تا آنچه

پادشاه کولدی و دیدی مونیدین توغریراق سوزنی اونینک عمرینکده دیکان ایماس سن بو دیدی تا کیم اونینک عمرینکده

پاموول اوست مهیا دارند تا بدل خوشی برود

اینینک مطلوبی دور حاضر توتارلار تاکیم کونکل خوشلیغی بیلان کیتغای

حکایت آورده اند که یکی از وزرا بر زیردستان رحمت آوردی

کیلتورو بدورلارکه وزیرلاردین بری قول آستیده بولغان فقرا نه ترحم ایلارایردی

و صلاح همگنان جستی اتفاقا بخطاب ملک گرفتار آمد همگنان در موجب استخلاص او

و جمله سی ینینک آسایشی طلب قیلورلاری قضارا پادشاه اینینک عتابینه مبتلا بولدی جمیع اعیان دولت اینینک سبب خلاصینه

سعی کردند و موکلان بروی در معاقبتش تلطفت کردندی و بزرگان دیگر در سیرت

غیرت ایلادیلار وانکا وکیل قیلینغانلار انکا عذاب ایلامکده ملایمت و التفات قیلورلاریدی و بولک اولو غلارینینک اخلاق

نیک او بملک گفتند تا ملک از سر خطای او درگذشت صاحبدلی برین حال

حسنه سنی پادشاهغه سوزلادیلار تاکیم پادشاه اول وزیرینینک خطاسی سوداسینی اونوتدی و عفو ایلادی بر صاحبدل بو حالغه

اطلاع یافت و گفت قطعه

مطلع بولدی و دیدی

با دل دوستان بدست آری

قولغه دوستلارنی کونکلین آلماق اوچون

بختن دیگ نیک خواهان را

دوستلارغه طعام پیشورماق اوچون

با بداندیش هم نکویی کن

دشمنغه هم تلطف اتغیل نان

بوستان پدر فروخته به

بوستان اتا ساتیلکانی خوب

هرچه رخت سراست سوخته به

اوی متاعین بارین یانیلکانی خوب

دهن سگ بلقمه دوخته به

ایلایت آغزینی تیکیلکانی خوب

باب اول

حکایت یکی از پسران هارون الرشید پیش پدر آمد خشمناک که فلان

هارون الرشید ینینک اوغلالاریدین بری تاسی ینینک حضوینه کیلدی غضب ایله بولوب آق که فلان

سرهنگ زاده مرا دشنام مادر داد هارون الرشید ارکان دولت را گفت

سرعسکر ینینک اوغلی سنینک انام نی سوکتی هارون الرشید ارکان دولت غه دیدی

جزای این چه باشد یکی اشارت بکشتن کرد و دیگری بزبان بریدن و دیگری بمصادره

سونینک جزاسی نیمه بولور الارینک بریسی اولدوریلکه اشارت ایلای و بریسی تیلنی کیسماکه و بری مالین ضبط غه

و نفی هارون گفت ای پسر کرم آنست که عفو کنی و اگر نتوانی تو نیز دشنام مادر شنیده

و اوزین نفی غه هارون ایدی ای اوغول کرم و لطف اولدور که عفو قیلاسن و اگر قادر بولسنگ سنم اینینک اناسینی سوکغیل

نه چندانکه انتقام از حد گذرد و پس آنگاه ظلم از طرف تو باشد و دعوی از قبل خصم قطعه

اولقدر سوکمه که انتقام حدیدین تجاوز ایتا و اندین سونکره کناه سنینک طرفینکدین بولور و دعوی طرف خصم دین بولور

نه مرد ست آن بنزدیک خردمند
ایماس مرد اولکیشی عاقل قاشیده

که با پیل دمان پیکار جوید
که قاینا رفیل ایله جنک ایلاکای اول

باب اول

جنک ایلاک غزاسی دیک اوزر
وقت در بولسه دیک فرار
بعض شاخ دمان فیل بینک
وخروش قیلغوچی فیل بینک
صفت سیده استعمال اوزرغان
شیر بینک صفت سیده استعمال
بولغان دیک جایده مرد
پیل دمان کتابه دور
سرکش دین کتابه دور
حقیقت عزم احسنه
بار دور ریش و پیشرو
سرهنگ و دار لشکر و پیشرو
لشکر دور و نقیب و چو بدار
سپاه و جیش دور و پهلوان
سپاه و جیش دور و سردار و بیک
سپاه و جیش دور و سرهنگ
و کوتوال لی هم دیلور و وجه
سپاه و جیش دور و سرهنگ
و دیک معناسیده و سرهنگ
دال ینینک ضمی حرکه اصلیده
دال ینینک فتحی ایله دیلدی
زشت نام القاب و خطاب
دور و نام القاب و خطاب
دین عبارت دور و نام القاب
الرشید ابن محمد المهدی
الاعظم ده خلفا دعبا سنینک
بنیچی ایدی دیلیدی و ۱۴۰
تاریخنده تولد ایتمش و ۱۷۰
اولوغ بر اردی بیوی هادی
ینینک سر نعیه بغداد ده

بلی مرد آن کس ست از روی تحقیق | که چون خشم آیدش باطل نگوید

بلی تحقیق یوزیدن مرد اول دور | که قهری کیلسه باطل دیماکای اول

حکایت با طائفهٔ بزرگان در کشتی بودم زورقی در پی ما غرق شد

برجماعه اولوغلار بیلان کیمه ده ایردیم برقایق آرقه سینده غرق بولدی

و دو برادر بگرداب افتادند یکی از بزرگان ملاح را گفت بگیر آن هر دو برادر را

و ایکی قرینداشی برکردابغه توشتیلار اولوغلاردین بریسی کیمه چیغه دیدی اول ایکی قرینداشنی خلاص ایلاکیل

تا ترا صد دینار بدهم ملاح تایکی را خلاص کرد و دیگری هلاک شد گفتم بقیهٔ عمرش

حتی سنکا یوز آلتون بیرورمن کیمه چی اینک بریني قوتقارغانچه و اول بریسی غرق و هلاک بولدی ایدیم اینک بقیهٔ عمری

نمانده بود از آن سبب که گرفتن او تأخیر کردی و در آن دیگر تعجیل ملاح بخندید و گفت

قالمغان ایردی اول سببدین انی توتماقده تاخیر ایلادینک و اول بریني شلاماقده شتاب کیمه چی کولدی و ایدی

آنچه تو گفتی راستست ولیکن میل خاطر من برهانیدن این بیشتر بود بسبب آنکه

اول کلامی که سن سوزلادینک توغری دور ولکن مینینک خاطریم ینک میلا مونی قوتقارماقده زیاده ایردی اول سبب بیلان که

وقتی در بیابان مانده بودم این مرا بر اشتر نشاند و از دست آن دزدان رهانید خورده بودم

بر وقتیده چولده قالمغان ایردیم بومنه تیوه غه مینیدوردی و اول بری ینک قولیدین یاشیلکده قاچمی بیکانلار ایردیم

باب اول

در صحت ۱۲ بر هانیدن مصدر متعدی دور قوتقارماق فعل لازمی دور چیقمیدن قوتلماق معناسینه زیرا که الف و نون ادات تعدیه دور ۱۲ ماندن بودم بیلن علت بیماریلیک سببینه برله یول یورماقدین عاجز بولغان یا اینکه کوب یوروب چارچاغان ایردیم دیمک دور لفظ این خلاص بولغان برادر غه اشارت دور و بر یاد و مرا با اصحاب من را دور و بر صفت دشمن ینک سکونده برله تیوه غه دشمن ینک صدنی دشمن ینک

دور برکه ینک معنی برله شتر برله تیوه دیا ینک ۱۲ تا زیانه یا زانینک

گرفتن برله قاچ قاچ فی دیرلار

حکایه ماضی گفتم آه

یا خورده بودم یا خورده بودم

در الماضی یعنی شیخ علیه الرحمه دیرلار کم

ملاح کا دیدیم بقیهٔ عمری قالمغان

ایلاماسیده تاخیر و تقصیر واقع

ایلاماسیده بولدی یعنی تونماخلاص ایلاماکنه

معتبر بولدی و دور ولکن مینینک

ملاح کولدی و دیدی

دیکاینک معتبر دور ولکن مینینک

انینک زیاده ایردی و اول سبب

خاطریم مونی خلاص ایتمکده قوتقارماقده

بیلان کریم وقت صحرا ده

پیاده یوروب چارچاب قالغان ایردیم بومنه تیوه غه مینیدوردی و اول بری ینک قولیدین یاشیلکده قاچمی بیکانلار ایردیم اول سببدین کونکلومده بر عقده

www.ziyouz.com kutubxonasi

گفتم صدق الله العظیم من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها

ایدیم راست بویورمیشدور خدای بزرگ هر کیمکه یخشی قیلسه انینک ذاتیغه عائدور ویمان ایش قیلسه هم اوزیغه دور

قطعه

تا توانی درون کس مخراش — کاندرین راه خارها باشد

قدر رتینک بارکیشینه رنجیتمه — چونکه بو یولده خارلار بولغای

کار درویش مستمند برار — که ترا نیز کارها باشد

حاجت اهلینه حاجتینه چیقار — که دخی سنکا کارلار بولغای

حکایت دو برادر یکی خدمت سلطان کردی و دیگری بسعی بازوان

ایکی برادر بایلر بری پادشاهغه خدمت ایلار ایردی ودیگری قول لاری جهدی تردددی برله

نان خوردی باری آن برادر توانگر این درویش را گفت چرا خدمت سلطان نمیکنی

نان بیرایردی بر دفعه اول ایای برادری بو فقیرغه دیدی نیچون سلطانغه خدمت ایتماس سن

تا از مشقت کار کردن برهی گفت تو چرا نکنی تا از مذلت خدمت رهائی یابی

تاکه ایش قیلماق مشقتیدین قوتولورسن فقیر ایدی سن نیمه وجون ایش قیلماس سن تا خدمت مذلتیدین خلاص تاپارسن

که حکما گفته اند نان خود خوردن و نشستن به که کمر زرین بستن و بخدمت امیر ایستادن

زیرا که حکما ایتیب دورلار اوزنانینی یمک و اولتورماک یخشیدور التون کمرنی باغلاماک و خدمت امیرده تورماک دین

قطعه

بدست آبک تفته کردن خمیر — به از دست بر سینه پیش امیر

قول ایله قیزیق آبک آلماک عمل — شه آلدیده قول سینه دن دور کوزل

عمر گرانمایه درین صرف شد — تا چه خورم صیف و چه پوشم شتا

عمر معزز بو ایله بولدی صرف — تا نه یکوم یازده نه کیکوم قیشین

ای شکم خیره بنانی بساز — تا نکنی پشت بخدمت دوتا

خیره قارین نانه قناعت قیل — ارقانکه خدمتده دوتا قیلمسین

القناعة کنز لا یفنی

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت کسی پیش نوشیروان عادل مژده آورد که خدای عز و جل فلان

بر آدم نوشیروان عادل ینگ حضوریغه مژده کیلتوردیکه الله تعالی فلان

دشمنت را برداشت گفت هیچ شنیدی که مرا فرو گذاشت بیت

دشمنینکنی کوتاردی نوشیروان ایدی هیچ ایشیتدینکمو که منی باقی قویدی

اگر بمرد عدو جای شادمانی نیست
اگرچه دشمن اولور خوش بولور مکانی ایماس

که زندگانی ما نیز جاودانی نیست
که تیریک لیکنیز همده جاودانی ایماس

حکایت گروهی از حکما در بارگاه کسری در مصلحتی سخن می گفتند بزرجمهر

حکما دین بر طائفه کسری ینگ بارگاهیده بر مصلحت حقیده مذاکره ایلار ایدی بزرجمهر

خاموش بود گفتند چرا درین بحث با ما سخن نمیگوئی گفت وزرا امثال اطبا اند

سکوت ایتار ایدی ایدیلار نیمه او چون بو بحث ده بزلار بیلان سخن زسوز لاماس سن ایدی وزیرلار اطبا کبی دورلار

و طبیب دارو ندهد جز سقیم را پس می بینم که رای شما بر نهج صوابست مرا

و طبیب دارو بیرمس کسل دین بولا کنده بو صورتده کوراییورمن که سیزلار ینگ رایینگیز طریق مستقیم اوزره دورمکا

در آن سخن گفتن حکمت نباشد مثنوی

اول مبحث ده سوز سوزلاماک حکمت بولمس

باب اول

لقب پادشاه مصر و خاقان
لقب ملوک ترک
اوخشش بر بر ملک ینگ
پادشاه لاریغه بر اسم و لقب
مقرر دور و زنگ مناسب دورلا
کسری ینگ جسد کاسره
کیسورلا غیر القیاس بزرا که
قیاس نتیجه لا بر له کسردن کیسورلر
مثل عیسون و موسون کذا نی
شرح العربی ۱۲ اسم
جزئیه ادات استثنا پ سقیم
مریض و کسل معنا سیده لفظ را
ادات مفعول پ پس پ فاد
جزئیه معنا سیده پ بر پ حرف
استعلا پ نهج پ قانون ینگ
سکونی بیرله
فتح و ایتنگ سکونی بیرله
طریقت دور ۱۲
سوز سوزلاماک حکمت بولمس
زیرا که اول بی فائده سوز لاماک حکمت
دیب فائده سوز ۱۲ اسم یعنی
ایماس دور ۱۲ اسم یعنی
بزرجمهر که کسرای ینگ وزیرلری
ایدی سکوت ایلار ایدی دیو لار ینگ
مثنوی اوزره مشاوره ده
ایدی دیب بولار بیلان مشاوره ده
بیلان ایماس ایدی دیب بولار بیلان
مشاوره ده تدبیر عزت ایتنگ
بولمس سن بزرجمهر ایدی وزیرلا
طبیب لارنیک دورلار
و طبیب دوا دارو

م بر ماس مریض دین بولا کنده پس وقتیکه کوردوم که سیز ینگ رای و تدبیرینگیز طریق مستقیم اوزره دورمکانده سوز لاماق حکمت بولمس بلکه حکمت دین اوزاقدور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

چو کاری بی فضول من برآید
اگر ده من سیز ایش حاصل اولغای

مرا در وی سخن گفتن نشاید
منکا انده سوز ایتماق حیف بولغای

وگر بینم که نابینا و چاه است
وگر کور سام قودوق یانیده دور کور

اگر خاموش بنشینم گناه است
اگر خاموش اولتور سم گنه دور

حکایت هارون الرشید را چون ملک مصر مسلم شد گفت بخلاف آن طاغی که

هارون الرشید غه وقتیکه سلطنت مصر تسلیم قیلندی ایدی اول عاصی غه ینک خلافینه

بغرور ملک مصر دعوی خدائی کرد نه بخشم این مملکت را بکمترین بندگان سپاهی داشت

سلطنت مصر غروری بیلان خدالیک دعوا سینه ایلادی بو مملکت نی بغیشلاسمن الاقل ایرم ینک احقر بنده بغیشلاسمن بر حق قلبا

کودن نام او خصیب ملک مصر را بوی ارزانی داشت گویند عقل و کیاست او

ایردی اینک اسمی خصیب ایردی سلطنت مصر نی انکا لایق کوروب حاکم لیکینه بیردی ایتورلار که اینک عقل و فراستی

بحدی بود که طائفه از حراث مصر شکایت آوردند که پنبه کاشته بودیم

برمرتبه ده ایردیکه مصر دهقانلاریدین بر طائفه سی شکایت ایلادیلار که پخته ایکان ایردوک

بر کنار نیل باران بی وقت آمد تلف شد گفت پشم بایستی کاشتن

نیل دریاسی ینک لبینه یمغور وقت سیز کیلدی پخته ضایع بولدی خصیب ایدی یونینک ایکماک مناسب ایردی

صاحبدلی بشنید و گفت مثنوی

بر صاحبدل ایشیتیب وسوزلادی

اگر روزی بدانش در فزودی
اگر رزق علم ایله آرتوق بولوردی

زنادان تنگ روزی تر نبودی
غبی دین رزقی تار راق کم اولوردی

بنادان آنچنان روزی رسانند
خدا جاهل کا رزق انداغ یوبارکای

که دانا اندران حیران بمانند
که علم اهلی انکا حیرتده قالغای

www.ziyouz.com kutubxonasi

بخت و دولت بکاردانی نیست
دولت و بخت ایش بیلیشلیک ایس

جز بتائید آسمانی نیست
مدد حق دین اوزکا برله ایس

مثنوی

اُو فتادست در جهان بسیار
واقع اولمیش جهانده کوب ای یار

بی تمیز ارجمند و عاقل خوار
جهل اهلی عزیز و عاقل خوار

کیمیا گر بغصه مُرده و رنج
رنج و غم برله کیمیاگر اولور

ابله اندر خرابه یافته گنج
احمق اهلی بوزوقده گنج تاپور

حکایت

یکی را از ملوک کنیزک چینی آورده بودند خواست که در حالت مستی
پادشاهلاردین بریغه دیار چین دین بر جاریه کیلتورمش ایدی پادشاه مستلیک حالتیده خواهلادیکه

باوی جمع آید کنیزک ممانعت کرد ملک در خشم شد و مراد او را بسیاهی بخشید که لب زیرینش
اینک برله مجامعت ایلاغای جاریه مخالفت ایلادی پادشاه غضب بولدی و انی بر حبشی قلغه باغیشلادیکه اینک اوتونکلی بی

از پره بینی درگذشته بود و زیرینش تا بگریبان فرو هشته بدهیکلی بود که
بورنینک پره سینی آشمیش ایردی و آستینغی لبی یقاسینچه آسیلمیش ایردی بر بدشکل ایردیکه

صخرهٔ جنی از طلعتش بر میدی و عین القطر از بغلش بچکیدی بیت
صخره جنی اینک طلعتی دین قاچار ایردی و عین القطر اینک قولتوغیدین تاماریردی

تو گویی تا قیامت زشت رویی
خنک لیک ختم انکا تاقیامت

بر و ختم ست و بر یوسف نکویی
دیگونک اندا غکه یوسف غه ملاحت

قطعه

شخصی نه چنان کریه منظر
بو لماس کیشی بویله بدنما ایدی

کز زشتی او خبر توان داد
زشتی خبرینی بر ماکیده

گنده بغلش نعوذ بالله
اول قولتوغیدن پناه خدا غه

مردار بآفتاب مُرداد
مردار کبی اسدکونیده

جاندر دیک متعفن و بیبوی و دلا
صخره صاد جمله بینک

آورده اند که سیاه را در آن مدت نفس طالب بود و شهوت غالب و مهر تن بجنبید

کیلتور و بدور لار که حبشی نینگ اولزانده نفسی طالب و شهوتی غالب ایردی مهر و محبتی حرکتنه کیلدی

و مهرش برداشت بامدادان ملک کنیزک را بجست و نیافت با حراش بگفتند ملک

وانینگ بکارتینی زایل ایلادی ایرته سی کونی پادشاه جاریه نی ایستادی و تا پالمدی انکا واقعه حالنی سوزلادیلار پادشاه

در خشم شد و بفرمود تا سیاه را با کنیزک دست و پای استوار ببندند و از بام جوسق خندق

در غضب بولدی و بویوردی تا کیم حبشی نینگ جاریه سیلان قول یاغینی محکم باغلاغایلار و قلعه کوشکنینگ یانیدین خندق غه

در انداختند یکی از وزرای نیک محضر روی شفاعت بر زمین نهاد و گفت سیاه بیچاره را

آتغایلار یخشی خویلیک وزیرلاردین بریسی شفاعت یوزینی یرکا قویدی وایدی حبشی بیچاره نینگ

درین خطایی نیست بلکه سائر بندگان و خدمتکاران بخشش و انعام خداوندی معتادند

بو خصوصده خطاسی یوقدور بلکه جمیع بنده لار و خدمتکارلار بخشش و احسان خداوندیغه عادت قیلغاندورلار

گفت اگر در مفاوضه او شبی تاخیر کردی چه شدی که من او را فروتر از بهای کنیزک بادی

پادشاه ایدی اگر انکا مقارنت ده برکیچه تاخیر قیلسه ایردی نیمه بولور ایردیکه من انکا جاریه بهاسیدین زیاده راق اقچه بیرور ایردم

گفت ای خداوند آنچه فرمودی معلوم است ولیکن نشنیده که حکما گفته اند در این معنی قطعه

وزیر ایدی ای پادشاه اول نمیرسه که بویوردینگز معلوم دور ولکن اشیتماکا نمونه سز که حکیملار ایتیب دورلار

تشنه سوخته بر چشمهٔ حیوان چو رسد
دل کو یوک تشنه اگر چشمهٔ حیوان کایتار

تو مپندار که از سیل دمان اندیشد
سن کمان قیلمه که اول فیل دمان دین قورقار

ملحد گر سنه در خانهٔ خالی پر خوان
کیشی یوق نعمت کوب اوی ایچیده دین سیز آچ

عقل باور نکند کز رمضان اندیشد
عقل باور می قیلور اول رمضان دین قورقار

ملک را این لطیفه پسند آمد و گفت اکنون سیاه را بتو بخشیدم کنیزک را چه کنم

پادشاه هغه بو لطیفه مقبول کیلدی وایدی ایدی حبشی نی سنکا باغیشلادیم جاریه نی نیمه قیلورمن

باب اول

www.ziyouz.com kutubxonasi

گفت کنیزک را هم بسیاه بخش که نیم خورده او هم او را شاید **قطعه**

وزیر ایدی جاریه نی هم حبشی غه باغیشلاغیل زیرا که اینک سار قوتی هم انکا لایق دور

هرگز او را بدوستی مپسند — که رود جای ناپسندیده

خوش لا ما یار لیکغه هرگز انی — که مکان پلید کا اول بارسه

تشنه را دل نخواهد آب زلال — نیم خورده دهان گندیده

ایستاهس کونکلی تشنه شیرین سو — آغزی بد بودین اول آشوقلیسه

حکایت

اسکندر رومی را پرسیدند که دیار مغرب و مشرق بچه گرفتی که ملوک پیشین را خزاین و ملک و عمر و لشکر بیش ازین بود و ایشان را چنین فتحی میسر نشد

اسکندر رومی غه سوال قیلدیلار که دیار مغرب و مشرق نی نیمه برله ضبط ایلادینک زیرا که اولغی پادشاهلار ینک خزینه لاری و ملکی و عمری و عسکری هونیدین زیاده ایردی والا ارغه موندغ بر فتح میسر بولمادی

گفت یعون الله تعالی هر مملکتی که گرفتم رعیتش نیازردم و نام پادشاهان جز به نکویی نبردم

ایدی الله تعالی ینک عنایتی بیلان هر مملکت نی که ضبط ایلادیم اینک خلقینی رنجیتمادیم و پادشاهلار ینک نامین یخشیلیک بیلان ذکر ایتمادیم

بیت

بزرگش نخوانند اهل خرد — که نام بزرگان بزشتی برد

دیماس لار اولوغ آتی اهل یقین — که زشتیله ایغای اولوغلار آتین

این همه هیچ ست چون می بگذرد — بخت و تخت و امر و نهی و گیر دار

هیچ دور بو جمله چونکیم اوتکوسی — بخت و تخت و امر و نهی و حکمدار

نام نیک رفتگان ضایع مکن — تا بماند نام نیکت پایدار

قیله ضایع اوتکان ایل یخشی آتین — تا که قالسون یخشی نامینگ برقرار

قطعه

www.ziyouz.com kutubxonasi

باب دوم در اخلاق درویشان

ایکنجی باب درویش لارنینک اخلاقی بیانیده دور

حکایت یکی از بزرگان پارسائی را گفت که چه گوئی در حق فلان عابد که

اولو غلار دین بری بر زاهد غه ایدی که نیمه دیرسن فلان عابد نینک حقیده که

دیگران در حق او بطعنه سخنها گفته اند گفت در ظاهرش عیب نمی بینم و در باطنش غیب نمیدانم قطعه

بولک لار اینک حقیده لوم مذمت بر لرسنی لار سوز لامیشلار دور ایدی اینک ظاهرینده عیب کورمامن واحوال باطنیسیده غیب دور بیلمامن

هر کرا جامه پارسا بینی
کیمنی که ژنده لیک کوراربولسنک

پارسا دان و نیکمرد انگار
پارسا بیل و مرد خوش کردار

ور ندانی که در نهانش چیست
بیلماسنک کرانی دلیده نه دور

محتسب را درون خانه چه کار
محتسب کا اوی ایچیده نیمه کار

حکایت درویشی را دیدم که سر بر آستان کعبه نهاده بود و روی در زمین مالید

بر درویش نی کوردوم که باشینی کعبه نک مکرمه نینک آستانیغه قویمیش ایدی ویوزینی یرغه سورار ایردی

و می نالید و میگفت یا غفور و یا رحیم تو دانی که از ظلوم و جهول چه آید که ترا شاید قطعه

ویغلار ایردی و دیر ایردی یا غفور و یا رحیم سن بیلورسن که کوب ستم قیلغوچی و غایت جاهلیتنی حاصل بولورکه سنکا لایق بولسه

عذر تقصیر خدمت آوردم
نقص خدمت کا عذر کیلتوردوم

که ندارم بطاعت استظهار
چونکه طاعت کا تکیه یوق هیچ بار

عاصیان از گناه توبه کنند
توبه قیلغای کنه دین عاصی لار

عارفان از عبادت استغفار
عارف اوز طاعتیدین استغفار

عابدان جزای طاعت خواهند و بازرگانان بهای بضاعت و من بنده

عابدلار عبادت لارینی اجرینی ایستارلار وسوداگرلار مالنک بهاسینی ایستارلار ومن عاصی قیلینک

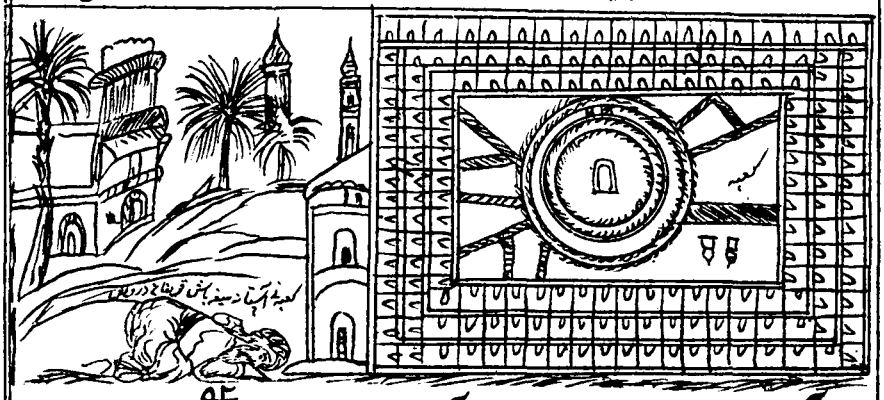

امید آورده ام نه طاعت و بدریوزه آمده ام نه بتجارت اصنع بی ما انت

درکاهینکه امید کیلتوردوم طاعت یوق وسیل ایلیکه کیلغانمن تجارت غه نیس قیل منکا نیم سنی که سن

بیت

اهله ولا تفعل بی ما انا اهله

انکا لایق سن وقیلمه منکا اول نیم سنی که من انکا لایق من

گر کشی ور جرم بخشی وری و سر بر آستانم

اولده ور ارسن یا ایتارسن عفو بخش قوید وم سنکا

بنده را فرمان نباشد هرچه فرمائی برانم

بنده ینک فرمانی یوقدور هرنه دیسنک من انکا

قطعه

بر در کعبه سائلی دیدم

کعبه ایشیکیده بر کدا کوردوم

که همیگفت میگریستی خوش

که دیر ایردی ویغلاغان ایدی پر

من نگویم که طاعتم بپذیر

دیمه کایمن که طاعتیم قبول ایت

قلم عفو بر گناهم کش

قلم عفو ایله گناهیم اوچور

حکایت عبد القادر گیلانی قدس سره را دیدند که در حرم کعبه روی

عبد القادر گیلانی قدس سره حضرتلارینی کوردیلار حرم کعبه ده یوزینی

بر حصا نهاده همیگفت ای خداوند ببخشای واگر مستوجب عقوبتم

تاشلارا وستیغه قویوب دیر ایردی ای خدای متعال مغفرت ایلاغیل واگر عذابغه لایق بولسم

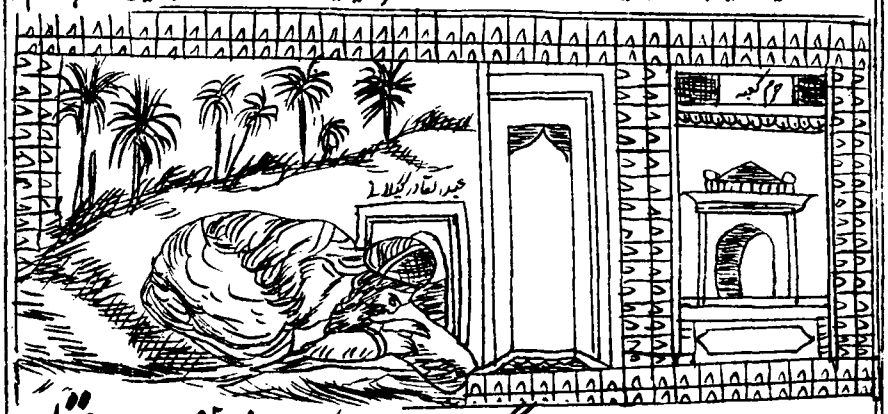

در قیامت مرا نابینا برانگیز تا در روی نیکان شرمسار نشوم قطعه

قیامت کونیده منی کوز سیز حشر ایلاکیل تاکیم یخشیلار روبروسیده خجل و شرمسار بولمایین

روی بر خاک عجز میگویم

تفراق اوزره یوزوم قویوب دیرمن

هر سحر که بادی آید

هر سحر وقتیده که کیلکای باد

ای که هرگز فراموشت نکنم

ای که اصلا سنی اونوتماسمن

هیچت از بنده یاد می آید

هیچ سنکا بنده دین کیلور مو یاد

حکایت دزدی در خانهٔ پارسائی درآمد چندانکه طلب کرد چیزی نیافت دلتنگ شد

براوغری برعابدنینک اویغه کیردی اولقدر اختاردی برنیمسه تاپمادی مغموم بولدی

پارسا را خبر شد گلیمی که بران خفته بود در ره گذر دزد انداخت تا محروم نگردد قطعه

عابدنینک خبری بولدی هرگلیم که اینینک اوستیده اوخلاشیر ایردی اوغری نینک اوتدوکان یولیغه تاشلادی تاکیم مایوس قالماسون

شنیدم که مردان راه خدای

ایشیتیم که حق یولی نینک ایرلاری

دل دشمنان هم نکردند تنگ

عدولار دلینی ده قیلمادی تنگ

www.ziyouz.com kutubxonasi

ترا کی میسر شود این مقام — که با دوستانت خلاف ست و جنگ

بچان سنکا بولغای میسر بو کار — که دوستونک باری هر لغو غا و جنگ

مودت اهل صفا چه در وی و چه در قفا نه چنانکه از پست عیب گیرند و پشت بمیرند بیت

اهل صفا ننگ محبت حضور و غیابده مساوی دور اوندق ایماس که ارقا کدین عیب تو تارلار و حضورینکده فدای جان ایتارلاد

در برابر چو گوسفند سلیم — در قفا همچو گرگ مردم خوار

آلدیده دوستدور یاوش قویدیک — آرقاده بوری یانکلیغ آدم خور

هر که عیب دگران پیش تو آورد و شمرد — بیگمان عیب تو پیش دگران خواهد برد

باشقه لارعیبینی هر کیم سینینگ آلدینکده سنار — باشقه لارآلدیده جز ناسینینگ عیبینکنی آچار

حکایت تنی چند از روندگان متفق سیاحت بودند و شریک رنج و راحت

سیدح لاردین بر نچه کیشی سیاحتغه متفق ایدیلار و محنت و راحتده شریک ایدیلار

خواستم که مرافقت کنم موافقت نکردند گفتم از کرم اخلاق بزرگان بدیع است

خواهلادیم که یولداش بولامن موافقت ایتمادیلار ایدیم اولوغلارا خلاقی کرمیدین عجیب و نادر دور

روی از مصاحبت مسکینان تافتن و فائده دریغ داشتن که من در نفس خویش اینقدر

مسکینلارینگ مصاحبتیدین یوز قایتاراق و فائده‌نی دریغ توتماق زیراکه من اوز نفسیده شول مقدار

قوت و قدرت میشناسم که در خدمت مردان یارشاطر باشم نه بار خاطر شعر

قوت و قدرت نی انکلارمن که یاران ینگ خدمتیده چاقان و چاکلیغیده یولداش بولور من خاطر یوکی بولامن

ان لم اکن راکب المواشی — اسعی لکم حامل الغواشی

بولماسام کرچه چارپاغه سوار — بولامن سیز لاره یاپوق بردار

یکی از آن میان گفت ازین سخن که شنیدی دلتنگ مدار که درین روزها

الارینگ اسیدین بری ایدی بوسوزدین که ایشیتدینگ آزرده خاطر بولمه زیراکه بوکونلارده

صبیلان کیتارمن ایگر اور تولاریسی کوتارکان حالده یعنی اگرچه استطاعتیم بولمسه هم جنابلارینگیزنینگ خدمتینگیزنی بیرغیر کیلتورورمن ۱۲ —

دزدی بصورت درویشان درآمد و خود را در سلک صحبت ما منتظم کرد بیت

کیلدی واوزی درویشلار صورتیده — بیرا وغری درویشلار صورتیده

چه دانند مردم که در جامه کیست — نویسنده داند که در نامه چیست

نه بیلسون اولوس کیم تون ایچره نه بار — بیلور نامه سرینی کیمکه یازار

ازانجا که سلامت حال درویشان ست گمان فضولش نبرند و بیماری قبولش کردند مثنوی

اول مرتبه دین که درویشلار ینگ حالی ضرر سیز و پاک دور — اینک حقیده سوظن ایتمه دیلار و یولدا شیقغانی قبول ایلادیلار

صورت حال عارفان دلق ست — اینقدر بس که روی در خلق ست

ظاهر حال عارفان دور دلق — بو قدر بس که مدعا دور خلق

در عمل کوش و هرچه خواهی پوش — تاج بر سر نه و علم بر دوش

ایستا سانک هر نه کی عمل قیل هم — باشینکا تاج قوی و کتفه علم

ترک دنیا و شهوتست و هوس — پارسائی نه ترک جامه و بس

ترک دنیا و آرزو و هوس — پارسا لیک لباس ترکی ایس

در قزاگند مرد باید بود — بر مخنث سلاح جنگ چه سود

صادق ایچیده مرد لازم ایرور — هیزه جنگ آلتی نه نفع برور

فی الجمله روزی تا بشب رفته بودیم و شبانگاه بپای حصاری خفته

حاصل کلام هر کون اخشامغچه — یوروب ایردوک واخشام وقتی هر قلعه ینگ آستیده او خلامیش ایردوک

که دزدی بی توفیق ابریق رفیق را برداشت که بطهارت میروم او خود بغارت میرفت بیت

ناگاه او غری بی توفیق رفیق ینگ آبدسته سی ایچون کوتاردی که طهارت تغیر اورمن دیب اول نامرد دگر او غورلوق دیغانه کیتار ایمش

پارسا بین که خرقه در بر کرد — جامه کعبه را حمل خر کرد

صوفی نی کورکه خرقه کتفه قویار — کعبه ایکنین ایشکیا یوقی ایرار

www.ziyouz.com kutubxonasi

چندانکه از نظر درویشان غایب گشت ٥ برجی برفت و درجی بدزدید تا روز روشن شد

اولقدر که درویشلار ینک نظردین غایب بولدی برقلعه برجیغه چیقتی دبر جوهر قوتاسینی اوغورلادی کون یاروشکنچه

آن تاریک و مبلغی ٥ رفته بود و رفیقان بیگناه خفته بادادان همه را بقلعه آوردند

اول یوزی قاره بر خیلی پول یوریتمش ایردی و بی گناه یولداشلاری اولخلایش ایردی علی الصباح جمله سینی قلعه غه کیلتوردیلار

و بزدند و بزندان کردند از آن تاریخ ترک صحبت گفتیم و طریق عزلت گرفتیم که

واورديلار و زندانغه سالدیلار ٥ اولزمان دین بری صحبت الفت ترکیغه سوز ایتدوک و عزلت طریقینه توتدوک زیرا که

السلامة فی الوحدة قطعه

سلامت ایلغوز لیکده دور

چو از قومی یکی بی دانشی کرد ٥ نه کهرا منزلت ماند نه مهرا

بری بر قوم دین نادانیک ایتسه کیچیک کاته کا قویماس تبرسینی

نمی بینی که گاوی در علف زار ٥ بیالاید همه گاوان ده را

علف زارا بچره کورمایسمی بر بزل ملوث ایلاکای مال جمله سینی

گفتم منت خدای را عز و جل که از فوائد درویشان محروم نماندم اگرچه از صحبت ایشان

دیدیم اشکر عزیز و جلیل بولغان خدانی غه مخصوص دوکور درویشلار ینک فایدالاردین محروم قالمدیم اگرچند یکه بر قدرالار ینک صحبتیدین

جدا افتادم و بدین حکایت که تو گفتی مستفید گشتم و امثال مرا در همه عمر این نصیحت بکار آید مثنوی

جدا توشتوم و بو حکایه برله که سن دیدینک فایدکسب ایلاغم و امثالیم ینک همه بوتون عمریده بو نصیحت اشیغه یراغای

بیک ناتراشیده در مجلسی ٥ بر جند دل هوشمندان بسی

بر احمق اگر مجلس ایچره بولور نیچه هوش ایلا ینک دلی بر نخیور

اگر بر که پر کنند از گلاب ٥ سکی در وی افتد شود منجلاب

گلاب دین اگر کول ایله تولدورلسه

ضرب و زدن بمعنی بزدن و بزندان بمعنی زندان و ترک بمعنی ترکیدن و طریق بمعنی راه و عزلت بمعنی تنهائی و فایده بمعنی سود و جمله بمعنی همه و کل و نماند بمعنی نماند و نیامد و نیامد و نیامد

حکایت زاهدی مهمان پادشاهی بود چون بطعام بنشستند بیشتر از آن

هر عابد هر پادشاه دینک مهمانی ایردی وقتیکه طعامغه اولتوردیلار اندین آرتق راق

خورد که ارادت او بود و چون بنماز برخاستند بیشتر از آن گزارد که عادت او بود

بیدیکه انکا خواهشی بار ایردی وچونکه نمازغه تور دیلار اندین زیاده راق اوقودیکه اینک عادتی ایردی

تا ظن صلاح در حق او زیاده کنند

تا کیم خلق حسن ظن لی اینک حقیده زیاده قیلسه لار

ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی

ای ساده نصل کعبه یه واصل بولاسن

کاین ره که تو میروی بترکستانست

بو یول که بارارسن ره ترکستان دور

چون بمقام خویش باز آمد سفره خواست تا تناول کند پسری داشت صاحب فراست

وقتیکه اوز اویغه قایتیب کیلدی دستارخوانی طلب قیلدی طعام ییمک اوچون فراست لیک بر اوغلی بار ایردی

گفت ای پدر در دعوت سلطان چیزی نخوردی گفت در نظر ایشان

ایدی ای اتا پادشاه اینک ضیافتیده بر نیمرسه ییمادینکو زاهد ایدی الارنینک نظریده

چیزی نخوردم که بکار آید گفت نماز را هم قضا کن که چیزی نکردی که بکار آید

بر نیمرسه ییمادیم که کفایه قیلور اوغول ایدی نمازنی هم قضا قیل زیرا که بر نیمرسه ایتمادینک که قبول بولور

ای هنرها نهاده بر کف دست

ای هنرلارنی قول کفیغه قویوب

عیب ها بر گرفته زیر بغل

یا شوران عیب لارنی قولتوقیکا

تا چه خواهی خریدن ای مغرور

تا نه آلمق تیلارسن ای غافل

روز درماندگی بسیم دغل

عاجز اولغانده نقره قلبکیکا

حکایت یاد دارم که در عهد طفولیت متعبد بودم و شب خیز و مولع زهد و ریاضت

خاطریمده بار دورکه یاشلیق زمانیده عبادت قیلغوچی ایردیم و متهجد ایردیم و زهد و تقوا غه حریص ایردیم

باب دوم

شبی در خدمت پدر نشسته بودم و همه شب دیده بر هم نبسته و مصحف عزیز
برکچه پدر عزیزیم خذ متیده اولتورکان ایردیم وبوتون کیچه کوزوم نینک یومماکان ایردیم وکلام شریف
در کنار گرفته و طائفه گرد ما خفته پدر را گفتم ازینان سر بر نمیدارد که دو گانه برای بامداد
قوچاغیده توتکان ایردیم وطائفه اطرافیمیزده اوخلاکان ایدی اما مغه ایدیم بولارین بر سی شبینه کوتارمس ایاکرکعت نماز اندر صف او چون

بگذار چنان خفته اند که گوئی مرده اند گفت ای جان پدر تو نیز اگر بخفتی به
اداایلاسه انداغ اوخلامیشلار دورکه کویاکه اولمیشلار دور اما مایدی ای اتاسی نینک جانی سن هم اگر اوخلانکه یخشی ایدی

که در پوستین خلق افتی قطعه

زیرا که خلق نینک نه متیغه توشتونک

نه بیند مدعی جز خویشتن را
اوزیدین باشقه نی کبرلیکه کورماس

که دارد پرده پندار در پیش
تو تا آلوده اوز لوک پرده سینی

گرش چشم خدابینی به بخشند
انکا بخش ایتسه لار حق نی کورارکوز

نه بیند هیچکس عاجزتر از خویش
اوزیدین خوار راق کورماس کیشینی

اگر عنقا چنان کبر ایلین عنایت
ایلاسه لار حقایق اشیانی کاهی
کورماکنه دوبیلاکنه موفق بولدیلر
خلق عالمده اوزی دوزلیکین بیلدیلر
کورماس ایردی دوزلیکین بیلدیلر
اصلا انانیت توجودین لاف ورماس
ایردی حاصل ایتیل بیز ولوب لال
ایلاماس ایردی وهیچ کیمسه غرض دل دخی
یازی کیچیز دوریعض شارح لار
نسخه لارخلف دوردکن اصح نسخه
نسخه دیکرینک نسخه ایلاسه

مونده صنعت التفات من الغیبة الی الخطاب باردیب یاوه لارسوز لامیشلار ١٢ مترجم مراد خواجه شاشی سلمه الباری

باب دوم

حکایت یکی را از بزرگان در محفلی همی ستودند و اوصاف جمیلش

اولو غلار دین بیری بر مجلده مدح قیلور لارایردی واینک اوصاف جمیله سیدی

مبالغه همی کردند سر برآورد و گفت من آنم که من دانم شعر

مبالغه ایتار لارایردی اول ذات باشیغه کوتاردی وایدی من اول کیشی من که من بیلور من

کفیت اذی یا من تعد محاسنی علانیتی هذا ولم تدر باطنی

ای که فضیلمنی سانارسن بس سنکا آزاردن بو طاشیم دوریوق شعور سنک دلداکی اسرار دن

شخصم بچشم عالمیان خوب منظر است وز خبث باطنم سر خجلت فگنده پیش

طاشیم جهان ایلیکو زیکا خوش کورونکوسی خجلت باشی تو بانکا توشار اچ فساد دین

طاوس را بنقش و نگاری که هست خلق تحسین کنند و خجل از پای زشت خویش

طاوس نکار و نقشیغه کیم خلق قیلغوسی تحسین ولی خجل اول اوزی نینک ایاغیدین

قطعه

حکایت یکی از صلحای کوه لبنان که مقامات او در دیار عرب

جبل لبنان صالح لاری دین بری که اینک مرتبه لاری دیار عرب ده

مذکور بود و کرامات او مشهور بجامع دمشق درآمد و بر کنار برکه کلاسه طهارت میکرد

مذکور ایردی واینک کرامات لاری مشهور ایردی دمشق جامعیغه کیلدی وکلاسه دیکان حوض نینک لیسیده طهارت قیلا ایردی

پایش بلغزید و بحوض در افتاد و بمشقت بسیار از آنجا خلاص یافت چون از نماز

اینک ایاغی تایدی وحوض غه توشتی وکوب مشقت بیلان حوض دین خلاص تاپتی وقتیکه نمازدین

بپرداختند یکی از اصحاب گفت مرا مشکلی هست شیخ گفت آن چیست گفت

فارغ بولدیلار اصحاب دین بری ایدی مینینک بر شبهم بار دور شیخ ایدی اول شبهنک نه دور ایدی

یاد دارم که بر روی دریای مغرب میرفتی و قدمت تر نمیشدی و امروز درین بک قامت آب

خاطریده دور که مغرب دریاسی نینک اوستی کیتار ایدینک وایاغینک ایول بولمس ایردی وبو کون بر آدم بویی سو اچیده

باب دوم

از هلاکت چیزی نمانده بود درین چه حکمتست شیخ زمانی سر بجیب تفکر فرو برد

سنینک هلاکینکدین اندک قالمغان ایدی مونده نیمه حکمت بار دور شیخ بر زمان باشینه تفکر یقا سینغه ایلتی

وپس از تأمل بسیار سر برآورد و گفت نشنیده که سید عالم صلی الله علیه وسلم گفت

وکوب تفکردین سونک باشینه کوتاردی وایدی ایشیتمادیکو جهان ینک سیدی محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بویوردی

لِی مَعَ اللّٰهِ وَقْتٌ لَا یَسَعُنِی فِیهِ مَلَکٌ مُقَرَّبٌ وَلَا نَبِیٌّ مُرْسَلٌ

منینک خدا بیلان بر وقتیم بار دور که اولوقتده منکا یول تا بماس نه ملک مقرب ونه نبی مرسل

ونگفت علی الدوام وقتی چنین بودی که بجبرئیل ومیکائیل پرداختی ودیگر وقت

ودوم اوزره بویورمادی وبر وقتده شونداغ ایدیکه جبرئیل ومیکائیل بیلان مشغول بولمس ایدی ودیگر وقتده

با حفصه وزینب در ساختی که مشاهدة الابرار بین التجلی والاستتار

حفصه وزینب بیلان مصاحبت ایلار ایردی زیراکه اولوغلارینک مشاهده سی ظهور بیلان ستر ارا سیده دور

می نماید و می رباید بیت

کور و نور وبر کینور

دیدار می نمائی پرهیز میکنی

دیدار کورسا تورسن وپرهیز قیلارسن

اشاهد من اهوی بغیر وسیلة

کورارمن دبریم نی بی وسیله

یؤجج نارا ثم یطفی برشة

یا قاراوت اوچورار وصلی سویله

یکی پرسید از آن گم کرده فرزند

بری سوردی اودن گم قیلدی فرزند

نظم

بازار خویش و آتش تا تیز میکنی

بازارینک ایله آتشیمیز تیز قیلارسن

فیلحقنی شان اضل طریقا

منکا بر حال کیلور یول گم قیلارسن

لذاک ترانی محرقا وغریقا

اینکچون کورارسن کویوب چوکارمن

مثنوی

که ای روشن گهر پیر خردمند

که ای پاکیزه اصل پیر خردمند

باب دوم

سیر وتماشای یعنی انبیا واولیا واستتار پوشیده ودور یعنی بولنمار نوکاهی جلمین عرض تیب پنهان ایتار رضا کاه کورونور وکاه کوروناس ۱۲ یعنی سوریکا تمنی وجها تمنی وسیله سیز ودو اسطه سیز کورارمن وسیر وتماشا میتوتش اکر یعنی بر حالی بولوکرمن مشاهده سبیله بولمنی بلا ایتارمن کل الحیرت در دهشت دین ماضیا عرض جمال ایتیب منکا تجلا ایتکاینده اوزومنی یوتوتورمن ۱۲ ۵۴ یؤجج یا تفعیل

٣ پیلان عشق تشنی پیدا ایتار سونکره استتار واختفا رشاشی پیلان سوندورار اینک اوچون منی کورارسن که کویکان وغرق بولکان ۱۲ ؛ ؛ ؛

زمصرش بوی پیراهن شنیدی
مصر دین ایسکا دینک کویلاک ایسینی

چرا در چاه کنعانش ندیدی
نیکا بوچه ده کور مادینک اوزینی

بگفت احوال ما برق جهانست
دیدی احوالیمیز برق جهان دور

دمی پیدا و دیگر دم نهانست
گهی پیدا اولور گاهی نهان دور

گهی بر طارم اعلی نشینم
گهی طارم اوزه جا ایلاکایمن

گهی بر پشت پای خود نه بینم
ایاغیم اوستینه گه کورکایمن

اگر درویش بر حالی بماندی
اگر درویش بر حاله قالوردی

سر دست از دو عالم بر فشاندی
قولی نینک ایکی عالم دین یغوردی

حکایت در جامع بعلبک وقتی کلمه چند بر طریق وعظ همی گفتم با جماعتی

بر زمانده بعلبک جامعیده بر نیچه سوز وعظ طریقی سپلان دیر ایردیم بر جماعته که

افسرده دل مرده و راه از عالم صورت بمعنی نبرده دیدم که نفسم در نمیگیرد و آتش گرم من

اوزلاری بخلاکان و کونکللاری اولگان و دیوانه عالم صورت دین عالم معنا غه یتمکان کوردوم که نفسیم تاثیر ایتمس و حرارتیمک آتشیم

در هیزم تر ایشان اثر نمیکند دریغ آمدم تربیت ستوران و آینه داری در محله کوران

الارینک هول اوتونلاریغه اثر قیلماس منکا حیف کیلدی حیوانلارنی تربیه ایتمک و کورلار محله سیده آینه داریک قیلمک

ولیکن در معنی باز بود و سلسله سخن دراز در معنی این آیت که و نحن اقرب

ولکن معنی ایشیکا آچوق ایردی و سوز سلسله سی اوزون بو آیت کریمه نینک معناسیدا ایردی که و نحن اقرب

الیه من حبل الورید سخن بجائی رسانیده بودم که میگفتم قطعه

انسانغه گردن تاموریدن سوز نی بر محلیغه یتکاروب ایردیم که دیر ایردیم

دوست نزدیکتر از من بمن ست
دوستوم منکا یقین دوزمندن

وین عجب ترکه من از وی دورم
بول عجب راق که میراق من اندن

باب دوم

اعلاده و فوق سماده اولتوروز
من یعنی زمان بخلاده اوزومنی
اعلای علیین ده تا پارسین وکاه
بولورکه ایاغیم ارقه سینی کورسمن
یعنی اسفل سافلین غرقه تارتمن
۱۲ فشاندی چکا دیدی
ماضی انقده سیکودی دیمک
بولسه هم بو جایده فراغت
دین کنایه در حصول بیت اگر
درویش سالک بر حال اوزره
قالسه ایردی یعنی احوال کشف
دیکا حشر و نشر و دیگر و باقی
قورسه ایردی وکاه کیلیب کاه
بولورایردی ایکی عالم دین قولیغه
کیتمسا ایردی ۱۲ افسرده
بخلاشمش دیمک جماعت نینک
صفتی دل مرده قیلسه اوزینی
بعد از صفتی دور کذاک اقال جمعه
و شیخ ملاشیده دل مرده دیمک تعبیر
جماعت بیچاره دل مرده دیمک
و عدم تاثیر ده دیمک ایدی ۱۲
عالم ظاهر دنیا دور ۱۲ عالم صورت
ایب پوریده و دیمک جلد فتحی
بر لیون نینک ایکی جانبیدا
ماهور در و جبل الورید عبارت کمن
قرب اکثر ده استعمال ایتمکدا ایدی
قرب آیتیده قرب بمعنوی ایدی ۱۲

ع بو قطعه جمله ایت کریمه در ۱۲

چه کنم با که توان گفت که او
نه قیلای کیمکه دیماک بولغای کیم

در کنار من و من مهجورم
اول قوچا غیمده اوزاق من اینمن

من از شراب این سخن مست بودم و فضله قدح در دست که رونده از کنار مجلس گذر کرد
من بو سوز ینگ شرابیدین مست ایردیم و قدح ینگ فضله سی قوله ایکان ناگاه بر بوچی مجلس ینگ یانیدین اوتدی

و دور آخر در وی اثر نعره بزد که دیگران بموافقت او در خروش آمدند و خاموش مجلس
و مجلس ینگ کینگاه دوری انکا تاثیر ایلادی بر نعره اور دیکه دیگرلاری انکا موافقت بر له خروش قیلدیلار و مجلس ینگ خاموش لاری

در جوش گفتم سبحان الله دوران با خبر در حضور و نزدیکان بی بصر دور قطعه
قاینا شتیلار ایدم سبحان الله عجب حالدور که بیر اقدا کی خبیر لار حضور ده و یقین ده بولغان ادراک سیز لار بیر اقده دور لار

فهم سخن گر نکند مستمع
سوز نی ایشتکوچی اگر بیلماسه

وسعت میدان ارادت بیار
وسعت میدان ارادت کیتور

قوت طبع از متکلم مجوی
ایز لاتمه سوز لاکوچی زور طبیعتنی

تا بزند مرد سخنگوی گوی
تا که اور ار سوز دیکوچی گوییمنی

باب دوم

من بتجنب ایشب سبحان الله
دیدیم نه تجنب حالدور که سبحان الله
بعید ده بولوب عارف بالله
وخبردار دا گاه بولغان لار مجلسده
حاضر دیک بولسه
حاضر بولسه دخی بلکه حقیقتده
و داخل صحبت بولغان لار بی فهم
ولی ادراک لار ظاهر دخی بولوب
تو دوب معنی غایب لیکدین غایب
و دور وجداد و تجور بولوب لار
اصلا تاثیر بولمایوب لار
قلوب لا یفقهون بها
فحی سینه ما صدق بولوب لار

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت شبی در بیابان مکه از غایت بیخوابی پای فتنهم نماند سر نهادم

برکیچه مکه صحرا سیده زیاده اویقو سیز یقدین بوریا کنغه طاقتیم قالمدی باشیمنی قویدوم

وشتر بازا گفتم دست از من بدار **قطعه**

وتیوه چیغه ایدیم قولینکنی منیدین تارتغیل

پای مسکین پیاده چند رود
قانچه یورکای پیاده ینگ ایاغی

کز تحمل ستوه شد بختی
چونکه نارتیوه یوکدین عاجز دور

تا شود جسم فربهی لاغر
برسیمیز جسم ضعیف بولکانچه

لاغری مرده باشد از سختی
سخت لیکدین ضعیف جسم او لور

گفت ای برادر حرم در پیش ست و حرامی در پس اگر رفتی بری و اگر خفتی مری شنیده که گفته اند

تیوه چی ایدی ای برادر حرم مکه آلده دور و دشمن آرقده اگر کیتسنگ جانغی قوتقاریر و اگر اوخلاسنگ اویکلدیشیماسیکه تیب دور

خوش ست زیر مغیلان براه بادیه خفت
خوش اویقو چول یولیده سایه مغیلانده

بیت

شب رحیل ولی ترک جان بباید گفت
کوچار کیچه سی ولی ترک جان دیمک انده

حکایت پارسائی را دیدم بر کنار دریا که زخم پلنگ داشت و بهیچ دارو نمیشد

برعابد نکور دوم دریا لبیده که انده قاپلان ینگ ایره سی ایدی وهیچ دارو بیلان تخشیه بولمس ایدی

و مدتها دران بخور بود و شکر خدای عز و جل علی الدوام گفتی پرسیدش که شکر چه میگوئی

ونیچه مدتلار انده مریض ایدی ومتمادیا خدای عز و جل غه شکر ایتور ایدی سوردیلار که نیمه ینگ شکرینی ایتورسن

گفت الحمد لله که بمصیبتی گرفتارم نه بمعصیتی **قطعه**

عابد ایدی الحمد لله که برمصیبتغه مبتلا بولدوم برمعصیتغه مبتلا ایماسمن

اگر مرا زار بکشتن دهد آن یار عزیز
اولتورورکامنی گرزار برور یار عزیز

تا نگوئی که در اندم غم جانم باشد
دیماگونکه اصلا اودم جان غمی منده بولغای

باب دوم

کاته تارتیوه لارنی طاقت وبلی ایلا اقده بورا بورا مشقت ده
مجال بولدی یعنی چاپچاب
قالدی بس بشرینگ طاقتی
بارکه تحمل ایلا سه ۱۲
مغیلان یغناشده بیچ ینگ
ضحی وغین ینگ کسری برله
دور کذا قال بعض شارح و برباره
سلیمان و زینه کیلمش بهرحال
کبر بولیده بیچ چوله بریتکان
یک درخت ینگ اسیدور
شب رحیل یا کوچ کیچه سینی
در لار یا گفت یا مصدر رحم
تحصول بیت شوکه رحلت
کیچه سی عجز ایدیده مغیلان

درخت ینگ اسیده یاتوب
اوخلاق خوشدور وصفا دور
ولکن جان ینگ ترکینی
سوز لاق لازم دور یعنی
جان دین وباشدین کیچیم
واولورایسه اولورین دیمک
ترک ینغه یاراق کیرکه صاحب
هلاک کیرک وجایز دورکه بو
ایلاق یولوب اولماغ اختیار
جایده گفت مجازا گرد معنا سیده
بولسه کذا قال سعدی خان آرزو
رحمها الله ظاهرا اگر کزار بو
خیابان ظاهرا سیده بولسه
جایده خفیف معنا سیده بولسه
وناتلان معنا سیده بولسه
حال دور دیکشی وبعض شارح
لار صفت دیکشلار وشارح دیل
سوری دیکشلار وحقیقی معنا سیده
بیراو دیمک کزار یا مفعول اولماغ
سی کزار یا مفعول اولماغ
غیر حقیقی کزار لفظینی حال دیکلار
حال ایکشلار تا فرشکه معنا سیده
وملا نیده البته معنا سیده
ودرجه ده حرف تنبیه دیلیشی حاصل
شوکه اگر اول یار عزیز یعنی جانا بیم
بیچاره ایسه یعنی ذلت قتل ایلا نه
بیلان قتل ایتا رایسه زینهار
دیماکه لیکن کرا اولدوده

۳ واولوقت ده جانیم غمی بولار یعنی جان غمی واولماق قیغوسی بولسه حاصلی اولوم دین پروا چیکماس من ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

گویم از بندهٔ مسکین چه گنه صادر شد | که دل آزرده شد از من غم آنم باشد

چاره سیز بنده سیدین نیمه گنه چیقتی دیگوم | که دلی رنجیدی مندان غمی مندہ بولغای

بلی مردان خدا مصیبت را بر معصیت اختیار کنند نه بینی که یوسف صدیق در انجا

بلی خدا یولیدا کی مردلار مصیبت نی معصیت غه اختیار قیلورلار کورمارمیسنگ یوسف صدیق علیه السلام خاتونلار تکلیفیده

چه گفت قال رب السجن احب الی مما یدعوننی الیه

نیمه دیدی ایدی ای پروردگار من زندان محبوبراق منکا نیمه سه دین که چاقیرورلار خاتونلار منی اینک طرفیغه

حکایت درویشی را ضرورتی پیش آمد گلیمی از خانهٔ یاری بدزدید و نفقه کرد

بر فقیر غه بر احتیاجی ظهور ایلادی بر گلیم نی بر دوستی نینگ اویدین اوغرلادی و حاجتیغه صرف قیلدی

حاکم فرمود که دستش ببرند صاحب گلیم شفاعت کرد که من او را بحل کردم حاکم

قاضی امر ایلادی که اینک قولینی کیسونلار گلیم نینگ ایگاسی شفاعت قیلدی که من اینک گناهینی عفو قیلدیم قاضی

گفت بشفاعت تو حد شرع فرو نگذارم گفت راست فرمودی اما هر که از مال

ایدی سنینگ شفاعتینگ سلطان حکم شرعنی ترک ایتمس گلیم ایگاسی ایدی تو غری بویوردونگ لیکن هر کیم که مال

وقف چیزی بدزد قطع یدش لازم نیاید که الفقیر لا یملک شیئا

وقف دین بر نیمه سه نی اوغرلاسه اینک قولینی کیسماک لازم کیلمس زیرا که فقیر بر نیمه سه غه مالک بولماس

و هر چه درویشان است وقف محتاجان ست حاکم دست از و بداشت

و هر نیمه سه که درویشلارنیکا دور محتاج لارغه وقف دور قاضی قولینی اوغریدین تارتی

و گفت که جهان بر تو تنگ آمده بود که دزدی نکردی الا از خانهٔ چنین یاری

و ایدی که جهان سنگا تار کیلدیمو که بولگ اویدین اوغرلوق ایتمدینگ فقط شوندق دوستنگ اویدین ایتدینگ

گفت ای خداوند نشنیده که گفته اند خانهٔ دوستان بروب و در دشمنان بکوب بیت

اوغری ایدی آقا نی ایشیتمادینگمو که اتیب دورلار دوستلار اویینی سوپوریل و دشمنلارینگ ایشیکین قاقیل

باب دوم

حلال و حرام

اگر تحقیق ایستسنگ سیه دیستلار رجوع قیل ۱۲ اگر صاحب گلیم نینگ عفو قیلیغ دیگلدین مراد اوتنی کیسماگ نینگ عفوی جواب قاضی ایتسه موافق فقه بولور زیرا که حد اینک عفوی بولماس ساقط بولماس و اگر اینک مرادی اوزی ایمنی بخشلاماق بولسه جواب قاضی موافق فقه بولماس زیرا که امام اعظم رح قول لاری بر له بو صورت ساقط بولور مگر بر روایت امام ابو یوسف ده

بو صورت ده بو گلام نینگ

شافعی مذهب بولسه بر جا بخشه

اگر شافعی مذهب بولسه حضرت شیخ علیه الرحمه شافعی مذهب صاحب دیلار

شافعیده با وجود مذهب صاحب مالک ۱۲ کافر تعلیل الغیر

بمنزلة الملک فعل مضارع نفی مستقبل

بو لب کیمش حکم کرم بولسی دیمک

والدنا نیز بولماس ۱۲ مترجم

چون بسختی در بمانی تن بعجز اندر مده
سخت لیکده عاجز اولسانک عجز کاتن بر ماکیل

دشمنان را پوست بر کن دوستان را پوستین
دشمن ایل ینک تیریسین آل دوستلارینک پوستینین

حکایت یکی از پادشاهان پارسائی را دید و گفت هیچت از یاد می آید

پادشاهلاردین بری بر عابدنه کوردی وایدی سنکا اصلا سندین تخطر کیلور مو

گفت بلی هر گه که خدا را فراموش میکنم بیت

ایدی بلی هر وقت که خدانی اونوتارایسام

هر سود و دان کش ز در خویش براند
اوزایشیکیدین قوتسه ییلار هر طرف اول کس

وانرا که بخواند بدر کس ندواند
اول نی که چاقورسه کیشی ایشیکغه یوکورتمس

حکایت یکی از صالحان پادشاهی را بخواب دید در بهشت و پارسائی را

عابدلاردین بری بر پادشاهنه توشیدی کوردی جنتده وبر زاهدنی

در دوزخ پرسید که موجب درجات آن چیست و سبب درکات این چه کمایان بخلاف آن پنداشتیم

دوزخده سوردی که اینک سبب درجاتی نیمه دور ومونینک باعث درکاتی نیمه دور زیرا که بزلار مونینک خلافینه کمانیاتدوق

گفتند آن پادشاه بمحبت درویشان در بهشت شد و این پارسا بتقرب پادشاهان در دوزخ

ایدیلار اول پادشاه درویشلارغه محبتی سببیله جنتغه داخل بولدی وبو زاهد پادشاهلارغه تقرب سببیله دوزخغه کیردی

باب دوم

دلقت بچه کار آید و تسبیح و مرقع
خرقنک نیز ارژنده و تسبیحنک هم

حاجت بکلاه برکی داشتنت نیست
تو تماق برکی کلاهی سنکا نه کیرک

قطعه

خود راز عملهای نکوهیده بری دار
اوزینکنی عمل بدلاردین پاک و بری توت

درویش صفت باش و کلاه تتری دار
درویش صفت بول و کلاه تتری توت

حکایت پیاده سر و پا برهنه با کاروان حجاز از کوفه بدر آمد و همراه ما شد نظر کردم که

بر پیاده باشی و ایاغی یلانک حجاز کاروانه پیلان کوفه دین چیقیب و بزکا بولدیش بولدی نظر قیلدیم که

معلومی نداشت خرامان همی رفت و میگفت **نظم**

دنیوی دین بر نیمرسی بو قدور — اوینا اوینا کیتاردی و دیر ایردی

نه بر اشتری سوارم نه چو استر زیر بارم
نه تیوه غه سوار و نه خچیر دیک زیر بارم من

غم موجود و پریشانی معدوم ندارم
نه بار لیقنی غمین چکیرم نه یوقلیق دین پریشانلیغ

نه خداوند رعیت نه غلام شهریارم
رعیت غه نه خان و نه غلام شهریار م من

نفسی میزنم آسوده و عمری میگذارم
اوزارمن بر نفس راحت بیلان عمر اوزنکارام من

شتر سواری گفتش ای درویش کجا میروی باز گرد که بسختی بمیری نشنید و قدم

بر تیوه غه مینکان بای انکا ایدی ای قلندر — قایده بار و رسن آر قانکغه یانغیل زیرا که مشقت بر لا اولورسن آشیتماز ایدی

در بیابان نهاد و برفت چون به نخلهٔ محمود رسیدیم توانگر را اجل فرا رسید و مرد

صحراغه — قویدی — وکیتیب — وقتیکه نخلهٔ محمودیکان جایغه یتوک — بایغه اجل — یتی — و اولدی

درویش بالینش بیامد و گفت **مصرعه**

قلندر اینک یاستوقی اوستیغه کیلدی و ایدی

ما بسختی نه بمردیم و تو بر بخت بمردی
اولما دوک سختیله بیز نارتیوه ده — سن اولدونک

شخصی همه شب بر سر بیمار گریست
یغلاردی کیشی کیچه سی بیمار اوزره

چون وز شد او بمرد و بیمار بزیست
اول اولدی کسل تیریلدی کوندوز ایچره

بیت

ای بسا اسپ تیز رو که بماند
عجبا تیز یورن کوب آت قالدی

که خر لنگ جان بمنزل برد
چولاق ایشک کور ایلیه منزل جان

قطعه

بسکه در خاک تندرستان را
بسکه ساغلارنی خاکلارا کومدوک

دفن کردیم و زخم خورده نمرد
اولمادی زخم یکوچی انسان

حکایت عابدی را پادشاهی طلب کرد عابد اندیشید که دارویی بخورم تا ضعیف شوم مگر اعتقاد در حق من زیاده کند آورده اند که داروی قاتل بود بخورد و بمرد

برعابدنی برپادشاه یوقلادی عابد تأمل ایلادیکه بردارو بیکا یمن تاکه نحیف و لاغر اولم دورکه پادشاه حسن ظن نی مینینک حقیقه زیاده الله آنقل ایتارلارکه اول دارو زهر قاتل ایردی بیدی واولدی

قطعه

آنکه چون پسته دیدمش همه مغز
کوردوم آنکه پسته دیک همه مغز

پوست بر پوست بود همچو پیاز
پوست اوزره پوست ایکن چنانچه پیاز

بیت

پارسایان روی در مخلوق
پارسالارکه مدعا دوخلق

پشت بر قبله میکنند نماز
قیلالار قبله ارقه یاقده نماز

چون بنده خدای خویش خواند
اوزخدا سینه یاد ایتارچون قل

باید که بجز خدا نداند
بیلماغای غیرحق نی لازم شول

حکایت کاروانی را در زمین یونان دزدان بزدند و نعمت بیقیاس بردند

برکاروان نی یونان زمینیده اوغریلار اوردیلار وحساب سیز مال نی آلدیلار

بازرگانان گریه و زاری کردند و خدا و رسول را شفیع آوردند فائده نداد بیت

سوداگرلار فریاد و فغان ایلادیلار وخدا ورسول نی شفیع کیلتوردیلار فایده برمادی

www.ziyouz.com kutubxonasi

چو پیروز شد دز دتیره روان
ظفر تابسه او غری باطن قرا

چه غم دارد از گریهٔ کاروان
نه غم کاروان گریه سیدین انکا

لقمان حکیم دران میان بود یکی از کاروانیان گفت کلمهٔ چند از حکمت و موعظت

لقمان حکیم الارینک ایچیده ایردی کاروان لاردین بری ایدی برنچه سوز حکمت و موعظه دین

با اینان بگوی باشد که برخی از مال دست بدارند که دریغ باشد که چندین نعمت

بولارغه ایغیل شاید که بر مقدار بنز نینک مالینی دین قوی تارتالار زیرا که حیف بولور که بو قدر نعمت

ضایع گردد لقمان گفت دریغ باشد کلمهٔ حکمت با ایشان گفتن

ضایع بولسه لقمان ایدی حیف بولور حکمت سوزینی الارغه سوزلاماک

قطعه

آهنی را که موریانه بخورد
تیموری کیم یدی انی زنکار

نتوان برد ازو به صیقل زنگ
صیقل اورماقلق کتیماس اندن زنگ

با سیه دل چه سود گفتن وعظ
وعظ ایتماق دلی قراغه نه سود

نرود میخ آهنین در سنگ
قبول ایتماس تیمور قازوق نه سنگ

باب دوم

ممکن اولماس زیرا که زنگ نینک ماده سین اف دوجوهرین افتا ایلایش دور بو جایده موریانه نینک دوراولکانی تخصیص بولدی اقتر قابل مخصوص ایلاکان بالا نینک یا زیشیغه کوره دور اما بعضی سی دیدیکه موریانه نشول زنگ دیر لار که تیمور نه فاسد بولوکی قابل جلا کرماکتر قازر بولمغای نه دیر اکه ماده سی فاسد و جوهری فاسد اولکان بولور حضرت شیخ نینک کلامینه هم ملایم بو دور اما زنگ

مطلق فاسد دور دیر ۱۲

قاره کونکول لیک دیمک یعنی قاره کونکول لیک کیمسه غم و وعظ

و نصیحت سوزنی سوزلاماک بیهوده بر ایش فایده

بر اس زیرا که تیمور قازوق

تاشقه کیرماک یعنی موزاغ

ظالم لارغه پند و نصیحت

ایلاماک تاشقه تیمور قازوق

قاقاق قند و رعاصی

اولماق پند و نصیحت

مصراع تاشنه مصراع

اول نه علت دور دیر ۱۲

سکندر اوغلی ایشان

سلم الزمن

www.ziyouz.com kutubxonasi

بروزگار سلامت شکستگان دریاب
امان زمان لاریده تاپ شکسته لار دیلینی

چو سائل از تو بزاری طلب کند چیزی
تیلاچی نرسه طلب قیلسه زار ایله سندن

قطعه

که جبر خاطر مسکین بلا بگرداند
دلی سینوق نی خوش ایتمک بلانی قایتارکای

بده وگرنه ستمگر بزور بستاند
بیرانکا بولماسه ظالم ستم بیلان آلکای

حکایت چندانکه مر شیخ اجل شمس الدین ابو الفرج ابن الجوزی ترک سماع

اولقدرکه منکا شیخ اعظم شمس الدین ابو الفرج ابن الجوزی نغمه ایشیتمک نی ترکینه

فرمودی و بخلوت و عزلت اشارت کردی عنفوان شبابم غالب آمدی و هوا و هوس

بویورودی وخلوت و خلق دین عزلتغه امر ایتار ایدی یکیت لیکیم نینگ اوّلی غالب کیلوردی وهوا وهوس

طالب ناچار بخلاف رأی مربی برفتمی و از سماع و مخالطت حظی برگرفتمی چون نصیحت شیخم

طالب بولوردی لاعلاج شیخنم نینگ رأیینینگ خلافیغه بورارایدیم و استماع سازدین و خلق بیلن الفتدین نصیبه آلورایدیم وقتیکه شیخنم نینگ نصیحتی

یاد آمدی گفتمی بیت

خاطریمغه کیلکانده دیر ایردیم

قاضی ارابا نشیند برفشاند دست را
قاضی کربیز لار بیلان اولتورسه اول تاشلار قولین

محتسب گرمی خورد معذور دارد مست را
محتسب کر اچسه می معذور تو تاردی مست ایشین

تا شبی بمجمع قومی برسیدم و دران میان مطربی دیدم بیت

حقته برکیچه برجماعه نینگ مجلسیغه یتیشدیم والارنینگ ایچیده بر سازنده کوردوم

کوئی رگ جان میگسلد زخمه سازش
جان رشته سین اوزکای دیکونکا دل ناخن سازی

ناخوشتر از آوازه مرگ پدر آوازش
ناخوشراق اتانک اولکانی آوازیدین آوازی

گاهی انگشت حریفان از و در گوش و گهی بر لب که خاموش شعر

بعض وقتده دوستلارینگ برماتی آینگ آوازیدین قولاقده ایردی وبعض وقتده خاموش بول دیب لبده ایردی

www.ziyouz.com kutubxonasi

نُهاجُ إلى صوتِ الأغاني لطيبِ — وأنتَ مُغنٍّ إن سكتَّ نطيبُ

خوش سرود لارصوتیکا قوزغالغو منیر — سن مغنی خاموش اولسانک چاغ منیر

نه بیند کسی در سماعت خوشی — مگر وقت رفتن که دم درکشی

ترا ننکده خوش لیکیشی کورمایور — بکرا اولکانینکده دمینکدین آلور

چون باواز آمد آن بربط سرای — کد خدا گفتم از بهر خدای

کیلدی آوازه اوشل بربط سرا — اوی ایکاسیکا دیدیم بهر خدا

پنبه ام در گوش کن تا نشنوم — یا درم بکشای تا بیرون روم

پخته تیق قولاقغه تامن انکلاهای — یا ایشیک آچ منکا تا طاشره چیقای

فی الجمله پاس خاطر یاران را موافقت کردم و شبی بچندین محنت بروز آوردم قطعه

حاصل کلام دوستلارینک خاطری حفظی اوچون موافقت ایلادیم — وکیچه نی قانچه مشقت بیلان تانک آتدوردوم

مؤذن بانگ بی هنگام برداشت — نمیداند که چند از شب گذشت است

اذان ایتی مؤذن بی محل چاغ — اوبیلماید ورکیچه دین قانچه اوتمیش

درازی شب از مژگان من پرس | که یکدم خواب در چشمم نگشت ست

کیچه اوزونلیغین سورگیل پکیمدن | که یوق بردم که کوزاد یقوغه کیتمیش

بامدادان بحکم تبرک دستار از سر و دنار کمر بگشادم و پیش مغنی نهادم و در کنارش گرفتم

ایرته لاب تبرک قصیله سکه‌نی باشیمدین و طلانی بیلیمدین یشدیم و حافظ نینگ آلدیغه قویدم و انی قوچاقغه آلدیم

وپسی شکر گفتم یاران ارادت من در حق او خلاف عادت دیدند و بر خفت عقل من حمل کردند

وکوب تشکر ایتدم احباب مینینگ معاملهٔ مجتمعیمنی اینک حقیقهٔ عادت نینگ خلافیدکوریلا و مینینگ عقلیمنینگ خفتیغه حمل قیلدیلار

و نهفته بخندیدند یکی از ایشان زبان تعرض دراز کرد و ملامت کردن آغاز که این حرکت

وپنهانا کولوشتیلار آنلاردین بری طعن و اعتراض تیلینی اوزاتدی و سرزنش ایتماقغه باشلادیکه بو حرکت نی

مناسب حال خردمندان نکردی خرقهٔ مشایخ بچنین مطربی دادی که در همه عمرش

عقلانینگ حالیغه مناسب ایتمادینگ مشایخ خرقه‌سینی شوندای بر حافظ غه بردینگ که اینک بوتون عمریده

درمی در کف نبوده است و قراضه در دف مثنوی

بر تنگه قویلده بولمکان دور | و بر زر قیرینیدیسی چیرلنده سیغه توشمکان دور

www.ziyouz.com kutubxonasi

مطربی دور ازین خجسته سرای — کس دو بارش ندید در یک جای

نغمه سازی بایردی بر آواز — بر ایشتکان اکسنجی کوبادی از

راست چون بانگش از دهن برخاست — خلق را موی بر بدن برخاست

بیشک آوازی تورسه آغزیدن — ایل تینیه تورار دی موی بدن

مرغ ایوان زهول او بپرید — مغز ماخورد و حلق خود بدرید

هورکو بایوان قوشی نوا چاغی — میتر میز بیدی بیتیلاونی تماغی

گفتم مصلحت آنست که زبان تعرض کوتاه کنی که مرا کرامت این شخص ظاهر شد گفت مرا

ایدیم مصلحت اولدورکه تعرض تیلینی قیسقه قیلغاین زیرا که منکا بو آدم ینگ کرامتی ظاهر بولدی متعرض ایمدی منی

بر کیفیت آن واقف گردان تا همچنین تقرب نمایم و بر مطایبه که کردم استغفار کنم گفتم

اینگ کیفیتی کرامتینی مطلع ایلاکیل تاکیم من هم سنینکدیک یقین کیتی کورسا تاین قیلغیم توچیلیکه قیلدیم انکا استغفار ایتایین ایدیم

بعلت آنکه مرا شیخ اجلم بارها بترک سماع فرموده بود و موعظه های بلیغ گفته

اول سببغه بناءً که منینگ شیخ عزیزیم بنچه دفعه سماع ینگ ترکینی بویورمیش ایدی وکوب وعظ و نصیحت تیمیش ایردی

و در سمع قبول من نیامد شب مرا طالع میمون و بخت همایون برین بقعه رهبری کرد

و منینگ سمع قبولیمغه کیرمادی بو کیچه منکا مبارک طالعیم وسعادتلو بختیم بو اویده رهنما و رهبر بولیب ایلادی

تا بدست این مطرب توبه کردم که دیگر بار گرد سماع و مخالطت نگردم قطعه

تاکیم بو حافظ ینگ قولیده توبه ایلادیم که ایکنچی ساز و صدا طرفیده و الفت اجیاده ایلا نماسمن

آواز خوش از کام و زبان لب شیرین — گر نغمه کند ور نکند دل بفریبد

شیرین لبی کامم و تیلیدین چیقسه خوش آواز — دلنی خوش ایتار قیلسه و یا قیلماسه هم ساز

ور پرده عشاق و صفاهان و حجاز است — از حنجره مطرب مکروه نزیبد

خواه پرده عشاق و صفاهان و حجازی — بد کرده مغنی نی تا قیغه یراشماز

باب دوم

حکایت لقمان را گفتند ادب از که آموختی گفت از بی ادبان که هر چه

لقمانغه سوال ایلادیلار ادب نه کیمدین اورکاندینک ایدی ادب سیز لاردین زیرا که الارین

از ایشان در نظرم ناپسند آمد از فعل آن پرهیز کردم قطعه

هر نیمرسه که نظر بیده ناقبول کیلدی انی قیلماقدین اجتناب ایلادیم

نگویند از سر بازیچه حرفی
مزاح و لطف ایلان بر سوز دیماسلار

گزان پندی نگیرد صاحب هوش
که اندین آلماسه بر پند دانا

وگر صد باب حکمت پیش نادان
دیسنک یوز باب حکمت نزد احمق

بخوانند آیدش بازیچه در گوش
کیلور آنینک قولاقیغه تماشا

حکایت عابدی را حکایت کنند که شبی ده من طعام خوردی و تا سحر ختمی در نماز

بر عابدنه نقل ایتارلار که بر کیچه ده اون باتمان طعام ایسر ایردی و سحر قیتیغنچه نماز ده بر ختم قرآن

بکردی صاحبدلی بشنید و گفت اگر نیم نانی بخوردی و بخفتی بسیار فاضل تر از آن بودی

قیلور ایردی بر ولی بو حال نی ایشیتدی و ایدی اگر بر نان نیمنک نصفینی ایسر ایردی و اوخلار ایردی کوب اندین افضل بولور ایردی

اندرون از طعام خالی دار
ایچنه خالی طعام دن توقیل

تا درون نور معرفت بینی
معرفت نوری کوردرونینکدن

قطعه

تهی از حکمتی بعلت آن
اول سبب دورکه سنده حکمت یوق

که پری از طعام تا بینی
تا بورون تولاد دوریا کینکدن

حکایت بخشایش الهی گم شده را در مناهی چراغ توفیق فرا راه داشت

احسان الهی طرف مناهیده الوزینی یوقالتکان بر آدم نینک یولینه توفیق و هدایت چراغینی توتا

تا بحلقهٔ اهل تحقیق در آمد بیمن صحبت درویشان و صدق نفس ایشان ز بام اخلاقش بمحامد مبدل گشت

تا کیم حلقهٔ اهل تحقیق عنه داخل بولدی درویشلارینک صحبتینک کتیرکلاری و الارینک مبارک نفسلاری برکتیدن صدق نفسلاری اخلاق ذمیمه سی اخلاق حمیده غه مبدل بولدی

باب دوم

غفلت فتنه سی بر آدم اوچون باتمان سنه دورت سلک التعین سوز نیم دیمک دورسلک التعین شرعی بر نورسنک نظر ایسر باتمان باتمانی مثقال بولوب اون باتمانی مثقال بولوب یوز مثقال بر دینک قدر قیغنچه تخمینا تاشکنه قدر قیغنچه سرجارک اون سکیز قیراق اندرون دین اراد بولور دورت خال پوتین یکدور قارین دورت خال پوتین یکدور بر حرف تعلیل دور حصول بیت پیاده حرف طعام اندین بوش توکلکه بیکلنی طعام اچ توتیل توتیل یعنی قلینکده دورنینکه اوزینکه اسم حاصل بیت مدادی خلق طعام اشکنه دیماسه بیکلنی دین خالی قیلاق اشکنه بیکلنی بیکلنی بیکلنی

ودست از هوا و هوس کوتاه کرد و زبان طاعنان در حق او همچنان دراز شد که

وقولنی هوا وهوس دین قیسقه ایلادی وطعنه قیلغوچیلار اینینک حقیده اوزون بولدیکه

بر قاعدهٔ اول ست و زهد و صلاحش نامعول فرد

قاعدهٔ اول دا کی دیک وانینک صلاح وتقواسی غه اعتماد ایتماسلار ایدی

بعذر و توبه توان رستن از عذاب خدای
خدا عقوبتی دین توبه برله قوتولور نور

ولیک می نتوان از زبان مردم رست
ولی خلاص بولیش ممکن ایرماس ایل تیلیدین

طاقت جور زبانها نیاورد و شکایت پیش پیر طریقت برد و گفت از زبان مردم

تیل ینینک جوریغه طاقت کیلتورالمادی وشکایت طریقت شیخی ینینک اگدیغه ایلتیب وایدی خلق ینینک تیلی دین

برنجم شیخ بگریست و گفت شکر این نعمت چگونه گزاری که بهتر از آنی که پندارند قطعه

رنجیورمن شیخ یغلادی وایدی بونعمت ینینک شکرینی قانداق ادا قیلورسن زیراکه سنی گمان قیلغانلاریدین یخشیراق سن

چند گوئی که بد اندیش و حسود
نچه دیرسن که عدو برله حسود

عیب گویان من مسکینند
من حقیر عیبینی کوب ایتکایلار

گر بخون ریختنت برخیزند
کرقا ینینک توکماکا یوکوغایلار

ور به بدخواستنت بنشینند
وریمان دیماکا اوتورغایلار

نیک باشی و بدت گوید خلق
یخشی بولسنگ دیمان دیسه خلق

به که بد باشی و نیکت گویند
به که بد بولسنگ وخوش ایغایلار

لیک مرا این که حسن ظن خلایق در حق من بکمال ست و من در عین نقصان بیت

لکن منی کورکیل که خلایق ینینک حسن ظنی منینک حقیده کمالده دور وحالانکه من محض نقصاندهمن

انی لمستتر من عین جیرانی
مخفی من البته اوزتوشنی لاریم ینینک کوزیدین

والله یعلم اسراری و اعلانی
آشکارا برله پنهانیم خدایم بیلغوسی

عالم الغیوب دور رحاصل

عه محصول بیت شکوه کیلتورگوچی دور دشمنلرنی کوره دور ۱۲

عه پنهان یوق بلکه بزم کا کوره دور ۱۲

اگر سینک قانینک دوشمنلاری دور ۱۲

ظاهرا یلانکال مرادیتا سلار الاریغ سنکا

یعنی اتفاق ایتا سلار الاریغ سنکا

یعنی سینک یرنا سینک یرنا

اوچون جمع بولورلار الاریسه

خصوصده طرف خلایقنده

بولورلار الاریسه

دسی یخشی بولسنگ وخلق سنی یخشی کمان ایلاکا کانلاریدین یخشیدور بکویدیکه فعلینی جمع صورتیدا یازکان احتیاج سیز وزن کا خلل بیرمیش ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

دربسته بروی خود ز مردم
خلق فرین یوزاوزه ایشیک یکیتوک

دربسته چه سود عالم الغیب
نه فایده بیرکا ایشیک خدا ینک

قطعه

تا عیب نگسترند ما را
تا عیبیمیزی تارا تمسون لار

دانای نهان و آشکارا
بیلغوچی یا یوق آچوق قنونلار

حکایت پیش یکی از مشایخ کبار گله کردم که فلان در حق من بفساد

اولوغ شیخ لاردین بری ینک حضوریده شکایت ایلادیم که فلان آدم مینک حقیمده فساد غه

گواهی داده است گفت بصلاحش مجمل کن مظنه

شهادت بیرمیشدور شیخ ایدی اینک یخشیلیک برله اویالتور کیل

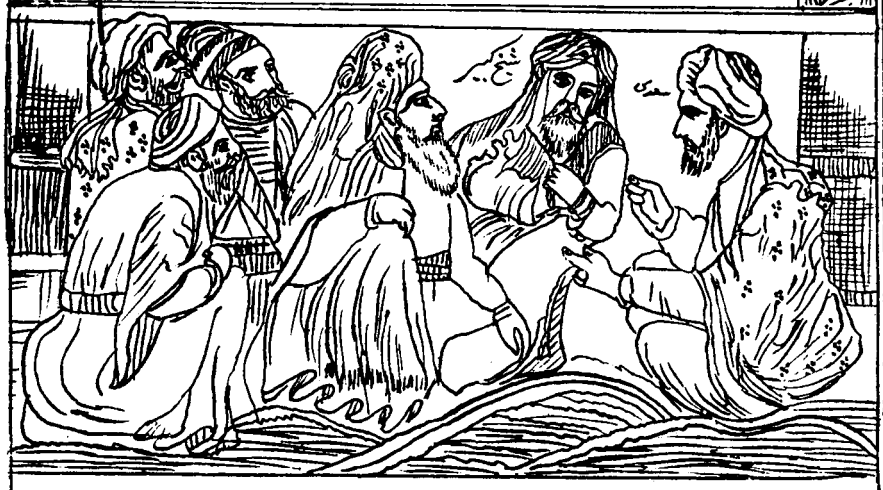

تو نیکو روش باش تا بدسگال
سین ایخشی رفتار تا بدسگال

چو آهنگ بربط بود مستقیم
اگر اولسه طنبور اونی مستقیم

بنقص تو گفتن نیابد مجال
سینک نقصینک ایتماقغه تابماس مجال

کی از دست مطرب خورد گوشمال
مغنی تولیدین بیماس گوشمال

باب دوم

حکایت یکی را از مشایخ شام پرسیدند که حقیقت تصوف چیست

شام شیخلاری دین بر یغمر سوال ایلادیلار که تصوف نینک حقیقتی نه دور

گفت پیش ازین طائفه در جهان بودند بصورت پراگنده و بمعنی جمع و اکنون

شیخ ایدی موندین اول جهانده بر طائفه بار ایردیلار ظاهرده پریشان و باطنده منتظم وایدی

قومی اند بظاهر جمع و بباطن پراگنده قطعه

بر قوم بار دور که ظاهرده منتظم و باطنده پریشان

چو هر ساعت از تو بجائی رسد دل
چو هر وقت سندن دلینک جایه کیتسه

به تنهائی اندر صفائی نه بینی
صفا که لیکن قوزوم کورمغایسن

گرت مال و جاه ست و زرع و تجارت
سنکا مال و جاه و زراعت تجارت

چو دل با خدایست خلوت نشینی
دلینک حق بیله بولسه خلوت نشین سن

حکایت یاد دارم که شبی در کاروانی همه شب رفته بودیم و سحرگاه در کنار بیشه

خاطریده دور که بر کیچه بر کاروان میانه سیده بوتون کیچه یوریکان ایدوک و سحر وقتی بر اورمان بیسده

خفته شوریده که دران سفر همراه ما بود نعره بزد و راه بیابان گرفت و یکنفس آرام نیافت

او خلایش ایردی دیوانه آدم که اول سفرده بزکا یولداش ایردی بر نعره اوردی و صحرا یولینه توتدی و بر دم آرام تا بامادی

چون وز شد گفتمش این چه حالتست گفت بلبلان را دیدم که بنالش در آمده بودند از درخت

وقتیکه کوندوز بولدی انکا ایدیم بو نه حال دور دیوانه ایدی بلبلارنی کوردوم که درختدین فریاد و فغانغه کیلمیشلار ایدی

و کبکان از کوه و غوکان از آب و بهایم از بیشه اندیشه کردم که مروت نباشد

و کبکلیک لار تاغدین و قوربقه لار سودین و حیوانلار تو قایدین تفکر ایلادیم که مروت اولماس

همه در تسبیح رفته و من بغفلت خفته قطعه

جمله سی ذکر الله عزه بار میشلار و من غفلتده اوخلاسم

باب دوم

فقر و فاقه و خواه خلوت و بوغیل
جاه یا منصب یا زرع یا آدمین
یا خلوت نشین یا وصف ترکیب
یا یا ضمیر خطاب بو بیت
بیت سابق نی تفسیر ایدار
یعنی اگر سنینک مال و منصبینک
و زراعت و تجارتینک بارایسه
یعنی ظاهرا بو نلار بیلان یقیمه
دلینک و وقتیکه کو نکلینک
خدا بیلان دور خلوت نشین سن
یعنی هر نمرسه که ایلاسنک
دهر نمرسه نی مشغول بولسنک
کو نکلینک خدا بیلان بولغانده
صاحب اسواغ تعلقینک
بولغانده سنکا هیچ ضرر
ایلاماس بلکه کرشته وحدت
ایلارکن ۱۲ کبکان و غوکان

دوش مرغی به صبح می نالید
تون سحر ناله ایلادی بر قوش

عقل و صبرم ببرد و طاقت و هوش
طاقت و عقل و صبر آلدی و هوش

یکی از دوستان مخلص را
دوست خالص لاریم بر نفر کم

مگر آواز من رسید بگوش
یتی آواز یم انکا سالدی کوش

گفت باور نداشتم که ترا
دیدی تصدیق قیلمادیمکه سنی

بانگ مرغی چنین کند مدهوش
بو کبی قوش اولی قیلور مدهوش

گفتم این شرط آدمیت نیست
دیدیم انکا بو شرط انسان ایماس

مرغ تسبیح خوان و من خاموش
مرغ تسبیح اوقور و من خاموش

حکایت وقتی در سفر حجاز طائفهٔ جوانان صاحبدل همدم من بودند و همقدم

بر وقت حجاز سفریده بر جماعهٔ صاحب دل یکیت لار مصاحبیم و ایاقداشیم ایر دیلار

وقتها زمزمه کردندی و بیتی چند محققانه بگفتندی و عابدی در سبیل حال درویشان بود

اکثر اوقاتی تغنی و ترنم ایتار لار ایردی و بر نیچه بیت بلیغ آیتور لار ایردی اول یولده درویشلار ینک جالیغه منکر بر زاهد بار ایردی

و بیخبر از درد ایشان تا برسیدیم به نخیل بنی هلال کودکی سیاه از حی عرب بدر آمد

دالارینک دردین غافل ایردی حتی نخیل بنی هلال دیکان موضع غه یتدوک بر قاراداغلان عرب قبیله سیدین پیدا بولدی

و آوازی برآورد که مرغ هوا را از طیران و آب روان را از جریان باز داشت اشتر

و بر آواز چقاردیکه هوا قوشینی اوچماقدین و آقنوچی سوی آقماقدین قایتاردی زاهدینک

عابد را دیدم که برقص اندر آمد و عابد را بینداخت و راه بیابان گرفت و برفت

تیوه سینی کوردوم که شوق دین اویونغه کیلدی و زاهد نی یرکا آتدی و چول لارینک یولینه توتدی و کیتدی

گفتم ای شیخ در حیوانی اثر کرد و ترا اثر نمیکند

ایدیم ای شیخ خوش آواز حیوانغه تاثیر ایلادی و سنکا تاثیر ایتماسمو

باب دوم

دانی چه گفت مرا آن بلبل سحری
بیلکیل نه دیدی منکا اول بلبل سحری

تو خود چه آدمی کز عشق بیخبری
آدم موسن که محبت دن که بیخبری

اشتر بشعر عرب در حالتست و طرب
تیوه عرب بیتیکا ذوق و طربده دور

کز ذوق نیست ترا کز طبع جانوری
ذوق اولماسه سنکا کز طبع جانوری

وعند هبوب الناشر اعلی الحمی
تندیل لارایسه یکا وقتیده اوتلویر لاره

تمیل غصون البان لا الحجر الصلد
خم بولوربان شاخلاری اما قاتیق تاش خم بولماس

بذکرش هر چه بینی در خروشست
خروشده هر نه کورسنکا یادی برله

ولی داند درین معنی که گوشست
ولی بیلکای کیشی قولاغ بولسه

نه بلبل بر گلش بتسبیح خوانیست
نه بلبل گلیغه تسبیح خوان دورر

که هر خاری به تسبیحش زبانیست
اوتسبیحیده هر تیکان زبان دور

حکایت

یکی را از ملوک مدت عمرش سپری شد و قایم مقامی نداشت وصیت
پادشاه لاردین بری نینک عمری نینک مدتی تمام بولدی و بر والی عهدی یوق ایدی وصیت

کرد که بامدادان نخستین کسی که از در شهر در آید تاج پادشاهی بر سر وی نهید و تفویض مملکت
ایلادیکه ایرته لاب اول هر کیمیکه شهر نینک دروازه سینی کیرسه پادشالیق تاجینی انینک باشیغه قویونکیز و مملکت نینک امورینی

بدو کنید اتفاقاً اول کسی که از در شهر در آمد گدائی بود که در همه عمر لقمه لقمه اندوختی و خرقه بر خرقه
انکا تسلیم قیلنکیز قضا را اولاً بر آدم که شهر نینک دروازه سینی کیردی بر سایل ایردیکه بوتون عمری لقمه لقمه کسب ایتاردی و یاماقنه یاماق اوستینه

دوختی ارکان دولت و اعیان حضرت وصیت ملک را بجای آوردند و ملک و خزاین بدو
تیکاردی وزیرلار و اولوغلار پادشاه حضرتلاری نینک وصیتنی ایرینه کیلتوردیلار و سلطنت و خزینه لارنی انکا

ارزانی داشتند درویش مدتی مملکت راند تا بعضی از امرا دولت گردن از اطاعت او
تسلیم و تفویض ایلادیلار گدا بر نچه زمان حکومت سوردی حتی امرا دولت دین بعضی سی انکا اطاعت دین بویونلارینی

باب دوم

دیمک پادشاهغه عضون پادشاه خاصی دیمک پایان دیب صورقون پادشاه دیمک دریکان درخت نی دیرلار که زیاده نازک بولور صندل قاتیق تاش دیمک یعنی میل لار غزار اوزره ایسه یکا چین ده بان درخت دیمک یا تاش خلاری دیمک بویان میل الباب سایلسوز قاتیق تاش سایلمس حاصل اصوات طیب دین دالحان نغمه دین عقل سلیم و طبع مستقیم صاحبی لانت لا فرق فوق طبیعت الله

پیچانیدند و ملوک دیار از هر طرف بمنازعت برخاستند و بمقاومت لشکر آراستند

تا بلاد دیلار و اطراف ممالک ینک پادشاهلاری هر طرفدن منازعت کا تور دیلار و مقابله غه عسکر نی آراسته ایلادیلار

فی الجمله سپاه رعیت بهم برآمدند و برجی از بلاد از قبضهٔ تصرف او بدر رفت درویش

حاصل کلام عسکر و رعیت لار هر بریغه کیلدیلار و شهرلارینک مقبزارینک حکمی دین چیقتی پادشاه

ازین واقعه خسته خاطر همی بود تا یکی از دوستان قدیمش که در حالت درویشی قرین او بود

بو حادثه دین کونکل پریشان بولور ایدی حتی اینک قدیمی دوست لاریدین بری که درویش لیکنی مانیده اینک رفیقی ایدی

از سفر باز آمد و او را چنان مرتبه دید و گفت منت خدای را عز و جل که بخت بلندت

سفردین قایتیب کیلدی و انی انلاغ مرتبه ده کوردی و ایدی منت عزیز و جلیل بو لغان خدا غه مخصوص دور که بخت بلندسنکا

یاوری کرد و اقبال و دولت رهبری تا گلت از خار و خارت از پای برآمد و بدین پایه

معاونت ایلادی و اقبال و دولت رهنمایلیق ایلادی تا کیم گلینک تیکاندین و تیکان ایاغینکدین چیقتی و بو مرتبه غه

رسیدی ان مع العسر یسرا بیت

یتوشتونک بتحقیق زحمتغه متعاقب دور راحت

شگوفه گاه شگفت ست و گاه خوشیده

آچیلور غنچه گاهی که قوروق دور

درخت وقت برهنه ست و گاه پوشیده

درخت گاهی یلانغاچ که یاپوق دور

گفت ای عزیز تعزیتم کن که جای تهنیت نیست آنکه که تو دی غم ثانی داشتم و امروز تشویش جهانی

ایدی ای برادر عزیز منکا صبر قیلغیل دیب بیرکیسی تبریک سیز اعادیدر اولتقه کیسی دونک برنان غمینی چیکاریم اما بو کون جهانی غمینی چیکارمن

اگر دنیا نباشد دردمندیم — وگر باشد بمهرش پای بندیم

اگر بولماسه دنیا غملانورمیز — بولورسه مهریکا پابند اولورمیز

بلائی زین جهان آشوبتر نیست — که رنج خاطرست ار هست و نیست

جهان دین هیچ بلا ایرمس پیشان — بولور یا یوق قیلور خاطرنی ویران

مطلب گر توانگری خواهی — جز قناعت که دولتیست هنی

ایستاسنک بایلیق طلب قیلمه — جز قناعت که دولتی بخشی

گر غنی زر بدامن افشاند — تا نظر در ثواب او نکنی

طلانی کر اینانک کاتا شلاسه‌ای — اول ثواب اینه قیلما کیل نظری

کز بزرگان شنیده‌ام بسیار — صبر درویش به که بذل غنی

کوب اشتیکان ایدیم اولو غلاردن — صبر درویش کوزل که بذل غنی

اگر بریان کند بهرام گوری — نه چون پای ملخ باشد ز موری

اگر بریان ایتار بهرام برگور — ملخ پایینچه یوق کیلتورسه بر مور

حکایت ابوهریره رضی الله عنه هر روز بخدمت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم آمدی گفت یا ابا هریره زرنی غبا تزدد حبا یعنی هر روز میا تا محبت زیاد گردد صاحبدلی را گفتند بدین خوبی که آفتابست نشنیده‌ایم که

ابوهریره رضی الله عنه هر کون حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم خدمتیغه کیلور ایدی بو یوردیلار ای ابا هریره منی کون آشوب بو زیارت ایلاکیل زیاده بولورسن محبت جهتیدن یعنی هر کون کیلاکیل تاکیم محبت زیاده بولسون بر صاحبدلغه ایدیلار ایشیتماکدوک که آفتاب نینک بو یخشی لیکی بر نه

کسی او را دوست گرفته و عشق آورده باشد گفت از برای آنکه هر روز میتوانش دید

برکیشی انی دوست — تو توب — عاشق بولغاینی — صاحبدل ایدی اینک او چونکه هر کون انی کورماق ممکن دور

مگر در زمستان که محجوب ست و محجوب قطعه

لکن قیشده که بولوتلر ستیده مستور دور و محجوب دور

بدیدار مردم شدن عیب نیست — ولیکن نه چندانکه گویند بس

کیشی نینک کوروزکا بایش عیب ایس — ولی او لقدر بار مدیر لار کیس

اگر خویشتن را ملامت کنی — ملامت نیاید شنیدن ز کس

اکر سن اوزینکنی ملامت قیلسنک — کیشی دین ملامت ایشتماک کیمس

حکایت یکی را از بزرگان باد مخالف در شکم پیچیدن گرفت و طاقت

اولو غلاردین بری نینک قارنیده مخالف ییل پیچیش قیلما قغه آلدی — و آنینک

ضبط آن نداشت بی اختیار از وی صادر شد گفت ای دوستان مرا در آنچه کردم

ساقلاماقغه طاقت کیلتورالمادی — اختیار سیز اندین صادر بولدی — ایدی ای دوستلار — منکا بو قیلغان ایشیمده

اختیاری نبود و بزه وی بر من ننویسند و رحمتی بمن رسید شما نیز کرم معذور دارید و مشنوی

بر اختیار — یوق ایدی و اینک گناهینی منکا یازماسلار و بر راحت عظیم منکا یتدی — سیز هم لطف ایتکیز بر معذور تو تونکیز

باب دوم

شکم زندان بادست ای خردمند
قارین یل زندانی دورای خردمند

چو باد اندر شکم پیچد فرو هل
اگر قارینکده یل تولغانسه قویغیل

حریف ترش روی و ناسازگار
حریفیکه بدخلق و ناساز اول

نگر تا نخواهی نخست

بیت

ندارد هیچ عاقل باد در بند
انی بند ایتمغای اصلا هنرمند

که باد اندر شکم باریست مشکل
نیچون قارینده یل یوکدورکه مشکل

چو خواهد شدن دست پیشش مدار
کیتیش ایسانسه تو تمه آلدیغه قول

حکایت از صحبت یاران دمشقم ملالتی پدید آمده بود سر در بیابان قدس نهادم

دمشق اولکی دوستلارینک صحبتیدین برنفرت ظهور کیلیش ایدی باشنی قدس صحرالاغه قویدوم

و با حیوانات انس گرفتم تا وقتیکه اسیر قید فرنگ شدم در خندق طرابلس با جهودانم

وحیوانلار بیلان الفت آلدیم بر وقتیکه زنجیر فرنگ اسیر بولدوم طرابلس خندقیده منی جهودلار بیلان

بکار گل داشتند تا یکی از رؤسای حلب که سابقه معرفتی در میان ما بود گذر کرد

لای اشیغه توتدلار حتی حلب رئیسلاریدین بریسی که ارامیزده معارفه سابقه بار ایردی

و مرا بشناخت گفت این چه حالت ست که موجب چندین ملالتست گفتم چه گویم قطعه

ومنی تانیدی ایدی بو نه حالت دورکه موجب کلفت دور ایدیم نیمه دیورمن

همی گریختم از مردمان بکوه و بدشت
قاچارایدیم کیشیلردین تاغ برله دشت لاره

قیاس کن که چه حالم بود درین ساعت
قیاس قیل که نه حالیم بار اوشبو ساعتده

پای در زنجیر پیش دوستان

بیت

که از خدای نبودم بدیگری پرداخت
که حق دن، وزکاغه مشغول ایماس ایدی حالیم

که در طویله نامردمم بباید ساخت
که ناکس ایل قطارده موافقت لازم

به که با بیگانگان در بوستان
یخشی غیریله قیلورمن سیر باغ

باب دوم

حکایت ایمی گریختم از مردمان بکوه و بدشت
قاچارایدیم کیشیلردین تاغ برله دشت لاره

قیاس کن که چه حالم بود درین ساعت
قیاس قیل که نه حالیم بار اوشبو ساعتده

پای در زنجیر پیش دوستان

بیت

که از خدای نبودم بدیگری پرداخت
که حق دن، وزکاغه مشغول ایماس ایدی حالیم

که در طویله نامردمم بباید ساخت
که ناکس ایل قطارده موافقت لازم

به که با بیگانگان در بوستان
یخشی غیریله قیلورمن سیر باغ

www.ziyouz.com kutubxonasi

برحالت من رحم آورد و بده دینار از قید فرنگم خلاص کرد و با خود بحلب برد

مینینک حالیمغه ترحم ایلادی واون طلا پیلان منی فرنگ نینک بندیدین خلاص ایلادی واوزی پیلان حلب شهرغه ایلتیه

دختری داشت در عقد نکاح من درآورد بکابین صد دینار چون بدی

برقیزی بار ایردی مینینک عقد نکاحیمغه کیلتوردی ومهر مؤجل یوز طلا ایلادی وقتیکه بیردت

برآمد دختر بدخوی و ستیزه جوی بود و نافرمان زبان درازی کردن گرفت و عیش مرا منغص کرد

اوتا قیزبد طبیعت وغوغاچی ایردی وسوز تینکلاماس ایردی تیلنی اوزاتماقغه باشلادی ومینینک عیشیمنی مکدر ایلادی

زن بد در سرای مرد نکو	همدرین عالم ست دوزخ او
یخشی نینک اویده یمان خاتون	بو جهان دوزانکا جهنم چون
زینهار از قرین بد زینهار	وقنا ربنا عذاب النار
بدقرین دن پناه سونکره پناه	ساقلا غیل اوت عذابیدن الله

باری زبان تعنت دراز کرده همیگفت تو آن نیستی که پدرم ترا از قید فرنگ

برکره حقارت تیلینی اوزاتوب دیر ایردی سن اول آدم ایماسسن که مینینک اتام سنی فرنگ نینک بندیدین

بده دینار باز خرید گفتم بلی بده دینار باز خرید و بصد دینار بدست تو گرفتار کرد

بندیدین اون طلاغه ساتیب آلدی ایدیم راست اون طلاغه ساتیب آلمی ویوز طلاغه سنینک قولینکغه مبتلا ایلادی

شنیدم گوسفندی را بزرگی
ایشیتیم قوی نی قوتقاردی برآدم

رهانید از دهان و دست گرگی
بوری آغزی قولیدین بیدوکان دم

شبانگه کارد بر حلقش بمالید
پیچاق سوردی کیچه سی حلقومیغه

روان گوسفند از وی بنالید
انینکدن یغلادی قوی بو ایشیغه

که از چنگال گرگم در ربودی
که بوریدن خلاص ایتینک منی آسن

چو دیدم عاقبت خود گرگ بودی
کورور من عاقبت بو لدینک بوری سن

حکایت یکی از پادشاهان عابدی را پرسید که عیال بسیار داشت

پادشاهلار دین بری برزاهدغه سوال ایلادیکه خاتون و فرزندلاری کوب ایردی

اوقات عزیزت چگونه میگذرد گفت همه شب در مناجات و سحر در دعا و حاجات

عزیز وقت لارینک قانداق اوتاردحالینک دور ایدی بو توین کیچه مناجاتده ووقت سحر دعا و حاجت لاردا

و همه روز در بند اخراجات ملک این مضمون اشارت عابد معلوم گشت

و بو توین کون نفقهٔ اهل عیال فکریده من پادشاهغه زاهدنینک اشارتنینک مضمونی معلوم بولدی

فرمود تا وجه کفاف او معین کنند و بار عیال از دل او بردارند مثنوی

بو بوری تایکین اینک هر کونغی معیشتیغه متکوبک نیمه تعیین قیلالار و اینک کونکلیدین اهل عیال یوکینی کوتارالار

ای گرفتار پای بند عیال
ای گرفتار قید اهل عیال

دگر آزادگی مبند خیال
بینه آزاده لیک نی قیلمه خیال

غم فرزند و نان و جامه و قوت
بالالارنانی نی غمین ایتماسن

باز دارد ز سیر در ملکوت
سیر معنی ایتالماین قالاسن

فرمود تا بانگ بر زنند و ربع دوم

بوری بنگ چاقی تا ایلادیکه
خلاص ایلادینک دقتیکه
نظر سالدیم عاقبت بوریم سن
بولدینک حضرتین حضرتیدور دیکه
حضرت شیخ نذرش قبد
فرنگ دین خلاص ایلادی
اما مونداغ بر خوی قبد
دوچار ایلادی ۱۲
اصلیده وصف ترکیبه بولوب
سونکره بستا لمعنا سیده استعمال
قیلینمش دور پای بند ۱۲
اصلیده وصف ترکیبه دور کیبن
ایاغ باغینغه مستعمل بولیشدور
دور یعنی ای عیال و بالچاقم
یعنی بولغان کیشی ایاغ باغینغه مبتلا بولغان
ویرت دا اسوده لیک خیالیغه ایمدی بولمین
باغلا یا کیلیغه ایمدی بولمین
سونکره صفای عبادت و حضور
قلب سیر ایلا سیدور ۱۲
بعضی نسخه ده بازدارد
تعلقدن بازدارد
دور یعنی عالم قدس کرا اصطلاح صوفیه
ده عالم ارواح و عالم ملکوت دور
عبارت دور لاحصول بیتا شولم
او شولی عمی و زمان و نفس
ملکوت
دور یعنی عالم ملکوت دور
بو لور
بو لور
بو لور

ص ورزق عمی و مونینکدیک غم لارسنی عالم ملکوت سیر بدین قالدور یعنی اول عالم نینک سیر نیغه مانع بولور زیراکه ضداغه واصل بولماقغه ادنی

www.ziyouz.com kutubxonasi

همه روز اتفاق میسازم
همه کون اتفاق قیلغوم دور

که شب باخدای پردازم
بو کیچه حق قه مشغول اولغوم دور

شب چو عقد نماز می بندم
کیچه عقد نماز باغلار من

چه خورد بامداد فرزندم
ایرته فرزندنه نیکای دیر من

حکایت یکی از متعبدان شام در بیشهٔ سالها زندگانی کردی و برگ درختان خوردی

شام عابد لاریدین بری — برا ورمانده نیچه یل لار تیریکلیک قیلور ایدی در ختلارنینگ برگینی

یکی از پادشاهان آن طرف بحکم زیارت بنزدیک او رفت و گفت اگر مصلحت بینی

بیر ایردی اول طرف پادشاهلاریدین بری — زیارت قصدی برله انینگ آلدیغه باردی — وایدی اگر مناسب کورسه بولنگ

در شهر از برای تو مقامی بسازم که فراغت عبادت ازین به میسر شود و دیگران هم

شهرده سنینگ اوچون — برجای طیار قیلورمن — زیرا که عبادتده خاطر جمعلیک مونیدین بخشیده میسر بولور — وبولنگ لارهم

ببرکات انفاس شما مستفید شوند و بر اعمال صالح شما اقتدا کنند زاهد را این سخن

جنابینگیزنی مبارک نفس لاری برکاتیدن برله فایده منده بولورلار — واعمال صالحه گیزغه پیرولیک قیلورلار — عابد غه بو سوز

قبول نیامد و درویش برتافت یکی از وزیران گفتش پس خاطر ملک را مصلحت آنست که

مقبول کیلمدی — ویوزین اوکوردی — وزیر لاردین بری عابد غه ایدی پادشاهنینگ خاطرنی رعایت اوچون مصلحت اولیه وکه

چند روزی بشهر درآیی و کیفیت مقام معلوم کنی پس اگر صفای وقت عزیزان

برنیچه کون — شهرغه توشرسن — ومقام نینگ کیفیتینی بیلورسن — بو صورتده اگر عزیزلارنینگ صفای وقتی

از صحبت اغیار کدورتی پذیرد اختیار باقیست آورده اند که عابد بشهر درآمد

اغیارنینگ صحبتیدین برخلل قبول ایتار بولسه — اختیار باقی دور — نقل ایتارلار که عابد شهرغه کیلدی

بستانسرای ملک را از برای او پرداختند مقامی دلگشای و روان آسای چون بهشت

پادشاهنینگ خاص باغچه سرایینی انینگ اوچون حاضرلادیلار — اول جای کو تکلفه کشایش و جانفزا آسایش بر کوچی جنت دیک ایدی

گل سرخش چو عارض خوبان
گل سرخی جوانلار یوزی دیک

سنبلش همچو زلف محبوبان
سنبل یارلارنڭ زلفی دیک

همچنان از نهیب بزد عجوز
ایلا بر دعجوز غارتیدن

شیر ناخورده طفل دایه هنوز
ایمکان سوت نڭ طفل دایه سیدن

وافانین علیها جلنار
شاخلار اوستیده بولوب گلنار

علقت بالشجر الاخضر نار
کوک درختی آسیلدی کویا نار

ملک در حال کنیزکی خوبروی پیش فرستاد نظم
پادشاه اوشل آنده عابد ینڭ حضورینه بر صاحب جمال چوری یوباردی

ازین مه پاره عابد فریبی
چنان آی پرچه دور عابد نڭ الدار

که بعد از دیدنش صورت نه بندد
که کورکان دین کمین صورتنه کیلماس

ملائک صورتی طاوس زیبی
ملک صورتده طاوس زینتی بار

وجود پارسا یا نرا شکیبی
وجود پارسا غه صبر و آثار

همچنان در عقبش غلامی بدیع الجمال و لطیف الاعتدال فرستاد
چوری یوبارکاندیک آینڭ ارقه سینجه حسنی بی نظیر وشیوه سی معتدل بر قل هم یوباردی

هلک الناس حوله عطشا
تشنه اطرافیده اولوب مردم

وهو ساق یری ولا یسقی
سوئی کورسا توبان ایچورماستی

دیده از دیدنش نگشتی سیر
تویماغای ایردی کوز کورشدن انی

همچنان کز فرات مستسقی
طاتلو سودن کبی که مستسقی

عابد از طعامهای لذیذ خوردن گرفت و کسوتهای لطیف پوشیدن و از فواکه
عابد شیرین طعام لاردین یماکغه باشلادی ونفیس جامه لارنڭ کیماکغه ومیوه لاردین

و مشموم حلاوت و تمتع یافتن و در جمال غلام و کنیزک نظر کردن و خردمندان گفته اند

و خوشبوی ایتمک سلار دین لذت و منفعت بار قطعه ایتلاری و قل و چوری نینگ یوزلاریغه نظر قیلمق قطعه و عاقل لار ایتیب دور لار

زلف خوبان زنجیر پای عقلست و دام مرغ زیرک بیت

محبوبلار نینگ کاکلی عقل ایاغی نینگ زنجیری دور زیرک قوشنی توزاقی دور

در سر کار تو کردم دل و دین با همه دانش

همه دانش بیلان دین و دلیم نا صرف بار ایتیم

مرغ زیرک بحقیقت منم امروز تو دامی

حقیقتده زیرک قوش من بوکون یولده توزاق سنسن

فی الجمله دولت و وقت مجموعش بزوال آمد چنانکه گفته اند قطعه

حاصل کلام زاهد نینگ خاطر جمعلیک زمانی نینگ دولتی زوالغه کیلدی اندا غکه ایتیب دور لار

هر که هست از فقیه و پیر و مرید

کیمکه بار دور فقیه و پیر و مرید

چون بدنیای دون فرود آمد

پست دنیا غه کیلکانیده بیلینگ

وز زبان آوران پاک نفس

شاعران فصیح واعظ دین

بعسل در بماند همچو مگس

قالدی عیب کویا عسلده چین

باب دوم

روزی ملک بدیدن او رغبت کرد عابد را دید از هیئت نخستین بگردیده و سرخ

برکون پادشاه عابد نی کورماقغه رغبت ایلادی عابد نی کوردی اولغی هیئتی دین قاتیمش وقیزیل قیزیل

و سفید گشته و فربه شده و بر بالش دیبا تکیه زده و غلام پری پیکر با مروحهٔ طاوسی

وآی آق بولمیش وییمیش وپریاستوقغه سویانمش وپرچمره قل طاوسی ییلیفوغوچ بیلان

بالای سرش ایستاده بر سلامت حالش شادمانی کرد و از هر دری سخن گفتند تا ملک

اینک باشی اوستیده تورمیش پادشاه اینک سلامت حالیغه اظهار خرسندلیک ایلادی وهر طرفدین سوز سوزلادیلار حتی پادشاه

بانجام سخن گفت چنانکه من این هر دو طائفه را در جهان دوست میدارم کس ندارد یکی علما

سوزنی خیر دیدی که من بو ایکی طائفه نی جهانده دوست توتکانیم دیک هیچکیم توتماس بری علما لار

و دیگری زهاد وزیر فیلسوف جهان دیده حاذق که با او بود گفت ای خداوند شرط دوستی

و دیگری زاهدلار بر وزیر حکیم دانا مجرب الاحوال ماهر که پادشاه برله ایردی ایدی ای پادشاه دوستلوق نینک شرطی

آنست که با هر دو طائفه نکوئی کنی ملک گفت چگونه کنم گفت علما را زر بده تا دیگر نخوانند

اول دورکه هر ایکی طائفه غه بخشیش لیک قیلغاسین پادشاه ایدی قایداق قیلور من وزیر ایدی عالم لارغه آلتون واقچه بیرسه لر تاکیم زیاده اوقومغای

وزهاد را چیزی مده تا در زاهدی بمانند بیت

وزاهدلارغه بیرمیسه بیرماکیل تاکیم زاهد یقده قالغایلار

نه زاهد را درم باید نه دینار

نه زاهدغه تنکه لازم نه طلا

آنرا که سیرت خوش و سریست با خدای

اول کیمکه سیرتی خوش وحق برله سری دور

انگشت خوبروی و بناگوش دلفریب

صاحب جمال ایلکی دل آشوب قولاغی

قطعه

چو بستد زاهدی دیگر بدست آر

اگر آلسه کیتور باشقه نی قولغا

بنان وقف و لقمهٔ دریوزه زاهدست

با نان وقف و لقمه کدائی ایرور نجیب

بی گوشوار و خاتم فیروزه شاهدست

با گوشوار خاتم فیروزه هم حبیب

درویش نیک سیرت و فرخنده رای را
درویش یخشی سیرت و رای مبارکه

نان رباط و لقمهٔ دریوزه گو مباش
صومیعه نانی برله گدا آشی بولسون

خاتون خوبصورت و پاکیزه روی را
خاتون خوبصورت و صاحب جمالغه

نقش و نگار خاتم فیروزه گو مباش
نقش و نگار خاتم فیروزه اولسون

تا مرا هست دیگرم باید
بر نیم سام بولوب دیسام ینه بیر

گر نخوانند زاهدم شاید
منی زاهد دیماسه لایق دیر

حکایت مطابق این سخن پادشاهی را مهمی پیش آمد گفت

بو سوزکا مطابق حکایت بر پادشاه نینک بر امر مهمی ظهور ایلادی ایدی

اگر انجام این حالت بر مراد من باشد چندین درم زاهد را بدهم چون حاجتش برآمد و تشویش خاطرش

اگر بو حالت نینک عاقبتی منینک مرادیچه بولور آیه بو نیچه تنکه زاهد لارغه بیرورمن وقتیکه اینک حاجتی حاصل بولسه بو کونکلینک پریشانلغی

برفت و وفای نذرش بوجود شرط لازم آمد یکی را از بندگان خاص کیسه درم داد که بزاهدان

کیتیب و نذری نینک وفاسی شرط متحقق بولغان چون لازم ایلدی خاص قل لاردین بریغه برهمیان تنکه بیریکه زاهد لارغه

تفرقه کند گویند غلام عاقل و هوشیار بو همه روز بگردید و شبانگاه باز آمد و در مهار را

تار قاتغای نقل ایتارلار اول قل عاقل و هوشیار ایردی بو تون کون ایلاندی کیچقون قاتیب کیلدی و تنکه لارنی

بوسه داد پیش ملک نهاد و گفت زاهد را چندانکه طلب کردم نیافتم گفت این چه حکایت است

اوپتی پادشاه نینک آلدیغه قویدی و ایدی زاهد لارنی نهایتده کوب طلب قیلدیم تاپمایم پادشاه ایدی بو نیمه سوز دور

آنچه من دانم درین شهر چهار صد زاهد است گفت ای خداوند جهان آنکه زاهد است

اول زاهد لاریکه من بلیورمن بو مملکتده تورت یوز زاهد دور قل ایدی ای پادشاه عالم اولکیشی که زاهد دور

نمی ستاند و آنکه می ستاند زاهد نیست ملک بخندید و ندیمان را گفت چندانکه مرا

آلماس و اول کیشی که آلور زاهد ایماسدور پادشاه کولدی و همصحبت لاریغه ایدی قانچه که منی

م بو ایکیسی بر بیرده جمع کیلماس بو صورتده بول طریقه زاهدنی تاپماق محال دور ۱۲

در حق این طائفهٔ خداپرستان ارادتست و اقرار این شوخ دیده را

خداغه عبادت ایلاکان طائفه غه محبت واقرار ایم بار دور بوگستاخ نینگ

عداوتست و انکار لکن حق بجانب اوست بیت

عداوت و انکاری بار دور لیکن حق اینینگ طرفیده دور

زاهد که درم گرفت و دینار

زاهد که آلور طلا و تنگه

زاهد تر از وی یکی بدست آر

زاهد راقینی کیتور قو لینگه

حکایت یکی از علمای راسخ را پرسیدند که چه گوئی در نان وقف گفت اگر

علمای متین و محکم دین بر بغه سوال ایلادیلار که نه دیورسن وقف نانغه حقیده ایدی اگر

از بهر جمعیت خاطر و فراغ عبادت ستانند حلال ست و اگر جمع از بهر نان نشینند حرام ست

جمعیت خاطر اوچون وایغای عبادت اوچون آلورلار ایسه حلال دور واگر وقف نانی اوچون جمع بولوب اولتورولار ایسه حرام دور

نان از برای گنج عبادت گرفته اند

نان آلدیلار عبادت اوچون دل ایکالاری

صاحبدلان نه گنج عبادت برای نان

قیلمادیلار عبادت نان نینگ حصولیچون

حکایت درویشی بمقامی درآمد که صاحب آن بقعه کریم النفس بود

بر درویش براویغه کیردی که اول اوی نینگ صاحبی بر سخی آدم ایردی

طائفهٔ اهل فضل و بلاغت در صحبت او هر یکی بذلها و لطیفها چنانکه رسم ظریفان ست

اهل فضل و بلاغتدین بر جمعما اینینگ صحبتیده هر بری یخشی سوزلار و لطیفه لارنی انداغکه ظریف لارنینگ عادتی دور

همیگفتند و درویش راه بیابان را قطع کرده بود و مانده شده و چیزی نخورده یکی از آن

دیر ایردیلار و درویش صحرا یولینی قطع قیلغان و چارچه گان و بر نیمرسه یماکان ایردی الارنینگ

میان بساط انبساط گفت ترا هم چیزی باید درویش گفت که مرا چون دیگران

ایچیدین بری گستاخلیک طریقی بیلان دیدی سنکا هم بر نیمرسه دیمک لازم دور درویش ایدی که منینگ بولک لاردیک

ظاهر سیز بر جایغه بیماس آمنه نان وقف بینگ سوز ایلیده بسبیل اهل باطن بولوب میشدور زیرا که الارهم بیغه کیرب اخلاص دور و هم بیلور لار و فقیر لار نان وقف بینگ بر کمخه حلال دیمیشلار ترخواه فقیر و ترخواه فاسق چنانچه شرح هدایه ده کیلتور ولیش دور که الوقف علی الغنی تصدق بالمنفعة لان الصدقة تکون علی الفقراء تکون علی الاغنیاء و هم فی الذخیرة بان الصدقة علی الغنی نوع قربة دون قربة انتهی ۱۲ ۵ یعنی صاحبدلار

فضل و بلاغت نیست و چیزی نخوانده ام بیک بیت از من قناعت کنید

فضل و بلاغتیم یوقدور وبر نیمرسه اوقوماکا من بر بیت ایله مندین راضی بولینکیز

همگنان برغبت گفتند بگو گفت بیت

جمله سی رغبت بیلان ایدیلار اغیل درویش ایدی

من گرسنه در برابرم سفرهٔ نان

توبتولا خان اوزره نان قاشو مدور سرآچ ایسم

همچو عزبم بر در حمام زنان

چون خاتونلار حمامی ایشیکیده تورکان بویدا قم

یاران بخندیدند و ظرافتش پسندیدند و سفره پیش او آورده اند صاحب دعوت

احبابلار کولوشتیلار و اینک خوش طبع لیکینه مقبول کوریلاو دستارخوان نی اینک آلدیغه کیلتورد یلار ضیافت ایکاسی

گفت ای یار زمانی توقف کن که پرستارانم کوفته بریان همی سازند

ایدی ای برادر اندک توقف ایلاکیل که خدمتکارلاریم قیمه کباب قیلورلار

درویش سر برآورد و بخندید و گفت بیت

درویش باشینی کوتاردی وکولدی وایدی

کوفته در سفرهٔ من گو مباش

قیمه مینینک سفره مه دی بولماسون

کوفته رانان تهی کوفته است

چارچاکانه نان قوروق قیمه دور

حکایت مریدی پیری را گفت چه کنم که از خلایق برنج اندرم از بسکه بزیارت کن

بر مرید بر پیر غه دیدی نه قیلورمن که خلایق دین رنج و کلفتده من زیارتیمغه کوپ کیلیکلان

همی آیند و اوقات عزیز مرا از تردد ایشان تشویش حاصل میشود گفت هر چه درویشان

سبب لاریدن ومنینک عزیز وقتلاریمغه الارینک کیلیب کیتماق لاریدین پریشانلیق حاصل بولور پیر ایدی آدملاریکه

ایشانرا وامی بده و هر چه توانگرانند از ایشان چیزی بخواه که دیگر بار گرد تو نگردند بیت

فقیر دورلارالارغه قرض بیرکیل و آدملاریکه غنی دورلار الاردین بر نیمرسه طلب قیلغیل که ایکنجی مره سینینک اطرافینکده ایلانماسلار

باب دوم

گر گدا پیشرو لشکر اسلام بود
کرکدا لشکر اسلام نینگ آلدیده یورور

کافر از بیم توقع برود تا در چین
طمعی قورقوید ن چین غه قاچار کافرلار

حکایت فقیهی پدر را گفت هیچ ازین سخنان دلاویز متکلمان در من اثر نمیکند

بر فاضل اتا سیغه دیدی اصلا بو عالم ناصح لاری نینگ رنگین ادا سوزلاری منکا تاثیر ایتماس

بعلت آنکه نمی بینم ایشان را کرداری موافق گفتار قوله تعالی

آنینگ اوچونکه کورماسمن الارنینگ بر ار عملی نی سوزلاریغه موافق

اتأمرون الناس بالبر وتنسون انفسکم مثنوی

یعنی اوزذات لارینگیزنی اونوتوب آدم لارنی تقوی غه امر ایتارمو سیز لار

ترک دنیا بمردم آموزند
ترک دنیانی ایلغه اوکاتالار

خویشتن سیم و غله اندوزند
اوزلاری تنکه غله جمع ایتالار

عالمی را که گفت باشد و بس
عالمی نی کیموزی بولسه وبس

هر چه گوید نگیرد اندر کس
هر نه دیسه کیشیغه مقبول ایمس

باب دوم

بنا ذو یکشکر پا لاری تکیر اوچون دوردیغه الارینگ هیچ بر قیلغان عمل لاری هیچ بر دیکان سوزلاریغه موافق ایماس دور ۱۲ عالمی یاسی موصولدر بابعدی صله دور یاکه عرف وحدت دور پا عرف تخصیص پا گفت پا بوجامده اسم دور قول حقایقه پا تکیر دیپا تاثیر ایلاماس دیمک دور پا اندر پا ادات صله دور با معنا کیسه یعنی عالمی نی عالم اینگ کیمهان سوزی بولدی

بس یعنی سوزیغه کوره فعل قیلغوچی

بولماسه یعنی سوزیغه عمل قیلغوچی

بولمای دور دب خلق غه

نصیحت ایتیب سوزلاسم

نصیحت هیچ کیمغه تاثیر ایلماس

غلبه جیوب جنیده

دیغز یسنده پا اندوزنده پا ایتار لاردیکه دور

مستقل دور مثلا انغیزی دار ایم

یعنی کسب ایتار لاردیکه دور

ایتار لارنی اوزلاری نی کوتورا وعظ اد

ناصح لار دنیا نی ترکینه خلق غه نصیحت ایتار لار

عمل قیلماسلار

کیرا دو شبو مقصد نینگ اثباتی

اوچون دور که خلق غه نصیحت عمل

قیلغیز لار دیب ایتورلار

اوزلاری یخشی عمل لار

م

م قیلماس لار و معنی آیت ا دشبو دور که آیا امر قیلورسیز لار مو آدم لارنی یخشی ایش قیلما قغه و اونوتورسیز لار مو اوزذات لارینگیزنی یخشی ایشغه امر ایتماق دین

و استفهام تقریری و چون تقریع و تعجب برای کذا فی تفسیر الخازن ۱۲ متر جم اخوجه ابن ابی حاتم عن ابن عباس

www.ziyouz.com kutubxonasi

عالم آنکس بود که بد نکند — نه بگوید به خلق و خود نکند

عالم اوله ور که قیلمای یامان ایش — نیکا قیلمای اوزی برا دکا دیمیش

عالم که کامرانی و تن پروری کند — او خویشتن گم ست کرا رهبری کند

عالم که مدعا سیله تن پروری قیلور — کمره اوزی کیشیغه یخوک رهبری قیلور

پدر گفت ای پسر بمجرد این خیال باطل نشاید روی از تربیت ناصحان بگردانیدن

اتاسی ایدی ای پسر مجرد بو خیال باطل ایله لایق ایس یوز نه ناصح لارینک تربیه سیدین اوگورماق

و راه بطالت گرفتن و علما را بطالت منسوب کردن و در طلب علم امعصوم از فواید علم

و بیکار یق یولینه توتماق و علمانی ضلالتغه نسبت ایتماق و علم پاک دکنا پیز طلبیده علم نینگ فایده لارینی

محروم ماندن همچو آن نابینائی که شبی در وحل افتاده بود و میگفت آخر ای مسلمانان

محروم قالماق اول کوربکه بر کیچه باتقاقغه باتمیش ایردی و دیر ایردی آخر ای مسلمانلار

چراغی فرا راه من دارید زنی فاجره بشنید و گفت تو که چراغ نه بینی بچراغ چه بینی

بر شمع منینگ یولومغه توتونگیز بر فاسقه خاتون ایشیتیب وایدی سن که شمع نی کورماس سن شمع نیلان نیمه نه کورار سن

همچنین مجلس وعظ چون کلبه بزاز است آنجا تا نقدی نهی بضاعتی نستانی

اوشبو طریقه نصیحت مجلسی جامه فروشلار دکانی کبی ور اوجایغه باد امیکه اقچه بر ماسنگ برار مال آلالماس سن

و اینجا تا ارادتی نیاری سعادتی نبری قطعه

و بو مجلس نصیحت کا باد امیکه محبت کیلتو رماسنگ برار نصیبه ایلتماغایسن

گفت عالم بگوش جان بشنو — ور نماند به گفتنش کردار

جان قولاغیله طلا سوزین ایشیت — کرچه سوزیغه اوخشاماس کردار

باطل ست آنچه مدعی گوید — خفته را خفته کی کند بیدار

باطل اول زسه مدعی ایتور — خفته نی خفته کی قیلور بیدار

باب دوم

در معصوم آمدن دیدار

گناه دین تحقیق و دریغ تا وقتیکه

نصیحت ایتماسنگ علم سوزینی

عالم اگر بنا ایشیتیکیل بکر لاتق

آنینگ عدالت ایشیتیکیل هم عالم دین

ثوره و در که علم سوزینی ایشیتکاندا انظار

ایشیتیکیل زیرا که دیشتار ایشیتمس قال

الی ما قال و لا انظر الی من قال

فوائد علم کا اضافه سی لامیه دیر

نیکو ده ث ایتمه تقریر قیلینور

گفت پو جایده قول

معنا سیده آیم دوریغ عالم لرنیکیل

دین اوخشاماس دیکیل بیلان ایشیتیکیل

سوزی جان قولاغی بیلان ایشیتکیل

اگر علم قیلیب نورغه اوخشاماس کردار

سوزیغه موافق بولماسا کیتمه اعمال

جان قولاغی بیلان ایشیتکیل

بولمان تنبیه و علم عمل سوزیغه

دوری ایتمه کیتمه مدعی ایتور خفته

خفته نی بیدار قیلور

مرد باید که گیرد اندر گوش
ایرکا لازم قولا عنیده توتکای

ور نوشته است پند بر دیوار
گرچه یازیلسه پند بر دیوار

حکایت منظومه

صاحبدلی بمدرسه مدرخانقاه
دل اهلی کیلدی مدرسه کا خانقاه دن

بشکست عهد صحبت اهل طریق را
سینسه وردی عهد صحبت اهل طریق نی

گفتم میان عالم و عابد چه فرق بود
ایدایم نه فرق عالم و عابد ارا سیده

تا اختیار کردی ازان این فریق را
تا اختیار قیلدینک اودن بو فریق نی

گفت آن گلیم خویش برون می برد ز موج
ایدی اواوز گلیمی نی سودن چیقاره دور

وین جهد میکند که بگیرد غریق را
علم اهلی سعی ایتار که آلورا دل غریق نی

حکایت

یکی بر سر راهی مست خفته بود و زمام اختیارش از دست رفته
بر کیشی بر یول اوستیده مست بولوب تمیش ایدی و اینک اختیاری نینک جلاوی قولیدین کتمیش ایدی

عابدی بر سر او گذر کرد و در حالت مستقبح او نظر کرد جوان از خواب مستی
بر عابد اینک یانیدین اوتدی و اینک بیان حالیغه نظر ایلادی یکیت مستیک اویقوسیدین

سر بر آورد و گفت قوله تعالی اذا مروا باللغو مروا کراما
باشینی کوتاردی و ایدی خدا قل لاری وقتیکه ناشایسته نیمه سیدین اوتسه لار تغافل بر لاوتارلار

شعر
اذا رأیت أثیما کن ساتر او حلیما
کورسنگ کنه قیلوچینی بول یا بکوچی حلیم

یا من یقبح أمری لم لا تمر کریما
ای عیب ایتوچی کاریمی اوتکیل بولوب کریم

قطعه
متاب ای پارسا روی از گنهکار
کنه لو دین یوزینک قایتارمه عابد

ببخشایندگی در وی نظر کن
انکا شفقت کوزی برله نظر قیل

باب دوم

اگر من ناجوانمردم به کردار
اگر بخشی عمده من بخیل من

تو بر من چون جوانمردان گذر کن
سخیلار دیک یانیمدین سن کذر قیل

حکایت طائفهٔ رندان بخلاف درویشی بدر آمدند و سخنان نامنزا گفتند

رندلار طائفهسی بر درویش نینک خلافیغه چیقتیلار و نالایق سوزلار سوزلادیلار

و برنجانیدند درویش از بیطاقتی شکایت پیش پیر طریقت برد که چنین حالی

و رنجیتدیلار درویش باطاقت لیکدین طریقت پیری نینک حضوریغه شکایت ایلدی که منکا شونداق بر حال

بر من رفت گفت ای فرزند خرقهٔ درویشان جامهٔ رضاست هر که درین کسوت

واقع بولدی پیر ایدی ای اوغول درویشلار نینک ژنده سی رضا جامه سی دور هر کیمکه بو لباس ایچیده

تحمل نامرادی نکند مدعی ست و خرقه بروی حرام میت

نامراد لیکغه تحمل ایتماسه دعواسینده کاذب دور و ژنده انکا حرام دور

دریای فراوان نشود تیره بسنگ

دریای عظیم تاش بیلان لایقه تاس

گر گزندت رسد تحمل کن

یتسه رنجی سنکا تحمل قیل

عارف که بر بحد تنگ آبست هنوز

عارف که اگر رنجیه الان کیچیکسه دور

که بعفو از گناه پاک شوی

که کنه دین کیچیشله پاک اولغونک

قطعه

حکایت منظومه

ای برادر چو عاقبت خاکست — خاک شو پیش از آنکه خاک شوی

ای برادر که خاک سن آخر — خاک بول ایلکاری که خاک اولغونک

این حکایت شنو که در بغداد — رایت و پرده را خلاف افتاد

انکلا بغداد ارا بو قصه و راز — سنجاق و پرده بولدیلار ناساز

رایت از گرد راه و رنج رکاب — گفت با پرده از طریق عتاب

یول غباری رکاب رنجیدین — پرده کا سنجاق ایدی طعنیدین

من و تو هر دو خواجه تاشانیم — بندهٔ بارگاه سلطانیم

من وسن بر له برکیشی قیلمیز — پادشه بارکاهینی بنده سی میز

من ز خدمت دمی نیاسودم — گاه و بیگاه در سفر بودم

خدمتیمدن دمی یوق آرامیم — وقت و بی وقت یولده دورکایم

تو نه رنج آزموده نه حصار — نه بیابان و باد و گرد و غبار

بیلماکا سن سفرنه دورنیمه جنگ — نی ییل و دشت و تفراق و نیمه چنگ

قدم من بسعی بیشتر ست — پس چرا عزت تو بیشتر ست

قدمیم سعی ده ایلیک سندین — نه اوچون عزتینک آشوق مندین

تو بر بندگان مه رویی — با کنیزان یاسمن بویی

یوزی آی بنده لارنی سن یانیده — یاسمن ایس کنیزلارقا شیده

من فتاده بدست شاگردان — بسفر پای بند و سرگردان

خدمت اهلی قویغه من توشکان — سفره پای بند و سرگردان

گفت من سر بر آستان دارم
دیدی من آستانکا باش قویامن

نه چو تو سر بر آسمان دارم
ونه سندیک فلک کاباش تونامن

هر که بیهوده گردن افرازد
کیمکه بیهوده گردنین چیقارار

خویشتن را بگردن اندازد
اوزی نی کردنی ایله تاشلار

حکایت یکی از صاحبدلان زور آزمائی را دید که بهم برآمده و در خشم شده

صاحبدل لاردین بری بر پهلوان نه کوردیکه حدت لانغان وغضب لانغان

و کف بر دهان آورده گفت این را چه حالتست گفتند فلان او را دشنام داده است

وآغزی کوپورغان صاحبدل ایدی مونکا نیه حالت بولیشدور ایدیلارانی فلان کیشی سوکمیش دور

گفت این فرومایه هزار من سنگ برمیدارد و طاقت سخنی نمی آرد قطعه

ایدی بوپست و بد اصل مینگ باتمان تاشنی کوتارور و بر سوزغه طاقت کیلتورماسو

لاف سرپنجگی و دعوی مردی بگذار
زور یک لافیله مردیتی دعوایین قوی

عاجز نفس فرومایه چه مردی چه زنی
پست نفس عاجزی سن ایرکاک ایسانگ یا خاتون

ص نفس غه مغلوب بولدینگ سن مردیک دعوایین قوینغیل زیرا که مردیک اولدورکه قولینکدین کیلسه بر آغیز نه شیرین قیل

گرت از دست برآید دهنی شیرین کن
کرکیلور بولسه قولینکدین هر آغیز شیرین قیل

اگر خود بر درد پیشانی پیل
اکر یرتسه کیشی پیل جبهه سی نی

بنی آدم سرشت از خاک دارد
بنی آدم نی تفراق دین سرشتی

مردی آن نیست که مشتی بزنی بر دهنی
مردلیک ایلا ایماس کیم آغیزه مشت اورسون

نه مردست آنکه در وی مردمی نیست
ایماس مرد اولکه مردم لیق یوق انده

اگر خاکی نباشد آدمی نیست
ایماس آدم اوخاکی بولماغانده

قطعه

حکایت بزرگی را پرسیدند از سیرت اخوان صفا گفت کمینه آنکه

براولوغ ذاتغه سوال ایلادیلار اهل صفانینک اخلاقیدین ایدی الارینک ادنیسی اول کشی دورکه

مراد خاطر یاران بر مصالح خود مقدم دارد و حکما گفته اند برادر که در بند خویش است

دوستلارینک مرادینی اجرا اینه اوز مطلب لاریغه مقدم قیلور وحکیملار ایتیب دورلار برقرینداشکه اوز غرضی نی ده دور

نه برادرست و نه خویش ست بیت

قرینداش وخویش ایماسدور

همراه اگر شتاب کند در سفر بایست
یولداش اگر سفرده شتاب ایتسه توختاکیل

چون نبود خویش را دیانت و تقوی
یوق بولسه قریباده تقوی سپلان دیانت

دل در کسی مبند که دل بسته تو نیست
دل باغلوینگ ایماس کیشیغه دل نی برکیل

قطع رحم بهتر از مودت قربی
موندای قریبداشینکدین اوزرشته محبت

فرد

یاد دارم که یکی مدعی درین بیت بر قول من اعتراض کرد و گفت که حق جل و علا

خاطریده دورکه برمدعی بوبیت ده مینینک سوزیمغه اعتراض ایلادی وایدی که الله تعالی

در کتاب مجید از قطع رحم نهی کرده است و بمودت ذوی القربی فرموده

کتاب مجیدیده اقربا محبتی نی ترک ایتماکنی منع قیلمیشدور واقربا غه محبت نی بویورمیشدور

باب دوم

حکایت بعضی صالحان که در سفر بودند و زاد راه نداشتند یکی از ایشان بر دیگری اعتراض کرد که چرا زاد راه نداشتید و توکل نکردید و توکل بر خدا کردن و بر رزاق حقیقی اعتماد کردن و بر رزاق مجازی اعتماد نک

وآنچه تو گفتی مناقض آنست گفتم غلط کردی که موافق قرآنست قال الله تعالی

واول سوزیکه سوزلادینک اینینک ضدیدور ایدیکم غلط ایلادینک بلکه موافق قرآن دور الله تعالی بویوردی

وان جاهداك على ان تشرك بي ما ليس لك به علم فلا تطعهما

واکر اتا وانانک سن بیلغان نیمرسه نی منکا شریک ایتماقینکغه جهد سعی ایتار بولسه لارسن الارغه اطاعت ایتماغیل

هزار خویش که بیگانه از خدا باشد	فدای یک تن بیگانه کاشنا باشد
هزار خویش که اول دشمن خدا بولسه	فدای هر تن یات دور که آشنا بولسه

حکایت منظومه

پیر مردی لطیف در بغداد	دخترش را بکفش دوزی داد
شهر بغداد ادار الطیف مردی	قیزنی لی کفش دوزکا بردی
مردک سنگ دل چنان بگزید	لب دختر که خون از و بچکید
تیشلادی ایلاکونکلا تاش خوبین	قیزلبی لی که آقتی قان اندین
بامدادان پدر چنان دیدش	پیش داماد رفت و پرسیدش
ایرته لاب ایلا آتاسی کوردی	کویا دین آلدیغه باریب سوردی
کای فرومایه این چه دندان است	چند خائی لبش نه انبان است
ایدی بو تیشلاماک نه دور ابله	چاینا دینک لبی لی ایماس تیره
بمزاحت نگفتم این گفتار	هزل بگذار و جد از و بردار
دیمادیم اوشبو سوز مزاح ایله من	راستین آل هزل قوی اینکدین سن
خوی بد در طبیعتی که نشست	نرود جز بوقت مرگ از دست
طبع کا اولتور ریمان اخلاق	قویلدین اولما کوچه یوق کیتماق

باب دوم

م سختیان ایماسدر دبی نی سختیان کمان ایلادنکیکه مونداغ چاینادینک معلوم اولغایکه کفش دوزلار کفش دوزلیک اشینه چرم نه تیش سلان تیشلاب تارتارلار واصلاحکا

حکایت فقیهی دختری داشت بغایت زشت روی و بجای زنان

هر عالم ینگ هر قیزی بار ایردی نهایتده یمان یوزلیک و خنک وحد بلوغ کا

رسیده با وجود جهاز و نعمت کسی بمناکحت او رغبت نمیکرد بیت

ینگکان ایردی قانچه مال و زیور و نعمت هر له هیچ کیشی آنی آلما قغه میل ایتماس ایردی

زشت باشد دیبقی و دیبا	که بود بر عروس نازیبا
یفاک ایکنی حریر اولوبیجا	کیلین اوستیده کیم ایماس زیبا

فی الجمله بحکم ضرورت باضطراری عقد نکاحش بستند آورده اند که حکیمی

حاصل کلام ناچار خنک قیزنی بر کورغه عقد نکاحینه باغلادیلار روایت ایتارلار که بر حکیم

دران تاریخ از سراندیپ آمده بود که دیدهٔ نابینایان را روشن همیکرد فقیه را

اول تاریخده مملکت سراندیپ دین کیلغان ایردی که کورلارنینگ کوزینی آچار ایردی عالم غه

گفتند چرا داماد خود را علاج نکنی گفت ترسم که بینا شود و دخترم را طلاق دهد مصرع

ایدیلار نیچه اوچون کویاو ینگغه علاج ایتماس سن ایدی قورقارمن کوراو کورکان بولور واقیز ینگ طلاق قیلور

شوی زن زشت روی نابینا به	خاتون که یوزی خنک ایری کور بخشی

حکایت پادشاهی بچشم حقارت

بر پادشاه حقارت کوزی بیلان

در طائفهٔ درویشان نظر کردی یکی از ایشان بفراست دریافت و گفت ای ملک

بر جماعهٔ درویشلارغه نظر ایتاردی الاردین بیری فراست بیلان انکلادی وایدی ای پادشاه

ما درین دنیا بعیش از تو کمتریم و بعیش از تو خوشتریم و بمرگ برابریم

بیز بو دنیاده عسکر خصوصیده سنیدین کمراق میز و عیش و صفاده سنیدین بخیراق میز و اولومده برابر میز

و بقیامت بهتر انشاء الله تعالی مثنوی

و قیامتده اعلامیز انشاء الله تعالی

www.ziyouz.com kutubxonasi

اگر کشورکشائی کامران است
اگر کشور آچوچی کامران دور
وگر درویش حاجتمند نان است
وکر درویش کیم محتاج نان دور

دران ساعت که خواهند این و آن مرد
او ساعت بول اول اولماکنی ایستا
نخواهند از جهان بیش از کفن برد
ایماس ممکن کفن دین آرتوق ایلتا

چو رخت از مملکت بربست خواهی
بو عالم دین یوکینک چون باغلاق دور
گدائی خوشترست از پادشاهی
که ایلیق سلطنت دین بخشیراق دور

ظاهر درویشان جامهٔ ژنده است و موی سترده و حقیقت آن دل زنده و نفس مرده

درویشلارنینک ظاهری ایسکی یماق ایلیق لباس دور و سقال و موی بلنک آیلنمای دور و انینک حقیقتی خدانینک یادی بیلان کونکلی تیریلیق و نفسی اولمک دور

نه آنکه بر درد دعوی نشیند از خلقی
نه اولکه دعوی قیلسنده ایلدین اولتورسه
وگر خلاف کنندش بجنگ برخیزد
انکا خلاف قیلسه لار جنگیغه تورسه

که گر ز کوه فرو غلطد آسیا سنگی
بل اولکه توشسه تیگیرمان تاشی اگر تاغدن
نه عارفست که از راه سنگ برخیزد
انکا عارف اگر تاشی یولیدین اول تورسه

طریق درویشان ذکرست و شکر و خدمت و طاعت و ایثار و قناعت و توحید

درویشلارنینک طریقی خدانینک یادی دور و شکر دور و عبادت دور و اطاعت دور و تصدق دور و قناعت دور و خدانی بیرلیک قیلمق

و توکل و تسلیم و تحمل و هر که بدین صفتها موصوفست بحقیقت درویش است اگرچه

و توکل دخی تسلیم دور و بلاغه تحمل دور و هر کیشیکه بو صفتلارلان موصوف دور حقیقتده درویش دور اگرچه

در قباست ماهرزه گوی بی نماز و هواپرست هوس باز که روزها بشب آرد

لباس فاخره ایچیده بولسه هم ماهرزه سوز لاکوچی بی نماز و هواپرست اهل هوس که شهوت پی ده کونلارنی

در بند شهوت و شبها روز کند در خواب غفلت بخورد هر چه در میان آید

کیچه غه کیلتور و غفلت اویقوسیده کیچه لارنی کونده وز قیلور هر نیمرسه که اورته غه کیلسه یبور

باب دوم

۴ امورینی خدا غه حواله قیلماق و انینک وکالتیغه اعتقاد قیلماق یا تسلیم یا انقیاد و مقتضیات الهیغه کردن نویماق یا تحمل یا بلاغه برداشت قیلماق قدر را کذانی

وبگوید هرچه بر زبان آید رندست وگر در عباست قطعه

وهر نیم سه که تیلغه کیلسه سوز لایور — رند و فاسق دور اگرچند که جامهٔ صوفیه ده بولسه هم

ای درونت برهنه از تقوی — وز برون جامهٔ ریا داری
ای ایچینگ خالی زهد و تقوی دن — طاشره دین جامهٔ ریا تو تاسن

پردهٔ هفت رنگ در بگذار — تو که در خانه بوریا داری
یتی رنگ پرده ایشیکنکا آسمه — سن که اویونکده بوریا تو تاسن

حکایت منظومه

دیدم گل تازه چند دسته — بر گنبدی از گیاه بسته
کوردوم نیچه دسته تازهٔ گل — قبهٔ اوستیده اوتلر باغلانیب ایدی ل

گفتم چه بود گیاه ناچیز — تا در صف گل نشیند او نیز
دیدیم نه ایدی گیاه بی قدر — تا گل ایله اولتورور ده هم صدر

بگریست گیاه و گفت خاموش — صحبت نکند کرم فراموش
یغلادی گیاه و دیدی خاموش — صحبت کرمی قیماس فراموش

گر نیست جمال و رنگ و بویم — آخر نه گیاه باغ اویم
کر گلدیک ایماس جمال و بویوم — گل نینگ باغی نینگ اوتی وجودوم

من بندهٔ حضرت کریم — پروردهٔ نعمت قدیم
من بندهٔ حضرت کریم من — پروردهٔ نعمت قدیم من

گر بی هنرم وگر هنرمند — لطف ست امیدم از خداوند
کر باهنر و هنرلیک اولدوم — حق لطفینی من امید قیلغومم

باب دوم

در خصوص لیاقت و فضیلت گل و استیلای او بر سایر گیاهان

اوت بیلان باغلوقه نیچه دسته تازه گل کوردوم دیمکدور زیرا که عادت دوندر که گل سانده ایف تا پیلا سیرم نوع اوتلردن اوت بیلان گل لاله نی اینگ پیلان باغلاردلار بس آنکیا بوغایتی کنبد غریب آتیب معنا سی بر قاچ تازه گل کوردوم اوت دین قیلنان کنبد سوسیده باغلانکان سوزدر ایشتیب ۱۲

چه بود دیگ

تخیل دردر حضرت شیخ مجتهدی ایدورسه

دیدیم گیاه ناچیز نیچه ایچین لاغی

اوت بیلان باغلوقه کیلنده

گل نی اوت بیلان باغلاغانی

عنبرین و مصاحب بود در

حاصلیا یا ولیا اوت گل غریب ایماسدور

بوی ایچی نی ایماسه اوتلر گل دیمک

صاحب جمال ایماکن ۱۲

لطف و احسان دریغ ایماکن

جمال و رنگ و بویوم یوق ایرسه هم

گل نینگ باغی نینگ اوتی ایماکنمی

ایشتیب اوتی دوزمین ایدی

صحبت کرم نی اونوتماس بس گل نینگ صلبغه اورالسام غریب ایماسدور ۱۲ مترجم مراد خواجه ایشان تاشکندی

باآنکه بضاعتی ندارم — سرمایهٔ طاعتی ندارم
گرچند که منده یوق بضاعت — هم بولماسه منده مایه طاعت

او چارهٔ کار بنده داند — چون هیچ وسیلتش نماند
اول بیلکوچی قل ایشیکا چاره — چون قالماسه انده هیچ وسیله

رسم ست که مالکان تحریر — آزاد کنند بندهٔ پیر
آزاد قیلوچی لارنی خویلی — آزاد قیلور قری قلینی

ای بار خدای گیتی آرای — بر بندهٔ پیر خود ببخشای
ای عالمی زیب ایدن الهیم — من بنده قری کیچور گناهیم

سعدی ره کعبهٔ رضا گیر — ای مرد خدا ره خدا گیر
سعدی ره کعبهٔ رضا توت — ای حق نی قیلی ره خدا توت

بدبخت کسی که سر بتابد — زین در که در دگر نیابد
بدبخت کیشی که آلسه باشلین — تا بماس بو ایشیکنی دیگری سین

حکایت حکیمی را پرسیدند که از سخاوت و شجاعت کدام بهترست

بر حکیم غه سوال ایلادیلار که سخاوت و شجاعت دین قایسی بری یخشی اقدور

گفت آنرا که سخاوت هست بشجاعت حاجت نیست بیت

ایدی اول کیشی نینگ که سخاوتی بار دور — شجاعتغه حاجتی یوقدور

نوشتست بر گور بهرام گور — که دست کرم به ز بازوی زور
بیتیک گور بهرام گوره بو دور — کرم ایلکی یخشی او قول دن که زور

نماند حاتم طائی ولیک تا بابد — بماند نام بلندش به نیکوئی مشهور
جهانده قالمادی طی حاتمی ولی دایم — قالیب بلند آتی یخشیلیک بیلان مشهور

قطعه

زکاة مال بدر کن که فضله زر را
زکاة مالینگ بر کیل که تاک نینگ شوقین

چو باغبان ببرد بیشتر دهد انگور
کیسار سه باغ ایکاسی اول اوزوم زیاده برور

باب سوم در فضیلت قناعت

اوچونچی باب
قناعت نینگ فضیلیغ بیانیده دور

حکایت خواهنده مغربی در صف بزازان حلب میگفت

مغرب لیک بر سائل حلب شهریده جامه فروشلار بازاریده دیر ایردی

ای خداوندان نعمت اگر شما را انصاف بودی و ما را قناعت رسیم سوال از جهان برخاستی

ای نعمت صاحبلاری بایلار اگر سیز نینگ اوچون انصاف بولسه ایردی و بیز نینگ اوچون قناعت بولسه ایردی تیلانماق عادت جهانیکه تاریلور ایردی

قطعه

ای قناعت توانگرم گردان
ای قناعت توانگر ایلامنی

که ورای تو هیچ نعمت نیست
سندین آرتوق جهانده نعمت یوق

کنج صبر اختیار لقمان است
کنج صبر اختیار لقمان دور

هر که صابر نیست حکمت نیست
کیمده که صبر یوق که حکمت یوق

حکایت دو امیرزاده در مصر بودند یکی علم آموخت و دیگری مال اندوخت

مصرده ایکی بیک زاده بار ایردیلار بر سی علم اور کاندی و دیگری مال جمع ایلادی

عاقبة الامر آن علامه عصر شد و این عزیز مصر گشت پس این توانگر بچشم حقارت در فقیه نظر کردی و گفتی من بسلطنت رسیدم و تو همچنان در مسکنت ماندی

آخر الامر علم اور کاندکان علامه زمان بولدی و مال یغقان حاکم مصر بولدی بو حالده حاکم مصر بو فقیه حقارت نظری بیلان عالم برادر یغه نظر ایلار ایردی و دیر ایردی من سلطنت غه یتوشتوم و حالانکه سن قیمیکا دیک ذلت ده قالدینگ

فقیه گفت ای برادر شکر نعمت باری تعالی بر من افزونترست که میراث پیغمبران

عالم برادری ایدی ای برادر الله تعالی نینگ نعمتی نینگ شکری مینینگ ذمه‌مغه کوبراق دور زیراکه پیغمبرلار میراثی نی

یافتم یعنی علم و تو میراث فرعون و هامان یافتی یعنی ملک مصر مثنوی

تا بتیم یعنی علم وسن فرعون و هامان نینگ میراثینه تا بتینگ یعنی سلطنت مصر

من آن مورم که در پایم بمالند
ایاغ آستیده قالغان مور دور من

نه زنبورم که از نیشم بنالند
قیچان نیش اورکوچی زنبور دور من

کجا خود شکر این نعمت گزارم
بو نعمت شکریغه بولدوم سزاوار

که زوری مردم آزاری ندارم
بحمد الله ایماسمن مردم آزار

حکایت درویشی را شنیدم که در آتش فاقه میسوخت و خرقه بر خرقه میدوخت

بر درویش نی ایشتیدیم که فقیر لیک آتشیغه یانار ایردی ویاقنی یاق اوستیغه تیکا ایردی

و تسکین خاطر خود را میگفت بیت

اوزکو نکیغه آرام بر یاق اوچون دیر ایردی

بنان خشک قناعت کنیم و جامه دلق
کفایه بر کا بیر تیق تون قورو تی نان

که بار محنت خود به که بار منت خلق
خلایق منتیدین بو دور آسان

باب سوم

م خلق نینگ منتی یوکی دین شول جهتدین کیم خلق نینگ منتی نینگ یوکی کوب اغیر دور زیراکه انده روح کار بخش بیار اوز محنتیمیز نینگ یوکی اولقدر اغیر ایماس دور نیکه که انده فقط کاهش تن بار دور

کسی گفتش چه نشینی که فلان درین شهر طبع کریم دارد و کرم عمیم میان بخدمت آزادگان

برکیشی انکا ایدی نیمه کا اولتوردرسن که فلان کیشی بو شهرده طبع کریم وکرم عمیم صاحبی دور وبیلینی درویشلارینک خدمتنی

بسته و بر در دلها نشسته اگر بر صورت حالت مطلع گردد پاس خاطر عزیزت داشتن

باغلاکان وکونکل لارینک اشیکنده اولتورکان اگر سینک صورت حالینکنه مطلع بولسه سینک خاطر عزیزینکنی ساقلاماقلیغنه

منت دارد و غنیمت شمارد گفت خاموش که در نیستی مردن به که حاجت

منت بیلور وغنیمت شنا ایدی سکوت ایلاکیل زیراکه یو قلوقده نخشی دور برکیشی نینک

پیش کسی بردن که گفته اند قطعه

الدیده عرض احتیاج ایتماقدین زیراکه دیب دورلار

هم رقعه دوختن به والزام کنج صبر
یماق تیک ایلاکیل بر داش یخشی

کز بهر جامه رقعه بر خواجگان نبشت
یمان دور تون تیلاکیده قل اولماق

حقا که با عقوبت دوزخ برابرست
ایرور دوزخ عذابیغه برابر

رفتن بپای مردی همسایه در بهشت
سو قونجا قلیک بیله جنت ده بولماق

حکایت یکی از ملوک عجم طبیبی حاذق بخدمت مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم

عجم پادشاهلاریدین بری ماهر بر طبیب حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام نینک خدمت سنیه لارینه

فرستاد سالی چند در دیار عرب بود کسی بتجربتی پیش او نیامد و معالجتی ازوی درنخواست

یو باردی برنیچه یل عرب مملکتیده قالدی برکیمسه برتجربه ایله نینک آلدینه کیلماده وبر معالجه اندین سوزلادی

روزی پیش سید الانبیا علیه الصلوة والسلام آمد و گله کرد که مرا برای معالجت

برکون حضور پرنور رسول کبریا صلی الله علیه وسلم غه کیلدی وشکایت ایلادیکه منی اصحاب کرامغه

اصحاب فرستاده اند و درین مدت هیچکس بمن التفات نکرد تا خدمتی که برین بنده

معالجه اوچون یو بارکان دورلار وبو قدر زمان ایچیده هیچکیم منکا التفات ایتمادی حتی بر خدمت که بو بنده نکیزغه

معین ست بجای آرم رسول علیه الصلوة والسلام فرمود که این طائفه را

تعیین بولونکان دورا دا ایتا رایردم حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بویورد یلار که بو جماعه اصحاب نینگ

طریقی هست که تا اشتها غالب نشود چیزی نخورند و هنوز که اشتها باقی باشد

بر مسلکی بار دورکه اشتها لاری غالب بولماکونچه بر نیمرسه یماسلار والآن که اشتها لاری باقی بولوب

دست از طعام باز دارند حکیم گفت همینست موجب تندرستی پس زمین خدمت

قول لارین طعام دین تارتارلار طبیب ایدی اوشبو دور صحت و تندرستلیکغه سبب بولکره زمین خدمت نه

ببوسید و برفت مثنوی

اوبتی دکیتی

سخن آنکه کند حکیم آغاز
حکمت اهلی همیشه سوزلاماکای

یا سر انگشت سوی لقمه دراز
یا یماک نی دوام کوزلاماکای

که زنا گفتنش خلل زاید
سوزلاکای سوزسوزی بولارچاغی

یا زنا خوردنش بجان آید
یا یماک نی یمکای اولارچاغی

لاجرم حکمتش بود گفتار
لاجرم اول سوزی بولور حکمت

خوردنش تندرستی آرد بار
یمکانیدین تنی بولور صحت

حکایت در سیرت اردشیر بابکان آمده ست که حکیم عرب را

اردشیر بابکان نینگ ترجمه حالیدا شاهنامه فردوسی ده کیلیب دورکه عرب حکیمینه

پرسید که روزی چه مایه طعام باید خوردن گفت صد درم سنگ کفایت میکند

سوال ایلادیکه برکونده نه مقدار طعام یماک لازم دور ایدی یوز تنکه تاش نینگ وزنی کفایه قیلور

گفت اینقدر چه قوت دهد حکیم گفت هذا المقدار یحملک و ما زاد

اردشیر ایدی بو مقدار نیمه قوت بیرار حکیم ایدی بو مقدار نیمرسه سنی کوتارور و بو مقدار دین

باب سوم

م فردوسیده مسطور اولغان اردشیر ایکه دور بر بسی اردشیر بن اسفندیار بن گشتاسب که اسفندیار روئین تن دیماکلکه مشهور دور بر بسی اردشیر بن بهمن دور که

علی ذلک فانت حاملہ یعنی اینقدر ترا بر پای همی دارد و هر چه

زیاده نی سن کوتارورسن یعنی بو مقدار طعام سنی ایاق اوستیده توتار و هر نیمرسه که

برین زیادت کنی تو حمال آنی بیت

مونینگ اوستیغه زیاده ایلاسنگ سن اینگ حمالی سن

خوردن برای زیستن و ذکر کردن است — یمک لیک صاغ اولوب الله دیمک لیک

تو معتقد که زیستن از بهر خوردن است — ایماس مقصد تیریک لیک دین یمک لیک

حکایت دو درویش خراسانی ملازم صحبت یکدیگر سیاحت کردندی

خراسانلیک ایکی درویش بربری بر لرصحبت لاشیب سیاحت ایتار لاردی

یکی ضعیف بود که بهر دو شب افطار کردی و آن دیگر قوی که روزی سه بار خوردی

بری آریق و ناتوان ایردی که هر ایکیچه ده بر طعام ییر ایردی و اول هر سی سیز و توانا ایرکیه بر کوندا اوچ مره طعام ییر ایردی

قضارا بر در شهری بتهمت جاسوسی گرفتار شدند هر دو را بخانه در کردند

ناگهان بر شهر نینگ دروازه سیده جاسوسلیق تهمتی بیلان تو تولدیلار هر ایکیسینی بر اویغه قویدیلار

و درش را بگل برآوردند بعد از دو هفته معلوم شد که بی گناهند در بگشادند

و اوی نینگ ایشکینی لای بیلان اوردیلا ایکی هفته دین سونگره معلوم بولدی که گناه سیز دورلار ایشیکنی آچتیلار

باب سوم

در ذکر اوزبکستان شرق شمالی جیحون بر حکمران لیق بولوب مرکزی بغداد دینگ بیرکیلوتره شمال شرقی سنده و دریالر نری کنارنده واقع یعقوبا قصبه سی دور بو حکمران لیق دریالر نری دینگ صول ساحلی یعنی جنوبی بوینچه ممتد بولوب شرقا خانقین جنوباً مندلی غرباً نفس بغداد شمالاً داغی ساسرا حکمرانلیغیغه محاط و محدود دور تاریخ لاری بولغان شهریان و خالص ناحیه لاری بیلان برابر ۲۵۰۰۰ قدر سا ایلیغه جامع بولوب بو تلار عرب و کرد و ترک دین ترک دوراری حتی سی دیالم نهری بیلان و دانگا تابع بعض بزه نار بیلان اردو بولوبان بعضی آدیه برج داری سوسم تحیا مبنت دور محصولاتی بخوز دسائره دین عبارتدور

بغداد دین خراسانه بیلان یول دینگ دوستیده واقع بولمای سونگره اختصاراً خراسان دیب گاه دور

دور بو حکمران لیق بیتر لاری شهر و قصبه خراب لاری بیلان بیلان شهرت تابکان بردی

بیلان شهرت تابکان بردی

www.ziyouz.com kutubxonasi

قوی را دیدند مرده و ضعیف جان بسلامت برده مردم درین عجب بماندند

سیمیزنی کوریلار کلاولگان وآریق جانی سلامتغه ایلتکان آدملار مونده تعجب ده قالدیلار

حکیمی گفت اگر بخلاف این بودی عجب داشتمی که آن یکی بسیار خوار بود طاقت

برحکیم ایدی اگر مونینگ خلافی بولسه ایردی تعجب ایتارایدیم زیراکه اول بری کوب یگوچی ایردی آچلیقغه

بینوائی نیاورد و هلاک شد و آن دیگر خویشتن دار بود در عادت خود صبر کرد

طاقت کیلتورالمادی و هلاک بولدی واول بری کوب بیماقدین اوزین سلقلاآیردی اوزعادتیده صبر ایلادی

وبسلامت بماند قطعه

وسلامتده قالدی

چو کم خوردن طبیعت شد کسی را
گیشی کراقیلسه کم خورلیکغه عادت

چو سختی پیش آید سهل گیرد
یمان کون توشسه باشیغه قوتولغای

وگر تن پرورست اندر فراخی
اگر کینگ لیکده کوب تن پرور اولسه

چو تنگی بیند از سختی بمیرد
قاتیق کون باشیغه کیلکانده اولغای

حکایت یکی از حکما پسرش را نهی کرد از بسیار خوردن که سیری مرد را بخورند

حکیم لاژمن بری اوغلینه منع ایلادی کوب طعام بیماقدین زیراکه توقلوق کشینه کیل ایتار

گفت ای پدر گرسنگی خود مردم را بکشد نشنیده که ظریفان گفته اند بسیری مردن

اوغلا ایدی ای اتا آچلیق اوزی آدم نی اولدورور اشیتمادینگوکه ظریفلار اتیب دورلار توقلوق برله اولماق

به که گرسنگی زیستن گفت اندازه نگهدار قال الله تعالی کلوا واشربوا ولا تسرفوا

یخشیدر که آچلیق برله شاماق دین ایدی ای اوغول اعتدال نی حفظ ایلا کیل الله تعالی بویوردی ییگنیز و اچگنیز و اسراف ایتماگنیز

نه چندان بخور کز دهانت براید
یمه چیقغونچه اغزینگ دین یکانینگ

نه چندانکه از ضعف جانت براید
یمکیل انداغ چیقیب کیتماسغه جانینگ

باب سوم

قطعه

با آنکه در وجود طعام ست حظ نفس
طعام اکل دین آلغای نفس آرام
رنج آورد طعام که بیش از قدر بود
ولکن حد دین آشغانی کسل دور

گر گلشکر خوری بتکلف زیان کند
اکر زور لاب بینک شکر ضرر یک
ورنان خشک دیر خوری گلشکر بود
قوروق نان وقتیده قند وعسل دور

حکایت رنجوری را گفتند دلت چه میخواهد گفت آنچه دلم هیچ نخواهد بیت
برکسلغه ایدیلار کونکلونک نیمه ایستار ایدی کونکلوم هیچ برنیمه ایستامس

معده چو پر گشت و شکم درد خاست
قارین توق بولسه و بولسه یورک دم
سود ندارد همه اسباب راست
کوز و نکفه تار او لور اطراف عالم

حکایت قصابی را در شهر واسط بر صوفیان درمی چند گرد آمده بود
بر قصاب ینک واسط نام شهرده صوفی لارا اوستیده بر نیچه تنکه سی یغیلمیش ایردی
و هر روز مطالبت کردی و سخنها با خشونت گفتی اصحاب از تعنت او خسته خاطر
و هر کون اچه سین ایستار ایردی و نا معقول سوزلار نه سوزلار ایردی صوفیلارینک جفاسی دین کونکل آزرده
بودند و جز از تحمل چاره نبود صاحبدلی از ایشان گفت نفس را وعده دادن بطعام
ایردیلار و تحمل دین بولک چاره لاری یوق ایردی بر ولی الارینک آدمیدین ایدی نفس غه وعده بر اق طعام بیلان

آسان ترست که قصاب را بدرم قطعه
آسانراق دور قصابغه تنکه بیلان وعده بر ماقدین

ترک احسان خواجه اولی تر
خیر و احسان نی آلمغان اولی
کاحتمال جفای بوابان
احتمال ایذا کورورینکدین
بتمنای گوشت مردن به
یخشیدور کوشت امیدیدا اولماق
که تقاضای زشت قصابان
که یمان یوزغه تیر مولورینکدین

باب سوم

حکایت جوانمردی را در جنگ تاتار جراحتی هولناک رسید گفتش فلان

برسخی آدمغه تاتار جنگیده برقورقو پنجلیک یاره یتی برآدم انکا ایدی فلان

بازرگان نوش دارو دارد اگر بخواهی شاید که ودی بدهد و گویند آن بازرگان به بخل معروف بود

سودا اگر ینک نوش داروسی بار اگر ایستار ایسه احتمالی بار که بر مقدار برسه حالانکه دیرلار اول سوداگر دنائت و خست برمشهور ایدی

گر بجای نان اندر سفره بودی آفتاب

آفتاب کراولسه نان اورنیده دستارخوانیده

بیت

تا قیامت روز روشن کس ندیدی در جهان

تا قیامت کورمغای ایردی یاروغلوق هیچکیشی

جوانمرد گفت اگر نوش دارو خواهم دهد یا ندهد و اگر دهد منفعت کند یا نکند

سخی آدم ایدی اگر نوش داروئی ایستاسام بروریا بلمس واگر بیرسه منفعت ایتار یا ایتماس

بهر حال از و چیزی خواستن زهر قاتل ست بیت

هرحالده اندین برنیمرسه ایستاماک زهر قاتل دور

هرچه از دونان بمنت خواستی

پست لاردین یالیاریب برپارچه نان قیلمک تیلاو

در تن افزودی و از جان کاستی

نفسینک آرام آلغانی قورسون جان نظرلیکاو

و حکیمان گفته اند اگر آب حیات فی المثل بآبروی فروشند دانا نخرد که

وحکما ایتیب دورلار اگر آب حیات فی مثلاً آبروغه ساتسه لار عاقل کیشی ساتوب آلمس زیرا که

مردن بعزت به از زندگانی بمذلت بیت

عزت بیلان اولماق یخشی ذلت و حقارت بیلان یشاماقدین

اگر حنظل خوری از دست خوشخوی

زهر ایچکان یخشی خوشخو ایلکیدن

به از شیرینی از دست ترش روی

قند تاتکان دین ترش رو ایلکیدن

حکایت یکی از علما خورنده بسیار داشت و کفاف اندک با یکی از بزرگان گفت

عالم لاردین بری نینک اهل و عیالی کوب ایردی و کونلیک معیشتی آز ایردی اولو غلاردین بری بغیر

باب سوم

حسن ظن بلیغ در حق او داشت بگفت روی از توقع وی درهم کشید

اینک حقیده زیاده حسن ظنی بار ایردی بیان حال ایلادی یوزینی اینک جاسیدین اوکوردی

و تعرض سوال از اهل ادب در نظرش ناپسند آمد قطعه

واهل ادب دین عرض حاجت ایلاماک اینک نظریده مقبول کیلمادی

زبخت روی ترش کرده پیش یار عزیز
صدیقینک آلدیغه بارمه ترش رو

مرو که عیش بر و نیز تلخ گردانی
قرا بختینک قیلور عیشین قرا انغو

بحاجتی که وی تازه روی و خندان رو
آچوق یوزلیک بیلان قیلغیل سوالینک

فرو نه بند دکاکشاده پیشانی
که باغلانماس اشینک بولسنک کولوسو

آورده اند که اندکی در وظیفهٔ او زیادت کرد و بسیاری از ارادت کم

نقل اینارلارکه بر مقدار اول عالم اینک وظیفه سینه زیاده ایلادی حسن التفاتیدین وقتم کلیسینی تنقیص ایلادی

پس از چند روز چون محبت معهود برقرار ندید گفت شعر

عالم بر نتیجه کوندین سوز نکره وقتیکه قدیمکی محبت نه قرار اوزره کورمادی ایدی

بئس المطاعم حین الذل تکسبها
یمان دور طعمه‌ار حاریلیک کیتورکان

القدر منتصب والقدر مخفوض
قدر اینک قاینا تیب قدرینک یتورکان

نانم افزود و آبرویم کاست
یوق اولدی آبرونان باریلیکدن

بینوائی به از مذلت خواست
کیشیغه یخشی یوقلیک باریلیکدن

حکایت درویشی را ضرورتی پیش آمد کسی گفتش فلان نعمت بیقیاس دارد

بر درویش اینک بر ضرورتنه ظهور ایلادی بر کیشینی انکا ایدی فلان آدم اینک حساب سیز مال و دولتی بار

اگر بر حاجت تو واقف گردد همانا که در قضای آن توقف روا ندارد گفت من او را

اگر سنینک حاجتینکه مطلع بولسه امید دورکه انی ادا ایلاماقده تاخیر نه مناسب کوره‌سن ایدی من انی

باب سوم

کسب ایتارسن زیرا اگر قدر تو
اگرچه طمع میلان محمود بولب اوت
اوستیده قاینارلار امر تیم دوست
ینک انتقاصیغه باعث دور
یخ قدرتلرن بر بابولیشدور
دمر تیم پست بولیشدور رعایا
تیلاکی اینک بوزی قدر اوقدر
قولادیک دور ۱۲ ازود
ازدیاده بولمق دور آرتری یخ
کاست هم بو جایده لازم دور
کمایدی مناسبه پیلک دور

ازوق سیز لیق و فقیرلیق محاسبه
دور بیذلت خواست یالیم
دور بیذلت خواریق بیخواست
بتلاغاق محاسبه دور یخ
تاریخ زیاده بولدی ۱۱ ابرد یم
کمایدی پیلک فقیرلیق و کبغل لیق
یخشید دور بتلاغاق خواریقدین
یخ خلق غرض دنیا هوس نه تلف حاجت ایتیب
دین پیچ ۶ غرض دنیا هوس ایلدیک دلی دور ۱۲
اول اینک فتح بر لرکان غالب
ادچون کیلدیکی یخ کمان دوشا بر محاسبه
مدار دوبر بان و غیره دین و آداب
الفضلا دیکلیک عیاندر کرد رسم دین
دخیا بنده کیلیک عیاندر کرد رسم دین
تاید دور بیچ آن دوالیک و لفظا نا
دین کیسنه از محاسبه ایتمی

م

م غیاث دین آلیندی اختصار بر له ۲ مترجم مراد خواجه ایشان تاشکندی

www.ziyouz.com kutubxonasi

ندانم گفت منت رهبری کنم دستش بگرفت تا بمنزل آنکس درآورد درویش

بیلمس اولکیشنی ایدی سن سنکا یول باشلاغ چیلیق ایتارسن اینک قولینی توتاحتی اول کیشی آوینغه کیلتوردی درویش

یکی را دید لب فرو هشته و تند نشسته سخن نگفت و بازگشت کسی گفتش چه کردی

بر کیشینی کوردی که نی پست غه تاشلاکان وتند اولتورکان هیچ سوز سوزلاماکا وکینیغه قایتی بر کیشیه انکا ایدی نیمه ایلادینک

گفت عطای او را به لقای او بخشیدم قطعه

ایدی اینک احسانینی صورتیغه باغیشلادیم

مبر حاجت بنزدیک ترش روی — که از خوی بدش فرسوده گردی

آبارمه حاجتینک بیهوده لارغه — چیکارسن رنج انی خوی بدی دین

اگر گوئی غم دل با کسی گوی — که از رویش بنقد آسوده گردی

ضرورت نی آچیق یوزلارغه اغیل — قیلور فرسندسنی خوش آمدی دین

حکایت خشک سالی در اسکندریه پدید آمد چنانکه عنان طاقت خلق از دست

اسکندریه ده بر قحط لیک یل ظاهر بولدی — اندا غکه خلق نینک طاقتی نینک تیزگینه قولدین

رفته بود و درهای آسمان بر زمین بسته و فریاد اهل زمین بآسمان پیوسته قطعه

کیتکان ایدی وآسمان نینک اشیکلاری بر یوزیغه باغلانکان ایدی وییرلاکی لارنینک فریاد وفغانی آسمانغه متوشکان ایدی

نماند جانور از وحش و طیر و ماهی و مور — که بر فلک نشد از بینوائی افغانش

جانورلاردین طیور و مور و ماهی قالمدی — چیقماکان بیچاره لیکدن آه وافغانی هنوز

عجب که دود دل خلق جمع می نشود — که ابر گردد و سیلاب دیده بارانش

خلق نینک دودلی بر جمع بولمایدور عجب — ابر بولسه بولسه بارانی توکولغان یاشی کوز

در چنین سالی مخنثی دور از دوستان که سخن در وصف او ترک ادبست خاصه در حضرت بزرگان

موذنان محفل علیه بر نامرد دوستلاردین بیراق بولسون کلنینک وصفیده سوز سوزلاماق ترک ادبدی خصوصاً اولوغلار حضوریده

م بو محل تعجب دور زیرا که حد دین زیاده آه وناله دگریلا دیلار قحط لیک و محنت عذاب دین ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

وبطریق اهمال از سر آن در گذشتن هم نشاید که طائفهٔ بر عجز گوینده حمل کنند

وبا بو ایلیق طریقی بیلان وصفینی ذکر دین اوتماق هم لایق ایاشمز زیرا که بعض جماعه دیگر چینی عجز غیره حمل ایتارلار

پس برین دو بیت اختصار کنیم که اندکی دلیل بسیاری بود مشتی نمونهٔ خروارے **قطعه**

بنا برین بو ایکی بیت ایله اختصار ایلایورمن زیرا که آز نیمه سه کوب لیق نه دلیلا بولور و هر آوچ نیمه سه بر بشیک یوکیدر نمونه بولور

گر تتر بکشد آن مخنث را — تتری را عوض نباید کشت

اول مخنث نی اولدورور تاتار — اورنیغه آنی اولدورور بولمس

چند باشد چو جسر بغدادش — آب در زیر و آدمی بر پشت

مثل کوفروک تورار قیچانیچه اول — آستیده آب جاری اوستیده کس

چنین شخصی که طرفی از نعمت او شنیدی در انسال نعمت بیگران داشت تنگدستان را

موندغ بر آدم که اینک وصفیدین بر اندکینه اشیتدینک اول سنه ده حساب سیز مالغه مالک ایردی بیچاره و بیمثل لارغه

سیم و زر دادی و مسافر از اسفره نهادی گروهی درویشان از جور فاقه بجان آمده بودند

تنگه و طلا بر ار ایردی و مسافرلارغه دستارخوان قویار ایردی درویشلاردین بر جماعه سی که فقرلیق جورندین جانیدین قوتیمشلار ایردی

آهنگ سماط او کردند و مشورت بمن آوردند سر از موافقت باز زدم و گفتم **قطعه**

اینک دستارخوانیغه قصد ایلادیلار و منکا مصلحت کیلتوردیلار الارغه موافقت ایتمه باش قایتاردیم و دیدیم

نخورد شیر نیم خورده سگ — ور به سختی بمیرد اندر غار

یماغای ایت نی اسار قوتین بولمس — غار ایچیده اچیدین اولسه هم

تن به بیچارگی و گرسنگی — بنه و دست پیش سفله مدار

آچ و بیچاره لیکنه صبر ایلا — پست دین ایلاره امید کرم

گر فریدون شود به نعمت و ملک — بی هنر را به هیچکس مشمار

ملک و نعمتده بولسه افریدون — بی تمیز بولسه دیماکیل آدم

پرنیان و نسیج بر نا اهل
آلا بایراق چفان بیله نا اهل

لاجورد و طلاست بر دیوار
بولاد و رنقش لیک استوندین کم

حکایت حاتم طائی را گفتند از خود بزرگتر همت در جهان دیده یا شنیده

حاتم طایغه ایدیلار اوزنیکدین زیاده عالی همت کیمسه جهانده کوردینکو یا ایشتدینکمو

گفت بلی روزی چهل شتر قربان کرده بودم و با امرای عرب بگوشهٔ صحرا بحاجتی

ایدی آری برکون قرق تیوه نی سویکان اردیم و عرب بیکلاری ایله صحرا اینک بر طرفیغه بر ضرورت اوچون

برون رفتیم خارکنی را دیدم که پشتهٔ خار فراهم آورده گفتمش به مهمانی حاتم چرا نروی

طشره کیتکان اردوک برادر اوچی نی کوردوم که بر آرقه تیکانی توپلاکان انکا ایدیم حاتم طای نینک مهمانلیکیغه نیره اوچون باریس سن

که خلقی بر سماط او گرد آمده اند گفت بیت

زیرا که بر جماعه خلق اینک دستاخوانیغه سغیلگان ورلار اوچی ایدی

هر که نان از عمل خویش خورد
میسر نان هر کیشی اوزی ایشیدن

منت حاتم طائی نبرد
هیچ منت ایشتمغای کیشیدن

باب سوم

۴ عار کسب ده دور سونکره ایدیم که عار سوریاق نینک خوار لیقیده دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

انصاف کردم که من او را بهمت و جوانمردی برتر از خود دیدم

انصاف ایلادیکه من انی همت و سخاوتده اوزوم دین زیاده کوردوم

حکایت موسی علیه السلام درویشی را دید که از برهنگی بر یک اندر شده بود

حضرت موسی علیه السلام بر فقیرنه کوردیکه یلانغاچلیقدین قم ایچیغه کومولغان ایدی

گفت یا موسی دعائی کن تا خدای تعالی مرا کفافی دهد که از بیطاقتی بجان آمدم

ایدی ای موسی بردعا ایلاکیل تاکیم حق تعالی منکا برزق برسه زیراکه طاقت سیز لیکدین جانغه کیلدیم

موسی علیه السلام دعا کرد تا حق تعالی او را دستگاهی داد پس از چند روزی که

حضرت موسی علیه السلام دعا ایلادی حق خدایتعالی انکا برقدرت بردی برنچه کوندین سونکره که

از مناجات باز آمد دیدش گرفتار و خلقی انبوه بر وی گرد آمده گفت این را چه حالتست

مناجات دین قایتیب کیلدی انی کوردی تو تولیش و برکوب خلق اینک اوستیغه یغیلیش ایدی مونینک حالی نه دور

گفتند خمر خورده و عربده کرده و یکی را کشته اکنون قصاص میکنند شعر

ایدیلار شراب ایچمش و غوغا ایلامش و برینی اولدورمش ایدی قصاص ایلارلار

گربه مسکین اگر پر داشتی
پشک نی بولسه ایردی قانات

تخم کنجشک از جهان برداشتی
جهاندن قالمغای چوجوق نی آلتی

هیچکس را گر خود نگذاشتی
کیشی آلدیغه بارماس ایردی بولسه

این دو شاخ گاو گر خر داشتی
هوکوز دیک شاخ لیک ایشک نی ذاتی

عاجز باشد که دست قدرت یابد
کدای ناتوان تابسه ایدی زور

بیت

برخیزد و دست عاجزان برتابد
قیلور باشقه کدالار کوزینی کور

موسی علیه السلام به حکمت جهان آفرین اقرار کرد و از تجاسر خویش

حضرت موسی علیه السلام خدای جهان آفرین نینگ حکمتیغه اقرار و اوز جسارت لاریدین

استغفار روایت وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهٖ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ برخواند

طلب مغفرت ایلادیلا آیت جلیله واگر وسیع ایلا الله تعالی رزق نی قل لاریغه یریوزیده فساد ایتارلار ایدی اوتودی

مَا زَادَ اخَاضَكَ يَا مَغْرُوْرُ فِي الْخَطَرِ	شعر	حَتّٰى هَلَكْتَ فَلَيْتَ النَّمْلَ لَمْ تَطِرِ
نیکا کرداب غرور ایچره قیلور سن تلوسه		فوت اولدونگ عاقبت یخشی چومالی اوچماسه
سفله چو جاه آمد و سیم و زرش	نظم	سیلی خواهد بضرورت سرش
بیخر دیکه سیده و سیم و طلا		بولور البته اوزباشیغه بلا
آن نشنیدی که فلاطون چه گفت		مور همان به که نباشد پرش
بیلما دینکو دیب ایردی فلاطون		چومالی قیلماسون قنات پیدا

حکمت پدر را عسل بسیار است ولیکن پسر گرمی دار است فرد

اتا نینگ عسلی کوب دور ولکن اوغول ایسق مزاج لیق دور

آنکس که توانگرت نمی گرداند	او مصلحت تو از تو بهتر داند
اولکنی بیچاره کم بغل قیلدی	مصلحت اوسبوسنکا دور بیلدی

حکایت اعرابی را دیدم در حلقه جوهریان بصره حکایت همی کرد که وقتی

بر صحرایی کور دوم بصره جوهر فروشلاری سته سیده نقل ایلار دیکه بر وقت

در بیابان راه گم کرده بودم و از زاد معینی با من چیزی نمانده بود دل بر هلاک نهاده بودم

چولده یولنی یوقاتکان ایردیم و بیاده و کان بیر سردین مینینگ بیلان تبزیر سته قالمغان ایردی کونکلنی هلاکغه قویغان ایردیم

ناگاه کیسه یافتم پر از مروارید هرگز آن ذوق و شادی فراموش نکنم که پنداشتم که

انگیزین بر همیان تاپتیم تولا ایچودن اصلا اول ذوق و خرسندلیق نی یاد یدین چیقار ماسمن زیرا که کمان ایلادیم که

گندم بریانست و باز آن تلخی و نومیدی که معلوم کردم که مروارید است قطعه

قاوریلکان بغدای دور و بینه اولا چیغلیق و نا امیدلیقنی اونوتماسمن زیرا که انکلادیم که مروارید دور

باب سوم

بلکه بیلسه بیسین بینگ دور پیسه لاری و یاد و لا مینگ کمره لاری و یاد احلیه بر آیغی بر یوز غرنا قول بینگ باش لاری نی راست قیلیب کرزنغه اورلار الی دیه لار بیت بینگ مغاری شوکر ایسه کیشینه منصب و اتون و اچکیلیب بو بدکور لار غه ایک بولسه لیشتا بی عقول و ناشایسته ایشلار ایلار و تکر و غرور پیدا قیلور و سنکا و بعضی ایشلار ایلار دیکه اینگ بی دیوزی لا ضرورت و اجتهاد ایشلار ایلار دیکه اینگ خلاف ایشلار جا عیلا انکا ادب برماق لازم دور ۱۲

عه راجع تخصیص عمل بین اشفقت بیگ بیلا وصف کیبی جواب شارحنا سیده زیرا کرمی یا مصدری بر ذاتنه اطلاق قیلنور بس اگر اکا مضاف بولسه کرمک ۱۲

عه اوستوایت کوریلمی شیخ علیه الرحمه اوز سوزیغه دلیل کیلتوریب پیش ۱۲

عه اذا ماضی یا افعال معناسیده اسم دور و بمستقبل معناسیده اسم دور و بمستقبل ای ۱۲

عه اوتوز بیغه دلیل کیلتوریب پیش ۱۲

عه ایلاماس اول سنینگ مصلحتینگ نی و سنکا لایق و موافق بولغانی سنین یخشیراق بیلور زیرا که هر کیم بایلیق نی کوتار الماس ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

در بیابان خشک و ریگ روان
چول و صحراده تشنه آغزیده

تشنه را در دهان چه دُر چه صدف
خواه بولسون صدف خواهی دُر

مردبی توشه کاوفتاد ز پای
فایده یوق بولسه مردبی توشه

در کمر بند او چه زر چه خزف
همیانیده پُل اگرچه پُر پُل

حکایت یکی از عرب در بیابانی از غایت تشنگی میگفت شعر

عرب دین بری برچولده نهایت سوسیزلیق دین دیرایردی

یا لیت قبل منیتی یوماً افوز بمنیتی
امیدیم اولمایین مقصد غه یتسام

نهر تلاطم رکبتی و اظل املاء قرنی
قانیب اچام سوین مشکیم تولاتسام

حکایت همچنین در قاع بسیط مسافری گم شده بود و قوت و قوتش نمانده

شونینگدیک بیر کینگ صحراده بر مسافر غایب بولغان ایردی وقوتدا وازوقی قالمکان ایردی

و دمی چند در میان داشت بسیار بگردید راه بجائی نبرد و بسختی هلاک شد

و بر نیچه تنگه بمیلیده بار ایردی کوب ایلاندی یولنی بر جایغه ایلتمادی و آچیلقده اولدی

طائفه برسیدند و در مهادیدندش پیش روی نهاده و بر خاک نبشته قطعه

بر جماعه یتوشتیلار و تنگه لارنی کوردیلار یوزینی آلدیده قویغان و تفراقغه یازکان

گر همه زر جعفری دارد
گر همه بولسه قبقزل التون

مردبی توشه بر نگیرد گام
توشه سیز آدمی قویور موقدم

در بیابان فقیر سوخته را
چولده آچیلقده قالیش آدمغه

شلغم پخته به که نقرهٔ خام
یامبودن یخشی دور پیشیق شلغم

حکایت هرگز از دور زمان ننالیده بودم و روی از گردش آسمان

اصلا دور زمان دین فریاد ایتمکان ایردیم و یوزیمنی فلک تنگ ایلانیشیدین

باب سوم

درهم نکشیده مگر وقتیکه پایم برهنه بود و استطاعت پای پوشی نداشتم بجامع کوفه

بورو شتور مکان ایردیم مگر بر وقت که ایاغیم یلانک قالغان ایردی و بر کفش آلماقغه قدرتیم یوق ایردی اغلکین بولوبان

درآمدم دلتنگ یکی را دیدم که پای نداشت سپاس و شکر نعمت حق بجای

کوفه ینک مسجد جامعیغه کیلدیم برآدم نی کوردوم که ایاغی یوق ایردی نعمت الهیه ینک حمد و شکرینی ایرتیغه

آوردم و بر بی کفشی صبر کردم قطعه

کیلتوردوم و کفش سیز لیقغه صبر ایلادیم

مرغ بریان بچشم مردم سیر

توق کیشی آلدیده تا وق بریان

کمتر از برگ تره برخوان ست

قدر یدور آنچیلین کوک اوتدین کم

وانکه را دستگاه و قدرت نیست

آچ بی دستگاه آدمغه

شلغم پخته مرغ بریان ست

مرغ بریان قدرلی دور شلغم

حکایت یکی از ملوک با تنی چند از خاصان در شکارگاهی بزمستان

پادشاهلاردین بر مقرب لاردین بر نیچه کیشی بیلان برآو جاییده قیش کونی

از عمارت دور افتاد تا شب درآمد خانهٔ دهقانی را دیدند ملک گفت این شب

شهردین اوزاق توشتی تاکیم کیچه داخل بولدی بر دهقان ینک اویی نی کوریلار پادشاهایدی بو کیچه

آنجا رویم تا زحمت سرما نباشد یکی از وزرا گفت لایق قدر پادشاهان نباشد

اوجایغه بارورمیز تاکیم ساوق ینک زحمتی بولمغای وزیرلاردین بری ایدی پادشاهلارینک قدریغه لایق ایرمس

بخانهٔ دهقانی رکیک التجا بردن هم اینجا خیمه زنیم و آتش افروزیم دهقان را

بر ضعیف دهقان ینک اویغه پناه التماق بوجایده چادر قورارمیز و اوت یاقارمیز دهقانغه

خبر شد با حضری که داشت ترتیب کرد و پیش سلطان برد و زمین خدمت بوسید

خبر بولدی اول نیمرسه که طعام دین موجود ایری ترتیب ایلادی و پادشاه ینک حضوریغه کیلتوردی و خدمت بیرنی اوپتی

م انی دیرلار و لهذا یای تنکیرنی اینک اخیریغه کیلتوریلاق و ابولور و الاضی غه یای تنکیر داخل بولماس ۱۲

وگفت قدر بلند سلطان بدین قدر نازل نشدی ولیکن نخواستند که

وایدی سلطان نینگ بلند مرتبه لاری بو مقدار برله تنزل ایلاماس ایردی ولکن خواهلاماد یلار که

قدر دهقان بلند شود ملک سخن گفتن او مطبوع آمد شبانگاه بمنزل انتقل کردند

دهقان نینگ مرتبه سی بلند بولسه پادشاه اینگ سخن سوزلاشی مقبول کیلدی کیچ وقتیدا اینگ اویغه کوچتیلار

بامدادان او را نعمت و خلعت بخشید شنیدم که قدمی چند در رکاب ملک میرفت و میگفت قطعه

ایرته لاب پادشاه انکا مال دنیا و بخشیش جامه لار احسان ایلادی ایشتیم که بر نیچه قدم پادشاه نینگ ارتا کوسی یانیدا کیتا ایردی دیر ایردی

زقدر شوکت سلطان نگشت چیزی کم
قدر سلطان نغه بر دیمو نقصان

از التفات بمهمانسرای دهقانی
او شبو دهقان اویغه مهمانلیغ

کلاه گوشهٔ دهقان بآفتاب رسید
یتی دهقانی باشی کردو نغه

که سایه بر سرش افگند چو تو سلطانی
سرفراز ایتی شویله سلطانلیغ

حکایت گدائی سؤال احکایت کنند که نعمتی و افر اندوخته بود یکی از پادشاهان

کوب تیلاکوچی بر گدای نی نقل ایتار لار که کوب مال دنیا جمع ایلاکان ایردی پادشاه لارنین بری

گفتش می نماید که مال بیگران داری و ما را مهمی هست اگر برخی از آن دستگیری کنی

انکا ایدی کور دونور که کوب یلینگ بار دور و بزنینگ بر مهم ایشیمیز بار دور اگر بر مقدار اندین معاونت ایتار ایسانگ

بحکم عاریت چون ارتفاع ولایت بسد وفا کرده شود گفت لایق قدر خداوند جهان

عاریت طریقیله وقتیکه مملکت نینگ درآمدی یتیشار بسه بنه بر بلور گدا ایدی شاه جهان نینگ مرتبه عالی سیغه مناسب

نباشد دست همت بمال چون من گدائی آلوده کردن که جو جو بگدائی فراهم آورده ام

بولماس همت قولینه منینگدیک بر گدا نینگ مالیغه آلوده ایلاماق زیرا که اندک اندک کدا لیق بیلان جمع ایلاکانمن

گفت غم نیست که بکافر میدهم الخبیثات للخبیثین

پادشاه ایدی غم یو قدور زیرا که کافر غه بر ورمن مردار لار مردار لار اوچون دور

باب سوم

م بولسه اول تکلف قوزغالور و نسخ معتبره ده گدای ده یای تنکیر بو قدور کذا قال محمد هادی بعلی ۱۲ مترجم مراد خواجه ایشان تاشکندی

www.ziyouz.com kutubxonasi

قالوا عجین الکلس لیس بطاهر
دیدیلار پاک ایماس آهک نی لایی

شعر

قلنا نسد به شقوق المبرز
دیدوک انکا خلاجانی سوارمیز

بیت

گر آب چاه نصرانی نه پاک ست
چو نصرانی قودوقی بوله ناپاک

جهود مرده می شویم چه باک ست
جهودنی مرده سین یوماقده یوق باک

شنیدم که سر از فرمان ملک باز زد و حجت آوردن گرفت و شوخ چشمی کردن ملک
ایشیتیم که باش نی پادشاه ینگ فرمانیدین قایتاردی و دلیل کیلتورماقغه شروع ایلادی و یوز سیز لیق ایتماقغه باشلادی پادشاه

فرمود تا مضمون خطاب از و بزجر و توبیخ مخلص کردند مثنوی
بویوردی تا کیم امری ینگ مضمونینی انین قهر و غلبه برله خلاص ایلادیلار

به لطافت چو بر نیاید کار
یخشی سوزده کر اولمسه تاثیر

سر به بیحرمتی کشد ناچار
کیستا دور حرمت بولور تحقیر

هر که بر خویشتن نبخشاید
ابروین کیشی اوزی بیلماس

گر نبخشد کسی بر و شاید
لاجرم باشقه حرمتین قیلماس

حکایت بازرگانی را دیدم که صد و پنجاه شتر بار داشت و چهل بنده و خدمتکار
برسوداگر نی کوردوم یوز ایلنگ تیوه یوکی مالی بار ایدی و قرق قل ایدی خدمتکاری آیدی

شبی در جزیره کیش مرا به حجره خویش برد و همه شب نیارامید از سخنهای پریشان
برکیچه جزیره کیش ده منی اوز حجره سیغه ایلتدی و بوتون کیچه آرام آلمدی بیهوده سوزلار

گفتن که فلان از بازم بترکستانست و فلان بضاعت بهندوستان و این کاغذ
سوزلاماقدین که فلان شریکیم ترکستانده دور و فلان سرمایم هندوستانده دور و بو کاغذ

قباله فلان زمین ست و فلان چیز را فلان کس ضمین ست گاه گفتی که خاطر اسکندریه دارم
فلان یرینگ حجتی دور و فلان نیمرسه غه فلان کیشی کفیل دور گاه دیر ایدیکه اسکندریه بارماق فکریده من

www.ziyouz.com kutubxonasi

که هوای آن خوش ست و گاه گفتی نه که دریای مغرب مشوش ست باز گفت سعدیا

زیرا که اینک هوای خوشیدور و گاه دیر ایردی قو زیرا که مغرب دریاسی قور قو نچلیک دور بینه ایدی ای سعدی

سفری دیگر در پیش ست اگر آن کرده شود بقیهٔ عمر خود بگوشهٔ بنشینم و ترک تجارت کنم

بولک بر سفر آلدیمده دور اگر اول سفرنی ایلاسام قالغان عمریمی بر بورچاکده اولتورورمن و تجارتنی ترک قیلورمن

گفتم آن کدام سفر ست گفت گوگرد پارسی به چین خواهم بردن که شنیدم آنجا قیمتی عظیم دارد

ایدیم اول قایسی سفر دور ایدی پارس گوگردینی چین غه ایلتماقچی من زیرا که ایشتیتیم که اول جایده گوگرد قیمتلیدور

و از آنجا کاسهٔ چینی به روم و دیبای رومی به هند و پولاد هندی بحلب و آبگینهٔ حلبی

و اول جایدین چین کاسه سینی طرف روم غه کیلتورماقچی من و روم قماشینی هند غه و هند پولادینی حلب غه و حلب شیشه سینی

بیمن و بردیمانی بپارس و از آن پس ترک سفر کنم و بدکانی بنشینم چندان از این بالخولیا

یمن غه و یمن قماشینی پارس غه کیلتورماقچی من و اندین سونگره سفرنی ترک ایتارمن و بر دکانده اولتورورمن او لقدر موزینکدیک فکر فاسیدین

فرو گفت که بیش از آن طاقت گفتنش نماند گفت ای سعدی تو نیز سخنی بگوی از آنها که

سوزلادی که اندین زیاده سوزلاماغه قدرت قالمدی ایدی ای سعدی سن هم بر سوز سوزلا ایل الارد دین که

قطعه

دیده و شنیده گفتم کو ردونک و ایشیتینک ایدیم

آن شنیدستی که در صحرای غور ایشیتکان سن که غور دشتیده بر کون

بار سالاری بیفتاد از ستور عریص آدم یوکی آت دین یقیلدی

گفت چشم تنگ دنیادار را دیدی بایلارا کوزین یومغای قناعت

یا قناعت پر کند یا خاک گور ویا کیم اولدی و کورغه تیقیلدی

حکایت مالداری را شنیدم که به بخل چنان معروف بود که حاتم طائی بسخا

بر بای نی ایشیتیم که بخیل لیک ایله نداغ مشهور ایدیکه حاتم سخاوت ایله مشهور بولغانکا

ظاهر حالش بنعمت دنیا آراسته و خست نفس جبلی در نهادش همچنان متمکن که

اینک ظاهر حالی دنیا نعمتی ایله مزین ایدی وخلقی بولغان خست نفسنی اینک طبیعده اندغ جایلاش ایدیکه

نانی بجانی از دست ندادی و گربهٔ هریره را بلقمهٔ ننواختی و سگ اصحاب کهف را

برپاره نانی برجان مقابلیغه قولدین برماس ایدی وحضرت ابی هریره اینک پشیکینی برلقمه لیغ نوازش ایلماس ایدی واصحاب کهف اینک ایتیغه

استخوانی نینداختی فی الجمله خانهٔ او رکسی در کشاده ندیدی و سفرهٔ او را سر کشاده بیت

برگینه سونکاک تاشلاماس ایدی حاصل کلام برکیمسه اینک اویی اینک پشیکینی آچوق ودستارخوانی اینک اوستینی یازدوق کوماس ایدی

درویش بجز بوی طعامش نشنیدی

آچ درویش لاره بوی طعامی بس ایدی

مرغ از بس نان خوردن او ریزه نچیدی

قوش لاره اکمکی اینک ریزه سی هم یتکس ایدی

شنیدم که بدریای مغرب آه مصر بر گرفته بود و خیال فرعونی در سر

ایشیتیم که مغرب دریاسیده مصر یولینی توتکان ایدی وفرعونی تکبر باشیده ایدی

حتی اذا ادرکه الغرق فی الحال بادی مخالف کشتی برآمد چنانکه گفته اند

حتی انکا غرق بولماق یتوشکانیده آنگسیزین برمخالف شمال کیمسه اینک اطرافینه اطا ایلاکی دانه کمکه تیزدی

www.ziyouz.com kutubxonasi

باطبع ملولت چه کند دل که نسازد
ملال طبیعنکا دلده نه چاره

شرطه همه وقتی نبود لایق کشتی
شمال دایم کیمه غه لایق اولماس

دست دعا بر آورد و فریاد بی فائده کردن گرفت قوله تعالی
دعا قولینی کوتاردی وفایده سیز فغان ایتماکغه باشلادی غه کوقتیکه

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ بیت
مشرکلار کیمه غه مینگانلاریده الله تعالی غه دعا ایتارلار دینی خالص ایلاکانلاری حالده

دست تضرع چه سود بنده محتاج را
تضرعده آچیلغان قولنی نی سود

وقت دعا بر خدا وقت کرم در بغل
کرم وقتیده قولتوقده یو مولغای

از زر و سیم راحتی برسان
مال و دنیادین ایلاکیل احسان

خویشتن هم تمتعی برگیر
سن اوزینگ هم تمتع آلغاسن

قطعه

دانکه این خانه از تو خواهد ماند
بیل که بو اویلارینگ قالارسیدین

خشتی از سیم و خشتی از زر گیر
کرچه آلتون کوشکلاسه آلغاسن

آورده اند که در مصر اقارب درویش داشت بعد از هلاک وی به بقیت مال او
نقل ایتارلارکه مصرده فقیر اقربالاری بار ایردی بخیل اولکاندین کیین اینگ آلینه بقیه سیله

توانگر شدند و جامهای کهن بمرگ او بدریدند و فرد میاطی بعوض آن بریدند
بای بولدیلار وایسکه لباسلارنی اینگ وفاتیله یرتدیلار ودمیاطی پوستین لارنی اینگ بدلیغه بیچتیلار

همدان هفته یکی را دیدم از ایشان بر باد پائی روان و غلامی پری پیکر
اول غرق بولغان هفته الاردین بیر کوردوم برچا یقورات اوستیده کیتکو چی و پری صفت بر قل

در پی او دوان با خود گفتم قطعه
اینگ آرقه سیده چاپکو چی اوزومغه اوزوم دیدیم

باب سوم

وه که گر مرده باز گردیدی
تیریلیب کیلسه کر اولوب کیتکان

بمیان قبیله و پیوند
اویغه وارلق حضوریغه

رد میراث سخت تر بودی
انکا میراث قایتاروریدن

وارثانرا ز مرگ خویشاوند
راضی دور وارث اول اولوریغه

بسابقه معرفتی که درمیان بود آتینش کشیدم و گفتم بیت
برآشنالیق قدیمی که ارامیزده بار ایردی اینک بیکینه تارتدیم و ایدیم

بخور ای نیک سیرت و سره مرد
یکیل ای نیک بخت خوش اقبال

کان نگون بخت گرد گرد و نخورد
اول اوزی بیمین بیغیب ایدی مال

حکایت صیاد ضعیف را ماهی قوی در دام افتاد و طاقت ضبط آن نداشت
برقوت بیز بالیقچی نینک برقوت بیک بالیق تورینغه توشتی اینک ساقلاماقغه قادر بولمدی

ماهی برو غالب آمد و دام از دستش در ربود و برفت قطعه
بالیق بالیقچیغه غالب کیلدی و تورنی اینک قولیدین تارتیب آلدی کیتی

شد غلامی که آب جوی آرد
سو اریق دین کیتورماک ایردی قل

آب جوی آمد و غلام ببرد
سو کیلیب قل اوزین چالیب کیتی

دام هر بار ماهی آوردی
هر یولی تورکیتورکای ایردی بالیق

ماهی این بار رفت و دام ببرد
تورنی ایدی بالیق آلیب کیتی

دیگر صیادان دریغ خوردند و ملامتش کردند که چنین صیدی در دامت افتاد و نتوانستی
بولک بالیقچیلار افسوس ایدیلار وانکا عتاب ایلادیلار که شوندای آو سینینک تورنی اغینکغه توشتی وقادر بولالمدینک

نگاه داشتن گفت ای برادران چه توان کرد که مرا روزی نبود و ماهی را همچنان روزی مانده بود
ساقلاماقغه بالیقچی ایدی ای برادرلار نه ایلاب بولور زیرا که منکا نصیب بولمغان ایردی و بالیق اینک نیه رزق و نصیبسی باقی ایردی

باب سوم

حکمت صیاد بی روزی در دجله ماهی نگیرد و ماهی بی اجل در خشکی نمیرد

نصیب سیز بالیقچی بغداد اریغیده بالیق تو تالماس و اجل سیز بالیق هم قورو قلوقده اولماس

حکایت دست و پا بریده هزار پائی را بکشت صاحبدلی برو بگذشت و گفت

قول و ایاغی کیسیلکان بر آدم بر مینک ایاغنی اولدورگ برولی اینک یاخیدین اوتدوریدی

سبحان الله با هزار پائی که داشت چون اجلش فرا رسید از بی دست و پائی

نه عجب حالدور مینک ایاغی بیلان که بار دور وقتیکه اینک اجلی یتی برقول سیز و ایاقسیز دین

نتوانست گریخت مثنوی

قاچماقغه مقتدر بولالمادی

چو آید زپی دشمن جانستان

یتوشسه دشمن قصد جان نی

به بند اجل پای مردد وان

اجل بند ایلاکای پای وان نی

دران دم که دشمن بپایی رسید

هجوم اینکانده دشمنلار بیکبار

کمان کیانی نباید کشید

تو شار قولدین کمان و تیر طیار

باب سوم

حکایت ابلهی سیمین را دیدم خلعت یمنی در بر و مرکب تازی در زیر

بر سیمین احمق مذکور دوم قیمت بها لباس او ستیده و عربی آت آستیده

و قصب مصری بر سر کسی گفت ای سعدی چگونه می بینی این دیبای معلم

و مصر سدّی باشیده ایردی بر آدم ایدی ای سعدی قایلاغ کورارسن بوزریاقه یفک تونی

برین حیوان لا یعلم گفتم خطی زشتست که بآب زر نوشت است

بو ادراک سیز حیوان اوستیده ایدم بر بیان خط دور که طلا سویلی پیلان یازیلمشدر

قد شابه بالوری حماری

بر ایشک دور کیم عجب انسانه تحقیق اوخشاکان

عجلا جسدا له خوار

بر بوزاغ بلکیم جسد دور کیم تورا اول معراکان

شعر

به آدمی نتوان گفت ماند این حیوان

بو حیوان اوخشاماس آدمغه هرگز

مگر دراعه و دستار و نقش بیرونش

مگر ملبوسی و نقش بیرونی

قطعه

بگرد در همه اسباب و ملک هستی او

تفحص ایلاکان هر لان تا پیکاس

که هیچ چیز نیابی حلال خور خونش

حلال اشیا اینکده غیر خونی

شریف اگر متضعف شود خیال مبند

او لوغ ذات لیک کیشی کرنا توان دور

که پایگاه بلندش ضعیف خواهد شد

همیشه رتبه بالاسی بالا

قطعه

و آستانه سیمین به میخ زر بزند

میخی آلتون کوش آستانه بوسه

گمان مبر که یهودی شریف خواهد شد

عزیز اولماس جهود اصلا و قطعی

حکایت دزدی گدائی را گفت شرم نداری که از برای جوی سیم

بر او غری بر گداغه ایدی اویالی سموسن که بر ارفه مقداری کموش اوچون

دست پیش هر لئیم دراز میکنی گفت بیت

قولی هر پست تنگ آلدیغه اوزا تورسن گدا ایدی

باب سوم

www.ziyouz.com kutubxonasi

دست دراز ای یک جه سیم
بر پل او چون قول او زتیش بخشی دُر

به که برند بدانگی و نیم
قول کیسیلیشدین که آلور کرچه دُر

حکایت مشت زنی را حکایت کنند که از دهر مخالف بجان آمده بود

بر پهلوان نی حکایه قیلور لارکه مخالف دهردین جانغه کیلغان ایردی

واز حلق فراخ و دست تنگی به فغان شکایت پیش مدبر دوا جازت خواست که

وکوب یکوچی لیکه وفقیر لیکه دین فریاد برلاتا سنیک آلدیغه شکایت ایلتی واذن سورادی که

عزم سفر دارم تا مگر بقوت بازو دامن کامی فراچنگ آرم که بزرگان گفته اند بیت

سفر غه قصد ایتارمن تا کیم امید دور که پیلاک قوتی بیلان مراد ایتا کینه قولغه کیلتور ورمن زیرا که اولو غلار ایتیب دورلار

فضل و هنر ضائع ست تا ننمایند
فضل و هنر ایکیسی دور مشک و عود

عود بر آتش نهند و مشک بسایند
ایس برا دور سورسه و قیلدورسه دود

پدر گفت ای پسر خیال محال از سر بدر کن و پای قناعت در دامن سلامت کش که

اتاسی ایدی ای اوغول فکر محال نی باشدین چیقارکیل وقناعت ایاغنی سلامت ایتاکی ایتنک استیغه تارتغیل زیرا که

خردمندان گفته اند دولت نه بکوشیدنست و چاره آن کم جوشیدن ست شعر

عاقل لار ایتیب دورلار دولت سعی و تردد برله ایماسدور وانینگ چاره سی کم مضطرب بولماقدور

باب سوم

کس نتواند گرفت دامن دولت بزور
اوشلاماغای دامن دولت نی زور

کوشش بیفایده است و سمه برابروی کور
وسمه قویولغان بیله کورکا یمو کور

اگر بهر سر مویت هنر دو صد باشد
هنر گر بولسه هر موی اوزره قت قت

هنر بکار نیاید چو بخت بد باشد
کفایه ایلاماس کیم بولسه بدبخت

چه کند زورمند و اژون بخت
نیلاکای پهلوان نا اقبال

بازوی بخت به که بازوی سخت
زور دور زور باز دن زر و مال

پسر گفت ای پدر فوائد سفر بسیار است از نزهت خاطر و جذب فوائد و دیدن عجائب
اوغلی ایدی ای اتا سفرنینگ فائده لاری کو بدور صفای قلب دین وفائده لارنی کسبیدین وعجایبنی کوریدین

و شنیدن غرایب و تفرج بلدان و محاورت خلان و تحصیل جاه و ادب و مزید مال و کسب
وغریب سوزلارنی اشیتماقدین وشهرلارنی تماشا سیدین ودوستلار بیرمصاحبدین ومنصب وادب تحصیلیدین ومال وکسب آرتماقدین

و معرفت یاران و تجربت روزگاران چنانکه سالکان طریقت گفته اند نظم
وآشنالارنی تانیماقدین وزمانلارنی سناماقدین اندا غکه سیاح لار دیمش لار دور

تا بدکان و خانه در گروی
بارسن بند خانه و دکان

هرگز ای خام آدمی نشوی
هرگز ای خام اولمدینگ انسان

برو اندر جهان تفرج کن
بارغیل ایمدی جهان نی سیر ایلا

پیش از آن وز کز جهان بروی
چیقماسیدین بورون تینکندن جان

پدر گفت ای پسر منافع سفر بدین نمط که تو گفتی بیشمار است ولیکن پنج طائفه را
اتاسی ایدی ای اوغول سفرنینگ منفعت لاری بو منوال اوزره که سوزلادینگ حساب سیز دور ولکن بیش صنف آدمغه

مسلم است نخستین بازرگانی که با وجود نعمت و مکنت غلامان و کنیزان دلاویز
مخصوص دور برنچی برسوداگر که نعمت واقتدارینگ وجودی برله یخشی محبوب قل وچوری لاری

وشاگردان چابک دار دهر روز بشهری وهر شب بمقامی وهر دم

وچاقان خدمتکار لاری بولسه هرکون برشهرده وهرکیچه برمقامده وهر وقت

بتفرجگاهی وهر لحظه از نعیم دنیا متمتع شود قطعه

هرتماشاگاهده وهر آنده دنیانعمتیدین فایده لانور

منعم بکوه ودشت وبیابان غریب نیست
غریب اولماس بیابانلارده منعم

هرجاکه رفت خیمه زد وخوابگاه ساخت
قوردی کبی خیمه اوزین ایلار نمایان

وانرا که برمراد جهان نیست دسترس
اوشل کیم تو تمکان مقصدینه ایتاکین

درزاد بوم خویش غریب است ناشناخت
مسافر اوزاویده زار ونالان

دوم عالمی که به منطق شیرین وقوت فصاحت ومایهٔ بلاغت هرجاکه رود

ایکنجی ابر عالم که شیرین نطقی برله وفصاحت قوتی برله وسرمایهٔ بلاغتی برله هرجایغه که بارار

بخدمتش اقدام نمایند واکرام کنند قطعه

اینک خدمتیغه اقدام کورسه‌تارلار واکرام ایتارلار

وجود مردم دانا مثال زر طلاست
ایرور الطون کبی دانا وجودی

که هرکجاکه رود قدر وقیمتش دانند
که هرییرکا بارور قدرین بیلورلار

بزرگ زادهٔ نادان بشهر وا ماند
اکرچه بولسه صاحبزاده نادان

که در دیار غریبش بهیچ نستانند
مسافر لیکده تحقیرین قیلورلار

سوم خوبروئی که درون صاحبدلان به مخالطت او میل کند که بزرگان گفته اند

اوچونچی برصاحب جمال که صاحب دل لارینک کونکل لاری اینک اختلاطیغه میل ایتار زیراکه اولوغلار اتیب دورلار

اندکی جمال به از بسیاری مال وگویند روی نه بیامرهم دلهای خسته است

آز کینه جمال بخشی دور کوب مال دین وایتورلار بخشی خسته کونکل لارینک مرهمی دور

باب سوم

وکلید درهای بسته لاجرم صحبت او همه جا غنیمت شناسند و خدمتش منت دانند قطعه

وباغلیق ایشیک لارینک آچقوچی دور لاعلاج اینک صحبتی همه جا غنیمت سنارلار وانکا خدمت منت بیلارلار

شاهد آنجا که رود عزت و حرمت بیند
نه بر عنه بارسه خوشرو و حرمتی بار

ور برانند بقهرش مدر و مادر خویش
اما بیزارایر ور خواه عاق در

پرطاوس در اوراق مصاحف دیدم
پرطاوس لی قرآنه کوردوم

گفتم این منزلت از قدر تو می بینم بیش
دیدیم انکا بورتبه چون میسر

گفت خاموش که هر کس که جمالی دارد
دیدی دم اورمه هر کیم دوچیر ایلیک

هر کجا پای نهد دست ندارندش پیش
قیو بیرعنه بارور انکا آچوق در

قطعه

چون در پسر موافقت و دلبری بود
چون بیر او غول که دلبر و دلکش ایک انده بار

اندیشه نیست گر پدر از وی بری بود
لازم ایماس بولور غمانی تربیت گری

او گوهرست گو صدف اندر میان مباش
گوهر دور اول دیکیل که صدف ایچره بولمایکیل

در یتیم را همه کس مشتری بود
در یتیم اوچون بولا دور جمله مشتریی

باب سوم

چهارم خوش آواز یکه بخنجرهٔ داودی آب از جریان و مرغ از طیران باز دارد پس

تور توپخی خوش آواز که صدای داودی بیلان سوئی آقماقدین وقوش نی اوچماقدین قایتار ور بوصوتده

بوسیلت این فضیلت دل مردمان را صید کند و ارباب معنی بمنادمت او رغبت

بو فضیلت وسیله سیله مردم لارینک کونکلینی صید ایتار واهل حقیقت اینک مصاحبتیغه میل

نمایند و بانواع خدمت کنند شعر

گوستارارلار وبخند نوع ایله خدمت ایتارلار

سمعی الی حسن الاغانی
کیم قولاغیم میل ایتارایستاب کوزل آوازنی

من ذا الذی حس المثانی
کیم دور اول آدم که مشق ایلار دوتار وسازنی

قطعه

چه خوش باشد آواز نرم حزین
عجب خوش بولغای آواز ملایم

بنگوش حریفان مست صبوح
قولاغیغه حریف ناتوانغه

به از روی زیباست آواز خوش
رخ زیبادن آواز نکو خوش

که آن حظ نفس ست و این قوت روح
اینکدین نفسنی موندین بهره جانغه

پنجم پیشه وری که بسعی بازو کفافی حاصل کند تا آبروی از بهر نان ریخته نشود

پیشنچی اهل صنعت که قول نیک یاردیله رزق حاصل ایتار تاکیم آبروی نان اوچون توکولغای

باب سوم

چنانکه خردمندان گفته اند قطعه

اندا غلمه عاقل لار ایتیب دور لار

گر بغریبی رود از شهر خویش
سختی و محنت بکشد پیشه روز
سختی و محنت یوزینی کورمغای
غربت ارا کسب ایکاسی کهنه دوز

ور بخرابی فتد از مملکت
گر سنه خفتد ملک نیمروز
آجراسه باخیل و حشم ملکیدین
آج یاتا دور پادشه نیمروز

چنین صفتها که بیان کردم ای پسر در سفر موجب جمعیت خاطرست و داعیه

اوشبو صفت لارکه بیان ایلادیم ای اوغلوم سفرده جمعیت خاطر سبب دور ویخشی

طیب عیش و آنکه ازین جمله بی بهره است بخیال باطل در جهان

تیر یکیغه باعث دور لکن اول کیشیکه بو مذکور دین بی نصیب دور خیال باطل ایلان مسافر لیکغه

برود دیگر کس نام و نشانش نشنود قطعه

کیتسه ایکنجی بار برآدم اینک نام و نشانینی اشیتماس

هر آنکه گردش گیتی بکین او برخاست
بغیر مصلحتش رهبری کند ایام
کیمی کیم قصد یغه ایلانسه گردون
همیشه ضد یغه یول لار اچیلغای

کبوتریکه دگر آشیان نخواهد دید
قضا همی بردش تا بسوی دانه دام
کبوتر نه قضا قوسه اویدن
یولیغه دام ایله دانه ساچیلغای

پسر گفت ای پدر قول حکما را چگونه مخالفت کنم که گفته اند رزق اگرچه مقسوم است

اوغلایدی ای اتا حکمانینگ زیغه قیلغ مخالفت ایتدمن زیرا کیتیب دور لار رزق اگرچند کلمازلده تعیین ایتیلغان بولسه هم

باسباب حصول آن تعلق شرطست و بلا اگرچه مقدرست از ابواب دخول آن احتراز واجب قطعه

اینک اسباب حصولیغه تشبث شرط دور و بلا هرنه قدر مقدر بولسه هم اینک کیرادور کانی اشیکلاریدین اجتناب واجب دور

www.ziyouz.com kutubxonasi

رزق گرچند بیگمان برسد
رزق هر کیمغه بیکمان یتا دور

شرط عقل ست جستن از درها
عقل شرط ایلا یور قدیر ماقنی

ورچه کس بی اجل نخواهد مرد
هر کشی کرچه بی اجل اولماس

تو مرو در دهان اژدرها
کیم قیلور اوزنی اوتغه اورماقنی

درین صورت که منم با پیل دمان بزنم و با شیر ژیان پنجه در افکنم پس ای پدر مصلحت
بو قوت و زور که منده بار گور کوراکان فیل لیر اور دشور من و غضب لاکان ارسلان هر پنجه لاشور من ایمدی ای اتا مصلحت

آنست که سفر کنم که ازین بیش طاقت بینوائی ندارم قطعه
اولدور که سفر قیلور من زیراکه موندین زیاده فقیر لیکغه طاقتیم یوقتور

چون مرد برافتاد ز جای و مقام خویش
هر کیشی چیقسه اوزمقامیدن

دیگر چه غم خورد همه آفاق جای اوست
غم ایمه بریوزی انکا دور جای

شب هر توانگری بسرای دیگر رود
بای هر کیچه بر سرای کده

درویش هر کجا که شب آمد سرای اوست
کمبغل قیده بولسه کیچه سرای

باب سوم

عه صاحب فرهنگ ننگ بر تحقیقیه نظر او شیو مصرع ننگ ترجمه سی بو دور مصرع چیکر هر قیسی هر غبار سه کلفت ۱۲ فیه تامل

این بگفت و همت خواست و پدر را وداع کرد و روان شد و در هنگام

سوئی سوزلادی وطالب دعا بولدی واتاسیغه وداع ایلادی وکیتدی وعزیمت

رفتن شنیدندش که میگفت بیت

اشتاسیغه انی ایشیتیلارکه دیر ایردی

هنر ورکه بختش نباشد بکام / بجائی رود کش ندانند نام

هنرلی اگر بولسه سیه بخت کیشی پیلاسی دیرکیتسون الیب بخت

تا برسید بکناری که سنگ از صلابت او بر سنگ همی آمد و آوازش

حتی یتی بر سو ننگ لبیغه که اینگ شدتیدین تاشش تاشش اوستیغه کیلور ایردی واینگ صداسی

بفرسنگ همی رفت بیت

بر تاشش یرغه کیتار ایردی

شهمگین آبی که مرغابی در و ایمن نبودی / کمترین موج آسیا سنگ از کنارش در ربودی

سویلی دین سو قوشی قورقوب بیزار ایردی تیکیرمان تاشش نی موجی آقیزار ایردی

گروهی مردمان را دید که هر یک بقراضه در معبر نشسته و رخت سفر بسته جوانرا دست عطا

پهلوان بر جماعه آدملانی کوردیکه هر بری بر مقدار اجره بیلان قیلقده اولتوکان وسفر اسباپنی باغلاکان یکیت ننگ اقتداری قیلی

بسته بود زبان ثنا بر کشود چندانکه زاری کرد یاری نکردند ملاح بیمروت از و بخندید بر گردید و گفت شعر

باغلاکان ایدی دعا آغزینی آچتی اولقدر تضرع ایلادی یاردم بیرمادیلار مروت سیز کیمه چی اندین کولوب اوق قایتی وایدی

بی زر نتوانی که کنی بر کس زور / ور زر داری بزور محتاج نه

پلونگ یوقستور براوغه قیلغیل زور اگر بولسه پلونگ زور لیق نه حاجت

زر نداری نتوان رفت بزور از دریا / زور ده مرده چه باشد زر یک مرده بیار

یوق پولونگ ممکن ایماس دریادین اوتماق زور ایلان اون کیشی لیک کوچ نه بولغای بر کیشی لیک پول کیتسور

پلینگ یوق اوتکالاسودین کوتبنگ یوق اونونکی بر بری دیک قوتبنگ یوق

جوانمرد از طعنهٔ ملاح بهم برآمد خواست که از وانتقام کشد کشتی رفته بود آواز داد که

پهلوان کیمه‌چی نینک طعنه‌ونده متیدین و غضب بولدی خواهلا دیکلاندین اوچ آیله کیمه کیشکان ایردی آواز بیرلی که

اگر بدین جا که پوشیده‌ام قانع شوی دریغ نیست ملاح طمع کرد و کشتی را باز گردانید

اگر بو لباس که من بو یوب من راضی بولسانگ ایا ماسمن کیمه‌چی طمع ایلادی و کیمه‌نی کیسین قایتاردی

بدوز دشره دیدهٔ هوشمند

تیکار حرص دانا و عاقل کوزین

درآرد طمع مرغ و ماهی به بند

طمع کیلتورور دامه قوشلار یوزین

چندانکه دست جوان بر ریش و گریبان ملاح رسید او را بخود کشید و بی محابا فرو کوفت

اولقدرکه پهلوان نینک قولی کیمه‌چی نینک سقالیغه و یقاسیغه تیتی انی اوزیغه تارتدی و ایاماسدین اوردی

یارش از کشتی بدر آمد که پشتی کند همچنان در کشتی دید پشت بگردانید مصلحت آن دیدند که

اینک فسیقی کیمه‌دین تاشقاری حقیقی که اعانت ایلاغای اینکدیک شدت کوردی آرقه سینه اوگوردی انی مصلحت کوردیلار که

با او مصالحت کنند و باجرت کشتی مسامحت نمایند مثنوی

اینک پهلوان مصالحه ایتارلار و کیمه‌نینک کیسه‌سی اچیلینی انکا کیچه‌رلار

باب سوم

شر نینک حریکی دفع شوکه عاقل کیشی نینک حاصل معناسی حرص کوزی نیکار یعنی باغلار حاصل کوردیلار طمع قوشی نه دوبالیق نه بند تیکلتور دیمک یعنی توتزا قنه دوچار ایلار حاصل طمع سبب بیلان توتزغه کرفتار بولور پس بیت طمع کرفتاسه دانشور کوزین کور توتزا ترجیحا نه بارنجا نه اوق توتزغه رعایت و محافظت سبب بولجا

وجب دوه تا بیرلر پستول دور

یعنی پهلوان کیمه‌چی نینک سقال

ویقاسیدین توتوب اوزیغه تارتوب

الیب بارعایه و بدلا حاضر اوردی

و مو بیرده کیلیشدی و کیمه‌چی ظفر

جمعی دوردی دریغ معناسی بیرلر

ایاماسدین دیمک معناسنده‌دیر

ای ادمی کیمه‌چی دیمک

دوشت لیکنی کوردی سونکره قاچیب

کیمه‌چی حقیقت ۱۲

صلح ایلادی مشت زن غرور

مصالحت ایلادی بیرلر

سین دعای معناسیده دوردی

با بیرین مصلحت کوردی

۴ هر کیشیغه ایشی آسان توتماق و بی پروا لیق ایتماق اما بو جایده سخاوت دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

چو پر خاش بینی تحمل بیار — که سهلی به بندد در کارزار

کوراسن چو جنگ ایلاسه قرار — ملایم یغینک جنگ اشکین ایاپار

نظر کن آنجا که بینی ستیز — نبرد قزم را تیغ تیز

ساوق سوز سوز لاکانغه سوز لا ایسیغ — ملایم قلنگه نی هیچ کیسه غای تیغ

بشیرین زبانی و لطف و خوشی — توانی که پیلی بموئی کشی

سیلاب سیقابلاکر بولسانک شیرین تیل — ینا کلارغه کفایه فیل غه بر قیل

بعذر ماضی در قدمش افتادند و بوسه چند بنفاق بر سر و چشمش دادند و بکشتی در آوردند

اوتکان حال نینک معذرتنی بر لاینک ایاغیغه توشتیلار و بر نیچه اوپوش نفاق بر لاینک باشی و کوزیغه بر دیلار — وکیمغه کیلتوردیلار

و روان شدند تا برسیدند بستونی که از عمارت یونان در آب ایستاده بود ملاح گفت

وجونا دیلار — حتی یتی لار — بر یغاچ غه که یونان عمارتیدین — سوده تورو ب قالغان ایردی — کیمچی ایدی

کشتی را خللی هست یکی از شما که مردانه تر و زورمندتر است باید که برین ستون برود

کیمده بر یوزوق ایتی بار دور — بر کشتی سینردین که بهادر راق — وقوت لیک راق دور — لازم دورکه بو یغاچ نینک اوستیغه چیقسه

و ریسمان کشتی بگیرد تا عمارت کنیم جوان بغرور دلاوری که در سر داشت از خصم دل آزرده

وکیمه نینک راپی نی توتسه — تاکه کیمه نی توزاتورمیز — یکیت بهادر لیق غرور یلمه که باشیدا بار ایردی — کونکلی آزرده بولغان دشمن دین

نیندیشید و قول حکما را کار نفرمود که گفته اند هر که را رنجی بدل رسانیدی اگر در عقب آن

تور قادی — وحکما نینک سوزیغه عمل بویورمادی که ایتیب دورلار — هر کیم نینک که کونکلیغه بر الم یتکار دینک اگر اینک که قدسیدین

صد راحت برسانی از پاداش آن یک رنج ایمن مباش که پیکان از جراحت

یوز راحت یتکارسنگ هم — اوبر الم نینک جفاسیدین خوف سینر بولماغیل زیرا که اوق نینک تیموری یاره دین

بدر آید و آزار در دل بماند — چیقار — اما رنج والمی کونکلده قالور

باب سوم

چه خوش گفت بکتاش با خیلتاش
دیدی بکتاش اوزا ایلیغه زیبا

چو دشمن خراشیدی ایمن مباش
قوبار سو دشمن بخیدا اصلا

قطعه

مشو ایمن که تنگدل گردی
بولمه ایمن که تنگ دل اولسن

چو زدستت دلی به تنگ آید
تنگدل اولسه هر کیشی سندین

سنگ بر بارهٔ حصار مزن
هر حصاریغه آتمغاسین تاش

که بود کز حصار سنگ آید
سنگ تاشلار آتیلغوسی آندین

چندانکه مقود کشتی بساعد پیچید و بر بالای ستون رفت ملاح زمام از کفش در گسلانید
اولقدر که کیمه نینگ ایپی نی پیلاکیغه اورادی ویغلاچ نینگ استیغه چیقتی کیمه چی ایف نی نینگ قولیدین اوزوب یوبارادی

و کشتی براند بیچاره در انجا حیران بماند روزی و بلا و محنت دید و سختی کشید سوم روز
و کیمه نی هیدادی بیچاره پهلوان اول جایده حیران بولوب قالدی بر ایکون بلا و مشقت کوردی وقاتیق ایتی تا اوچونچی کون

خواش گریبان گرفت و در آب انداخت بعد از شبانه روزی بکنار افتاد از حیاتش رمقی
اینکا ویقوبقا سینی توتدی وسوغه آتی برکیچه وکوندوز دین سونکره کنارغه توشتی اینگ حیاتیدین بر مقدار

مانده بود برگ درختان خوردن گرفت و بیخ گیاهان برآوردن تا اندکی قوت یافت
قالغان ایردی درختلارنینگ برگ لارینی یماقغه باشلادی واوتلارنینگ ایلدیزینی چیقارماقغه باشلادی تاکه بر آز قوت تاپتی

سر در بیابان نهاد و برفت تا تشنه و گرسنه و بی طاقت بر سر چاهی رسید قومی را
باش نی صحراغه قویدی وکیتتی حتی سوسیز لیق وطاقت سیزلیق سپلان برقودوق نینگ باشیغه یتی برقوم نی

دید بر او گرد آمده بودند و شربت آب به پشیزی می آشامیدند جوان را پشیز نبود
کوردی قودوق نینگ باشیغه توپلانکان ایریلا وبر ایچیم سوی برپلغه ایچورورلار ایردی پهلوان نینگ پلی یوق ایردی

آب طلب کرد ابا کردند دست تعدی دراز کرد میسر نشد تنی چند را فرو کوفت
سو طلب ایلادی امتناع ایلادیلار زورلا بازلیق قولینی اوزاتدی میسر بولمادی بیرنچه کیشینی اوردی

مردان غلبه کردند بی محابا بزدند و مجروح کردند قطعه

آدملار غلبه ایلادیلار ایاماسدین اوردیلار و مجروح ایلادیلار

پشه چو پر شد بزند پیل را
پشه لار بولسه کوب اورار فیل نی

باهمه تندی و صلابت که اوست
کرچه انده اولوغ صلابت بار

مور چکان را چو بود اتفاق
چومالی اتفاقیده بولسه س

شیر ژیان را بدرانند پوست
اولاد ورکرچه انده غیرت بار

بحکم ضرورت خسته و مجروح شده در پی کاروان افتاد و برفت شبانگاه بمقامی

مجبوراً چارا ضرورت چکمینچ پهلوان خسته و مجروح بولوب کاروان ینک ارقاسینه توشتی و جونادی کیچ وقتیده بر جایغه

برسیدند که از دزدان پرخطر بود کاروانیانرا دید لرزه بر اندام افتاده و دل بر هلاک نهاده

یتی لارکه اوغریلاردین کوب خطر لیک ایردی کاروانلارنی کوردیکه وجود لاریغه تیتراماق توشکان و کونکل لاریغی اولماقغه قورقان

گفت اندیشه مدارید که درین میان یکی منم بتنها پنجاه مرد را جواب دهم و دیگر جوانان هم

پهلوان ایدی قورقماکیز زیراکه بوارادہ برمن اوزوم بلیغوزایلیک آدمغه جواب برورمن و دیگر یکیت لارهم

باب سوم

دیر لار حاصل فیل بو قصه جسامت و صلابت و قوت صاحبی بولوب تورب بشه بینک کوب بغیسیدن عاجز و زبون دور ۱۲ مور چکان سوچه بینک جمعی و بوجایده قیاس بولوب چارات تصغیر بولماق بولسه کرکن مطلق جوابلی مناسبه دیه بر ایکی جوف تخصیص شیر ژیان بر اضافتی ایچه ژیان زای فارسی بینک کسری بر لغه تند و خشمناک معناسیه بر لغه فعل مضارع صرف تخصیص و دالده فتحه و کسره جمع مهابت شوکت و قوت چومالی لا جایز بولماغیدیکی عاجز بولغیچه اتفاق بیلا بلار راجع مهابت شوکت و قوت چومالی لا بینک ایچی ارسلان بینک تیشی چیتار لار یعنی ارسلان چومالی بولوب تورب چومالی کوب بینک ایچی بولوب تورب چومالی کوب بغیسیدن عاجز و زبون دور حاصل ارسلان چومالی نی اشتهار دوجمع ایلاشلاری فیل بشه دین عاجز بولغانلیکیدا بیلان چومالی نی اشتهار دوجمع ایلاشلاری باشلیکیده قیلیب دیکه ارسلان لار بیلان لار کوشت بولور لار ایمیش ارسلان لار بینک اوچ قایده سی بار اول ایکیسی سکز اتی انوار اسمیدا

۱۲ دوریغ معناسیده کیلیشی و شرح اکر بسده بجست و جنک معناسیده کیلیشی ۱۲ اوشبو قطعه آدم بجایم بینک ضمنیده ده

۵۲ دور پشه بولجایده کوب معناسیده ۱۲ لار بینک پهلوانغه نظر سیخ

۵۳ دور پشه بولجایده کوب معناسیده ۱۲ لار بینک پهلوانغه نظر سیخ

www.ziyouz.com kutubxonasi

یاری کنند مردمان را بلاف او دل قوی شد و به صحبت او شادمان گشتند و بزاد

یاردم ایلاسونلار کاروانلارا اینینک کلامی برله کونکل لاری قوتلیک بولدی وانینک مصاحبتیغه مسرور و خرم بولدیلار ویماق

و آبش دستگیری کردند جوانرا آتش معده بالا گرفته بود و عنان طاقت از دست رفته

و ایچماقده انکا اعانت ایلادیلار پهلوان معده سی اینینک اوتی بلند بولغانی ایردی وطاقت تنگنک تیز گینی قولیدین کیتکان ایردی

لقمهٔ چند از فرط اشتها تناول کرد و دمی چند آب از پی آن آشامید تا دیو درونش

برقانچه لقمه طعام کمال اشتها دین سیدی وبرقانچه دفعه سو طعام دین سونکره ایچتی حتی ایچی نینک شیطانی

بیارامید و خوابش در ربود و بخفت پیر مردی پخته و جهان دیده در کاروان بود گفت

راحتلاندی واویقو اینینک ایلتی واوخلادی برقری آدم کرپیتکان وکوب کوکلن کاروان نینک ایچیده بار ایردی ایدی

ای یاران من ازین بدرقه شما اندیشناکم نه چندانکه از دزدان چنانکه حکایت کنند که غریبی را

ای رفیقلار من بو سیز نینک یول باشلاغوچیکیزدین قورقارمن اوغریلاردین اولقدر قورقامس اندانکه حکایه قیلورلارکه برسافرغه

در می چند گرد آمده بود شب از تشویش لوریان در خانه تنها خوابش نبردی یکی از دوستان

برقانچه تنکه سیغیلکانغ ایردی کیچه سی اوغریلار نینک قورقونچیدین اویقوسی کیلمس ایردی دوستلاردین بیری

نزد خود برد تا وحشت تنهائی بدیدار او منصرف گرداند و شبی چند در صحبت او بود

اوزی نینک یانیغه کیلتوردی تا کیم یلغوزلیق وحشتی نی اینینک کورماق بیلان ازاله ایلاغای وبرنیچه کیچه اینینک صحبتیده ایردی

چندانکه بر در مهاش وقوف یافت ببرد و سفر کرد بامدادان غریب را دیدند عریان

اولوقتیچه که اینینک تنکه لاریغه مطلع بولدی اوغورلادی وکیتی ایرته لاب مسافرنی کورمدیلار یلانغاچ

و گریان گفتند حال چیست مگر آن درمهای ترا دزد برد گفت لا والله بدرقه برد فقط

ویغلاکوچی ایدیلار حال نه دور مگرم اول سینینک تنکه لاریکنی اوغری اوغرلادی ایدی لا والله یول باشلاوچی اوغورلادی

هرگز ایمن زمار نه نشستم
مار دین قورقمامین اوتورمادیم

تا بدانستم آنچه عادت اوست
بیلکه یندین بری اینینک خویی

باب سوم

www.ziyouz.com kutubxonasi

زخم دندان دشمنی بتر ست — که نماید بچشم مردم دوست

تیشی زخمی یمان اوه دشمن ینک — کورسا تورایلغه آشنا اوزینی

گفت چه دانید ای یاران من که این جوان نیز از جملهٔ دزدان باشد و بعیاری در میان ما

پیرایدی نیمه پلور سنیز ای مینینک رفیق لاریم که بو یکیت هم اوغریلار جمله سیدین بولسه وحیله کاریلیق پیلان ارامیزده

تعبیه شده تا بوقت فرصت یاران را خبر کند پس مصلحت آن می بینم که مر او را خفته بگذاریم

ارالاشکان بولسه حتی وقت فرصت ده رفیق لاریغه خبر ایلاغای بوصورتده انی مصلحت کورورمن که انی اوخلاکان قویمیز

و برانیم جوانان را تدبیر پیر ستوار آمد و مهابتی عظیم از مشت زن در دل گرفتند و رخت

دیولغه توشارمیز یاشلار غه پیر ینک تدبیری مقبول کیلدی دبر قاتیغ قورقوب پهلوان دین کونکل لاریده توتدلار و اشیای سفرلاری

برداشتند و جوان را خفته بگذاشتند آنگاه خبر یافت که آفتاب بر کتفش تافت سر آورد

کوتاردیلار و پهلوان نی اوخلاکان تاشلادیلار اولوقت خبردار بولدیکه آفتاب اینک آرقه سینی قیزدوردی باشنی کوتاردی

و کاروانرا رفته دید بیچاره بسی بگردید و ره بجائی نبرد و تشنه و بینوا روی بر خاک

وکاروانی کیتکان کوردی بیچاره کوب ایلاندی ویولنی برجایغه ایلتمادی آچ وسوسیز بولوبان یوزینی یرغه

باب سوم

وخبط عشوی ایلادیلار

کزرقال سوری تا اول تدبیر

تعبیه یا تفعیل

ایبرین مصدر بولوب قاتوزده

عسکرلاماق و ترتیب ایتماق

حاضرلاماق بوجایده مجاز بولوب مطلق

بوجایده حاضرلیقلار دور و صراحده

آت لارنی آماده وطیار

قیلماق و شکر آراسته

قیلماق بو تقدیرده

مجاز بولور و مطلق آماده کیلمک

مجاز استعاره کنایه

وآراسته دور و مراد دور و کنایه

مقام دور و مراد الاشتوران

اللغات ده عطر الاشتوران

معنا سیده کیلتیرمش بولدیم

معنا سیده ایشیتیلمش بولدیم

معنا سیده کیلتیرمش بولدیم

معنا سیده ایشیتیلمش بولدیم

مجاز دور و مراد دور و خیالا باغلاده

معنا سیده ایشیتیلمش بولدیم

معنا سیده ایشیتیلمش بولدیم

معنا سیده ایشیتیلمش بولدیم

و دل بر هلاک نهاده میگفت شعر

و کونگل نی هلاکنه قویوب دیر ایردی

من ذا یحدثنی و ذم العیس	مر	ما للغریب سوی الغریب انیس
کیم دور کیورسه قافله کیتکان زمان منکا		یوق مونسی غریب کا غریب دین بولک انکا
درشتی کند بر غریبان کسی	بیت	که نابوده باشد بغربت بسی
مسافرنی قیلن رنجیده خاطر		اوزی هیچ بولماغان بولغای مسافر

مسکین درین سخن بود که پادشه پسری در پی صیدی از لشکریان دور افتاده بود

بیچاره پهلوان بو سوزده ایردی که برپادشاهزاده برآوینک کیتیده عسکرلاردین اوزاق توشکان ایردی

و بالای سرش ایستاده این سخن بشنید و در هیأتش همی نگرید و صورت ظاهرش پاکیزه دید

وانینک باشی اوستیده تورکان ایردی بو سوزنی ایشتی وانینک هیأتیغه نظر ایلادی وانینک صورت ظاهری پاکیزه کوردی

و حالش پریشان پرسیدش که از کجائی و بدین جایگه چون افتادی برخی از آنچه

وانینک حالینی پریشان کوردی انکا سوال ایلادیکه قایدین سن وبو جایغه قایداق توشتونک برانده اول نیمه سوزدین که

بر سرش گذشته بود اعادت کرد ملک زاده را بر حال تباه او رحمت آمد خلعت

باشیدین اوتکان ایردی تکرار ایلادی شهزاده نینک حال خرابیغه رحمی کیلدی لباس فاخره

و نعمت داد و معتمدی را همراه او کرد تا بشهر خویش باز آمد پدرش بدیدن او شادمان شد

و طلاو تنکه جهان ایتی وبر اعتماد لیک کشینی انکا رفیق ایلادی تا کیم اوزی نینک شهریغه قایتیکلیدی اتاسی اینک کیلدیکه رکاق برلدی خرسند بولدی

و بر سلامت حالش شکر گفت شبانگاه از آنچه بر سر او رفته بود از حالت کشتی و جور ملاح

وانینک سلامت حالیغه شکر ایلادی کیچه سی اول نیمه سوزدین که انینک باشیدین اوتکان ایردی کیمه نینک حالیدین و کیمه چی نینک جور ایردین

و ظلم روستائیان بر سر چاه و غدر کاروانیان در راه با پدر همی گفت پدر گفت

وقدوق انینک باشیدین دهقانلار نینک جفاسیدین و یولده کاروانلار نینک بیوفالیغیدین اتاسیغه نقل ایتار ایردی اتاسی ایدی

باب سوم

۵۲ فاعلیت معنا سینی پیدا ایلامیش بس شادنینک معناسی خوش بولور دور شادمان نینک معناسی خوش بولمغیچه در اصلیده نا بخوش یا خوش باشنده دور

ای پسر نه گفتمت هنگام رفتن که تهی دستان را دست دلیری بسته است

ای اوغول سنکا دیمادیم موقت عزیمتده که کمبغل لارینک شجاعت قولی باغلانکان دور

و پنجهٔ شیری شکسته بیت

و ارسلانلیق پنجهسی سینکان دور

چه خوش گفت آن تهیدست سلحشور

عجب بخشی دیدی پل سینر بهادر

جوی زر بهتر از پنجاه من زور

زغیر دیک زر کمیلیونی ورغلر زیر

پسر گفت ای پدر هر آینه تا رنج نبری گنج برنداری و تا جان در خطر ننهی بر دشمن ظفر نیابی

پهلوان ایدی ای اتا البته اوحمت چیکماکونچه فرینه نی تاپماس سن وتاکیم جنتی تهلکه غه قویماغونچه دشمن غه ظفر تاپماس سن

و تا دانه پریشان نکنی خرمن برنداری نه بینی که باندک مایه رنجی که بردم چه مایه گنج

وتخم نی ساچماکونچه خرمن ناکوتاماس سن کورماموسن که آز گینه مقدار زحمت نی چیکتیم نه مقدار خرمنه

آوردم و نشی که خوردم چه مایه نوش حاصل کردم بیت

کیلتوردوم و بنرش که بیدیم نه مقدار عسل جمع ایلادیم

باب سوم

اول بینک کمری دیم له وثانی بینک قیچی، ثالثه کیلمش شارح اکرم دیمشکر جنک عزیطلار و آماده وسلاح ایلک کیشیخ دیر لار. بو معنی ایسه شهاب الدین چلیم کرمانی خدمتیمین ایشیتکان کذا فی الشرفنامه و فرهنگ جهانگیری بینک صاحبی یا زمیشکه سلحشور عسکر ماذیر لار و اینک معنی ترکیبی سی سلاح ور تر بولور و اوانی شور سلاح هم دیر لار کذا فی الحاشیه بعض شارح دیمشکه سلاح سلاح دین مخفف دور خرد ضرورت

وزن او چون شور بو جایده ضرورت

قاریشتورماق معناسیده

دو بیت آلات حرب اوینار

ده بیتی قوقه آلیب آرچه

وکاه دیکر وحدت تقریری

بیتی حرف دور بیز کرکه

مقدار روی دور بیز آکر اچیغ غر

بو جایده آلتون و اچیغ هم

شامل دور زیرا که اچیغ هم

زر دیلار که پنجاه من پاصلیه

سیز دور بیلان دور

تشدید نون بیلان او چون

ضرورت وزن او بو جایده دو بیت

تخفیف قیلینکه باتمان

دیکر دور بیز بو جایده

نوبت معناسیده

بینک مضمونی شور کلقدار

بخشیسوز لادی اول قوزی

قوروق کمبغل بهادر

آرچه چه آلتون بخشی اقدور

ایلیکا باتمان قوت دیمک

عنا آلک بولوشدین آرچه

مقداری اچیغ غا قادر بولمکان کوچ

بخشیاق دور زیرا که کمبغل

بولوتا ماکوچ بیلان دفع ایلاسه

بولوتان مصلحت دیکلدور

www.ziyouz.com kutubxonasi

گرچه بیرون ز رزق نتوان خورد — در طلب کاهلی نباید کرد
گرچه بیرون بولماغای نصیبدن کوب — سست لیک ایتمک طلبه بولماس خوب

فرد

غواص اگر اندیشه کند کام نهنگ — هرگز نکند در گرانمایه بچنگ
بالیق کامین اگر اندیشه ایلار — آلالماس هیچ غواص ایلیکه گوهر

حکمت آسیا سنگ زیرین متحرک نیست لاجرم تحمل بار گران میکند قطعه

تیگیرمان نینگ آستینگه تاشی متحرک ایاسه دور — لاعلاج آغیر یوکنه بردا اش ایلار

چه خورد شیر شرزه در بن غار — باز افتاده را چه قوت بود
نیمه یرغارا پچیده آچ یولبرس — باز عاجز کا یتماکای روزی

گر تو در خانه صید خواهی کرد — دست و پایت چو عنکبوت بود
کر اوزاو یونکده صید قیلماق سن — قیل وجود ینگ نی تار تنگ کوزی

پدر گفت ای پسر درین نوبت فلک ترا یاوری کرد و اقبال رهبری تا گلت از خار

اتاسی ایدی ای اوغول بو نوبتده — فلک سنکا اعانت ایلادی — واقبال ینگ یول باشلاغوچیلیق ایلادی تاگلینگ تیکانیدن

وخارت از پای بدر آمد و صاحب دولتی بتو رسید و بر تو بخشید و ترحم کرد

وتیکانینگ یاغینگ دین چقتی — وبر دولت ایکاسی آدم سنکا یتی — وسنکا احسان و مرحمت ایلادی

وکسر حالت را به تفقدی جبر کرد و چنین اتفاق نادر افتد و بر نادر حکم نتوان کرد

وسنینگ شکسته حالینگنه غمخوار ایلک سلیان علاج و تدارک ایلادی — ومونینگدیک تصادف نادر واقع بولور — ونادر غه حکم ممکن اولماس

صیاد نه هر بار شکاری برد — افتد که یکی روز پلنگش بدرد
آوچی هر کون اویغه آوابار — هر کون آغرآنی پلنگ یارار

تمثیل چنانکه یکی از ملوک فارس نگین گرانمایه در انگشتری داشت

اندا نکه فارس پادشالاردین بری نینگ — اوزوکیده قیمت بهالیک کوزباریدی

باب سوم

باری بحکم تفرج باتنی چند از خاصان بمصلای شیراز بیرون رفت و فرمود

هر دفعه سیر و تماشا قصدیله خاص آدم لاریدن هر نیچه سی بیلان شیرازنینک عیگلهیغه تماشاقاری چیقتی دبویوردی

تا انگشتری ابر گنبد عضد نصب کردند تا هر که تیر از حلقهٔ انگشتری بگذراند

تاکیم بر اوزوک نی عضدالدوله نینک کنبدی نینک اوستیغه قویدیلار تا هر کیم که اوق نی اوزوک نینک حلقه سیدین اوتکارار

خاتم او را باشد قضا را چهار صد حکم اندازه که در خدمت او بودند بینداختند جمله خطا

اوزوک انکا بولسون اتفاقا تورت یوز اوق اتکوچی که انینک خدمتیده ایدیلار آتی لار جمله سی خطا

کردند مگر کودکی بر بام رباطی ببازیچه در هر طرف تیر انداختی باد صبا تیر او را

ایلادیلار الا بر بالهٔ که بر عمارت نینک نامی نینک اوستیدا ویون ایله هر طرفغه اوق آتار ایردی صبا شمالی انینک اوقینی

از حلقهٔ انگشتری بگذرانید انگشتری را بوی ارزانی داشتند و نعمت بیقیاس

اوزوک نینک حلقه سیدین اوتکاردی اوزوک نی انکا لایق توتدلار وحساب سیز دینانی

دا دندش آورده اندکه پسر بعد ازین تیر و کمان را بسوخت گفتند چرا

انکا بردیلار کیلتورو بدورلارکه بالهموندین سونکره اوق ویانی کویدوردی ایدیلار نیمه اوچون

چنین کردی گفت تا رونق نخستین برجای ماند قطعه

موندق ایلادینک بالادی تاکیم اولکی اعتبار یریده قالسون

گه بود کز حکیم روشن رای — برنیاید درست تدبیری

گاه بولغای که حکمت اهلیدین — چقماغای بردرست راق تدبیر

گاه باشد که کودکی نادان — بغلط برهدف زند تیری

گاه بولغای که بی عقل کودک — یاغیشیب اورگوسی نشانه غه تیر

حکایت درویشی را شنیدم که در غاری نشسته بود و در بروی خود

بردرویش نی ایشتیم که برغارده اولتورکان ایردی واختلاط ایشیکینه اوزی نینک بوزیغه

از جهان بسته و ملوک و اغنیا را در چشم همت او شوکت و هیبت نمانده قطعه

جهان دین باغلاکان ایردی وملوک و اغنیا نینک اینکا نظر همتیده شوکت و هیبتی قالمکان ایردی

هر که بر خود در سوال کشاد — تا بمیرد نیازمند بود

کیم اوزیغه سوال ایشیکین آچار — بوینیده اولغانیچه بند اولغای

از بگذار و پادشاهی کن — گردن بی طمع بلند بود

تا شلاحصینکنی پادشه لیک قیل — بی طمع کردنی بلند اولغای

یکی از ملوک آن طرف اشارت کرد که توقع بکرم اخلاق عزیزان آنست که

اول طرف پادشه لاریدین بری اشارت ایلادی که عزیزلارنینک اخلاق کرمی دین امید اولدورکه

یکی با ماهیان و نمک موافقت کنند شیخ رضا داد بحکم آنکه اجابت دعوت سنت است

برمره بزنینک پیلان طعام بیماقده موافقت ایتیسه لار شیخ راضی بولدی اینکا اوچون که دعوتغه اجابت سنت سنیه دور

باب سوم

دیگر روز ملک بعذر قدومش رفت عابد از جای برخاست و ملک را در کنار گرفت

بوکون پادشاه اینک کیلغانی ینک معذرتنه اوچنجی بار دی شیخ اورنیدین توردی و پادشاهنی قوچاقلادی

و تلطف کرد و ثنا گفت چون ملک برگشت یکی از اصحاب شیخ را پرسید که

والتفات ایلادی وثنا ایدی وقتیکه پادشاه قایتی اصحاب دین بری شیخ کا سوال ایلادیکه

چندین ملاطفت که امروز با پادشه کردی خلاف عادت بود گفت نشنیده که گفته اند فرد

بوقدر التفات که بوکون پادشاهغه ایلادینک عادتینک خلافی ایردی ایدی ایشتمادینکمو که دیکاندور لار

هر گدا بر سماط نشستی

هر کیمنک سفره سیغه اولتورسانک

واجب آمد بخدمتش برخاست

کیراک اول خدمتیغه تورماغینک

گوش تواند که همه عمر وی

گوش غه ممکن که کون و تونینی

دیده شکیبد ز تماشای باغ

باغ تماشاسینی کوز کورماین

نشنود آواز دف و چنگ و نی

تینگلاماسه نغمه دیکان اونینی

بی گل و نسرین بسر آرد دماغ

گل ایسی حالینی دماغ سورماین

گر نبود بالش آگنده پر
بالش پر بولماسه باش آستیده

خواب توان کرد حجر زیر سر
ممکن خواب اولغوسی تاش آستیده

ور نبود دلبر همخوابه پیش
بولماسه یار یاتماین اویقو اوچوب

دست توان کرد در آغوش خویش
ممکن ایرور او خلاسلوزنی قوچوب

وین شکم بی هنر پیچ پیچ
بو قارن حیر سیز بی هنر

صبر ندارد که بسازد بهیچ
یماپه ربیچ صبر ایده بولماس ثمر

باب چهارم در فوائد خاموشی

تورتونجی باب سکوت ایتنک فائده لاری بیانیده دور

حکایت یکی را از دوستان گفتم امتناع سخن گفتنم بعلت آن اختیار افتاده است که در غالب اوقات در سخن نیک و بد اتفاق افتد و دیدهٔ دشمنان

دوست لاردین بریسنه ایدیم سوز سوزلاماسلیکیم اول سبب برلا اختیار واقع اولیشدور که کوب وقت لارده سوزده یخشی دیمان تصادف واقع بولور و دشمنلار اینک نظری

جز بر بد نمی آید گفت ای برادر دشمن آن به که نیکی نه بیند شعر

یمان دین بولا کفته توشماس ایدی ای برادر دشمن عنه اول یخشیدور که یخشی لیک نی کورمغای

وَاَخُو الْعَدَاوَةِ لَا یَمُرُّ بِصَالِحٍ
اوتمکای صالحه عداوتلو

لَا وَیَلْزَهُ بِکَذَابٍ اَشِرٍ
مکر اتیب انکا یلانچی یمان

هنر بچشم عداوت بزرگتر عیبی است
هنر عداوت ایلی کوزیده بیوک اق عیب

فرد
گل است سعدی و در چشم دشمنان خار است
گل ایردی سعدی ولی دشمن ایل کوزیده تیکان

نورگیتی فروز چشمهٔ مور
کون کوزی کیم جهانغه نور برور

زشت باشد به چشم موشک کور
کوسپچقان کوزیغه زشت ایرور

حکایت بازرگانی را هزار دینار خسارت افتاد پسرش را گفت نباید که

برسوداکر نینگ مینگ طلای صلح بولدی اوغلیغه ایدی لازم ایماسدور که

با کسی این سخن را در میان نهی گفت ای پدر فرمان ترا نیکو و لیکن مرا بر فائدهٔ این

برکیشی بیلان بوسوزنی اورتاغه قویارسن اوغلی ایدی ای تا امر سنینکه ورا تماسمن ولکن منی سوز لاماسیک نینگ فائدهٔ سیغه

مطلع گردان که مصلحت در نهان داشتن چیست گفت

خبردار قیل که بوسرنی برکیماقده مصلحت نه دور اتاسی ایدی

تا مصیبت دو نشود یکی نقصان مایه و دیگر شماتت همسایه بیت

تاکه مصیبت ایکی بولمغای بری دستمایه نینگ کمایماق و دیگری قوشنی لارنینگ خرسندلیقی

مگو اندوه خویش با دشمنان
دیمه اوز غمینگ هیچ دشمنلاره

که لاحول گویند شادی کنان
که لاحول دیبان خوش اولغای هم

حکایت جوانی خردمند که از فنون فضائل حظی وافر داشت و طبعی نادر

برعقلیک کیت که انواع فضائل دین معلومات کثیره سی بار ایردی وحسن طبعی هم بار ایردی

چندانکه در محافل دانشمندان نشستی هیچ سخن نگفتی باری پدرش بگفت ای پسر

اولقدر که مجلس علماده اولتورار ایردی هیچ برسوز سوز لاماس ایردی برکره اینگ اتاسی ایدی ای اوغول

تو نیز چرا نگویی گفت ترسم که پرسند از آنچه ندانم و شرمساری برم قطعه

انسنهم اول فن لاردین که بیلسون نیمه اوچون لاسن اوغلایدی قورقارمن که منده بیلمکان نیمه لسام دین سورارلار و شرمنده بولورمن

آن شنیدی که صوفی میگوفت
اول ایشیتینکو قاقتی برصوفی

زیر نعلین خویش میخی چند
اوزی کفشین تکیغه میخی نیچه

www.ziyouz.com kutubxonasi

آستینش گرفت سرهنگی
مینگینی توتا بر سپاهی کیلیب

نگفته ندارد کسی با تو کار
دیماسنک سنکا بوتی کیشی نینک ایشی

فرد

که بیا نعل بر ستور م بند
که کیل و نعل با غلا آتینگه

ولیکن چو گفتی دلیلش بیار
ولیلین کیتوریک دیسانک سوزی

حکایت یکی را از علما معتبر مناظره افتاد با یکی از ملاحده و با او بحجت بر نیامد

علما معتبر لوین بری نینک زندیق لادین بر ایله بحث چولی واقع بولدی وزندیق پیلان مقابله ایتالمدی

سپر انداخت و برگشت کسی گفتش تو با چندین علم و ادب و فضل و حکمت با بی دینی بر نیامدی

عاجز بولدی وترک مباحثه ایلادی بر کیشی عالمغه ایدی سن بو قدر علم و کمال پیلان و فضل و حکمت پیلان بر دین سنیز غه غلبه ایتالمدینگ

گفت علم من قرآن ست و حدیث و گفتار مشایخ و او بدینها معتقد نیست

عالم ایدی مینگ علیم قرآن کریم دور و حدیث شریف دور و کلام مشایخ دور و حالانکه اول ملحد بولار غه معتقد ایماس دور

و نمی شنود و مرا شنیدن کفر او بچه کار آید بیت

و تینگلاماس و منکا اینگ کفرینی ایشیتماق نیمه ایشغه یرار

آنکس که بقرآن و خبر زو نرهی
اول کیمکه ایرور منکا اخبار و کتاب

آنست جوابش که جوابش ندهی
انکا جواب لاید ور کرانکا بر مه جواب

حکایت جالینوس الهی را دید که دست در گریبان دانشمندی زده و بحیرتی کرده

جالینوس حکیم بر احمقی کوردیکه قولینی بر عالم نینگ یقا سینه اورکان ورعایت سیز ایلاکان

گفت اگر این دانا بودی کار او با نادان بدینجا نرسیدی مثنوی

ایدی اگر بو کیشی عالم و عاقل بولسا ایدی اینگ ایشی جاهل پیلان بو مرتبه غه یتماس ایردی

دو عاقل را نباشد کین و پیکار
ایکی عاقل کا بولماس جنگ و کینه

نه دانا یک ستیزد با سبکبار
نه دانا یک سینگیل لیکله ستیزه

باب چهارم

چاقلقان آتاق بخر دین کنایه
دور بر برگشت ۱۲ اعراض دین
کنایه دور ۱۲ ۵ تشرآن غه
مقابله خوار بلار که خبر دین برادر
رسول الله علیه وسلم لیخ حدیث
بولسه و مقام تعمیم مقتضی دور
یا نرهی یا خلاص تابا سنگ دیمک
کرانی الشرح یعنی آدمیکه
ایشیتماد قرآن و حدیث بر له
اینگ عهده سیدین چیقماس
و اول آدم بولار غه معتقد بولماس
کرانی انجا یان خاموش لیکده و
بر مشهور حکیم ینگ ۱۲ ۵ جالینوس
اسمیدور

دیمک یاسی وحدت یا جمله یا صفت مشبهه احمق
فعل ماضی نفت قاعلا ابلاغ
راجع یا حرمت یا رعایت ۱۲ ۵ عاقل را یا را
مصدر یا ادات تخصیص یا کین یا بغض
وعداوت یا پیکار یا نزاع و جنگ
ادات تشبیه یا سبکبار یا خفیف
دینگیل معنا سیده یا کنایه دور یاسی
معنا سیده یا حقیقت دین
محصول بیت شرط کمر یا عاقل
یعنی اینگ اورو ش و جنجال بولماس
احمق دینگیل کیشی نزم عاقل عالم کیشی
عنا و جنجال ایتار ۱۲

اگر نادان بوحشت سخت گوید
اگر وحشتله نادان قاتیغ ایتار

دو صاحبدل نگهدارند موئی
ایکی عاقل قیل اوزهاس هیچ بردم

وگر در هر دو جانب جاهلانند
اگر ایکی طرف نادان اولارلار

یکی را زشت خوئی داد دشنام
براو غه بردی هر بر بوغوی دشنام

بتر زانم که خواهی گفتن آنی
بتر آندن که دیماک ایستیورسن

خردمندش بنرمی دل بجوید
عقل لوطف ایله کونکلینی ایزلا

همیدون سرکشی وازرم جوئی
بری سرکش بری صلح ایزلاهم

اگر زنجیر باشد بگسلانند
اگر زنجیر بولسه هم اوزارلار

تحمل کرد و گفت ای نیک فرجام
تحمل قیلدی دیب ای یخشی فرجام

که دانم عیب من چون من ندانی
که بیلکوم عیبیمی سن بیلمایورسن

حکایت سحبان وائل را در فصاحت بی نظیر نهاده اند سالی بر سر جمعی

سحبان وائل نی بلاغتده امثال سنیر تعیین ایتکان دورلار بر یل بر جمعیت ینک صدر نده

سخن گفتی و لفظی را مکرر نکردی و اگر همان معنی اتفاق افتادی بعبارتی دیگر

سوز سوزلار ایردی و بر لفظ نی تکرار ایتماس ایردی و اگر اول معنی اتفاق واقع بولسه ایردی بولکه بر عبارت بیلان

گفتی و از جملهٔ آداب ندمای ملوک یکی اینست مثنوی

دیر ایردی و ندمای ملوک ینک جملهٔ آدابی زین بری بود در

سخن گرچه دلبند و شیرین بود
سوز ینک گرچه دلبند و شیرین اولور

منزاوار تصدیق و تحسین بود
وگر لایق جزم و تحسین اولور

چو یکبار گفتی مگو باز پس
دیدینک بر سوزی آنی قایتار مه بس

که حلوا چو یکبار خوردند بس
یکا یلار که حلوانی بر مره بس

حکایت یکی را از حکما شنیدم که میگفت هرگز کسی بجهل خود اقرار نکند مگر

حکما دین برینی ایشیتیم که دیر دردی اصلا برکیشی اوزی نینگ جهالتینی اقرار ایتماس مگر

آنکس که چون دیگری در سخن باشد هنوز تمام ناکرده او سخن آغاز کند مشنوی

اولکیشی اقرار ایتارکه وقتیکه بر بولک آدم سوزده بولسه الآن سوزین تمام ایتمکان بولسه اول کیشی سوز باشلاسه

سخن را سرست ای خردمند بن — میاور سخن در میان سخن

سوزده باش وآخر دولای هوشمند — سوزاور تاسینغه سوزنی سن ایتمه

خداوند فرهنگ و تدبیر و هوش — نگوید سخن تا نه بیند خموش

کیمنی فکر لیک و هنر برله هوش — دیماس سخن زینی تاکه کورماس خموش

حکایت تنی چند از نزدیکان سلطان محمود حسن میمندی را گفتند که سلطان

سلطان محمود دینگ یقین لاریدین بر نچه کیشی وزیری حسن میمندیغه ایدیلارکه پادشاه

امروز ترا چه گفت در فلان مصلحت گفت بر شما هم پوشیده نماند گفتند تو

بوکون سنکا نیمه سوز لادی فلان مصلحت حقیده وزیر ایدی سیزکا هم خفی ایماسدور ایدیلار سن

دستور مملکتی آنچه با تو گوید با مثال ما گفتن روا ندارد گفت

مملکت دینگ وزیرسن اول نیمه سنکا سوزلار بر نیکدیک لارغه سوزلاماک لی تجویز ایتماس ایدی

باعتماد آنکه داند که بکس نگویم بس چرا می پرسید بیت

اول اعتماد بیلان که بیلورکه کیشیغه سوزلاماس من بو تقدیر چه نیمه اوچون سورارسیز

نه هر سخن که بداند بگوید اهل شناخت — بسر شاه سر خویشتن نشاید باخت

نه هر سوزی که بیلور سوزلایور علم لیک کس — که شاه سریغه اوز باشین اوینا ماق یراماس

حکایت در عقد بیع سرائی متردد بودم جهودی گفت من از کدخدایان

براوی دینگ آلماقیغه مقرر قیلماقده متردد ایدیم بر یهودی ایدی من بو محله دینگ

www.ziyouz.com kutubxonasi

قدیم این محلتم وصف این خانه چنانکه هست از من پرس بجز که

قدیم اویلیک لاریدین مکن بو اوی نینک وصفینی انداغکه بار دور مندین سورغیل آلغیل که

هیچ عیب ندارد گفتم بجز آنکه تو همسایهٔ اویی قطعه

اصلا عیبی یو قدور ایدیم اول عیب دین بولک که سن اینینک قوشنی سی سن

خانهٔ را که چون تو همسایه ست

اویغه کیم سندیک اولسه همسایه

لیکن امیدوار باید بود

لیکن امیدلیه بولوش لازم

ده درم سیم کم عیار ارزد

قیمتی غش لیک اوان درم نقره

که پس از مرگ تو هزار ارزد

که سن اولکانده بولسه مینک تنکه

حکایت یکی از شعرا پیش امیر دزدان رفت و ثنا گفت فرمود تا جامه اش

شاعرلار دین بری اوغرلار نینک باشلوغی نینک آلدیغه بارمادی و ماختادی بو یوری تا که شاعر نینک لباسینی

بستدند و از ده بدر کردند مسکین برهنه بسر ما همیرفت سگان در قفای وی افتادند

آلدیلار و قیشلاو دین تاشقاری چیقاردیلار بیچاره ساوقده یلانغاج کیتارایردی ایتلار اینینک ارقاسیغه توشتیلار

خواست تا سنگی بردارد و سگان را دفع کند زمین یخ بسته بود

خواهلادی تاکه برتاش نی کوتارسه وایت لارنی دفع ایلاسه یرموز باغلاکان ایردی

عاجز شد و گفت این چه حرامزاده مردمانند که سگان را گشاده اند و سنگ را

عاجز بولدی وایدی بو قانداق حرامزاده آدم لاردورکه ایتلارنی بیشوب یوبارمیشلار وتاشنی

بسته میرزدان از غرفه بدید بشنید و بخندید و گفت ای حکیم از من چیزی بخواه

باغلامیشلار اوغریلارنینک باشلوغی دریچه دین کوردی ایشتی وکولدی وایدی ای حکیم امنیدین بزیمرسه طلب قیل

گفت جامهٔ خود میخواهم اگر انعام فرمائی

شاعر ایدی اوزلبایم نی طلب قیلورمن اگر احسان بویورسونک

مصرع رضینا من نوالک بالقلیل

عطا کینکدن کیتیشغه راضی دورمیز

امید وار بود آدمی بخیر کسان

کیشی امیدلیک اولور آدم اهلی خیرغه

مرا بخیر تو امید نیست شر مرسان

امیده خیرنیکا تو تمام شرنیکنی یتکارمه

سالار دزدان ابر و رحمت آمد جامهٔ او باز داد و قبا پوستینی

اوغری لارنینک رئیسی انکا ترحم ایلادی انکا لباسینی قایتاریب بردی وبرپاچه پوستین نی

بران مزید کرد و درمی چند بداد حکایت

انکا ضم ایلادی وبرقانچه تنکه هم بردی

منجمی بخانهٔ خود در آمد مرد بیگانه را دید که با زن او بهم نشسته دشنام داد

برمنجم اوزی نینک اویغه کیردی بربیگانه آدم نی کوردیکه خاتونی بیلان جمع بولوب اولتوریش انی سوکتی

وسقط گفت فتنه و آشوب برخاست صاحبدلی بران حال واقف شد گفت بیت

ویمان سوزسوزلادی غوغا وجنجال توردی برصاحبدل بوحالغه مطلع بولدی ایدی

تو بر اوج فلک چه دانی چیست

سن فلکدن نه بالینغین بیلسه سن

چون ندانی که در سرای تو کیست

بیلیورسن اویونکده کیم ایله سن

باب چهارم

بیت

آدمی آدمیست اندر هست
یا عود در آگر بود نباشد هیزم است
آخر انا بشر من بشر انا بشر
چون بشر اطلاق انسان آدمیغه
بولور کر اول نیچه کر اوزیغه
لایق کورماسه بر اوزمسلمانغه هم
اوزیغه روا کورسه بر اوزمسلمانغه هم
مومنلاتی بولماسه انسان
ایماسه و بلکه حیوان دین هم
بدتر دور ۱۲

پوستین بر چاپه دور کرکه نی
اکثر بی سبب بر قاقم و قندوز
و بولک نیچه سه دین بیلور لار
ساوقت ذاتی او چون کنز
قال الفاضل المشرقی ۱۲
تفسیر دور یا صاحب فتوت و عطف
بیشغیلر اگر حرکه دور ۱۲
بیلماس سن فلک اوستیده نیچه بار دور
بیلورسن نیچه بار دور و قتیکه
اوینکده
بیلماس سن کرسینک اوینکده
کیم بار دور صاحب اویونکده
کواکب نینک سعادت و اخیر بولمق
دیمک دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت خطیبی که رفیع الصوت خود را خوش آواز پنداشتی و فریاد بیفایده برداشتی گفتی نعیب غراب البین در پردهٔ الحان اوست

آوازی یمان بر خطیب اوزینی یخشی آوازلیک کمان قیلور ایردی وفایده سیز فریادلی کوتارور ایردی دیرایردینک الاقارغه نینک آوازی اینینک نغمه سی پرده سیده دور

یا آیت ان انکر الاصوات لصوت الحمیر در شان او شعر

یا اینکلایت البته آوازلارینک یمانراقی ایشک نینک آوازی دور اینینک شاعرنیده دور

اذا نعق الخطیب ابو الفوارس له صوت یهد اصطخر فارس

بو الفوارس خطیب اینک اوزه فارس اصطخری بوزار طاشی

مردم قریه بعلت جاهی که داشت بلیتش میکشیدند و اذیتش را مصلحت نمیدیدند

قیشلاق آدم لاری هر منصب سببیله که مالک ایدی اینینک کلفتینی تارتار لار ایدی وانکا جفانی مناسب کورماس لار ایردی

تا یکی از خطبا آن تسلیم که با وی عداوت نهانی داشت باری بپرسیدن او آمد بود

حتی اول تسلیم نینک خطیب لاریدین بری که اینینک پیلان عداوت پنهانی سی بار ایردی بر مره اینینک حالینی سوراقه کیلکان ایدی

گفت ترا خوابی دیده ام خیر باد گفت چه دیده گفت چنان دیدم که ترا آواز خوش بود

ایدی سنینک حقینکده بر توش کوردوم خیر ایلاسون خطیب ایدی نیمه کوردنک مسافر ایدی انلاغ کوردوم که سنینک آوازینک یخشی ایمش

و مردمان از نفست در راحت بودند خطیب اندرین لختی بیندیشید و گفت این چه مبارک

وآدم لار سنینک نفسینکدین راحت ایمشلار خطیب مونده بر مقدار تفکر ایلادی وایدی بو قانداق مبارک

خوابست که تو دیدی مرا بر عیب خود واقف گردانیدی معلوم شد که آواز ناخوش دارم

توش دورکه سن کوردینک دمنی اوزعیبیمغه مطلع ایلادینک معلوم بولدیکه آوازیم یمان دنا فارادم دور

و خلق از بلند خواندن من در رنج اند توبه کردم که ازین پس خطبه نخوانم مگر باهستگی قطعه

وخلق منینک بلند اوقوکانیمدین خاطر ابده دورلار توبه ایلادیم که مونده دین سونکره خطبه اوقیمکه بلکه آهسته لیک پیلان اوقورمن

باب چهارم

آوازی ایسه دور یعنی بد آوازلاری

حجایسه دور یعنی آوازی دیک

غراب البین نوح کاهنرادی

دور ۱۲ ابو الفوارس کبی

دیک ابو الفوارس دوریا ابو جابره

ارسلان نوکیت دوریا نوح قرینی

ایشک مراد دور دیک

بر له کبی بقار دیک

بر له کبی فارس ایسه دور

اصطخر فارس ایسه دور

محکم حصار شوکلکه قیلیم

مفاد شعر ابو الفوارس نهاق

خطیب ایشک دیک

ایلاسه یعنی آواز

هایکلر اسه اینینک هر ایتار

بار دور کیم فارس نینک

اصطخر نام قلعه سینه هر ایتار

بار دور کیم فارس نینک

یعنی نقار دیرار که اصوات

شدیده نینک بار نینک کرکه شرح

مواقفده بحث اصوات ده

مذکور دور ۱۲ بلیت

قاتیق یعنی معنا سیده ۱۲

ازیت بلیت وزنیده ایذا وجفا

معنا سیده بتا با حرف انتها

یا خطبا یا خطیب نینک جمعی

اصاغری اصاغر الامیر آن

اشارت یا اقلیم مثا رایدی

یکه یا حرف رابط صفت یا با حرف

علمه یا وی یا خطیب عذر راجع ۱۲

سوراقه کیلکان ایدی

یعنی سنینک حقینکده اوچون یعنی کوردا بوجابره برای مناسبت یکه کلکان ۱۲ آکرانی اجا شیر

www.ziyouz.com kutubxonasi

از صحبت دوستی برنجم
من رنجده دوست صحبتیدن

کاخلاق بدم حسن نماید
برخوی لاریمنی یخشی اول دیر

عیبم هنر و کمال بیند
عیبلیم نه هنر کمال کوکوی

خارم گل و یاسمن نماید
تیکانیمی یاسمین وگل یر

کو دشمن شوخ چشم بی باک
اول دشمن بی حیا و بی باک

تا عیب مرا بمن نماید
قایده منکا عیبیمی اوشول دیر

حکایت یکی در مسجد سنجاریه بطوع بانگ نماز گفتی بآوازیکه مستمعان را ازو

سنجاریه مسجدیده برکیشی رغبت پیلان اذان ایتارایدی برآواز پیلان که ایشیتکا نلار انرین

نفرت بودی و صاحب مسجد امیری بود عادل و نیکوسیرت نخواستش که دل آزرده گردد

نفرت ایتارلاردی و مسجد ینک صاحبی بر امیر ایردی عادل و یخشی خلق لیک خواهلاماس ایردیکه انی کونکلینی کدرایلاسه

گفت ای جوانمرد این مسجد را مؤذنان قدیمند که هر یکی را پنج دینار اجرت است ترا

ایدی ای جوانمرد بو مسجد ینک قدیمگی مؤذن لاری بارکه هر بری ینک پیش طلا وظیفه سی بار دور سنکا

ده دینار میدهم تا بجای دیگر بروی برین قول اتفاق کردند و برفت بعد از مدتی پیش امیر

اون طلا بر ورمن تا کیم بو کلک محله غه کیتیارسن بو سوز غه اتفاق ایلادیلار و مؤذن کیتی بر مدت سوکره امیر ینک حضورینغه

باز آمد و گفت ای خداوند بر من حیف کردی که بده دینارم ازین بقعه روان کردی

قایتو کیلیدی و ایدی ای امیر منکا ظلم و ستم ایلادینگ که اون طلا پیلان منی بو محله دین جونات دینگ

آنجا که رفته ام بست دینارم میدهند که جای دیگر روم قبول نمیکنم امیر بخندید

اول محله که من باردیم منکا یکرمه طلا بر ورلارکه بو لک محله غه کیتیسام قبول ایتمایورمن امیر کولدی

و گفت زنهار نستانی که به پنجاه دینار هم راضی شوند بیت

وایدی اصلا المغابین زیراکه ایلیک طلاغه هم راضی بولور لار

به تیشه کس نخراشد ز روی خار اگل
قیرا آلماس کیشی تاشن نینگ یوزیدین تیشه بر لن لای

چنانکه بانگ درشت تو میخراشد دل
چنان کیم تیر مالار قاتیغ اونگ لنی دیسنگ بر حای

حکایت ناخوش آوازی ببانگ بلند قرآن همیخواند صاحبدلی بر وی بگذشت

بریمان آواز لیکیشی بلند آواز بیلان قرآن اوقور ایردی بر صاحبدل اینگ یانیدین اوتدی

وگفت ترا مشاهره چند ست گفت هیچ گفت پس این زحمت

وایدی سینگ آیلیغینگ قانچه دور اولکیشی ایدی یوقدور صاحبدل ایدی بو صورتده بو زحمت نی

بخود چرا میدهی گفت از بهر خدا میخوانم گفت از بهر خدا مخوان پلیت

اوزینگکه نیمه اوچون برارسن ایدی خدا رضای اوچون اوقورمن صاحبدل ایدی خدا رضای اوچون اوقومه

گر تو قرآن بدین نمط خوانی
اوقوسنگ بو رویشده قرآنی

ببری رونق مسلمانی
ایلیکسن رونق مسلمانی

باب پنجم در عشق و جوانی

پیشنجه باب عشق و جوانلیق یانیده دور

حکایت حسن میمندی را گفتند سلطان محمود چندین بنده صاحب جمال

حسن میمندیغه ایدیلار سلطان محمود بو قدر صاحب جمال بنده سی

دارد که هر یکی بدیع جهانند چگونه است که با هیچ یک از ایشان میلی و محبتی ندارد

بار دورکه هر بری عجیب جهان دورلار نیمه سبغه مبنی دورکه الار دین هیچ بریغه میل و محبتی یوقدور

چنانکه ایاز که او را زیادت حسنی نیست گفت هر چه در دل فرود آید در دیده نکو نماید مثنوی

ایاز غه بولغان میل و محبتی ایکه اینگ زیاده حسنی یوقدور حسن میمندی ایدی هر نیمه سه که کونگلغه توشسه کوزغه یخشی کورونور

هر که سلطان مرید او باشد
کیمکه سلطان انی کوردی یخشی

وانکه را پادشه بیندازد
کیمکه سلطان کوزیندن اولدیرسه اغ

کسی بدیدهٔ انکار گر نگاه کند
کیمکه کیمسه ینکر کوزیله قیلسه نظر

وگر بچشم ارادت نگه کند در دیو
وکر محبت ایله باقسه دیو عارضیه

گر همه بد کند نکو باشد
هر نه بد قیلسه هم ایرور یخشی

کپش از خیل خانه ننوازد
ایلاماس هیچ کیمه آنی سوراغ

نشان صورت یوسف دهد بنا خوبی
اگرچه صورت یوسف ایرور قبیح دیو

فرشته ایش نماید بچشم کروبی
انی فرشته کبی حسنی کوب ملیح دیور

قطعه

حکایت

گویند خواجهٔ را بندهٔ نادر الحسن بود و باوی بر سبیل مودت و دیانت

ایتورلار که بر بای ینکی یخشی لیق ده بمثل بر قلا بار ایدی واول قلغه محبت و دیانت طریقی اوزره

نظری داشت با یکی از دوستان گفت دریغ این بندهٔ من با چنین حسن شمائلی که

نظر ایلار ایردی دوست لارمین بر یغه ایدی افسوس که بو قلیم شوندای حسن و صاف بر له کرانده

دارد و اگر زبان دراز و بی ادب نبودی چه خوش بودی گفت ای برادر چون اقرار

بار دور اگر اوزون تیل لیک وادب سیز بولماسه ایدی قاندای یخشی بولور ایردی اول دوست ایدی ای برادر وقتیکه

دوستی کردی از و توقع خدمت مدار که چون عاشقی و معشوقی در میان آمد مالکی و مملوکی برخاست

دوست یعنی اقرار ایلماک انین خدمت امیدینی تو تمه که وقتیکه عاشق لیق و معشوق لیق ارا غه کیلدی مالک لیک و مملوک لیک کوتاریلور

خواجه با بندهٔ پری رخسار
خوبرو قلغه خواجه عاشق اولوب

چه عجب کو چو خواجه حکم کند
تانکلایماس حکم قیلسه خواجه کبی

چون درآید ببازی و خنده
قیلسه آنینک بیله اویون کولکو

وین کشد بار ناز چون بنده
خواجه قلدیک مطیع اول دلجو

قطعه

باب پنجم

مردودی بولغان تمام آدم ینکی مردودی دور زیرا که انتاس علا دین نوکرلری پادشاه ینکی قوبیسی دور ۱۲ یعنی اگر بر آدم انکلا کوزی بر له یوسف علیه السلام نظر ایلاسه باوجود اول جناب خوشروی ایلکده بدیع کوزله لاریچ صورت و جمال لاری نشان بر له ایریچ یانلیق بر له ایلاماق بر له نشان بر له ایلاماق دور ۱۲

۵۳ یعنی بیت شوکلکه واگر کدر آدم ایدی ایلاماس ینکی کوزی بیلان دیو غرض نظر

۵۴ محصول وحجت کوزی بیلان دیو فرشته دیو

۵۵ یعنی بای یخشی کوزینکه بر له یوسف ثانی

۵۶ یعنی مودت وحجت بیلان نظر

ایلاماسک کوزینکه بر له یوسف ثانی دیو فرشته دیو

۵۷ یعنی بای یوزینکه بر له ایلمک قیاسیلان

۵۸ یعنی مشغول بولسه دانیکه بر له اول قل کماح

۵۹ یعنی بر له ادب بولور اطاعت و فرمان

۶۰ یعنی عادت قیلیب بیاره واینی ورزش

۶۱ یعنی بر له اول قلغه بر له ایلمک قیاسیلان

۶۲ یعنی ایلارزیرا اگر محبت نه مقتضی استهزا اظهاری بلا تکلف بولغانده عجب

۶۳ ایماسدور اگر قل خواجه دیک فخر و ناز ایتارایسه و بو خواجه ناز یوکینه چیکارایسه قل دیک یعنی مونداغ بولغانده قل خواجه بین لیک ایتارایسه عجب ایماسدور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

غلام آبکش باید و خشت زن | بود بندهٔ نازنین مشت زن

قل اولکیم ایرور خادم خشت ساز | اکر نازنین دورا ورار مشت ناز

حکایت پارسائی را دیدم به محبت شخصی گرفتار شده و ازش از پرده برملا افتاده

هر عابد نه | کور دوم برآدم نینک محبتیغه توتولغان | وانینک سری برده خفا دین عالمغه فاش بولوب

چندانکه ملامت دیدی و غرامت کشیدی ترک تصابی نکردی و گفتی قطعه

اولقدرکه ملامت و جفا کورارایردی | و مشقت تارتارایردی | محبت نی ترک ایتماس ایردی و دیرایردی

کوته نکنم ز دامنت دست | ور خود بزنی به تیغ تیزم

من اوزیمورم قولوم نی سندن | کر تیغ ایله اورسنکلای پناهیم

بعد از تو ملاذ و ملجاءم نیست | هم در تو گریزم ار گریزم

غیر تیک منکا برق پناه هرکز | سن پشت پناه و قبله کاهیم

باری ملامتش کردم و گفتم عقل نفیست را چه شد که نفس خسیست بر و غالب آمد نمانی بفکرت فرو رفت و گفت

هر دفعه انی سرزنش ایلادیم | وایدیم عقل نفیسینکغه نیه بولدیکه | پست نفسینکا نکا غالب کیلدی | هر مدت تفکر غه توشتی و دیدی

هر کجا سلطان عشق آمد نماند | قوت بازوی تقوی را محل

عشق سلطانی کیلور سه قالمیور | لشکر تقوی اوچون هرکز محل

پاکدامن چون زید بیچاره | اوفتاده تا گریبان در وحل

پاکدامن ایلک بچوک ممکن انکا | باشنچه بولدی عجب غرق وحل

حکایت یکی را دل از دست رفته بود و ترک جان گفته و مطمح نظرش جای

هر کشی نینک کونکا قولیدین کیتکان ایردی | وجان نی ترکینی دیکان | وانینک مطمح نظری جای

خطرناک ورطهٔ هلاک نه لقمه که متصور شدی بکام آید و یا مرغی که بدام افتد بیت

خطرناک | وکرداب هلاکا ایردی | هر لقمه ایماس ایردیکه آغیز غه کیلیشی تصور قیلینسه | ویا هر قوش ایماس ایردیکه تورا قفه توشماق ممکن بولسه

باب پنجم

بیان ادراک پاره پاره ایلاب سنینک تیغ تیز بیلان پاره پاره ایلاب سنینک تیغ لوینغه ایتاکیلکین و تونکوینغه همچنینکین آلاسن ۱۲

بیت بنیک معنای شوندای بولورکه اولا بار سنینک عشقینکین قاچاق یوقدور و هر نیچه سرکه قیلسنک صبر قیلورمن و بالفرض اکر تا چیم سنینک طرفینکین بولکه هر جانب قاچاسن چنانچه بر بار قیلیب انایم قاچار و بو آیت کریمه غه اشارت در کله ففروا الی الله ۱۲

بولغانی اوچون سلطان دیرلار | عشق نی عقل غه غالب | بولغانی اوچون عشق پادشاهی کیلدی | قوتنغه جای بازوی نینک | اندره زیر و تقوی بیرده جمع | عشق میلان ایلاب عشق کیلکانده تقوی | قالماس ۱۲ مفاد بیت | شوکه عاجز عاشق ایتاکیلیک حالنده | قندای پاک ایتاکیلیک بری بیچاره | یعنی مصیبت دین بری بولوب | نیچکلیک ایتاکیلیک حالنده | بولسه کیرک آک یعنی ازروی طبع | بولسه کیرک آک یعنی ازروی طبع | عشق عدو توشکان قندای قیلیب | پاک انیب تقوی بولیب

تقریر اول مناسبه حال دورو خان آرزو پاکدامن اندین حال دورو خان آرزو پاکدامن فاعلی و بیچاره اندین بدل دیسلسه هم بولور دیب

www.ziyouz.com kutubxonasi

چو در چشم شاهد نیاید زرت — زر و خاک یکسان نماید برت

محبوب کوزینه کورونمادی زر — تفراغ ایلمادول زرینک برابر گفت

یاران بنصیحتش گفتند کز این خیال محال تجنب کن که خلقی هم بدین حیوان کس تو داری اسیر و پای در زنجیر بنالید و گفت

دوستلار انکا نصیحت پیلان ایدیلار که بو محال فکردین پرهیز ایلا کیل زیرا که قانچه خلق بوسن مبتلا بولغان درد و غم گرفتار و اسیر و دایما غلام عشق زنجیر و پابند بولدی

دوستان گو نصیحتم مکنید — که مرا دیده بر ارادت اوست

دوستلار منکا قیلما نکیز لا پند — منی قصیرم اینک ارادهسی دور

جنگ جویان بزور پنجه و کتف — دشمنان را کشند و خوبان دوست

جنگ جولار قتال دشمن ایدر — خوبرولار قتال دوست قیلور

شرط مودت نباشد باندیشه جان دل از مهر جانان برگرفتن که بزرگان گفته اند محبت شرطی یاسدور که جان خوفی پیلان کونکلنی محبوبلار محبتیدین قایتاروب آلماق زیرا که اولغلار اتیب دورلار

تو که در بند خویشتن باشی — عشق بازی دروغ زن باشی

سن که فکرینک غم سیمیز لیک دور — عشقی یلغان بی تمیز لیک دور

گر نشاید بدوست ره بردن — شرط یاریست در طلب مردن

کرچه دلدار ره یوق ایتیب بولماق — عشق شرطی طلب ایدلو اولماق

گر دست رسد که آستینش گیرم — ورنه بروم بر آستانش میرم

کر ممکن ایسه قولیدین آلسام — یوقسه باربان یولیده اولسام

متعلقانش را نظر در کار او بود و شفقت بر روزگار او پندش دادند و بندش نهادند سودی نداد بیت

تیکیشلیک کیشی لاری اینک نظری اینک شیغیرلری و احوالینه مرحمت لاری بار ایدی انکا نصیحت بیردیلار و انکا کیشان سالبیلار سر فایده بیرمادی

درد را که طبیب صبر می فرماید — وین نفس حریص را شکر میباید

ای وای طبیب صبر تحمل ایتار — بو نفس حریص شکر تحمل ایتار

سعادت دو سرا — ۱۲ صبر

آن شنیدی که شاهدی به نهفت
شاهدی بارایدی سخندانی

تا ترا قدر خویشتن باشد
تا سنکا قدر و قیمتینک حاصل

با دل از دست رفته میگفت
دیدی اوزعاشقیغه پنهانی

پیش چشمت چه قدر من باشد
منی قدریم سنکا یوق ای غافل

آورده اند که مران پادشاه زاده را که مملوح نظر او بود خبر کردند که جوانی بر سر این میدان بلا و محنت مینماید

کیلتوروبدورلارکه اول پادشه زاده عنه که یکیت ینینک نظریغه کوروکان ایدی خبر ایلادیلارکه بر یکیت بو میدان ینینک باشیغه همیشه کیلیب قانی ایلار

خوش طبع و شیرین زبان سخنهای لطیف و نکتهای غریب از وی میشنویم چنین معلوم میشود که

خوش طبع و شیرین تیل یخشی سوزلار و غریب نکته لار انین ایشیتورمیز معلوم بولورکه

شوری در سر دارد و سوزی در دل دارد که شیدا صفت مینماید پس دانست که دل آویخته اوست و این گرد بلا

باشیغه بر سودای وکونکلیغه بر سوز که ازی بارکه شیدا صفت کوروندور شهزاده بیلدیکه اینک عاشقی دور و بو بلا چنگا

انگیخته او مرکب جانب او راند جوان چون دید که شهزاده بنزدیک او عزم آمدن دارد برگریست و گفت بیت

اینک قوپارلیشی دور درحالت اینک طرفیغه سوردی یکیت قتیغه کوردیکه شهزاده اینک آلدیغه یکیلماق قصدین قوتار یغلادی و ایدی

آنکس که مرا بکشت باز آمد پیش
شوخیکه منی اولدوران کیلدی ینه

مانا که دلش بسوخت بر کشته خویش
گویا دلی کویدی اوزی اولدورکانینه

چندانکه ملاطفت کرد و پرسید که از کجائی و چه نام داری و چه صنعت دانی

شهزاده اولقدرکه ملاطفت ایلادی و سوردیکه نه یردین سن و نامینک نه دور و نه صنعت بیلورسن

جوان در قعر بحر مودت چنان غریق بود که مجال دم زدن نداشت بیت

یکیت محبت دریاسی ینینک تکیغه انداغ غرق بولکان ایردیکه هیچ تکلمغه قدرتی یوق ایردی

اگر خود هفت سبع از بر بخوانی
همه قرآن نه کرچه یاد او قورسن

چو آشفتی الف بی تی ندانی
کونکل بیردینک الفنی بیلیورسن

www.ziyouz.com kutubxonasi

گفتا با من چرا سخن نگوئی که من هم از حلقهٔ درویشانم بلکه حلقه بگوش ایشانم

شه زاده ایدی منکا نیمه اوچون سوز سوزلامایسن که من هم درویشلار جماعه سیدن من بلکه الارنینگ قولاغی حلقه لیک قامن

آنگه بقوت استیناس محبوب از میان تلاطم امواج محبت سر برآورد و گفت بیت

سونکره بیچاره عاشق محبوبنینگ الفت ولیستی ایلان محبت دریاسی نینگ تولقونلاری ارا سیدین باشینی کوتاردی و دیدی

عجب ست با وجودت که وجود من بماند
عجب اولکه صحبتینگه منکا جان هنوز قالسه

تو بگفتن اندر آئی و مرا سخن بماند
سن اگر تکلم ایتسانگ منکا تاب سوز قالسه

این بگفت و نعرهٔ بزد و جان بحق تسلیم کرد بیت

یکمیت بو بیت نی سوزلادی و بر نعره اوردی و جانی حق غه تسلیم ایلادی

عجب از کشته نباشد بدر خیمهٔ دوست
یارنینگ اشیکیده اولسه کیشی قتیله عجب

عجب از زنده که چون جان بدر آورد سلیم
عجب اولدور که تیریک جان بتا کیلسه

حکایت یکی از متعلمان جمال بهجتی داشت و معلم از انجا که حسن بشریست

شاگرد لار دین بری نینگ حسن و جمالی بار ایردی و استاد اول مقام دین مقتضای انسانیت دور

باب پنجم

دیکوشی دین اورکانماق معناسیده بولغان تعلم دین مشق دور الفت و فون ادات جسم یا بهجت یا اول نینگ فتح برلر یخشیق و فرزندیق و بعض نسخه ده کمال بهجتی داشت و طیب بهجتی دارق بولیشدور بهجتی صورت ده معناسی زیاده یخشی یاراشیق و خوش آواز و شیرین سوز ایردیسه

باحسن بشرهٔ او میلی داشت زجرو توبیخ که بر کودکان دگر کردی

اینک حسن بشره سینه میل والتفات بار ایردی منع وسرزنش کر بولک بالله لارغه قیلور ایردی

درحق وی روا نداشتی چون بخلوتش دریافتی گفتی قطعه

اینک حقیده روا تو تماس ایردی وقتیکه اینک تنهالیکده تابسه ایردی دیر ایردیسه

نه آنچنان بتو مشغولم ای بهشتی روی

نه ینگلیغم سنکا مشغولم ای نکو سیرت

زدیدنت نتوانم که دیده بر دوزم

یوزونکنی کورماکیدن کوزنی اوزمزم هرگز

که یاد خویشتنم در ضمیر می آید

اوزومنی یاد ایتمینی هم اونوتا ضمیر

وگر مقابله بینم که تیر می آید

اگرچه کوزایله کورسم کیلور مقابله تیر

باری پسر گفت چند اگر در آداب رسم اجتهاد میکنی در آداب نفسم همچنان تأمل میفرمائی تا اگر در اخلاق من

بر دفعه بالله داخلا غوایده ای القدر آداب رسیده سنی غیرت ایتارسن آداب نفسیمده هم اینکدیک تأمل و ملاحظه بیورسنک تاکه اگر مینینک اخلاقیمده

ناپسندی بینی که مرا آن پسندیده نماید بر آنم مطلع گردانی تا به تبدیل آن

نامقبول بر نیمرسنه کورارسنک که منکا اول مقبول کوردونور انکا مینی مطلع ایلکیل تاکیم اینک تبدیلینه

سعی کنم گفت ای پسر این سخن از دیگری پرس که آن نظر که مرا باشد هنر نمی بینم قطعه

سعی اگر کوشش ایتارسن معلم ایدی ای اوغول بوسوزنی بولک دین سوروکیل زیرا که اول نظر مجتمیم که منکا بار دور هنر دین بولکنی کورماسمن

چشم بد اندیش که برکنده باد

بولسون الهی کوزی کور دشمنینک

ور هنری داری و هفتاد عیب

بر هنری بار سنکا تمیش عیوب

عیب نماید هنرش در نظر

هر هنری عیب ایتی نظر

دوست نه بیند بجز آن یک هنر

دوست کیشی کورماس مکر اول بر هنر

حکایت شبی یاد دارم که یار عزیزم از در در آمد چنان

بر کیچه خاطریده دور که یار عزیزیم ایشیکدین کیریب کیلدی . انداغ

باب پنجم

www.ziyouz.com kutubxonasi

بی اختیار از جای برجستم که چرا غم بآستینم کشته شد شمع

بی اختیار یرمیدین ساچرادیم که شمع ینگیم برله سوندی

سری طیف من یجلو بطلعة الدجی — فقلت له اهلاً وسهلاً ومرحبا

چهریله ظلمت آچارکیمسه خیالی کیلدی دوش — بس دیدیم انکا کیلینک اهلاً وسهلاً مرحبا

بنشست و عتاب آغاز کرد که چرا در انخالیکه مرا بدیدی چراغ را بکشتی گفتم

جانان اولتوردی وعتابغه باشلادی که نیچه اولوقتده که منی کوردونک شمع نی سوندوردونک ایدیم

گمان بردم که آفتاب برآمد و نیز ظریفان گفته اند قطعه

ای جانان گمان ایلادیم که آفتاب چیقتی وهم ظریف لار ایتیب دور لار

چون گرانی به پیش شمع آید — خیزش اندر میان جمع بکش

چون کران طبع کیرسه بزم ایچره — انی سن باحضور جمع اولدور

ور شکرخنده ایست شیرین لب — آستینش بگیر و شمع بکش

کیلسه کر بر نگار شیرین لب — آنی ینگینی آل و شمع اولدور

حکایت یکی دوستی را که مدتها ندیده بود گفت کجائی که مشتاق بودم گفت مشتاقی که بملولی

برکیشی بر دوستی نکه که کوب متدین بری کورمکان ایرکی ایدی قیاقده سن که آرزو ده ایدیم ایدی آرزو دوستلق بخشدور بولمان بولمان قدر

دیر آمدی ای نگار سرمست — زودت ندهیم دامن از دست

کیچ کیلدینک ایا نگار خونریز — قولدین ایتا کینکنی قویمزم تیز

معشوقه که دیر دیر بلند — آخر کم از آن که سیر بلند

جانانکه انسویوب کورارلار — اکم دورمو انی قویوب کورارلار

لطیفه شاهد که با رفیقان آید بجفا کردن آمده است بحکم آنکه از غیرت و مضادت خالی نباشد

محبوب که رفیقلارا برلا کیلور جفا ایتا کنه کیلکان دور اینک او چون که رشک و ضدیت دین خالی بولماس

شعر

اذا جئتنی فی رفقة لتزورنی — وان جئت فی صلح فانت محارب

منینک زیارتیمه کیلسنک ارقیه ایله — اگرچه صلح اوچون دورولی محاربسن

قطعه

بیک نفس که در آمیخت یار با اغیار — بسی نماند که غیرت وجود من بکشد

هر ارزمان اوتوروشتی نگار غیر ایله — دریغ آتش غیرت تنیمنی کویدوردی

بخنده گفت که من شمع جمع ای سعدی — مرا ازان چه که پروانه خویشتن بکشد

کولوب دیدی که ایا سعدی شمع جمعم من — نه دور ضرر منکا پروانه اوزنی اولدوردی

حکایت یاد دارم که در ایام پیشین من و دوستی چون دو مغز بادام در پوستی صحبت داشتیم ناگاه اتفاق سفر افتاد پس از مدتی که باز آمد عتاب آغاز کرد که درین مدت

خاطریمه دور که اولکی وقت لارده من هر دوست سیلان هر پوست ایچیده بادام ینیک ایکی مغزی دیک صحبت

توتارایدوک بردن سفر غه کیتماق اتفاق توشتی بیرت دین سونکره که سفردین قایتیب کیلدی عتابغه شروع ایلادیکه بو مدت ایچیده

چرا قاصدی نفرستادی گفتم دریغ آمدم که دیدهٔ قاصد بجمال تو روشن گردد و من محروم باشم

نیمه اوچون هر مخبر منکا بو بارماد ینک ایدیم منکا قیز غانماق کیلکه مخبرنیک کوزی سینینک جمالینک سیلان روشن بولسه و من محروم بولسم

قطعه

یار دیرینه مرا گو بزبان پند مده — که مرا توبه بشمشیر نخواهد بودن

هر ماسون تورینکا یار قدیمیم تیل ایله — ضرب شمشیر ایله توبه منکا پیه ایلمس

رشکم آید که کسی سیر نگه در تو کند — باز گویم که کسی سیر نخواهد بودن

کیمسه کیم سنکا توبوب قیلسه نظر رشک ایدیم — نیه دیرمن که کیشی تو یمانی اصلا بولمس

حکایت دانشمندی را دیدم که بمحبت شخصی گرفتار شده و جور فراوان بردی

هر عالم نه کوردوم که هر شخص نیک محبتیغه مبتلا بولغان وکوب جور و جفا چیکار ایردی

و تحمل هیگران کردی باری بطریق نصیحت گفتمش دانم که ترا در محبت این منظور علتی نیست

وخیلا صبر ایتار ایردی هر دفعه نصیحت طریقی ایله انکا ایدیم بیلور من که سینکا بو شخص نیک محبتیده هر علت و غرضینک بو قدر

وبنای مودت بر زلتی نه باوجود این معنی لایق قدر علما نباشد خود را متهم کردن و

ومحبتینک بناسی بر کنا هغه یماسدور بو معنانینک وجودی بیلان علمانینک قدرینه لایق بولماس که اوزی نی متهم ایتمک

جور بی ادبان بردن گفت ای مرد دست عتاب از دامن روزگارم بدار که بارها درین مصلحت که

وبی ادب لارجوریني چکمک عالم ایدی ای فیق آنار قولینی زمانیم ایتاکیدین تارتغیل زیرا که بنچه دفعه بو مصلحتده که

تو گوئی اندیشه کردم صبر بر جفای او سهل تر نماید از نادیدن او و حکما گفته اند که

سن دیرسن فکر ایلادیم اینک جفاسینه صبر ایلاماق آسانراق کورونور اینک کورماسلیقدین وحکیملار اتیب دورلار که

دل بر مجاهده نهادن آسان ترست که چشم از مشاهده بر گرفتن **مثنوی**

کونکل نی مشقت غه قویماق قولایراق دورکه کوزنی نظردین قالدورماقدین

هر که دل پیش دلبری دارد
کیمکه کونکلینی مهر موش دور

ریش در دست دیگری دارد
اختیاری انکا مشوش دور

آهوی پا لهنگ در گردن
آهوی دورکه کردنیده کمند

نتواند بخویشتن رفتن
عشق زنجیرینه ایرور پابند

آنکه بی او بسر نشاید برد
مهوشی دل انکا ملازم ایرور

گر جفائی کند بباید برد
کر جفا قیلسه صبر لازم ایرور

روزی از دست گفتمش زنهار
برکونی قولیدین دیدیم زنهار

چند از آن روز کردم استغفار
نیچه کون سونکره دیدیم استغفار

نکند دوست زینهار از دوست
قیلمغای یار دین زینهار

دل نهادم بر آنچه خاطر اوست
منی کونکلوم فدای خاطر یار

گر بلطفم بنزد خود خواند
لطف ایلسه یو قلاسه دعاگو من

ور به قهرم براند او داند
قیلسه رد قهر ایلسه رضا جو من

حکایت در عنفوان جوانی چنانکه افتد و دایه با شاهد پسری

یکیت لیک نینگ اولیده — اینکدیک که واقع بولور و بیلور سن — بر صاحب جمال بالغه

سری داشتم بحکم آنکه حلقه داشت طیب لادا و حلقی کالبدر فی الدجی بیت

محبتیم بالا بردی — اینک — اوچون که فارام و بخشی آوازی بارایردی — وصورتنه قرانغو کیچده اون تورت کیچه لیک آیدیک ایردی

آنکه نبات عارضش آب حیات میخورد — در شکرش نگه کند هر که نبات میخورد

سبزهٔ خط هوشیم آبحیات نه ایچور — باقسه لیسنه هر کیشی شهد و نبات نه ایچور

اتفاقا بخلاف طبع از وی حرکتی دیدم که نه پسندیدم و دامن از و برکشیدم و مهرهٔ مهرش در چیدم و گفتم بیت

اتفاق طبعیم نینگ خلافیدا — انین هر حرکتینی کوردوم که خوشلاس ایردیم — وایتاکنه انین تارتدیم — وانینگ محبت مونچه قیتی تیردیم وایردیم

برو هر چه میبایدت پیش گیر — سر ما ندارے سر خویش گیر

باریب هر نه کونکلونگ دیسه آنی آل — موافق ایماس سن منکا کیت یوقال

شنیدم که میرفت و میگفت بیت

ایشتیتیم که — کیتار ایردی — ودیر ایردی

شب پره گر وصل آفتاب نخواهد — رونق بازار آفتاب نکاهد

ایستامز ار شب پره دیدار مهر — کم اولمز رونق بازار مهر

این بگفت و سفر کرد و پریشانی او در من اثر کرد شعر

مونی سوز لادی — وکیتی — وانینگ پریشانلیغی — منکا تاثیر ایتی

فقدت زمان الوصل و المرء جاهل — بقدر لذیذ العیش قبل المصائب

وصل وقتی کیتی قولدن آدمی جاهل ایرور — عیش نینگ قدرینی بیلماس تا مصیبت کورمه

باز آی و مرا بکش که بیشت مردن — خوشتر که پس از تو زندگانی کردن

کیلغیل منی اولدورکه بو اولماق خوشدور — سنسیز قالیبان تیریکلیکم آتش دور

باب پنجم

اما شکر و منت باری تعالی که پس از مدتی باز آمد آن حلق داودی متغیر شد و جمال یوسفی بزیان آمده

لکن شکر و منت خدایتعالی عنه که — بر مدتین سوز نکره قاتیب کیلدی — اول داودی آوازی متغیر بولغان — ویوسفی جمالی دیکر بولغان

و بر سیب زنخدانش همچو به گردی نشسته و رونق بازار حسنش شکسته متوقع که در کنارش گیریم گرفتم و گفتم

و آلمدیک چکه سیغه بهی دیک توک غباری اولتورغان — وحسنی بازاری نینگ رونقی شکست تاپقان امیدلار که انا آغوشغه آلسم — اوزینه چیتکا تاریم قازیم

امروز که خط شاهدت بود	قطعه	صاحب نظر از نظر براندی
اول کون خطینگ یزی رونق افزا		عاشق لاری خوار و زار قیلدینگ
امروز بیامدی به صلحش		کش فتنه و ضمه بر نشاندی
بول کون یراشور کا کیلدینگ افسوس		خطینگ نمدبازار قیلدینگ
تازه بهار او رقت زرد شد	مثنوی	دیک منه کاتش ما سرد شد
برکینگ ایا تازه بهار اولدی زرد		قویه قزان آشیمیز بولدی سرد
چند خرامی و تکبر کنی		دولت پارینه تصور کنی
بو نیچه ناز ایله تکبر ینگ		کیتدی کی حسینگ تصور ینگ
پیش کسی رو که خریدار تست		ناز بران کن که طلبکار تست
اول کیشیغه بار که خریدار دور		ناز انکا قیلغیل که طلبکار دور
سبزه در باغ گفته اند خوش ست	قطعه	داند آن کس که این سخن گوید
باغده سبزه دیدیلار خوشدور		بیلدی بو سوزنی اول سخن گستر
یعنی از روی نیکوان خط سبز		دل عشاق بیشتر جوید
خوبرولار یوزینه سبزه خط		عاشقین کوکلی کو براق ایستر
بوستان تو گند نازار ست		بسکه بر می کنی و میروید
گند نازار دور سینگ باغینگ		بر نی اوزسنگ یینه بر یسی یتر

ص و یا خود مبالغه و کثرت قصد بولونغان محلده استعمال ایتارلار کذا فی الشرح ۱۲

گر صبر کنی ور بکنی موی بنا گوش
صبر ایتسنگ و یا اوزسنگ کر موی بنا گوش

گر دست بجان داشتمی همچو تو بر ریش
کر جانغه قولوم بولسه ایدی سن کبی ریشغه

سوال کردم و گفتم جمال روی ترا
سوال قیلدیم و ایدیم جمال ویتکنغه

بخنده گفت ندانم چه بود رویم را
کولوب دیدیکه نه بولیمش یوزیمغه بیلمایمن

قطعه

این دولت ایام نکویی بسر آید
بو یخشیلیک ایامی بتردی نه ندامت

نگذاشتمی تا بقیامت که براید
من قویماس ایدیم چیقغالی تا یوم قیامت

قطعه

چه شد که مورچه بر گرد ماه جوشیدست
نه بولدیکیم چومالی اطرافیدن قینیمیش

مگر بماتم حسنم سیاه پوشیدست
مگر که ماتم حسنیم اوچون قرا کیمیش

حکایت یکی از مستعربان بغداد پرسیدند که ما تقول فی المرد گفت لا خیر

بغداد عربلاری نینگ بریدین سوردیلارکه نوجوانلار حقیده نیمه دیرسن ایدی الارده خیر

فیهم ما دام احدهم لطیفا یتخاشن فاذا خشن یتلاطف یعنی تا خوب

یوقدور مادامیکه الارین بری یخشی و ملایم دور تو تعلیق ایتار نوجوانلاری نایل بولکانیده ملایمت ایتار یعنی حتی جوانلیق لاری

و لطیفند درشتی کنند و چون درشت شوند تلطف کنند و دوستی نمایند قطعه

قول لاریده دور درشتلیق ایتارلار وقتیکه جوانلیق لاری کیتکانیده التفات ایتارلار و دوستلیق کورساتورلار

www.ziyouz.com kutubxonasi

امرد آنکه که خوب و شیرین ست — تلخ گفتار و تندخوی بود

امرد اولدم که دور بچوک کوزل — سوزی اجیغ خویلیمان بولغای

چون بریش آمد به سبلت شد — مردم آمیز و مهرجوی بود

بی سقالیکه چیقسه سقالی — کیمسه نی کورسه مهربان بولغای

حکایت یکی را از علما پرسیدند که کسی با ماه رویی در خلوتی نشسته و در را بسته

عالم لارنینگ بیردین سوردیلار که بر کشی بر آی یوزلیک پیلان بر خلوتده اولتورکان و ایشیک لار قفلانکان

ورقیبان خفته و نفس طالب و شهوت غالب چنانکه عرب گوید التمر دانع والناطور

ورقیب لار او خلاکان و نفس طالب و شهوتی غالب اندا غکه عرب ایتور خرما پیشکان دور و باغبان

غیر مانع هیچ باشد که بقوت پرهیزگاری بسلامت بماند

منع قیلغوچی ایماسدور هیچ بولور موکه پرهیزکاریق قوتی پیلان اول کیشی سلامتده قالغای

گفت اگر از ماه رویان بسلامت ماند از بدگویان بی ملامت نماند شعر

عالم ایدی اگر آی یوزلیک لار دین سلامتده قالسه هم طعن ایتکوچیلار دین ملامت سیز قالمس

وان سلم الانسان من سوء نفسه — فمن سوء ظن المدعی لیس یسلم

اگر سلامت ایسه کیمسه اوزیمانلیکدین — که مدعی نی یمان سوزیدین خلاص ایرمس

شاید پس کار خویش بنشستن — لیکن نتوان زبان مردم بستن

کیم اوزایشیکا بولسه پشیمانی یوق — مردم تیلینی باغلاماق امکانی یوق

حکایت طوطی را با زاغی در قفس کردند از قبح مشاهدت او مجاهدت می برد

بر طوطی نی بر قارغه پیلان قفس غه سالدیلار طوطی قارغه نینگ یمان کورونوشیدین مشقت چکا ایردی

و میگفت این چه طلعت مکروه ست و هیأت ممقوت و منظر ملعون و شمائل

و دیر ایردی بو قنداق مکروه یوز دور وقنداق مبغوض قیافت دور و نه ملعون نظرگاه دور و نه

ناموزون یا غراب البین یا لیت بینی و بینک بعد المشرقین قطعه

غیر موزون اخلاق دور — ای فراق قارغه‌سی کاشکی ایردی مینینک ایلان سینینک ایلانک مغرب ایلان مشرق قدر اوزاق بولسه ایردی

علی الصباح بروی تو هر که برخیزد — صباح روز سلامت بروی تو مسا باشد

صباح وقتی کیشی سنکا روبرو بولسه — یا روق صباحی اینینک قبقرانغوشم بولور

بداختری چو تو در صحبت تو بایستی — ولی چنانکه تویی در جهان کجا باشد

سنکا مصاحب اوچون سن کبی یمان لازم — ولیک جمله یمانلیک سنکا تمام بولور

عجبتر آنکه غراب نیز از مجاورت طوطی بجان آمده بود و ملول شده لاحول کنان از گردش گیتی

عجب اوق اول نیمرسه قارغه هم طوطی نینک قوشنی لیغیدین بیزار و تنگ بولوب لاحول ایردی — و ملول بولوب — لاحول دیب — جهان نینک دوریدین

همی نالید و دستهای تغابن بر یکدیگر همی مالید و میگفت این چه بخت نگونست و طالع

ناله ایلار ایردی — و تأسف قول لارینی بر بر نیمه سورار ایردی — و دیر ایردی بو قنداق یمان طالع دور — و پست

دون و ایام بو قلمون و لایق قدر من آنستی که باز اغی بر دیوار باغی خرابان همیرفتمی بیت

اقبال — و قنداق متلون کون لار دور — و مینینک قدریمغه لایق اول ایدیکه — بر قارغه ایلان باغ نینک دیوارینه سکراب یورسام ایردی

پارسا را پس این قدر زندان — که بود هم طویلهٔ رندان

بس ایردر پارسا غه بو یلغه عذاب — بولسه اول همنشین اهل شراب

تا چه گنه کرده ام که روزگارم بعقوبت آن در سلک صحبت

عجبا نیمه گنه قیلغان ایکان من که — زمان منی — اینک خرای سبی بر له — مونینک دیک بر احمق نینک

چنین ابلهی خود رأیی و جنس هرزه درای چنین بند بلا مبتلا گردانیده است قطعه

سلک صحبتیده — اوز رأیلیغیدین قیلغوچی — و بیهوده سوزلیک هم اصل — مونینکدیک بلا زنجیرغه مبتلا ایلامیشدور

کس نیاید بپای دیواری — که بر آن صورتت نگار کنند

کیلغای کیمسه تحت دیواره — سنی بو صورتینک مصور انکا

باب پنجم

در نزهتینک جمعیت و در رعا ادیب حلال بر له رعا حیله

فرق قیلکان عراق خورفیوه

خورلی دیر لار ۱۲

ادات تعجب ایچه ادات

استفهام ایچه بعقوبت بهی

سبب آن عذاب خورلی

لا میسر دور ۱۲

وصف ترکیبی اوزرایی بر له

عمل قیلغوچینی دیر لار

و بعض نسخه ده خور رایی

و هرزه دراسی ایکا بر له

کیلیشدور و اولی سی اصح

و هرزه دراسی عرف دهیدیکده دراسی

ثانی سی صرف دهیدیکده معنا سیده

و بلغان دراییدن دین دور

آواز قیلاق معنا سیده

و شونینک اوچون قوغوراق لی

دراسی دیمیلار بو صورتده هرزه

دراسی نینک معنی ترکیبی سی بیهوده

دیکوچی بولور و بعض نسخه ده

هرزه دراسی نینک بیهوده

بولیشیم معنا لاری بر دور

انتهی ۱۲

کنایه بند بلا ایچه قفس دین

عاصیه

شوکه قارغه طوطینه بر شکل و صورتینی نقش

سن شوندای بر شکل و صورتینی نقش

اگر بولسه ایدی

ایتیلار اینی تعجب اول دیمان حتی که اگر جنتی

آسمینی ایچیلیه اول دیمان حتی

کیسه‌سی سنین بولک

م جنتی لار جنت لی ترک قیلیب جهنم لی اختیار قیلور لار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

گر ترا در بهشت باشد جای
جنت اچره سنکا مکان اولسه

دیگران دوزخ اختیار کنند
باشقه لار دوزخی قیلور یا وا

این ضرب المثل بدان آوردم تا بدانی که چندانکه دانا را از نادان نفرتست صد چندان نادان را از دانا وحشتست قطعه

بو ضرب مثل ایچون کیلتوردوم تا کیم بیلاسن کیم اولقدر که عالمنی جاهلدین نفرت بار دور یوزاولقدر جاهل اینک عالمدین وحشتی بار دور

زاهدی در میان رندان بود
زاهدی قالدی رندلار اراسنده

زان میان گفت شاهد بلخی
دیدی بر رند مهوش دلکش

گر ملولی ز ما ترش منشین
اورته مینرده ملول اولتورمه

که تو هم در میان ما تلخی
طبعیمیز تابتی صحبتینکدن غش

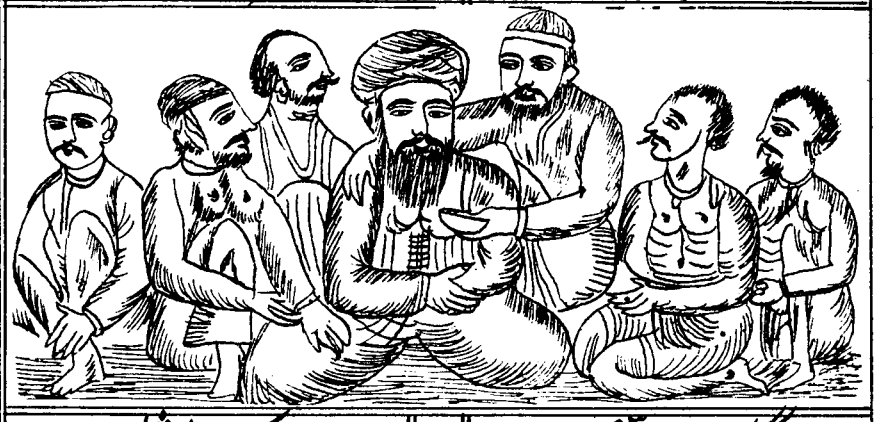

جمعی چو گل و لاله بهم پیوسته
جمعی گل و لاله دیک ایدیلار بهم دوش

تو هیزم خشک در میان شان رسته
سن اوتزاده چون یغاج یانمم خاموش

چون باد مخالف و چو سرما ناخوش
قار کبی اوتورکانسن و موزدیک یاغلوق

چون برف نشسته و چون یخ بسته
بیل کبی مخالف و ساوق دیک ناخوش

حکایت رفیقی داشتم که سالها با هم سفر کرده بودیم و نان و نمک خورده و بیگران

بر یولده ایکیمز بار ایدیک نیچه یل لار بیله سفر ایلیان ایدوک و بیله طعام یکان ایدوک و حساب سیز

حقوق صحبت ثابت شده آخر بسبب نفع اندک آزار خاطر من روا داشت و دوستی سپری شد

حقوق صحبت ثابت بولکان ایردی — عاقبت الامر جزئی بر منفعت پیلان — کوکلوم ینگ بخیلیغینی مناسب کوردی — و دوستلیق ذیل بولدی

و با این همه از دو طرف دلبستگی حاصل بود بحکم آنکه شنیدم که روزی دو بیت از سخنان من در مجمعی همی گفتند قطعه

و باوجودی — هر ایکی طرفدین کونکل باغلوقلیق حاصل ایردی اول بسبغه بناء که ثبیتیم بر کون ایکی بیت مینینگ سوزلارمین بر مجلسده اوقورلار ایدی

نگار من چو در آید بخنده نمکین — نمک زیاده کند بر جراحت ریشان

چوکولکوی نمکین بر له کیلسه دلداریم — دلیم جراحه لاری ینگ زیاده ایتار

چه بودی از سر زلفش بدستم افتادی — چو آستین گریبان بدست درویشان

عجب کوزل کیسوسی قولیغه توشسه — سخینی ینگ فقیر قولیغه چنانچه بتار

طائفهٔ دوستان نه بر لطف این سخن بلکه بر حسن سیرت خویش گواهی داده بودند و آفرین کردند

دوستلار کروهی بو سوزنینگ لطافتیغه یا حسن — بلکه اوزاخلاق حسنه لاریغه شهادت بر کانلار دور — و تحسین ایتکانلار دور

و او هم در ایشان مبالغه کرده و بر فوت صحبت دیرین تأسف خورده و بخطای خویش

و اول دوست هم الارنینگ آرایشیغه مبالغه ایلایش — و مصاحبت قدیمه ینگ زوالیغه تأسف ایلایش — و اوزی ینگ خطاسینی

اعتراف نموده معلوم شد که از طرف او هم رغبتی هست این بیتها را فرستادم و صلح کردم قطعه

اقرار ایلایش — معلوم بولدی که الارنینگ طرفیدین هم — خیلی رغبت بار دور — بو بیت لارنی بو بار دیم — ویرا شدیم

نه ما را در میان عهد وفا بود — جفا کردی و بد مهری نمودی

وفای عهد نبرده بو فتو ایردی — جفا قیلدینگ و هم بدمهر بولدینگ

بیکبار از جهان دل در تو بستم — ندانستم که بر گردی بزودی

امید ایله سنکا کونکلوم نه بردیم — قاچیبان سن عداوت پیشه ولدینگ

هنوزت گر سر صلح ست باز آیی — کزان محبوبتر باشی که بودی

سنکا کر میل صلح ایرسه نیز کیل — کوزل محبوبیم اول معشوقیم ایدینگ

باب پنجم

حکایت یکی را زنی صاحب جمال بود در گذشت و مادر زن فرقت بعلت

برکیشی نینک هر صاحب جمال خاتونی بار ایردی وفات ایلادی وقین اناسی بغرکیرکان یکیسی آکر مهر نینک

کابین در خانه متمکن بماند مرد از محاورت او بجان برنجیدی و بحکم صداق از مجاورت او

سببی هر له اویده جای آلیب قالدی اول کیشی اینک بیلان لاشاق دین جانی دل لبر رنجیدی ایردی و مهر سببی هر له اینک سلیان هر حولیده تواقدین

چاره ندیدی تا گروهی از آشنایان بپرسیدن او آمدند یکی گفت چگونه

بولک علاج کورالماس ایردی حتی آشنالاردین هر جماعه سی اینک حالینی سورماقغه کیلدیلار بری ایدی نیچه حاله سن

در فراق آن یار عزیز گفت نادیدن زن بر من چنان دشوار نمی‌آید که دیدن مادر زن مشنوی

اول یار عزیز نینک فراقیده اولکیشی ایدی خاتونمنی کورماسلیک منکا انداغ کوچ کیلماس که قین انام نی کورماک قدر

گل بتاراج رفت و خار بماند

خار قالدی و گل تلف بولدی

دیده بر تارک سنان دیدن

یخشید ورنیزه هر له کوربولیش

واجب ست از هزار دوست برید

دوستلار هجر بورج هر کس اوچون

گنج بر داشتند و مار بماند

گنج عزت چون یلان خلف بولدی

خوشتر از روی دشمنان دیدن

بویله دن که عدو یوزینی کوریش

تا یکی دشمنت نباید دید

هر کینه دشمنینی کورمس اوچون

حکایت یاد دارم که در ایام جوانی گذر داشتم بکوئی و نظر بماهروئی در متوزیکه

خاطریده دور که کیچیک لیک زمانیده هر محله دین اوتارایدیم و هر محبوبه نظر ایلایدیم هر سلطان آیدیکه

حرورش آب دهان بخوشانیدی و سموم مغز استخوان بجوشانیدی از ضعف بشریت

اینک حرارت آغیر نینک توپوکینی قورو توراییدی و اینک گرم سرشالی استخوان نینک مغزینی قایناتوراییدی ضعف بشریت دین

تاب آفتاب هجیر نیاوردم التجا بسایه دیواری کردم متزقب کسی زحمت حر متوز از من بردی

آفتاب نینک شدت حرارتیغه طاقت کیلتورالمایدیم هر دیوار نینک کولانکه سیغه اویزمنه آلدیم منتظر لیک حالیده که آرام متوز نینک حر آزرحمتیغه مندین ساوق سوبلاندی

باب پنجم

متوز غرابتی ایچون یکی یا ماضی قورد توردی دیکه الف نون ادات تعریف دور زیرا که خوشیدن لازم قورد یاق مضاسیده سیدم کیزندوزی قورکان ایسیق شمال نی دیرلار ۱۲

ایسیق متوز غرابتی ایچون یکی یا ماضی قورد توردی دیکه الف نون ادات تعریف دور زیرا که خوشیدن لازم قورد یاق مضاسیده سیدم کیزندوزی قورکان ایسیق شمال نی دیرلار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

فرو نشاند ناگاه از تاریکی دهلیز خانه روشنائی دیدم یعنی جمالی که زبان فصاحت

سوندوردی ناگاه براوی نینک اشیکاراسی قرانغولیقدین بریاروغلوق کوردوم یعنی بر جمال که فصاحت تیلی

از بیان صباحت او عاجز بماند چنانکه در شب تاریک صبح بر آید یا آب حیات از ظلمات بدر آید

انینک حسنی نی بیانیدین عاجز قالور اندانکه قرانغو کیچه ده تانگ موآتی یا خود آبحیات ظلمات دین ظهور موایلادی

قدحی برف آب در دست گرفته و شکر در آن ریخته و بعرق بر آمیخته ندانم که بگلابش مطیب کرده

هر کاسه قاریلیک سو قولیغه آلمیش و انینک ایچیغه شکر توکمیش وگل سویدیلان ارالاشدیرمیش بیلمیمن که انینک گلاب پیلان خوشبو ایلامیش

یا قطره چند از گل ریش در آن چکیده فی الجمله شراب از دست نگارینش بر گرفتم و بخوردم عمر گذشته از سر گرفتم

یا که بر نچه قطره گلدیک جمالیدین انینک ایچیغه تامیش حاصل کلام شربت نی انینک نی یا قولیدین آلدیم واچتیم واقزکان عمرنی باشدین توتتوم

ظماء بقلبی لا یکاد یسیغه

کونکلومه دور تشنه لیق زایل قیلالمس صاف سو

رشف الزلال ولو شربت بحورا

کرچه دریالارنی ایچسام یینه یور بو تشنه لیق

خرم آن فرخنده طالع را که چشم

ایخوش اول فرخنده طالع کیم کوزی

برچنین روی او فتد هر بامداد

یوز بو یوز هر ایرته بو یوزنی کورار

مست می بیدار گردد نیمشب

کریریم اقشم تورار هر مست می

مست ساقی روز محشر بامداد

مست ساقی روز محشرده تورآ

حکایت سالی سلطان محمد خوارزم شاه باختا برای مصلحتی صلح اختیار کرد بجامع

بر یلی خوارزم شاهی سلطان محمد ختا شاهی بیلان بر مصلحت ایچون صلح نی اختیار ایلادی کاشغر شهرنینک

کاشغر در آمدم پیری را دیدم در خوبی بغایت اعتدال و نهایت جمال چنانکه در مثال او گفته اند نظم

جامعیغه کیردیم اول جامعده بر یالنکور دوم یخشیلیکده غایت اعتدالده و نهایت جمالده ایردی اندانکه انینک امثالی حقیقه اتیب دولار

معلمت همه شوخی و دلبری آموخت

معلمینک ستمکانا ناز و کرشمه اورکاتا

جفا و ناز و عتاب و ستمگری آموخت

جفا و قهر و عتاب ایلیغ شوه اورکاتا

باب پنجم

ظماء بقلبی لا یکاد یسیغه

رشف الزلال ولو شربت بحورا

خرم آن فرخنده طالع را که چشم

برچنین روی او فتد هر بامداد

مست می بیدار گردد نیمشب

مست ساقی روز محشر بامداد

www.ziyouz.com kutubxonasi

من آدمی بچنین شکل و خوی و قد و روش — ندیدم مگر این شیوه از پری آموخت

من آدمینی بو خصتله کورمادیم هرگز — مگر پری سنکا بو طرز شیوه اورکاتدی

مقدمهٔ نحو مخشری در دست و همی خواند ضرب زید عمرا و کان المتعدی عمرو

زمخشری نینک نحو مقدمه سی قولیده واو قوراید ی اوردی زید عمرونی وحالانکه عمرو ستم قیلغوچی ایدی

گفتم ای پسر خوارزم و ختا صلح کردند و زید و عمرو را خصومت هنوز باقیست بخندید

ایدیم ای اوغول خوارزم شاهی پیلان ختا شاهی صلح ایلادیلار وزید پیلان عمرو نینک عداوتی الآن باقی مودور کولدی

و مولدم پرسید گفتم خاک پاک شیراز گفت از سخنان سعدی چه داری گفتم شعر

و توغولیش ایدیم سعدی ایدیم شیراز مبارک تفراغیدر ایدی سعدی نینک سوزلاریدین سنده نیمه بار دور ایدیم

بلیت بنحوی یصول مغاضبا — علی کزید فی مقابلة العمرو

عاشق بر نحوی اولدوم ایلادی منکا غضب — مثل اول زیدی که دایم دور مقابل عمرو او چون

علی جر ذیل لیس یرفع رأسه — وهل یستقیم الرفع من عامل الجر

چون ایناک کوردوم قویی باشین کوتارماس آه کیم — رفع ایدرمی عامل جر و جواب ای ذو فنون

نخستی باندیشه فرو رفت و گفت غالب اشعار او درین زمین بزبان فارسیست اگر بگوئی بفهم نزدیکتر باشد که

بر مقدار فکر غه توشتی وایدی سعدی نینک کثیر اشعارلاری بو دیارده فارسی تیلی بر له دور اگر فارسی ایتسانک فهمغه قریبراق بولور زیرا که

مثنوی طبع ترا تا هوس نحو کرد — صورت عقل از دل ما محو کرد

تا سنی طبعینکا هوس قیلدی نحو — بزنی کونکل رسم خرد قیلدی محو

ای دل عشاق بدام تو صید — ما بتو مشغول و تو با عمرو زید

ای دل عشاق کمندینکغه صید — بزسنکا مشغول و سن عمرو ایله زید

بامدادان که عزم سفر مصمم شد مگر کسی از کاروانیان گفته بودش که فلان سعدیست دیدم که روان آمد

ایرته تلاب که بولغه چیقاق نیتی مقرر بولدی مگر کاروانلار دین بر کشی انکا دیکان بولدی که فلان سعدی دور کوردوم که بو طرف کیلدی

وتلطف کرد وتا دسف خورد که چندین مدت چرا نگفتی که منم تا شکر قدوم بزرگانرا

والتفات ایلادی وتا دسف ییدی که شونچه مدت دین بری نیمه اوچون دیادینک سعدی من تاکیم اولونغلارنک کیلغلاری ینگ اوچون

بخدمت میان بستمی گفتم مصرع

خدمتغه بیل باغلار ایردیم ایدیم

باوجودت زمن آواز نیامد که منم

سن بارکه آواز چیقارم مندیب

گفتا چه شود که درین بقعه چند روز برآسائی تا بخدمت مستفید شوم گفتم نتوانم بحکم این حکایت مثنوی

ایدی نیمه بولورکه بوشهرده بزنچه کون استراحت ایتسانکیز تاکیم جنابلارینغ خدمتیلیق چلاق فایده حاصل قیلیان ایدیم بو حکایت اینک سببیکه مقتدر ایامن

بزرگی دیدم اندر کوهساری

عزیز کورمیش ایردیم کوهساره

قناعت کرده از دنیا بغاری

که دنیادین قناعت قیلدی غاره

چرا گفتم بشهر اندر نیائی

دیدیکم شهرایچره نیچون کیرمیورسن

که باری بندی از دل برکشائی

کونکل شهرایچره بولغای ایری اوشن

بگفت آنجا پریرویان نغزند

دیدی انده کوزل بی انتها دور

چو گل بسیار شد پیلان بلغزند

فایده لای کوزل بی لسر فیل یادو

این بگفتم و بوسه بر روی یکدیگر دادیم و وداع کردیم مثنوی

بو بیت لارنی اوقودوم وبر بریمیز بنکیوز وکوزیمیز دین اوپوشتوک ووداع ایلادوک

بوسه دادن بروی یار چه سود

اوپماق اول یارینک یوزینی نه سود

هم دران لحظه کردنش پدرود

هم اوشل دمده ایلاماق پدرود

سیب گوئی وداع یاران کرد

الماسیتی وداع یار دریغ

روی زین نیمه سرخ وزانسو زرد

یوزی یارمی قیزیل دیاری سریغ

ان لم امت یوم الوداع تاسفا

کر اولمسام وداع کونی غم ایله خراب

شعر

لا تحسبونی فی المودة منصفا

منصف منی مودت اوچون قیلمنکیز حساب

باب پنجم

ص منی عاشق کمان ایلامانک عشق ده صادق دیمانک

حکایت خرقه پوشی در کاروان حجاز همراه ما بود یکی از امرای عرب

برفقیر کیشی حجاز کاروانی بیلان بنر کاریفیق بولدی عرب امیر لاری دین بری

مر او را صد دینار بخشید بود تا نفقهٔ عیال کند ناگاه دزدان خفاچه بر کاروان

انکا یوز طلا احسان ایلاکان ایردی تاکیم اهل عیالینه نفقه ایلاغای اتفاقا خفاچه او غریلاری کاروانی

زدند و پاک ببردند بازرگانان گریه و زاری کردن گرفتند و فریاد بیفائده خواندن بیت

اوردیلار و تماماً مال لارینی آلدیلار سوداکرلار یغلاماقه و فغان ایتماقه باشلادیلار و فایده سیز فریاد ایلادیلار

گر تضرع کنی و گر فریاد — دزد زر باز پس نخواهد داد

مینک اکرنالر ایلاسنک حق جرس قاتیب او غری متاع نی بیرس

مگر آن درویش صالح که بر قرار خویش مانده بود و تغیر درو نیامده گفتم مگر آن معلوم تر از دزدان

مکرم اول درویش صالح که اوز قراری اوزره قالغان ایردی وانکا تغیر کیلمکان ایردی ایدیم مکر اول سینک طلانکنی اوغریلاب

نبردند گفت بلی بردند ولیکن مرا با آن چندان الفتی نبود که بمفارقت آن خسته دل باشم بیت

آلمدیلار ایدی آری آلدیلار ولکن مینک اینک سلبان اولقدر الفت وانسیتیم یوق ایدیکه اندین آجراماق بیلان آزرده خاطر بولسم

نباید بستن اندر چیز و کس دل — که دل برداشتن کاریست مشکل

کیشی و شئی غه سن بند ایتماکیل دل کونکل نی آلماق اندین امر مشکل

گفتم موافق حال من ست آنچه تو گفتی که مرا در عهد جوانی با جوانی اتفاق مخالطت بود

ایدیم مینک حالیمغه موافق دور اول نیمه که سن سوز لادینک زیرا که مینک جوانلیق زمانیمده بر جوان بیلان الفت وآشنالیق غه اتفاقیم بار ایردی

و صدق مودت بمثابتی که قبلهٔ چشم جمال او بودی و سودا سرمایهٔ عمر و وصال او قطعه

و محبت نینک صداقتی بر مرتبه ده ایردی که کوزیم نینک قبله سی اینک جمالی ایردی و عمریم نینک فایده و سرمایه سی اینک وصالی ایردی

مگر ملائکه بر آسمان و گرنه بشر — بحسن صورت او در زمی نخواهد بود

انکا فرشته مکر بنکزیور که یوقه بشر بو حسن صورت ایله یر یوزیده اصلا یوق

بدوستی که حرام ست بعد از وصحبت
قسم نگار او چون کیم حرام او سیز صحبت

که هیچ نطفه چنو آدمی نخواهد بود
که هیچ نطفه دین آدم بو طرز پیدا یوق

ناگهان پای وجودش بگل عدم فرو رفت و دود فراق از دودمانش بر آمد
ناگاه اینک وجودی ینک ایاغی اجل لا ینیغه باتی وافتراق تو تونی اینک قوم وقبیله سیدین توزی

روزها بر سر خاکش مجاورت کردم و از جمله بیتها که در فراق گفتم یکی این بود قطعه
ونیچه کونلار اینک مزاری باشیده مجاورت ایلادیم واینک فراقیدا اینکان بیت لار اجمله سیدین بری بو ایردی

کاج کانروز که در پای تو شد خار اجل
کاش اول کون که تیکان اودی ایاغینکا اجل

دست گیتی بزدی تیغ هلاکم بر سر
عالم اولدم منی تیغ ایله هلاک ایتسه ایدی

تا درین روز جهان بی تو ندیدی چشمم
کور میوردی منی کوزوم بو جهان نی سن سیز

این منم بر سر خاک تو که خاکم بر سر
قبرینک اوستیغه کیماس دین منی پاک ایتسه ایدی

قطعه

آنکه قرارش نگرفتی و خواب
انکا که یوق ایردی قرار ایله خواب

تا گل و نسرین نفشاندی نخست
تا ایده مزدی گل و نسرین فشان

گردش گیتی گل رویش بریخت
توکتی گل عارضینی دور چرخ

خار بنان بر سر خاکش برست
قبرینی تفراغی چیقاردی تیکان

بعد از مفارقت او عزم کردم و نیت جزم که بقیهٔ زندگانی فرش هوس در نوردم و گرد مجالست نگردم
اندین اجرا غاندین سونکره قصد ایلادیم وقطعی نیت ایلادیم که بقیهٔ حیاتیمی هوس تو شاکینی بغیشتور ومن الفت مجالس لارینک اطرافیدا ایلاتمیم

سود دریا نیک بودی گر نبودی بیم موج
نفع دینکز بخشی ایردی کریوق ایردی دهم موج

صحبت گل خوش بدی گر نیستی تشویش خار
صحبت گل خوب ایدی کریوق ایدی آزار خار

قطعه

دوش چون طاوس مینا زیدم اندر باغ وصل
وصل باغیده تون اقشام شاد طاوس دیک

دیگر امروز از فراق یار می پیچم چو مار
یار هجریده بو کونده پیچتاب ایردیم چو مار

باب پنجم

وصل باغیده محبوب ینک وصلیلان تفاخر ونازلنار ایدیم لکن بو کون یارینک فراقیده پیچش قیلور من یعنی اضطراب وبیچوب لیغیمدین یلاندیک تولغانور من دیمک دور ۱۲

حکایت یکی راز ملوک عرب حدیث لیلی و مجنون و شورش حال وے

عرب پادشاه لاریدین بریغه لیلی پیلان مجنون نینک قصه سینی و مجنون نینک شورش حالینی

بگفتند که وی باکمال فضل و بلاغت سر در بیابان نهاده است و زمام اختیار از دست

نقل ایلادیلار که اول کمال فضل و بلاغتی پیلان باشنی صحراغه قویمیشدور واختیار تیز کینی قولدین

داده بفرمودش تا حاضر آوردند ملامتش کردن گرفت که در شرف انسان چه خلل دیدی که

بریشدور پادشاه امرایلادی حتی مجنونی حضورغه کیلتوریلا انی ملامت ایلاماغه باشلادی که انسانلیق شرفیده نیم نقصان کوردونکه

خوی بهائم گرفتی و ترک صحبت مردمان کردی مجنون بنالید و گفت شعر

حیوانلیق طبیعتی نی توتدینک وآدملارنینک صحبتی نی ترک ایلادینک مجنون یغلادی وایدی

وَرُبَّ صَدِیقٍ لَامَنِی فِی وِدَادِهَا

نیچه دوستوم منی قیلدی ملامت آنینک عشقیده

کَلَّا کانانکه عیب من گفتند

اول کیشی لارکه ایتی لار عیبیم

تا بجای ترنج در نظرت

تا ترنج اورنیغه حضورینکده

قطعه

اَلَمْ یَرَهَا یَوْمًا فَیُوضِحَ لِی عُذْرِی

اگر کورسه ایدی آنی ایدی عذریم انکار وشن

رویت ای دلستان بدیدندی

کاشکه بویوزینک کورارلار ایدی

بیخبر دستها بریدندی

لال اولوب قول لارکیسه آلار ایدی

تا حقیقت معنی بر صورت دعوی گواهی دادی قال الله تعالی فَذٰلِکُنَّ الَّذِی

تاکیم سینک حسن وجمالینک منینک دعوای محبتیمغه شهادت برار ایردی الله تعالی بویوردی انا بوقول دوکوانکا محبتیم بیلان

لُمْتُنَّنِی فِیهِ دیگر ملک را در دل آمد که جمال لیلی را مطالعه کند تا بداند که

منینک پیلان ملامت ایلاکنیز مینه پادشاه نینک کونکلینه کیلدیکه لیلانینک جمالیغه نظر ایلاغای تا بیلغای که

چه صورتست که موجب چندین فتنه ست پس بفرمودش طلب کردن در حیای عرب بگردیدند

نه صورت دورکه بوقدر فتنه وفساد غه سبب دور سونکره پادشاه لیلینی تا جماقغه امرایلادی قبائل عرب بچیدا اختار دیلار

باب پنجم

مینکانده مصرخاتونلاری انی ملامت ایلادیلار که عزیز نینک عاشقی بولیشدور دیب سونکره موجب نی لیلیغا واقف بولوب لاریغه بوچه چاق دیب بوقال لارانی حضورلاریغه کیلتوردی وحضرت یوسف نی کورکان آن کمال دهشت قول لاری توغرادیلار سونکره لیلیغا دیدی فذلکن الذی لمتننی فیه

یعنی کاشکه آنلار کورسینک عیبیم

سوزلادیلار یعنی تعییب ایلادیلار

عشقیکده منی تعییب ایلادیلار

ای دلستان یعنی ای مشکل آلغوچی

عجیب سینک یوزینک نی

کورسه لار ایدی دیرسانینک

ترنج یعنی بر لرینک

ضمه لاری بر لرینک آلماسی

پیشانی قال دیمک آلماسی

اوشبو بیت بر قصه غه اشارت

دیورکه زلیخا نینک حضرت

یوسف غه مجنونی اقراط درجه غه

ملامت ایلادیلار که عزیز نینک

عاشقی بولیشدور دیب سونکره

موجب نی زلیخا واقف بولوب

لاریغه بوچه چاق دیب بوقال

لارانی حضورلاریغه کیلتوردی

وحضرت یوسف نی کورکان آن

کمال دهشت قول لاری توغرادیلار

سونکره زلیخا دیدی فذلکن الذی

لمتننی فیه

یعنی انا اوشبو سیز لار

ملامت قیلدیلاریغیز خوب کیلکان

ای مصرخاتونلاری اول آدم

مینینک انینک عشقیده

دورکه ملامت قیلدیلاریغیز

دیو سوز لدیکیز

۲ بولکانلاریدین اوزلاری دین بی خبر بولوب ترنج یعنی پوتا قال بیریغه قول لارین کیسار لاردی حضرت یوسف نی کورکان مصرخاتونلاری دیک ۱۲

وبدست آوردند وپیش ملک در صحن سرا چه بداشتند ملک در هیئت او نظر کرد

وتولغه کیلتور دیلار وپادشاه نینگ حضوریده سرای میدانیده توتوب دیلار پادشاه اینینگ هیئتینه نظر ایلادی

شخصی دیدیسه فام ضعیف اندام در نظرش حقیر آمد بحکم آنکه کمترین خدم حرم او بجمال

بر شخص کوزی قاره رنگ لیک ضعیف وجود لیک پادشاه نینگ نظرینه حقیر کیلدی اول سببدن که حرم پادشاه نینگ اینگ ادنا خدمتچیسی جمالده

از و بیش بود و بزینت بیش مجنون بفراست دریافت و گفت ای ملک

لیلادین اعلا ایردی وزینتده زیاده ایردی مجنون فراست بیلان انکلادی ودیدی ای پادشاه

از دریچه چشم مجنون بجمال لیلی نظر بایست کرد تا سر مشاهدت او بر تو بتجلی کند نظم

مجنون نینگ کوزی دریچه سیدر لیلانینگ جمالیغه نظر ایلاماک لازم دور تاکیم اینینگ دلربالیکی سنکا ظهور وتجلی ایلار

مامن من ذکر الحی بمسمعی

آنچه یاد سبزه زار دوست اوتی کوشیمه

لو سمعت ورقا لحمی صاحت معی

کر ایشیتسه هر قوشی مندیک بولوردی صیحه زن

یا معشر الخلان قولوا لمعافی

ای کروه دوست آیتینگ انکا کیم بی درد دور

لست تدری ما بقلب الموجع

بیلمیورسن درد وغم دن نه چیکور قلب حزین

باب پنجم

ص پیلماس سن شول نیمرسه نی کر در دیک کونکلده دور یعنی عشق در دیدین خبردار ایماس سن دیمک دور ۱۲ —

www.ziyouz.com kutubxonasi

نظم

تندرستان را نباشد درد ریش — جز بهم دردی نگوییم درد خویش

سلاغ کیشیلار دردیه نچون قانه دور — اغیر همدردیم منکا بیکانه دور

گفتن از زنبور بی حاصل بود — بایکی در عمر خود ناخورده نیش

حاصلیوق قصه زنبور انکا — نیش نی بر عمر کورمای تانه دور

تا ترا حالی نباشد هیچ ما — حال ما باشد ترا افسانه پیش

تا سنکا نزدیک میسر حال یوق — حالیمیز سنکا عجب افسانه دور

حکایت

قاضی همدان را حکایت کنند که با نعلبند پسری خوش سرشت داشت و نعل دلش در آتش روزگاری طلبش متلهف بود و پیوسته مترصد و جویان و بر حسب واقعه گویان رباعی

همدان شهری ینکا قاضی سینی حکایه ایتارلار که بر نعلچی بالا غه زیاده محبتی بار ایردی — وانینک نعل کونکا آتشده ایردی بر تدا اینک طلبیده حسرت و افسوس ایلر ایردی — دیو کورکوچی و کوزتوکوچی واختارکوچی داوزد واقعه احوالینغه موافق دیر ایردی

در چشم من آمد آن سهی سرو بلند — بربود دلم ز دست و در پای فکند

اول سرو سهی کوزیمه تا فیلدی دیر — قولدین دل آلیب ایاغه آتی چون سنک

این دیده شوخ میکشد دل بکمند — خواهی که بکس دل ندهی دیده به بند

کونکل نی آلورده دیده شوخ ایله — کوزیا غلدا اگر کیشی غه دل بر همس ایسنک

شنیدم که در گذری پیش قاضی باز آمد برخی از این معامله به سمعش رسید و زائد الوصف رنجیده شد که نعلچی بالا بر یول استیدی قاضی ینک آلدینه کیلدی — بو عشق معامله سیدین مقیلر بالا ینک قو لاقینه تیتی — و تعریف این تا شقاری

بر خیده دشنام بی محابا دادن گرفت و سقط گفتن و سنگ برداشت و هیچ رنجیده قاضی نی بی محابا سوکا کغه — و بهم سوز لاغه باشلادی — و قاضی اورا قغه تاش کوتاردی — و حرمت

از بی حرمتی فرو نگذاشت قاضی با یکی از علما معتبر که همعنان او بود گفت بیت

سیر لیکدین پیچ بر نیمه سنی قالدور مادی — قاضی علما معتبره بر ذات که — اینک بر له مصاحب ایردی دیدی

آن شاهدی و خشم گرفتن بینش
اول شاهدی و خشم ایله پرخاشینی کور

وان عقده برابروی ترش شیرینش
چین اچینغ و سچوک ایله قاشینی کور

چنانچه در بلاد عرب گویند ضرب الحبیب زبیب بیت
اندانکه عرب مملکت لاریده دیر لار — محبوب نینگ اورماغی مویز دیک شیرین دور

از دست تو مشت بدهان خوردن
قولونکدن مشت یمک آغیز غه یخشی

خوشتر که بدست خویش نان خوردن
کیشی اوزقولی ایله نان یمک دن

همانا که از وقاحت او بوی سماحت میاید که پادشاهان سخن بصلابت گویند و باشد که در نهان صلح جویند
بتحقیق که اینگ بی شرم لیغیدن سخی لیک بویی — کیلور زیرا که پادشاهلار خصم غه قاتیق لیق برله سوز سوزلار و احتمال دکرکه ده صلح ایستارلار

انگور نوآورده ترش طعم بود
کور غوره اوزومنی طعمی اچیغ بولادور

فرد
روز دو سه صبر کن که شیرین گردد
شیرین بولادور برایکه کون صبر ایتنگ

این بگفت و به مسند قضا باز آمد تنی چند از بزرگان عدل که ملازم او بودند بر سر خدمت بوسیدند
مونی سوزلادی — و محکمه غه کیلدی — برنچه کیشی عادل اولوغلار دین که اینگ ملازمی ایدیلار — التعظیم طریقی بیله خدمت سیرنی اوپوب ایدیلار

اگر فرمائی سخنی در خدمت بگوییم اگرچه ترک ادبست و بزرگان گفته اند بیت
اگر بویورسه لار برسوزنی حضورینگیزده — دیور میز — اگرچند یکه ترک ادب دور — واولوغلار ایتیب دورلار

نه در هر سخن بحث کردن رواست
نه هر سوزده بحث قیلماق روا

خطا بر بزرگان گرفتن خطاست
بیوک لارخطا سینی توتماق خطا

ولیکن بحکم آنکه سوابق انعام خداوندی ملازم روزگار بندگانست مصلحتیکه بینند و اعلام نکنند نوعی
اما اول سببغه بنا کیه جنابلاری نینگ انعامات سابقه سی — بنده لاری نینگ نه اینغه ملازم دور بوبنده لار مصلحت نی که کورارلار و بیلدورلار — نوع

خیانت باشد طریق صواب آنست که پیرامن این طمع نگردی و فرش ولع در نوردی که منصب قضا
خیانت بولور — طریق صواب اولدورکه — بو طمع نینگ اطرافیده ایلانما سانگیز — و حرص گلیمی نی نیشتور سانگیز — زیرا که قاضی لیک منصبی

باب پنجم

م و عنبب برله قافیه ایتارلار بو صورتده غلط عام قسمیدن بولور کذا فی الخیابان

www.ziyouz.com kutubxonasi

پایگاهی منیع ست تا بگناهی شنیع ملوث نگردی و صریف انیست که دیدی و سخن انیکه شنیدی مثنوی

بر مرتبهٔ عالی دور — هرگز انی یامان بر کناه پیلان آلوده ایلامغایسیز و علاوه ارنیکنز بوزوکر کوردیکنز و سوز بودور که ایشتدیکنز

یکی کرده بی آبروی بسی — چه غم دارد از آبروی کسی

کیشی بولسه بی آبرو متهم — کیشی آبروسیدین انکا نه غم

بسا نام نیکوی پنجاه سال — که یک نام زشتش کند پایمال

چوا ایلیک سنه نام نیکو شعار — قیلور آنی بر نام بد تار و مار

قاضی را نصیحت یاران یکدل پسند آمد و بر حسن رای و حفظ وفای ایشان

قاضی غه یاران صادق نینک نصیحتی مقبول کیلدی — والا ارنینک حسن آیینه و تدبیر و وفا کاریلیغینه

آفرین کرد و گفت نظر عزیزان در مصلحت حال من عین صواب است و مسئلهٔ بی جواب و لیکن شعر

تحسین ایلادی و ایدی — عزیزلارنینک نظری مینینک مصلحت حالیمده عین صواب دور و جواب سیز بر مسئله دور و لکن

ولو ان حبا بالملام یزول — لسمعت افکا یفتریه عذول

اکر ملامت ایله زایل اولسه ایردی محبت — ایشیتور ایردیم دروغیکه دیردی اهل ملامت

نصیحت کن مرا چندانکه خواهی — که نتوان شستن از زنگی سیاهی

نصیحت منکا قیلماق کوب خطا ایتیق — یوهک ممکن موز نکیدن قرا ایتیق

از یاد تو غافل نتوان کرد هیچم — سر کوفته مارم نتوانم که به پیچم

غافل دکلم بر دمی یاد ینکدن ایا یار — یانچیلسه یلان باشی نچوک قیلغوسی رفتار

این بگفت و کسی چند به تفحص حال او برنگیخت و نعمت بیکران بریخت که گفته اند هر کرا

مولی سوز لادی و بر نیچه کیشینی اینک حالینی تفتیش ایلاماقغه مسلط ایلادی و کوب مال صرف ایلادی زیرا که اقتیب دور لا هر کیم نینک

زر در ترازوست نه در بازوست و آنکه بر دنیا دسترس ندارد در همه دنیا کس ندارد فرد

التونی ترازو سیده دور — قوت پیلاکیده دور و اولکیشی که مال و دولتغه مالک ایمایدور — بوتون عالمده رفیق و آشنا سی یوقدور

ملامت دوار: هیچ: هیچ چیز تقدیر دور و هیچم دا کی هیچم نتوان کرد غه مقید دور و شارح اکرم دیمشکه یلان نینک پیچیش قیلماقی تریعنه اور المامقی یوریاقی دین عبارت

www.ziyouz.com kutubxonasi

مهر که زر دید سر فرود آورد
کیمکه زر کوردی باش قویلی ایلار

و ر ترازوی آهنین دوش ست
کر تیمور پله لیک ترازو دور

فی الجمله شبی خلوتی میسر شد و همدرانشب شحنه را خبر رسید که
حاصل کلام برکیچه جوان بیلان خلوت میسر بولدی وهم اول کیچه ده میر شب غبر خبر یتکه

قاضی همه شب شراب در سر و شاهد در بر از تنعم نخفتی و بترنم گفتی نظم
قاضی بوتون کیچه شراب باشیده و محبوب سینه سیده عیش و عشرت دین او اخلاص و ترنم بیلان دیر ایردی

امشب مگر بوقت نمیخواند این خروس
قیچقور مادی بو کیچه سی وقتیده بو خروس

عشاق بس نکرده هنوز از کنار و بوس
زیرا هنوز قویمادی عاشق کنار و بوس

یکدم که چشم فتنه بخفت ست زینهار
بر دم که فتنه کوزی دوچار اولدی او یقوغه

بیدار باش تا نرود عمر بر فسوس
بیدار بول چو کیتمیه بو عمر بر فسوس

تا نشنوی ز مسجد آدینه بانگ صبح
تا کیم اذان مسجد جامع ایشیتماسنک

یا از در سرای اتابک غریو کوس
یا اور ما سرای اتابکده طبل و کوس

لب از لب چو چشم خروس الهی بود
لب لب دنی که چشم خروس دیک قیزل ایرور

برداشتن بگفتن بیهوده خروس
ابله لیک آلماغی ایشیتیب صیحه خروس

قاضی درینحالت بود که یکی از خدمتکاران در آمد و گفت نشسته خیز و تا پای داری گریز که حسودان
قاضی بو حالده ایردیکه خدمتکارلاردین بری ایچکاری کیریب کیلدی وایدی نیه قیلیب و لتو روسن تورکیل وقتی ایاغینک آلتی چیل زیرا که حسودلار

بر تو دقتی گرفته اند بلکه حقی گفته اند تا مگر این آتش فتنه که هنوز اندکست بآب تدبیر
سنکا اعتراض نی تو تیمشلار بلکه حق نی دیمیشلار دور تاکیم شاید بو آتش فتنه که الان آز غینه دور بر تدبیر سویلی بیلان

فرو نشانیم مبادا که فردا چون بالا گیرد عالمی را فرا گیرد قاضی تبسم درونگه کرد و گفت قطعه
سوندورورمیز مبادا که ایرته کاوقتیکه آلاغا آلسه جهانی احاطه ایتار قاضی تبسم بیلان انکا نظر ایلادی و دیدی

باب پنجم

پنجه در صید برده ضیغم را — چه تفاوت کند که سگ لاید

صیدغه پنجه اورسه شیر هزبر — نه تفاوت ایتارایت آچسه دهن

روی در روی دوست کن بگذار — تا عدو پشت دست می خاید

یوزنه جانان یوزیغه قیل قونیل — چاینا سون قول نی آرقه سین دشمن

ملک را بهمدرانشب آگهی دادند که در ملک تو چنین منکری حادث شده است چه فرمائی گفت من

پادشاهغه هم اول کیچه ده خبر بردیلار که ملکنیکیزده شوندای زوریمان ایش واقع بولیشدور نیمه بویورویسز پادشاه ایدی من

اورا از فضلای عصر میدانم و یگانهٔ دهر میشمارم باشد که معاندان در حق او بغرض

انی عصرنیک فضلاسی دین بیلورمن و وقت نینک فردیسی سنارمن احتمال که دشمنلار اینک حقیده نفسانیت غرض

خوض کرده باشند این سخن در سمع قبول من نباید مگر آنکه که معاینه گردد که حکیمان گفته اند بیت

شروع قیلغان بولسالار بو طریقه نا معقول سوزمنینک سمع قبولیغه کیرماس مگر اولوقتده که کوزیله کوروسه زیراکه حکیملار اتیب دورلار

به تندی سبک دست بردن به تیغ — بدندان برد پشت دست دریغ

کیشی آلسه تعجیل ایله قولغه تیغ — تیشیغه اورار پشت دست دریغ

شنیدم که ملک سحرگاه با تنی چند از خاصان بر بالین قاضی آمد شمع را دید استاده

ایشیتیم که پادشاه وقت سحرده تبعهٔ خاصی دین برنچه کیشی بیلان قاضی نینک باشی اوستیغه کیلدی شمع نی کوردی قیاغلیق تورکان

و شاهد نشسته و می ریخته و قدح شکسته و قاضی در خواب مستی بیخبر از ملک هستی ملک بلطفش

و محبوب اولتورکان و شراب کولغان و پیاله سینکان و قاضی مستلیک اویقوسیده بارلیق عالمیدن بیخبر کیردی پادشاه انی آهسته لیک بر

بیدار کرد و گفت برخیز که آفتاب برآمد قاضی دریافت که حال چیست گفت از کدام جانب

بیدار ایلادی و ایدی تو کیل که آفتاب حقیقی قاضی حال نیمه بولغانی نی انکلادی ایدی آفتاب قایسی طرفدین حقیقی

گفت از جانب مشرق گفت الحمد لله که هنوز در توبه باز است بحکم این حدیث که

پادشاه ایدی مشرق طرفیدین قاضی ایدی الحمد لله که توبه ایشیکی الآن آچیقدور بو حدیث شریف استدلالی بر که

م یعنی سوزنک حیف و پشیمانلیق قولی آرقه سیغه تیشیغه ایلتار دیمک بولور ۱۲

لا یغلق باب التوبة علی العباد حتی تطلع الشمس

توبه ایشیکی باغلانماس بنده لارغه آفتاب مغرب دین طلوع

من مغربها استغفرك اللهم واتوب الیك قطعه

قیلغانیغه قدر طلب مغفرت قیلور من سندین ای خدا وسنکا توبه قیلور من

این دو چیزم بر گناه انگیختند

بو ایکی نرسم کنه غه سالدیلار

بخت نافرجام و عقل ناتمام

بخت نافرجام و عقل ناتمام

گر گرفتارم کنی مستوجبم

کر عقوبت ایلاسنک حقیم ایرور

ور به بخشی عفو بهتر زانتقام

کیچ کنه دین عفو قیل قوی انتقام

ملک گفت توبه درینحالت که بر هلاک خود اطلاع یافتی سودی ندارد قال الله

پادشا ایدی توبه بو حالتده که اوزلاکینکنه مطلع بولدینک هیچ فائده برماس الله تعالی

تعالی فلم یك ینفعهم ایمانهم لما رأوا بأسنا

بو یوردی مشرک لارغه ایمان کیلتورماق فایده برماس شدت عذابیمنی کورکان وقتلاریده

چه سود از دزدی آنگه توبه کردن

نه حاصل اوغریلیق دین توبه قیلماق

که نتوانی کمند انداخت بر کاخ

زمانی کیم کمند نیک یماداخی کاخ

بلند از میوه گو کوتاه کن دست

اوزون قولنی دیکیل کیم آلمه میوه

که کوته خود ندارد دست بر شاخ

که قسقه قول آلماس کندسی شاخ

ترا با وجود چنین منکری که ظاهر شد خلاص صورت نه بندد این بگفت موکلان عقوبت در وی

سنینک بو طریقه یمان ایشینک ظاهر بولوب تورغانیده خلاصینک ممکن بولماس موکلی سوزلادی وجزاغه ماده مور بولغانلار قاضیغه

آویختند گفت مرا در خدمت سلطان یک سخن باقیست بشنید و گفت آن چیست گفت قطعه

یا بو شیتیلار قاضی ایدی مینینک پادشاهینک حضورینه عرض قیلنا دورکان بر سوزوم بار دور پادشاه ایشتی وایدی اول نیه دور قاضی ایدی

باب پنجم

جزای بوسوزلار مضاجین شرعی عالیدین دور سماعلات شرعی مینینک تحقیقی اوچون ایماسدور اول نیه سرکه قاضی دیدی استغفاری دور تقصیری وعذر تقصیری بو یوردی وهر نیمه سرکه پادشاه بو یوردی سیاست وتهدید سلطانی دور زیرا که الرایت وحدیث عن تنک قیلورلار وبعضی سی موافق سلیم توشاریس بو جایده شارح فاضل مینینک وبو کلمه وشارح اکرمینک کلمه جوابلارنیم شارح لارغه رجوع قیل ۱۲ ۵۷ حاجت یوقدور اکر سوال مینینک وجواب مینینک کیفیتین ایتماسنک کاخ کاف عربی بلدر قصر نی دیب لارکوشک معنا سیده بیت مینینک معنای عالیسی اوغری لیقدین توبه ایلاکنکدا اوزنی لیق دین توبه ایلاکنکدا ایمدی سنی قاضی عقوبت یمیدین قصر خرجقا قفرقا در بولغانای سن بخی خلاص بولماس لینینک ۱۲ ۵۸ بلند انچه کرتوبه ایلاسن ۱۲ ۵۹ منکر یعنی قسقه قول بینکا ماس کیکیل حاصل قیلینکا یعنی قسقه قول بینکا ماس کیکیل اوزنی تاکیل میوه اوزون بولیک

۵۶ آدمنه لازم دور قسقه بولیک کیشیغه لازم ایماسدور زیرا که کوتاه قامت مینینک اوزی شاخ وبو تاقنه قول بینکا ماس که انکا تنبیه لازم بولسه ۱۲ ۵۹ منکر میم مینینک ضمی وکاف مینینک فتحی بر له یمان ایشنی ورهای تعظیم اوچون دور یعنی صورت نه بندد یعنی وجود غه کیلماس ۱۲ ۵۱۰ موکلان کاف مشدده مینینک فتحی بر له موکل

www.ziyouz.com kutubxonasi

باستین ملالی که بر من افشانی
چو آستین ملالت نی منکا تاور دینک

طمع مدار که از دامنت بدارم دست
خیال قیلما اینا کدین قولینی اول تارتار

اگر خلاص محال ست زین گنه که مراست
کنه لاریکه منکا بار محال بولسه خلاص

بدان کرم که تو داری امیدواری هست
کرم لاریکه سنکا بار امیدوار لیک بار

ملک گفت این لطیفه بدیع آوردی و این نکته غریب گفتی ولیکن محال عقل ست و خلاف شرع که
پادشاه ایدی بو لطیفه بدیع نی کیلتوردونک و بو نکته غریب نی سوزلادونک ولکن محال عقل وخلاف شرع دورکه

ترا امروز فضل و بلاغت از چنگ عقوبت من برهاند مصلحت آن می بینم که ترا
سنی بوکون فضل و بلاغت منینک عقوبتیم چنگیدین خلاص ایلاسه مصلحت انی کورورمن که سنی

از قلعه بشیب اندازم تا دیگران عبرت گیرند گفت ای خداوند جهان پرورده نعمت
قلعه دین پست غه تاشلارمن تاکیم بولک لار عبرت آلغایلار قاضی ایدی ای شاه جهان بو خانلان نینک نعمتی سبلان

این خاندانم و این جرم تنها من نکرده ام دیگری را بیندازتا من عبرت گیرم ملک را
پرورش تابکان وبو کناه نی یلغوز من قیلغان ایماس مندین بولک سنا تاشلاکیل تاکیم من عبرت آلایین پادشاه

خنده آمد و بعفو از سر خطای او درگذشت متعنده و انرا که بکشتن او اشارت کرده بودند گفت بیت
کولکو کیلدی وعفو بیلان اینک خطای سوداسیدین اوتی ودشمنلارغه که قاضی نینک اولدورکا قتنی اشارت ایلاغان ایردیلار ایدی

همه حمال عیب خویشتنید
همه حمال ایرور اوز عیبیغه

طعنه بر عیب دیگران مزنید
اوزکا عیبیغه اورمانکیز طعنه

حکایت منظوم

جوانی پاک باز و پاک رو بود
جوانی خوش وش فرخنده ایردی

که با پاکیزه رویی در گرو بود
که بر پاکیزه روغه بنده ایردی

چنین خواندم که در دریای اعظم
ایشیتیم ایلا بر دریای اعظم

چو ملاح آمدش تا دست گیرد
قولین آلما قغه ملاح اولدی پیدا

همیگفت از میان موج و تشویر
دیدی موج اورتا سیدا و شوشمنوال

درین گفتن جهان بروی برآشفت
بو دیمکدن جهان شور اولدی انکا

حدیث عشق ازان بطال مینوش
ایشیتمه عشق سوزین یلغانچی توتی

چنین کردند یاران زندگانی
بو نیکلیغ قیلدی یاران زندگانلیق

که سعدی راه و رسم عشقبازی
چو سعدی رسم و فن عشقبازلیغ

دل آرامی که داری دل در و بند
دل آرامنکه دل نی بند قیلغیل

بگرداب بلا در افتادند باهم
اینیک کردابغه توشتی ایکاهم

مبادا کاندران حالت بمیرد
که اولماسون بو حالتده مبادا

مرا بگذار و دست یار من گیر
منی قویغیل او یاریم نینگ قولین آل

شنیدندش که جان میداد و میگفت
ایشیتیلار که دیدی جان چیقارکا

که در سختی کند یاری فراموش
که قاتیغ یلغده یارینی اونوتق

ز کار افتاده بشنو تا بدانی
ایشیت پیشکان کیشی این قدر اولیق

چنان دان که در بغداد تازی
چنان پیلغای که بغداد اچره تازی

دگر چشم از همه عالم فرو بند
کوزونگ نی جمله عالمدین اوزکیل

باب پنجم

اگر لیلی و مجنون زنده گشتی

اگر لیلی و مجنون بار اولاردی

حدیث عشق ازین دفتر نوشتی

بو دفتردین حدیث عشق یازاردی

باب ششم در ضعف پیری

لتنچی باب ضعف وقاری لیق نینک احوالی بیانیده دور

حکایت باطائفهٔ دانشمندان در جامع دمشق بحثی همیکردم که جوانی از در درآمد

علمای طائفهٔ لاری برلان شام دبنی امیه جامعیده برمباحثه ایلایاردیم ناگاه برکیشی کیلدی

وگفت در میان شما کسی هست که زبان فارسی در اندا شارت بمن کردند گفتم خیرست گفت

واریدی سیز نینک ارانکیزده برکیشی بارنمودورکه فارسی تیلینی بیلور منکا اشارت ایلادیلار دیدیم خیر بوکور ایدی

پیری صد و پنجاه ساله در حالت نزعست و بزبان عجمی چیزی میگوید مفهوم نمیگردد واگر

یوز یلیک یاشیده برقری کیشی حالت نزعده دور وفارسی تیلی بیلان برنیمرسه دیور ونیکا معلوم بولماس واگر

بکرم قدم رنجه شوی مزدیابی باشد که وصیتی کند چون ببالینش فرا رسیدم این میگفت قطعه

لطف بیلان عزیمت لی اختیار ایلاسانک اجر کثیر تاپارسن احتمال که بر وصیت ایلار وقتیکه بیمانینک باستوغی او ستیغه یتیدیم مولی دیر ایردی

دمی چند گفتم برارم بکام — **دریغا که بگرفت راه نفس**

دیدیم برنیچه دم چیقارگم بکام — دریغاکه او شلاندی یولی نفس

دریغا که برخوان الوان عمر — **دمی چند خوردیم وگفتند بس**

دریغ عمر نعمت لاری خوانیده — نیچه دم میلا یردوک دیدیلار که بس

معنای این سخن باشامیان بعربی گفتم تعجب کردند از عمر دراز و تاسف

بو سوز نینک معناسینی شام اهالیسیغه عربچه سوزلادیم تعجب ایلادیلار انینک اوزون عمریغه وحیات دنیاغه

پیچیده

لاروزیرک لاریک الار

علما وفضلا وفقها دوللار

دمشق ؛ دال وسیم ایکیوم غلطاً شام

فخر لاری برلاریله ایلیم

دیلیکنی وهمل شام اخطاسی نینک

آمیسه دور دمشق شام مرکزی

مرکزنی بولنان شهر نینک

دیلیکنی کزانی قاموس ایدیسیدیده

وجامع بیتی نی ایدیسیدیده

بحث ؛ پاهای حرف وصدت

ایلار ایردیم ۱۲ — ۴۲ کاف

بکر جدلنی ؛ مفاجات

اوچون دورنا گاه دیکلنه

درامدینک فاعلی ایچیکینه

دمشق جامعی کیسه دی ۱۲

ایچکاری کیسه دی نینک ایچیکینه

۴۳ کردن فعل ماضی

جمع فاعل طائفه دانشمندانه

عائد دور ؛ اشارت ؛ بمن ؛ غیر

مفعول صریحی ؛ بمن ؛ بو جای دین

صریحی ۱۲ — ۴۴ بو جای دین

معلوم بولور که اول جایلاکر

حالت نزع دراکی پیر بار ایردی

کلیه عرب ایردیلاک ؛ بکرم

پای حرف مصاحبت ؛ قدم

دیکنوی ؛ یتیک ؛ بو رباق

رنج ومشقت دالی نینک

کفتار ورسین ۱۲ — ۴۵ مزدیابی

کفتار نینک ضمی وزرانینک کوتی

باب ششم

بکرا بکرت وکرا دیمک

بولسه همچو بو جایده ثواب مراد

دور ؛ یابالی ؛ یافتن مصدریدن

فعل مضارع مخاطب ؛ باشد که

مرجو دورکه دیمک ؛ وصیت ؛

پای حرف وحدت ؛ وصیتی ؛

۴۶ بکام ؛ باء حرف مصاحبت

دیاکه حرف صله کامیم

بیلان دیاکامنی ؛ کام ؛

کاف عربی بکرا بو جایده ایهام

طریقیله مذکور دور مراد بیلان

دماغ میانه رسیده فتاکل بیت

نینک مفهومی والاسی شوکه

دیدیم که بر قاچ نفس مراد بیچه

پیچقاردورمن یا اگر اغز نینک دیکلتیدورمن

حاصلیم نیچه زمان دیشادیب

۴۷ نفس بولی تو تو لدیکی

پیچقاقتغه چال قالدی دیدی

۴۷ اصل کیلدی دیدی دیمک دورا

افسوس وپیچقاقدغه نینک

توتولوک توتولوک سنی

دستار خوانیده یتیغ افراغ

نغم غرده بم نیچم

نفس بیرولک وایچکوکی

حاصل دیمیا بیرکانینک دیدیلار

۴۸ بحر ؛ یتیغ عرب

لسانی بم دیا ؛ وتاسف تحزن

او ؛ عمر دراز ؛ محیط فرد

م

م خوردن ؛ مصدر نینک فاعلیغه اضافه سی ؛ ورد ؛ او ؛ ضمیری بیرغه راجع ۱۲

خوردن او بر حیات دنیا گفتمش چگونه درینحالت گفت چه گویم قطعه

افسوس یما قیدین انکا ایدیم قاندای سن بو حالده ایدی نیمه دیورمن

ندیده که چه سختی همی رسد بکسی
کورمادینکو قانچه قاتیغ لیق کیشیغه یتکوسی ـ

که از دهانش بدر میکنند دندانی
آغزیدین ترتیب چیقارماق چاغی بردندانینی

قیاس کن که چه حالش بود در انساعت
قیل قیاس اندن نه حالت اولغوسی اول ساعتی

که از وجود عزیزش بدر رود جانی
کیم اوشل جسم عزیزیدین چیقارسه جانینی ـ

گفتم تصور مرگ از خیال مدبر کن و وهم را بر طبیعت مستولی مگردان که فیلسوفان گفته اند که

پیرغه ایدیم اولوم تصوری خیال دین چیقاکیل و وهم نی طبیعتغه غلبه ایتدورمه زیراکه حکیملار اتیب دورلارکه

مزاج اگرچه مستقیم بود اعتماد بقا را نشاید و مرض اگرچه هائل بود دلالت کلی بر هلاک

طبیعت اگرچه مستقیم بولسه هم بقای حیات غه اعتماد لازم کیلماس وعلت اگرچه خوفناک بولسه هم کلیاً دلالت اولماغه

نکند اگر فرمائی طبیبی را بخوانیم تا معالجت کند که به شوی دید بر کرد و بخندید و گفت

ایتماس اگر بو یورسنگ بر حکیم نی چاقیرورمن تا کیم معالجه ایلاغای که یخشی بولورسن پیر کوزینی آچتی وکولدی وایدی

خواجه در بند نقش ایوانست
خواجه نقش و نگار ایتار ایوان

خانه از پای بست ویرانست
اوی اوار قاسیدین بولور ویران

دست بر هم زند طبیب ظریف
قولنی قولغه اورار طبیب ظریف

چون حریف بیند او فتاده حریف
قریسی کورسه اول کسل کا حریف

پیرمردی ز نزع می نالید
بیر قری جان بیراره یغلاردی

پیرزن صندلش همی مالید
کمپیری صندل انکا سورتاردی

چون مخبط شد اعتدال مزاج
اینا سه وقتی اعتدال مزاج

نه عزیمت اثر کند نه علاج
نه عزیمت اثر قیلور نه علاج

باب ششم

حکایت پیری حکایت کند که دختری خواسته بودم و حجره بگل آراسته

برقری کیشی حکایه ایتار که برقیزلی نکا جمغه آلغان ایردیم واوینی گل بیلان زینت برکان

وبخلوت با او نشسته و دیده و دل در وبسته و شبهای دراز بخفتمی و بذلها و لطیفها گفتمی

وخلوه اینک بیلان اولتورکان وکوزنی وکونکلنی انکا باغلاکان واوزون کیچه لار او خلاس ایردیم وبذله لار ولطیفه لار سوزلار ایردیم

تا باشد که وحشت نگیرد و موانست پذیرد از انجمله شبی میگفتم که بخت بلندت یار بود

شوامید بیلان وحشت آلما وانسیتنی قبول ایلا اول جملدین برکیچه دیر ایردیم سینینک بلند بختینک یارینک بولدی

وچشم دولت بیدار که بصحبت تیرا افتادی بخته و جهان دیده گرم سر روزگار چشیده و نیک و بد آزموده

ودولتینک کوزی بیدار بولدی برقری ینک صحبتینه توشدی جهانکورکان وزمان ینک یستو ساوقینی تاتکان وبخشی و ینهی تجربه ایتکان

وحق صحبت بداند و شرط مودت بجای آرد مشفق و مهربان خوش طبع و شیرین زبان شنودی

وصحبت ینک حقینی بیلور ودوستلیق ینک شرطینی بریغه کلتورور مرحمتلیک ومحبتلیک یخشی خویلیک وشیرین سوز

تا توانم دلت بدست آرم

کوانکلینک آلغوم قولومغه دلدایم

ور بیازارم نیازارم

برمام آزار برسنک آزایم

ور چو طوطی شکر بود خورشت

طوطی یک بولسه کرشکر خورشینک

جان شیرین فدای پرورشت

جان شیرین فدای پرورشینک

نه گرفتار آمدی بدست جوانی معجب و خیره رای ستیز و سبک پای که

مبتلا بولدینک برکیمسه قولیغه که متکبر وبی اندیشه اویونچی وکوچه گرد وبی ثبات که

هر دم هوسی پزد و هر لحظه رایی زند و هر شب جائی خسپد و هر روز یاری گیرد قطعه

هر نفسده برنیمرسه نی آرزو قیلور وهر آنده برآی ایلاور وهر کیچه برجایده یاتار وهر کون بردوست توتار

جوانان خرم اند و خوب رخسار

جوانلار خوش کوزل رخسار دورلار

ولیکن در وفا با کس نپایند

ولی هیچ برو فاده تورمایورلار

باب ششم

وفا داری مدار از بلبلان چشم
امید ایتمه وفانی بلبلان دن ؛

که هر دم بر گلی دیگر سرایند
که هر دم باشقه گل ده سایر ایدورلا

اما طائفهٔ پیران که به عقل و ادب زندگانی کنند نه بر مقتضای جهل و جوانی بیت
اما قری لار طایفه سی که عقل و ادب پیلان تیر یکلیک ایتارلار جهل دیکیت لیک مقتضای پیلان ایماس

زخود بهتری جوی و فرصت شمار
اوزینکدین کوزل ایسته فرصت که بار

که با چون خودی کم کنی روزگار
کاوزدیکله کم قیلغاسین روزگار

گفت چندان بدین نمط سخن گفتم و گمان بردم که دلش در قید آمد و صید من شد ناگه نفسی سرد
پیر ایدی قانچه اوشبو طریقده سوز سوزلادیم و گمان ایلادیم که کونکلی انقیاد غه کیلدی دمنکا صید بولدی ناگاه دردیک

از دل پر درد برآورد و گفت چندین سخن که بگفتی در ترازوی عقل من وزن آن یک سخن ندارد که
کونکلیکدین سرد آوق آه تارتی وایدی بو قدر سوز که سوزلادینک منینک عقلیم نینک ترازوسیده اول بر سوزنینکا غیر لیقی دیک آغیر لیقی یوق

از قابلهٔ خویش شنیده ام که زن جوان اگر تیری در پهلو نشیند به که پیری شعر
اوز دایمدین ایشیتکان من که یاش خاتون نینک اگر یانیغه اوق باتیب تورسه یخشیدور بر پیر نینک اولتورکانیدین

لما رأت بین یدی بعلها
کوردی خاتون ایری نینک آلدیدا کین

تقول هذا معه میت
ایتورایردی بو اول ایلدور اوکو

زن کز بر مرد بی رضا برخیزد
خاتون ایریدین بی رضا قوزغالور

پیری که زجای خویش نتواند خواست
قری کیم عصا سیز تورالماس اوزی

شیئا کارخی شفة الصائم
روزه تو توچی لبیدیک نشکس

وانما الرقیة للنائم
افسون اولوراد یقوده بولغانغه بس

بس فتنه و جنگ از آن سر برخیزد
برادی فتنه و ماجرا قوزغالور

الا بعصا کیش عصا برخیزد
عصاسی قیجان با عصا قوزغالور

رباعی نظم

باب ششم

فی الجمله امکان موافقت نبود بمفارقت انجامید چون مدت عدت بآمد عقد نکاحش

حاصل کلام موافقت امکانی میسر بولمدی مفارقت غا انجام تاپتی وقتیکه عدت نینگ مدتی چیقتی اینک عقد نکاحینی

باجوانی بستند تند ترش روی تهی دست بدخوی جور و جفا میدید و رنج و عنا میکشید

برکیشی باغلادیلار غضبلیک بدبویشت کمبغل بدطبیعت جور و جفا کورارایردی و رنج و مشقت نی چیکارایردی

وشکر نعمت حق همچنان میگفت که الحمد لله که ازان عذاب الیم برهیدم و بدین نعیم مقیم برسیدم

وضدا نینگ نعمتیغه شکرنی انداغ ایتارایردیکه الحمد لله که اول عذاب الیم دین خلاص بولدم و بو نعمت مقیم غه یتیشتوم

با این همه جور و تند خوئی	نازت بکشم که خوبروئی
بو ظلمینگ ایلان که تندخوسن	نازینگ چیکامن که خوبروسن
با تو مرا سوختن اندر عذاب	به که شدن با دگری در بهشت
سن بیله کویماک منکا چیکماک عذاب	بخشیم بولک برله بولای هم بهشت
بوی پیاز از دهن خوبروی	نغزتر آید که گل از دست زشت
بوی پیاز صاحب حسن آغزیدین	بخشیم کلیدین کبرور ایلکا زشت
روی زیبا و جامهٔ دیبا	عرق و عود و رنگ و بوی و هوس
یوزی زیبا ایله لباس حریر	صندل و عود و رنگ و بوی و هوس
این همه زینت زنان باشد	مرد را گیر و خایه زینت بس
بول همه زینت خاتونلار ایرور	ایرکا تو موتوق کرکه زینت و بس

حکایت مهمان پیری بودم در دیار بکر که مال فراوان داشت و فرزندی خوبروی

بکر مملکتیده بر پیر غریب مهمان بولدوکم کو بالی بار ایردی و بر چیرایلیک اوغلی هم بار ایردی

شبی حکایت کرد که مرا در عمر خویش بجز این فرزند نبوده است و درختی درین وادی

بر کیچه حکایه ایلادیکه منینگ مدت عمریده مونده‌ین بولک فرزند بولمغاندور و بو صحرا ده بر زیارتکاه

باب ششم

باب ششم

زیارتگاه هست که مردمان بحاجت خواستن آنجا روند شبها در پای درخت

درخت بار دورکه آدملار حاجت ایستاماکغه اول جایغه بار دورلا نیچه کیچه اول درخت ینک

آن درخت بحق نالیده ام تا خدای تعالی مرا این فرزند بخشید درست شنیدم که

آستیده الله تعالی عزیا بار دیم تاکه الله تعالی منکا بوبالانی احسان ایتیشدور ایشیتیم که

پسر با رفیقان آهسته میگفت چه بودی که من آن درخت را بدانستمی که کجاست تا دعا کردمی که پدرم بمردی

اوغول اورتاقلارینه پسیکین دیردی قنداق بخشی بولور ایدی من اول درخت نی بیلسم ایدیکه قایرده بار دعا ایلایدیکم تا اتام بولور ایدی

حکمت خواجه شادی کنان که فرزندم عاقل ست و پسر طعنه زنان که پدرم فرتوت ست قطعه

خواجه شاد ایکه ایلایورکه اوغلوم عاقل دور واوغول طعنه اورارکه اتام آلجیر ایشدور

سالها بر تو بگذرد که گذر — **نکنی سوی تربت پدرت**

یل لارا اوتکای سنکا که اوتماس سن — طرف قبر اطهر پدرینک

تو بجای پدر چه کردی خیر — **تا همان چشم داری از پسرت**

سن اتانک حقیغه نه قیلدینک خیر — کوز تو تارسن کلا بلاکا ای پسرینک

حکایت روزی بغرور جوانی سخت رانده بودم و شبانگه بپای کریوه سست مانده

برکون یاشلیکنک غروری بیلان قاتیق تیز یورکان ایردیم اوکچه وقتی بر بلند تیغه تکیه چاپ قالغان ایردم

پیرمردی ضعیف از پس کاروان همی آمد گفت چه خسپی خیز که جای خفتن ست گفتم چون روم که

ضعیف بر قری آدم کاروان ینک آرقه سیدین کیلور ایردی دیدی نیکا یاتورسن تورکیل اوخلایدورکان بر ایرا سیدم ایدیم قنداق کیتارمن دیدم

نه پای رفتن ست گفت نشنیده که عاقلان گفته اند رفتن و نشستن به که دویدن و گسستن قطعه

یورویدورکان ایاق قالمدی ایدی ایشیتماکمی سن که عاقل لارا تیب دورلار کیتماق و اوتورماق بخشیدر یوکورماق و اوزولماقدین

ای که مشتاق منزلی مشتاب — **پند من کار بند و صبر آموز**

ایکه منزل تیلارسن ایتمه شتاب — منی پند یمنی آل و صبر آموز

اسپ تازی دوتگ رو دبشتاب
عیدات شاشیب یورار آزوقت

اشتر آهسته میرود شب و روز
تیوه شاشمای یورار کیچه کوندوز

حکایت جوانی چست و لطیف و خندان و شیرین زبان در حلقهٔ عشرت بود که

بر یکیت چقان ونازک وکولوتوغان وشیرین تیل لیک بزنینک عشرت مجلسینده ایردی که

دردلش از هیچ نوعی غم نیامدی و لب از خنده فراهم نیاوردی روزگاری برآمد که اتفاق ملاقات

اینینک کونکلیده هیچ برنوع دین غم کیلماس ایردی ولبی کولمکدین بر بر یغاو اشماس ایردی بر مدت اولی که ملاقات تصادف

نیفتاد بعد از آن دیدمش زن خواسته و فرزندان خاسته و هیچ نشاطش بر ید و گل هوسش

ایلامادی اندین سونکره انی کوردوم اویلانمش وفرزندلار بولمیش وخرسندلیکنی ایلدیرمیش وگل هوسی

پژمرده پرسیدمش که این چه حالت ست گفت تا کودکان بیاوردم دیگر کودکی نکردم شعر

سولمیش انکا سوال ایلادیم که بونیه حالدور ایدی تکیم بالا لاریم بولدی ایمدی بالا لیک ایشیمن

باب هفتم

ماذا الصبی والشیب غیر ملمتی
تاکی کودکلیغینک ساچینک اوزکارتقالیق

وکفی بتغیر الزمان نذیرا
یس دور زمان ینک اوزکارتودی نذیرا وچون

چون پیر شدی زکودکی دست بدار
قریدینک تاشلاکودکلیک شعارین

بازی وظرافت بجوانان بگذار
یکیت کاپیر یکیت لیک کاروبارین

طرب نوجوان زپیر مجوی
ایستامه پیر دین جوان طربین

که دگر ناید آب رفته بجوی
کیتسه قایتیب آریق کوار سوین

زرع را چون رسید وقت درو
کراکین عنه یتار اوراوقتی

نخرامد چنانکه سبزهٔ نو
بولمایور ینکا اوت اونار وقتی

دور جوانی بشد از دست من
دور یکیت لیک کیتیبان ایلکدین

آه و دریغ آن زمن دل فروز
وای دریغ اول زمن دل فروز

۱۶ ص پیر هم نوجوان دیک شادان و خندان بود لباس قصد دین مراد حصه دور ۱۲ بشد برفت معنا سیده دلفروز

قوت سر پنجهٔ شیری برفت
کیتیب کوچی شیری و سر پنجه لیک

راضیم اکنون به پنیری چو یوز
راضی من ایدی پنیره مثل یوز

پیرزنی موی سیه کرده بود
ساچ لی قرا قیلغان ایدی کمپیری

گفتمش ای مامک دیرینه روز
انکا دیدیم ای انا دیرینه روز

موی به تلبیس سیه کرده گیر
سپ چه نه فریب برله قرا فرض قیل

راست نخواهد شدن این پشت کوز
راست بولالماس سن کلا بو پشت کوز

حکایت

روزی بجهل جوانی بانگ بر مادر زدم دل آزرده بگنجی بنشست گریان همیگفت مگر خردی فراموش کردی که درشتی میکنی قطعه

هر کون یکیت لیک جهالتی بیلان والدم نینگ یوزیغه باقیر دیم کز نکلا آغریتیان بر بو چکده
اولتوردی یغلابان دیر ایردی مگر کیچیک لیغینگ نی اونوتدینگ که درشتلیک ایتارسن

چه خوش گفت زالی بفرزند خویش
نه یخشی دیدی کمپیری اوغلیغه

چو دیدش پلنگ افگن و پیلتن
چو کوردی پلنگ سیقوچی فیل تن

گر از عهد خردیت یاد آمدی
کیلور ایرسه کر یاشلیغنگ یاد ینکا

که بیچاره بودی در آغوش من
که بیچاره ایردینگ قوچاغیمده من

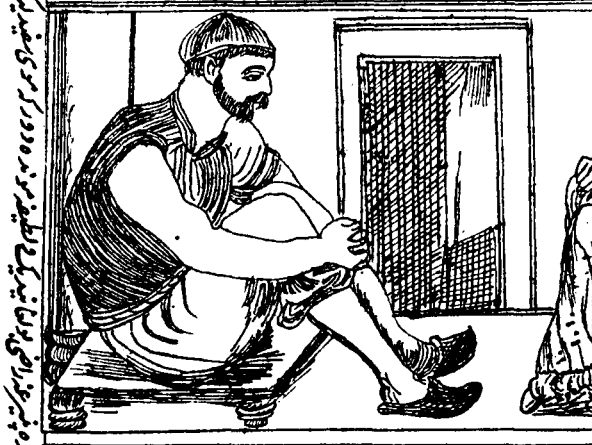

باب ششم

مفاد بیت شوکه قری کمپیر عزم دیدیم موینگ تلبیس و حیله بیلان قرا ایلاکان فرض و قیاس ایلاکیل اما بو کوکلان آرزو و منخیلونغان قاست راست بولسه اندا غ ایاسه و مراصیاسلاج قرا بولیشیکیلیکان بو کوکلان آرزو و تمنیلاتماس ۱۲ یعنی حقوق والدین عزیز نادانلیق برله کرکیت یک غروری باشیده بولورانا منخیر بیت سوقتوم ۱۲ بر کیت یک غروری باشیده بولورانا منخیر بیت سوقتوم ۱۲ فرو کیتا نینگ ای یا حرف

پلنگ افگن مناسب سیده ۱۲ پلنگ کبی یعنی یقتوچی عبارت دور

پیلتن پیل تن یعنی پیل کاوده لیک دور

بیچاره ۱۲ یعنی زور لیغ و ضعیف بیچاره

مصدر ۱۲ یعنی یقتوچی ماصیلا

غالب و پیل زور لیک کیشی

دیدی و قتیکه ارسلان لارغه

نینگ مفهومی شوکه بر عجوزه

کمپیر اوزا و خلیفه قنداق یخشی

بیچاره ۱۲ فرو دیت یکلیسیده

عجوزه کمپیر فرزند دیغه اگر

یاد سانگ خرف صدر دور یعنی

اوشاق لیغی زمانی دوقتی

یاد یکلیکیلیغینگ حاصیلاشی

کیچیک لیغینگ کرینگ قوچاغیمده

بار لیغینگ کرینگ قوچاغیمده

بیچاره ولی تاب و تاتوان ۱۲

وقوت سبز ایچینگ ۱۲

و قهری تسکین تا پارا لهذا شیخ رحمة الله علیه بو یورورلار که مینینگ مطلب ایلیلیم بو لغان یکیت لیکنی وقتیکه قوت ایلادیم تا چار قری لیق حالتیغه راضی و قانع بولدوم انتها

نکردی درین روز بر من جفا — که تو شیر مردی و من پیرزن

بوکون قیلماس ایردینگ منکا سن جفا — کرسن پهلوان زور و کپیر من

حکایت توانگری بخیل را پسری بخور بود نیکخواهانش گفتندش مصلحت

بر بخیل ای نینگ اوغلی ایردی — خیرخواهلاری انکا ایدیلار مصلحت

آنست که از بهروی ختم قرآنی کنی و یا بذل قربانی باشد که خدای تعالی شفا دهد لختی باندیشه

اولدورکه اینگ اوچون بر ختم قرآن ایتارسن و یا بر جانور تصدق ایتارسن ایشتیلسونکه الله تعالی شفا برا ندکه وقت اندیشه غه

فرو رفت و گفت ختم مصحف به حضور اولی ترست که گله دور است صاحبدلی

توشتی و ایدی حضورده واقع مصحف شریفنی ختمی اولی راقدور زیراکه رمه اوزاقدور بر ولی

بشنید و گفت ختمش بعلت آن اختیار افتاد که قرآن بر سر زبانست و زر در میان جان

ایشتی و ایدی ختم قرآن اول سببدین اختیار واقع بولدی که قرآن تیل ینگ اوچیدور و طلا جان ارا سیدر

دریغا گردن طاعت نهادن — گرش همراه بودی دست دادن

دریغا کردن طاعت قویمشکه — اگر برماک قولی همراه بولسه

بدینار ای چو خر در گل بماند — ورالحمد ای بخواهی صد بخواند

ایشک دیک آلا الاقانای ینگ پل — دیسنگ الحمد او قوغیل یوز او قور اول

حکایت پیرمردی را گفتند چرا زن نکنی گفت با پیرزنانم الفتی نباشد گفتند زن

بر قری کیشیغه ایدیلار — نیمه اوچون خاتون آلماس سن — ایدی قری خاتونلار بیلان صحبت ایتالماسمن — ایدیلار

جوان بخوه اچون مکنت داری گفت مرا که با پیرزنانم الفت نباشد و را که جوان باشد با من که پیرم چون دوستی صورت بندد

یاش خاتون الغیل بر کرکه دولتینگ بادور — قری ایدی من قری من خاتونلار بیلان الفت ایتاماسم — اول خاتون که یاش بولسه مینگ یک قری بیلان الفت ایتلیق صورت بندد

پیر هفتاد ساله جنی مکنه — پیر تمیش یشار یکیت لیک ایتار

کور مقری بخوانی چش روش — کور قاری بیچ گوزنی توش کور

باب ششم

بیچ کردن طاعت فی قویماقنی

نیمه بولور ایردی اعطا و احسان

قولی قرین بولسه ایردی

شوندا که عبادت و طاعت غه

باش قوبان ایتیب منقاد بولور لار

چیف کرا که صدقات و زکات

و سخا و کرم مو نکا منضم بولسه

ایردی قشرق غه بیچ بولور لاری

دیب افسوس و ندامت چیکار فکر

ترجمه ۵۳ بیرناری ایچه بر دینار بیلان

بیچ صدقه غه ویا زکاته ویا بر عطیه غه

برا آلتون برماک تکلیف اولونسه ایدی

بایچقده فانا غیلیک اولونسه ایدی

عاجز بولونا غیلیک قالیر بیچ بر ماکده

فاتح طلب ایلا سنگ اگر اکا بیچ بر نیمه بوزه

اوقوز بکا زیاده راق اوقوز یاکا

ایمانسز چیقار ایل اوچیدین

۵۴ لفظ

م اقراء دین مشتق اسم فاعل ور وقتیکه کوبیچی حفاظ معلمین اطفال کورلار دین بولور ایردی و اکثر تو عمه کورلار غه قرآن یاد آلدورار لار ایردی زیرا که الار غه حفظ آسان

www.ziyouz.com kutubxonasi

زور باید نه زر که بانو را

زر کیر الماس خاتون نه زور کیر اک

گزری سخت به که ده من گوش

سبزی تا پیلسه گوشت خوش کوراس

حکایت منظومه

شنیده ام که درین روزها کهن پیری
بو عصر ده ایشیتیلب من که بر قسری آدم

خیال بست به پیرانه سر که گیرد جفت
خیال باغلادی آلنای قرینا نیده خاتون —

بخواست دختری خوبروی گوهر نام
تیلادی اول قسری خوشروی قیزی آتا گوهر

چو درج گوهرش از چشم مردمان بنهفت
که درج گوهری دیک ایل کوزی درین اردی مصون

چنانکه رسم عروسی بود تمنا کرد
شولای که توی کیچی ارسمید و آرزو قیلدی

ولی بجمله اول عصای شیخ بخفت
ولیک ابتدا شیخ عصاسی بولدی زبون —

کمان کشید نزد بر هدف که نتوان دوخت
یاپلی تارتدی نشانه کا اورمادی بولماس

مگر بسوزن فولاد جامه هنگفت
تیکیش مگر تیمور ایکنه بیله قالین ایسه تون —

بدوستان گله آغاز کرد و حجت ساخت
گلرنی باشلادی اجبا بیغه قیلیب حجت

که خان و مان من این شوخ دیده پاک برفت
اوبوم متاعینی بو بیچاسو بوردی بو تون —

میان شوهر و زن جنگ و فتنه خاست چنان
خاتون و ایر ایچده جنگ و فتنه توردی چنان —

که سر بشحنه و قاضی کشید و سعد گفت
که باش نا تارتا حکومت کا سعدی ایدی کنون —

پس از ملامت و شنعت گناه دختر نیست
بس ایت ملامت ایله طعنه قیزده یوق گنهی —

ترا که دست بلرزد گهر چه دانی سفت
سنکا که قول تیتیرار دُرتیشیش بخوک بولسون —

تمام شد باب ششم

باب هفتم در تاثیر تربیت

یتیمچی باب ..... تربیت نینگ تاثیری ..... بیانیده دور

حکایت یکی از وزرا پسر کودن داشت پیش یکی از دانشمندان

وزیر لار دین بری نینگ بر احمق اوغلی بار ایدی عالم لار دین بری نینگ حضوریغه

فرستاد که مر این را تربیتی کن مگر عاقل شود مدتی تعلیمش کرد مؤثر

یو بار دیکه بو بالا غه بر تربیت ایلاکیل شاید که عقل لیک بولسه بر نیچه زمان انکا تعلیم ایلادی تاثیر

نبود پیش پدرش کسی فرستاد که این عاقل نمیشود و مرا دیوانه کرد قطعه

ایتمادی انینگ اتاسی نینگ آلدیغه بر کیشی یو باردی که بو عقللیک بولماس وحالانکه منی دیوانه ایلادی

چون بود اصل جوهری قابل

کیمسه نینگ چون سرشتی پاک اوسه

تربیت را در او اثر باشد

تربیت دن انکا اثر بولغای

هیچ صیقل نکو نداند کرد

هیچ صیقل سیلیق قیلا لماس کیم

آهنی را که بد گهر باشد

تیموری که بد گهر بولغای

سگ بدریای هفتگانه بشوی

یتی دریاده کر یوسنگ ایت نی

چونکه تر شد پلیدتر باشد

چه قدر رهول پلید تر بولغای

خر عیسی گرش بمکه برند

ایلتسه لار مکه غه عیسی شاکین

چون بیاید هنوز خر باشد

کیلغانیده هنوز خر بولغای

باب هفتم

یتیمچی وزیر نینگ تیمور دین

یرغه کیتکان کیچی کیتش

دیلیشی قتا مل یغ ایچیدور

بر استاد صیقل یغ ایچیدور

ایلا آخر قادر ایلا سه دور

بر تیموری که اصل وذاتی

بر ایلا بولسه ۱۲ هفتگانه

دوکانه دسکانه دیک وانیدین

مراد ات ایلیم سبحه تو

منسوب یتی دریای مشهور

دور کذا فی شرح العربی

دیمکن که هفتگانه دین مراد

اصل مقصود او شبو دور

بو صورت ده دریا سی دای

کتلیب شرح ملتیب

بو صورت وزن او چون

بو لور و بحض نسخه ده لفظ

یتمچی کره بو باق بولسه که

بو صورت ده مصرع او نغز علت

کیلیشی بو صورت ده نغز مشهور

بو لور ۱۲ مراد ذاتی ۵۶ یعنی حضرت

ثانی مصرع او نغز کرایت

عیسی نینگ ایلتسه لار دقتیکه

مکه غه ایلتسه لار دین کیک

بو لور ۱۲ مترجم مراد خواجه

ایشان تاشکندی

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت حکیمی پسران را پند همیداد که ای جانان بدر هنر آموزید که ملک و دولت دنیا اعتماد را

هر حکیم او غول لاریغه نصیحت هر ایلاریدی که ای اتاسی ینیک جانپاره لاری هنر اورکانینکیکه دنیا ینیک ملک و دولتیغه اعتماد

نشاید و جا از دروازه بدر نرود و سیم و زر در محل خطرست یا ذر دیکبار دبر با خواجه بتفاریق بخورد

درست بولماس و منصب شهر ینیک اشیکیده تاشقاری کیتماس و آلتون و کوش مخاطره لیک محلده دور یا و غیری بردن آلور و یا صاحبی اندکلاندک میور

اما هنر چشمه زاینده است و دولت و پاینده و اگر هنرمند از دولت بیفتد غم نباشد که هنر در نفس خود دولت است

لکن هنر آقا دورکان بر بولاقدر و دولت دائمه دور و اگر هنرلیک کیشی دولتدین توشسا ایسه غم یوقدورکه هنری اوزذاتیده دولتدور

هنرمند هر جا که رود قدر بیند و در صدر نشیند و بی هنر هر جا که رود لقمه چیند و سختی بیند بیت

هنرلیک کیشی هر قایغه عنه که بارا آشر کوب آ دیو قاریده اولتورار و هنرسیز کیشی هر قایغه که بارا لقمه تیرار و مشقت کورار

سخت ست پس از جاه تحکم بردن — خو کرده بناز جور مردم بردن

قایتیغ اول دولت کوروب ایل دین تحکم ایلمک دور — ناز برلان عادت ایلاب جور مردم ایلمکه دور

وقتی افتاد فتنه در شام — هر کس از گوشه فرار فتند

توشتی وقتیکه فتنه شام اچره — کوشه دین هر کیم اوزکا جا کا بار

روستازادگان دانشمند — بوزیری پادشا رفتند

قیشلاقی زادگان صاحب عقل — اول وزیر اولدی پادشاکا بارب

پسران وزیر ناقص عقل — بگدائی بروستا رفتند

چون وزیر اوغلی عقلی ناقص ایدی — اول گدا بولدی رستاکا بارب

حکایت یکی از فضلا تعلیم ملکزاده همیکردی و ضرب بی محابا زدی و زجر بیقیاس کردی بار پسر از بیطاقتی شکایت پیش پدر برد و جامه از تن دردمند برداشت

فاضل لاوین بیرب بر پادشاهزاده غه تعلیم ایلار ایردی و قور قماسدین اورار ایردی و حساب سیز سرزنش ایلار ایردی بر دفعه شهزاده بیطاقت لیکدین شکایت اتاسی ینیک حضرتیغه ایلتیب و جامه سینی کوتاریب یاره لیق بدنی کورساتی

باب هفتم

در بیان بخل اولادی او چون دوره آتای بهاء بارلان دوه بیزاره تمکان کر مجاز ایرون معنا سیده بولسه ضلالت بیت ینیک ضلالت جیری ویلیشه بیت شاعر بر وقت شوکه بر وقت شاعر بر کوشه دین توشتی سوزکه هم کیم بر کیم ایرلیب کیتی لاریغه و طنیدین ایرلیب ایلار ۱۲ دیار غربت کا چاچیلیلار ۱۲ روستازادگان دروستازادگان اضافه سی بیانیه دروستازادگان بالرلاریکه قیشلاقده تولدلانغان بالرلاریکه دهقان بچه لاری دیو و وزیر بچه لاری دیو اضافه سی اضافه بیانیه ایرلاری اضافه سی اضافه بیانیه دیو و پادشاه دیو و چون حرف اضافه سی ثانی اضافه بیانیه ایرلاری ۱۲ معنا سیده بولسه ضرورت قاغیر او چون حرف قیلیشدیر ۱۲ معنا سیده بولسه ضرورت قیشلاق ایرمصدریه بیرلتیلغی ایلیک معنا سیده بولسه ضرورت قیشلاق ایلار ایلار ایلار ایلار معنا سیده بولسه بچه لاری علم لاری ایلار ایلار بچه لاری علم لاری ایلار ایلار پادشاه دینیک وزیر بچه لاری دیو معنا سیده بولسه وزیر بچه لاری دیو معنا سیده بولسه وزیر بچه لاری دیو معنا سیده بولسه

پدر را دل بهم برآمد استاد را بخواند و گفت بر پسران آحاد رعیت چندین جفا و توبیخ

اتاسی نینگ جانی رنجیدی استاد نی چاقیردی وایدی افراد فقرا نینگ باله لاریغه بو قدر جور وجفانی

روا نمیداری که فرزند مرا سبب حبسیت گفت سخن باندیشه گفتن و حرکت پسندیده کردن همه خلق را

لایق کورماس سن که منینگ بالامغه سبب بولدور استاد ایدی سوزنی تفکر بیلان سوزلاماق و مقبول حرکت ایلاماق جمله خلق غه

علی العموم باید و پادشاهان را علی الخصوص بموجب آنکه بر دست و زبان ایشان هر چه رود

علی سبیل العموم لازم دور و پادشاهلار غه علی طریق الخصوص اول سببغه باغلاغه که پادشاهلارنینگ قول لاریدین و فعل لاریدین هر نیمرسه که صادر بولسه

هر آینه با فواه گفته شود و قول و فعل عوام را چندان اعتبار نباشد قطعه

البته تیل لارده سوزلانور عوام نینگ قول و فعلیغه اولقدر اعتبار یو قدور

اگر صد ناپسند آید ز درویش
اگر یوز عیب کیلسه کمبغل دین

رفیقانش یکی از صد ندانند
یوز یدین بر نی بولدا اشلار بیلا کیلمس

وگر یک ناپسند آید ز سلطان
اگر ده بر یمان ایش کیلسه شه دین

ز اقلیم با اقلیم رسانند
شهردین شهره تا یتای تو ترلماس

پس در تهذیب اخلاق خداوندزادگان انتبهم الله و نبانا حسنا اجتهاد بیش از آن باید کرد که در حق عوام

بو صورتده پادشاهزاده لارنینگ اخلاقینی تصحیح و الله تعالی الارنینگ تخلیق بر لرکو کارنورسون و سعی و وقت عوام حقیغه بولغان سعی زیاده ایلاماق لازمدور

هر که در خرد یش ادب نکنی
کیمکه یاشلیکده ساسانکلادین

چوب تر را چنانکه خواهی پیچ
هول بولور کریغاج ایگیش آسان

قطعه

در بزرگی فلاح از و برخاست
کته لیکده صلاح تاپالماید ور

نشود خشک جز بآتش راست
بولماسه اوت قوروق تورالماید

ملک حسن تدبیر دستاو تقریر سخن او پسندیده آمد و خلعت و نعمت بخشیده و پایگاهش از آنچه بود برتر گردانید

پادشاه غه استادنینگ حسن تدبیری و اینگ تقریر کلامی مقبول کیلدی و لباس فاخره و نعمت احسان ایلادی و اینگ تدبیر سینی اولغی مرتبه دین بلند ایلادی

باب هفتم

تفعیل با بیدین تعلیم و مناسبه مصدر دور و اخلاق خلق نینگ جمع دور ۱۲ هر که یا هر کس که تقدیر دیده یا فردی یا ای عرف مصدر دور و پیشین یا ضمیر یا کلمه راجع دور بهار بار اندا و اگر غیر که اگر نخورده نکند صیغه واحد بر له و بعض نخورده نکند صیغه جمع بر له واقع بولیشدور بخشیدن ایلاسه دور معنای تکلف بیلان قولنی کیلور دیلیش آنا شاهی اکرم تحقیق دین شین ضمیر بیلان بسم عوارض ایلاماق معلوم بولور نکند صیغه واحد بر له

فتح صلاح حال معنا سیده دور

شوکر هر کیمکه یا ولی کیلکیدیغه

اخرین صلاح حال و تخلیص ایلاماس کا تیلنجه

ذکر و دنا و دیب ایلاماس

۱۲ چوب تر را اچنانکه خواهی پیچ

بعضی شرح لارده بو سوزنی اندا فلک شیدا دین

بو سوزنی بو سوزکا قوروق یاغاج اوتون

بعضی شرح لارده بو سوزنی پیلان راست بولماس

قطعه دین

معنای تحقیق تازه بو تاق دنیا نا وده

لارچان سن الارنی تو غریلا ماق

اما حال وشدن بو دور

اما حال وشدن بو دور

ه سنگا فایده بر ماس قوروق یغاچلار و چوبلار نی تو غریلا ماقنه سعی کوششی ایلاماق نیکا که بو یوردی آتشین عنبری پیلان راست بولماس ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت معلم کتابی را دیدم در دیار مغرب ترش روی و تلخ گفتار و بدخوی و مردم آزار

بر مکتب و املا سینی کوردوم دیار مغربده ترش یوزلیک واچیق سوزلیک و یامان خویلیک و خلق بخیلیک چوق

وگدا طبع و ناپرهیزگار که عیش مسلمانان بدیدن او تبه گشتی و خواندن قرآنش دل مردم

گدا طبیعلیک و ناپاک که مسلمانلارنینگ عیش و صفای انی کورماق بیلان بولور ایدی و انینگ قرآن اوقوشی خلق نینگ کونگلینی

سیه کردی جمعی پسران پاکیزه و دختران و شیزه بدست جفای او گرفتار نه زهره خنده

سیاه ایلار ایدی پاکیزه ایرکاک بالالاردین صنف صنف و ناسیه قیزلاردین بر نوع انینگ جوری قویغه توتولغان ایرلار نه کولماق جرأتلاری

و نه یارای گفتار که عارض سیمین یکی را طپانچه زدی و گاه ساق بلورین دیگری را شکنجه کشیدی

و نه سوزلاماق قدرتلاری ایدی گاهی بر نینگ کوشی دیکی آق یوزینه شپالاق اورار ایدی و گاه دیگری نینگ بلور دیک یاغینی شکنجه غرتارتار ایدی

القصه شنیدم که طرفی از خیانت او معلوم کردند و بزدندش و براندند پس از آن

انحاصل اشیتدم که انینگ خائن لیکینی بر مقدار یغه مطلع بولدیلار و انی اوردیلار و قولادیلار اندین سونکره

مکتب او بر مصلحی دادند پارسائی سلیم و نیک مردی حلیم که سخن جز بحکم ضرورت نگفتی و موجب آزار

انینگ مکتبنی بر صالح کیشیغه بردیلار ساده صیرتی ایدی و بر بخشی حلیم آدم ایدی که سوز نه ضرورت قتاغی ایتمکیچه سوزلاماس ایدی و کیشی نینگ بخشیغه

کس بر زبانش نرفتی که دکانرا هیبت استاد نخستین از سر بدر رفت و معلم دیوبدین اخلاق ملکی دیدند

موجب بولغان سوز تیلیده واقع بولماس ایدی بالالار نینگ اولغی استاد نینگ مهابتی باشیدین چقتی و انی کیچی استاد نینگ فرشته دیک اخلاقینی کوردیلار

دیو یک یک شدند و باعتماد حلم او علم را ترک کردند و در اغلب اوقات

هر بری دیگری نینگ حقیده شیطان بولدیلار و انینگ حلیمغه اعتماد قیلان علم نی ترک ایلادیلار و اکثر وقت لارده

ببازیچه فراهم نشستندی و لوح درست ناکرده در سر یکدیگر شکستندی بیت

اویونغه توپلانوب اوتوردیلار و الحال تمام یازمگان یازو تختهلارینی بر بری نینگ باشیغه سیندوردیلار

استاد معلم چو بود بی آزار

استاد معلم چو بولور بی آزار

خر سگ بازند کودکان در بازار

کودک ایلا بازارده خرسک اویناریر

بعد از دو هفته بر در آن مسجد گذر کردم معلم اولین را دیدم که دل خوش کرده بودند

ایکی هفته دین سونکره اول مسجد ینک شیخی آلدیدین اوتوم اولکی داملائی کوردوم که مسرور و خرسند ایلامیشلار

و بمقام خویش باز آورده از بی انصافی شان برنجیدم و لاحول کنان گفتم که بلیس را

واوزیرینه ینه کیلتوریمیشلار الارینک انصافسزلیغیدین رنجیدیم ولاحول اوقربان دیدیم که شیطان لی

دیگر بار معلم ملائکه صرا کردند پیر مردی جهان دیده بشنید و بخندید و گفت نشنیده که گفته اند مثنوی

ایکنجی بار فرشته لار کعاستاد دینمز اوجون ایلادیلار کوب نا کورکان بر قری کیشه ایشیتی وکولدی وایدی ایشیتمکا نموسن کراتیب ورلار

پادشاهی پسر بمکتب داد

یوباردی شاه مکتب ساری اوغلین

لوح سیمینش بر کنار نهاد

قویوب قچ لتوقیغه بر لوح سیمین

بر سر لوح او نوشته بزر

کوش لوح اوزره آلتون ایله یازی

جور استاد به ز مهر پدر

اتا مهری دین آرتوق جور استاد

حکایت پارسازاده را نعمت بیقیاس از ترکه عمان بدست افتاد

بر صوفی زاده ینک حساب سیز مال عمک لاری ینک متروکه سیدین قویلغه توشتی

فسق و فجور آغاز کرد و مبذری پیشه گرفت فی الجمله چیزی نماند از سائر معاصی

فسق و فجور غه شروع ایلادی واسراف لی عادت اتخاذ ایلادی حاصل کلام بر نیمرسه قالمدی سائر عصیان

و منکری که نکرد و مسکری که نخورد باری به نصیحتش گفتم ای فرزند دخل آب روانست و عیش

و منهیات دین که قلمادی و مسکرات دین که ایچمدی بر دفعه انکا نصیحت طریقی بیلا دیدیم ای اوغول بو قونلوغه کیلکان آلاقعان سوکبی دور و عیش و عشرت ایسه

آسیای گردان یعنی خرج فراوان کردن مسلم کسی را باشد که دخل معین دارد قطعه

ایلانگان تیکرمان کبی دور یعنی کوب صرف ایلاماق برکیشیغه مخصوص دورکه حصول دائمی سی بولسه

چو دخلت نیست خرج آهسته تر کن

در آمد بولماسه خرجینکنی قیل آز

که میگویند ملاحان سرودی

که دیرلار بیلا ملاح لارکه ای ای

باب هفتم

اگر باران بکوهستان نبارد
اکر تاغلار کا یاغماس بولسه یا مغمور

بسالی دجله گردد خشک رودی
بولور هر بلیده دجله هر قوروق سا

عقل و ادب پیش گیر و لهو و لعب بگذار که چون نعمت سپری شود سختی بری و پشیمانی
عقل و ادب ایله آلدینکده تو تغییل — وهوا و هوس نی قوتغیل زیراکه — وقتیکه مال تمام بولور — زیاده شقت چیکارسن و کوپ پشیمانی

خوری پسر از لذت نای و نوش این سخن در گوش نیاورد و بر قول من اعتراض کرد
یرسن — اوغول یمک و ایچمک نینک لذتیدین — بو نصیحت نی قولاقیغه آلمدی — ومنینک نصیحتیمغه اعتراض ایلادی

و گفت راحت عاجل به تشویش محنت آجل منغص کردن خلاف رأی خردمندانست
وایدی — حاضرگی راحت نی — کیلادورکان محنت نینک تشویشی بیلان — بوزماق — عقلار رأیی نینک خلافی دور —

خداوندان کام و نیک بختی
چو صاحب مال و دولت نیک بختی

چرا سختی برند از بیم سختی
نیچون کلفته ایلار و هم سختی

مثنوی

برو شادی کن ای یار دل افروز
بار ایمدی لبریم خوشلیک قیل افزون

غم فردا نشاید خوردن امروز
یمله یرته کیلار قیغونی بول کون

فکیف مرا که در صدر مروت نشسته ام و عقد فتوت بسته و ذکر انعام در افواه عوام افتاده مثنوی
خصوصاً من که مروت کوشه سیده اولتورمیش من و جوانمردلیک کمرنی بیلغه باغلامیش من و احسانیم نینک ذکری عوام آغزیغه تشمیش دور

هر که علم شد بسخا و کرم
کیمکه سخا جود ایله مشهور اولور

بند نشاید که نهد بر درم
لایق ایماس تنکه نی توکوب قویور

نام نکوئی چو برون شد بکوی
کوچه کا وقتیکه چیقار یخشی آت

در نتوانی که به بند بروی
یوزکا ایشیک بیکلا مایکسنک دور اویاق

دیدم که نصیحت نمی پذیرد و دم گرم من در آهن سرد وی اثر نمیکند ترک مناصحت کردم و روی از مصاحبت او
کوردوم که نصیحت قبول ایتماس — ومنینک سوق تیمیور تاثیر ایتماس نصیحتنی ترک ایلادیم — و یوزینه اینمک مصاحبتی دین

باب هفتم

بگردانیدم و قول حکما را کار بستم که گفته اند بلغ ما علیک فان لم یقبلوا ما علیک

اوگوردوم ونحکمانینگ قولینه عمل ایلادیم کلاتیب ورلار اوزینگه لازم بولغانینی خبر بیر اگر قبول ایتماسلار سنگا بر نیمرسه لازم ایماس

گرچه دانی که نشنوند بگوی
کرچه بیلسانگ اشیتماس ایل دیکیل

زود باشد که خیره سر بینی
تیز بولغای اشیتماکان پندینگ

دست بر دست میزند که دریغ
قولنی قولغا اوروب دیکای کیدریغ

هر چه میدانی از نصیحت و پند
قافیه
قانچه بیلسانگ اوشل نصیحت و پند

بدو پای او فتاده اندر بند
کور اسن توشکای آیاغیه بند

نشنیدم حدیث دانشمند
تنکلا مادیم دیکانی دانشمند

پس از مدتی آنچه اندیشه کرده بودم از نکبت حالش بصورت بدیدم که پاره پاره

بر زمان دین سنگره اول نیمرسه که تفکر ایلاکان ایردیم اینینگ ابار حالیدین ظاهر ده کوردوم که قطعه قطعه لتنی

برهم میدوخت و لقمه لقمه همی اندوخت دلم از ضعف حالش بهم برآمد مروت ندیدم

بر بیر اوستینه تیکارایردی و پارچه پارچه نان یغارایردی کونکلوم اینینگ فقیر حالیدین مکر بولدی انسانیت بیلدیم

و چنین حالت ریش درونش را بملامت خراشیدن و نمک پاشیدن با دل خود گفتم مثنوی

شوندا ق حالده اینینگ کونکلی اینینگ یاره سینی ملامت بر تیر ناماق و توزنی سیماق اوزکونکلومغه خطا بادیم

حریف سفله در پایان مستی
حریف سفله چون پایان مستلیک

درخت اندر بهاران برفشاند
بهار اولدی درخت میوه نی ساچقای

نیندیشد ز روز تنگدستی
که فکر ایتماسکه کورکای تنکدستلیک

زمستان لاجرم بی برگ ماند
قیش اولسه چاره سیز بی برگ قالغای

حکایت پادشاهی پسری را بادبی داد و گفت این فرزند تست تربیتش

بر پادشاه بر اوغل بالانی بر دا املاغه بر دی وایدی بو سینگ بالانگه دور تربیتنی

باب هفتم

سلہ بلغ بالتشدید تفعیل ماضی از اول موصول علیک ای متعلق بالیه یعنی اگر حاضر دور دیکیل ماضی از اول موصول علیک ای متعلق بالیه یعنی اگر حاضر دور دیکیل

سلہ گرچه دانی که نشنوند بگوی یعنی اگر بیلسانگ اشیتماس ایل دیکیل

سلہ خیره سر بینی یعنی تیز بولغای اشیتماکان پندینگ

سلہ دست بر دست میزند که دریغ یعنی قولنی قولغا اوروب دیکای کیدریغ

سلہ پس از مدتی آنچه اندیشه کرده بودم از نکبت حالش بصورت بدیدم که پاره پاره یعنی بر زمان دین سنگره اول نیمرسه که تفکر ایلاکان ایردیم اینینگ ابار حالیدین ظاهر ده کوردوم که قطعه قطعه لتنی

سلہ برهم میدوخت و لقمه لقمه همی اندوخت یعنی بر بیر اوستینه تیکارایردی و پارچه پارچه نان یغارایردی

سلہ حریف سفله در پایان مستی یعنی حریف سفله چون پایان مستلیک

سلہ درخت اندر بهاران برفشاند یعنی بهار اولدی درخت میوه نی ساچقای

سلہ زمستان لاجرم بی برگ ماند یعنی قیش اولسه چاره سیز بی برگ قالغای

سلہ حکایت پادشاهی پسری را بادبی داد و گفت این فرزند تست تربیتش یعنی بر پادشاه بر اوغل بالانی بر دا املاغه بر دی وایدی بو سینگ بالانگه دور تربیتنی

www.ziyouz.com kutubxonasi

چنان کن که یکی از فرزندان خود سالی بروسعی کرد بجائی نرسید و پسران ادیب

انداغ ایکاکیل که اوزبالانگدین برنیغه ایلاکانینگ کیو بربل انکاسی ایلادی برجایغه یتادی وداملانینگ اوغول لاری

در فضل و بلاغت منتهی شدند ملک دانشمندرا مواخذه کرد و گفت وعده اخلاف کردی

فضل وبلاغتده منتهی بولدیلار پادشاه عالمنی عتاب ایلادی وایدی وعده نی خلاف ایلادینگ

و شرط وفا بجا نیاوردی گفت آملک تربیت یکسان ست ولیکن استعداد مختلف قطعه

ووفا شرطینی برنیکیلتورمادینگ عالم ایدی ای پادشاه تربیت برابر دور ولکن قابلیت مختلف دور

گرچه سیم و زر ز سنگ آید همی
چیقسه هم آلتون کموشلار تاشدین

بر همه عالم همی تابد سهیل
تاش ایلار جمله عالمغه سهیل

در همه سنگی نباشد زر و سیم
بولمغای هر تاشده آلتون بر سیم

جایی انبان میکند جایی ادیم
جاییده انبان ایتار جایده ادیم

حکایت یکی را شنیدم از پیران مربی که مریدی را میگفت چندانکه تعلق خاطر

تربیت قیلغوچی بیرلادن برنی ایشتیتیم که بر مریدیغه دیر ایردی اولقدرکه نوع بشر ینگ

آدمی زاد بروزیست اگر بروزی ده بودی بمقام از ملائکه درگذشتی قطعه

خاطری ینگ تعلقی رزقه دور اگر رزق بر کوچی خداغه بولسه ایردی مرتبه ده ملائکه دین اوتار ایردی

باب هفتم

فراموشت نکرد ایزد در انحال
فراموش ایتمادی ایزد اوشبو حال

که بودی نطفهٔ مدفون و مدهوش
ایرنک بر نطفه پوشیده مدهوش

روانت داد و عقل و طبع و ادراک
بریرب دورسنکا جان و عقل و ادراک

جمال و نطق و رای و فکرت و هوش
جمال و نطق و رای و فکرت و هوش

ده انگشتت مرتب کرد بر کف
یه اون پنجه باترتیب بیردی

دو بازویت مرتب ساخت بر دوش
ایکا ایلیکنک مرتب قیلدی تا دوش

کنون پنداری ای ناچیز همت
کمان ایلارسن ایه مدی همتی پست

که خواهد کردنت روزی فراموش
که حق قیلغای نصیبنکنی فراموش

حکایت اعرابی را دیدم پسر خود را میگفت یا بُنَیَّ اِنَّکَ مَسْئُولٌ یَوْمَ الْقِیامَةِ مَاذا

بر صحرائی عرب نی کوردوم که اوزاوغلیغه دیر ایدی ای اوغلم البته سن سوراورسن قیامت کونیده نیمه نرسنی

اَکْتَسَبْتَ وَلا یُقالُ عَمَّنْ اِنْتَسَبْتَ یعنی ترا خواهند پرسید که عملت چیست و نگویند که پدرت کیست

کیلتور دونکدیب ودیمیاس کیمغه نسبتینگ بار یعنی سنکا سوال ایتادور لارکه عملینکنی دور ودیماسلارکه سینکا تانکیمدور

قطعه

جامهٔ کعبه را که می بوسند
کعبه نینک جامه سین اوپارلار ایل

او نه از کرم پیله نامی شد
ایماس اول پیله دین اولوغ بولدی

باعزیزی نشست روزی چند
بر عزیزیله توردی اول نیچه کون

لاجرم همچو او گرامی شد
لاجرم اول کبی عزیز اولدی

حکایت در تصانیف حکما آورده اند که گرد دم اولاد معهود نیست چنانکه دیگر حیوانات را

کتب حکماده کیلتورمیشلار دورکه چیان نینک عادت معین اوزره توغوشی یوقتور اندا غلر یوکلکیه حیوانلار دیک

بلکه احشای مادر را بخورند و شکمش را بدرند و راه صحرا گیرند و آن پوستها که در خانهٔ گرد دم بینند اثر آن است

بلکه اناسی نینک اچیدا کی نیمه لارنی یرلار وقازینی یرتارلار وصحرایه لینی توتارلار واول پوستلارکه چیان اویاسیدکورارلار اینینک اثری دور

ایلتا پاره پاره ایلیکسز پای پوستنده پای موجوده دوبیدن

جمله ایلان دورلار جامه کعبه دیک بوکه دورلار اوپارلار دیک

بیچاره لرک پوستنده پای فارسی دوشین

دوبهاره جامه کعبه بوکه دورلار دیک بولور بو صورتده

بوخنی ایماسه دوردیمیتی پای کوم پیله

ایلتک قوزتدیک بولدی یوخ نظیم و تحویل

فلانی نی اوپارلار دیک قوزتی

دوبهاره جامه کعبه نی

ایماسلار اول غلاف قوزتی

دوبهاره مشهور بولدی

۵۶ باعزیزی ۴۱ بلکه

باب هفتم

روزیت کردن فراموش پادشاه

و اهل دوجهه بیت ینک مفهوم

دوالای ایدی ازاغ قوکان ایماسکه

ای ملا همت کرسنی بر کون اودونوتوب

دیاکسینک رزقینکنی فراموش

ایتیا دورحاصلسنکا بو قدر

اشیا اعطا ایلاکان هیچ بر کون

وظیفه روزینکنی فراموش ایلاماس

دین عبادت که حاجی لارکیلتورور

لاردواول بر پادشاه بولور ایلیک

خلاف دین کرم بدل سلطان روم

بو بارادو قیلیغ خلاف کیه دوراد

لاردایسه ایلیک نی خاجیلار تبرکا

اشتیاق خاطر نینک مهمی دوراول پادشاه بولور اول پادشاه سلطان روم ایدی

۵۷ اشتیاق خاطر نینک مهمی دوراول پادشاه بولور اول پادشاه سلطان روم ایدی

م جامهٔ کعبه بر عزیز پیلان اوتوردی بر نیچه کون یعنی کعبه نی کرمه غه مقارنت ایلادی پس شبهه یوق اینینک دیک عزیز بولدی یعنی شرف نی اندین کسب ایلادی ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

باری این نکته را پیش بزرگی همی گفتم گفت دل من بصدق این سخن گواهی میدهد جز چنین
برو قدیده بو نکته نی — برو اوغ ذات ینک حضوریده دیلار دیم — ایدی منینک کنگلوم بو سوز ینک استلیغنه کواهلک بیرا و موندین بولک

نشاید بوکه در حالت خردی با او پدر چنین معامله کرده لاجرم در بزرگی چنین مقبول و محبوب شد قطعه
بولمکا کیرک ارک ورکه — کیچیکلیک حالیده — انا و اتا سیغه موناغ معامله ایلاسه اولدور — شونینک اوچون کاته لیکده موناغ مقبول و محبوب دورلار

پسری را پدر وصیت کرد — کای جوانمرد یاد گیر این پند
برا و غولغه وصیت ایتی اتا — ای جوانمرد یاد آل بو پند

هر که با اهل خود وفا نکند — نشود دوست روی و دولتمند
کیمکه اوز اهلینه وفا قیلماس — بولمغای بختیار و دولتمند

مثل گرد دم اگفتند چرا از مستان بیرون نمی آئی گفت تا بستانم چه حرمت ست که
ایدیلار نیمه اوچون قیشده تاشقاری چیقماس سن — ایدی یازده منینک نیمه حرمتیم بار دورکه

بزمستان نیز بیرون آیم حکایت زن درویشی حامله بود مدت حملش بسر آمد درویش را
قیشده هم — تاشقاری چیقارمن — بر فقیرینک خاتونی حامله ایدی — اینینک مدت حملی تمام بولدی — فقیرینک

در همه عمر فرزند نیامده بود گفت اگر خداوند تعالی مرا پسری دهد جز این خرقه که پوشیده ام
جمله عمریده فرزندی بولمکان ایردی — دیدی — اگر الله تعالی منکا — برا و غول برسه — بو کیکان ژندم دین بولک

هر چه در ملک نیست ایثار درویشان کنم اتفاقا زنش پسر آورد شادمان شد و سفره
هر نیمه سه که منینک تصرفیده دور — فقیرلارغه بخشش ایلارمن — اتفاقا خاتونی اوغل توغدی — خرسند بولدی — دعوت موجبنچه

درویشان بموجب شرط بنهاد پس از چند سال که از سفر شام باز آمدم بمحله آن درویش
فقیرلارغه دستارخوان قویوب ضیافت ایلادی — هر نیچه سیلدین سونکره که — شام سفری دین قایتیب کیلدیم — اول فقیرینک محله سیدین

برگذشتم و از کیفیت حالش پرسیدم گفتند بزندان شحنه درست گفتم سبب چیست
اوتدوم — و اینینک کیفیت حالیدین سوردوم — ایدیلار حکومت ینینک جهیده دور — ایدیم سبب نه دور

www.ziyouz.com kutubxonasi

گفتند پسرش خمر خورده است و عربده کرده و خون کسی ریخته و از شهر گریخته پدر را بعلت آن

ایدیلار اینک اوغلی عرق ایچوب شدور و عوغا ایلاب شدور و بکرشی اینک قانینی توکوب شدور و مملکتدین قاچوب شدور اتاسی اینک اول سبب برله

سلسله در نای و بند گران بر پای زده اند گفتم این بلا را بدعا از خدای عز و جل خواسته بود قطعه

زنجیر بوینغه و آغیر کیشان ایاغینه اورمیشلار دور ایدیم بو بلانی خداوند جل شانه دین دعا برله ایستاکان ایردی

زنان بار دار ای مرد هشیار — اگر وقت ولادت مار زایند

بوغاز خاتون ایشیتسه ای مرد عاقل — توغار وقتیده کر اول مار توغسه

از آن بهتر بنزدیک خردمند — که فرزندان ناهموار زایند

دیدی عاقل یلان بخشید و راندن — کیم اول فرزندنا هموار توغسه

حکایت طفل بودم از بزرگی پرسیدم که حد بلوغ چیست گفت در کتب مسطور است که

یاش بالا ایردیم ابرا اولوغ ذات دین قوقوم حد بلوغ نه دور ایدی کتابلارده یازیلیشدور که

سه نشان دارد یکی پانزده سالگی و دوم احتلام و سوم بر آمدن موی زهار اما در حقیقت یک نشان دارد

اوچ علامت بار دور بری اون بش یاشقه کیراق و اکینجی احتلام بولماق و اوچنجی قاویق توکی چیقماق اما حقیقتده بر علامتی بار دور

و آن اینست که در بند رضای حق جل و علا بیش از آن باشی که در بند حظ نفس خویش

و اول شولدور که الله تعالی اینک رضاسی قیدیده اندین زیاده بولورسن که اوز نفسینگنی خوشلیغی قیدیدین

و هر که در این صفت موجود نیست محققان بالغ نشمارندش قطعه

اوکیمکه انده بو صفت موجود ایماسدور اهل تحقیق انی بالغ سنامازلار

بصورت آدمی شد قطرهٔ آب — که چل روزش قرار اندر رحم ماند

بولوبدور قطره سو صورتده آدم — که قرق کون آنه بسین قارنیده یاتقان

و گر چل ساله را عقل و ادب نیست — به تحقیقش نشاید آدمی خواند

یوق اولسه قرق یاشیده عقل و ادب — دیماک آدم انی ایستمه یالغان

باب هفتم

بلوغ پهار باران ده ضمنین برلا اگر چه رسیدن معنا سیده دور مجازاً ابتدای یکیت یک معنا سیده مستعمل دور دیمیش پانزده سالگی پاکاف

جوانمردی ولطف ست آدمیت
مروت بر له لطف و ر آدمیت

همین نقش هیولائی مپندار
شبو شکل هیولا قیلمه پندار

هنر باید که صورت میتوان کرد
هنر لازم که صورت قیلسه بولغای

بایوانها دراز شنگرف و زنگار
سور و بلا یوانه نقش هرخ و زنگار

چو انسان را نباشد فضل و احسان
اگر انسانه بولماس فضل و احسان

چه فرق از آدمی تا نقش دیوار
نه فرق اولغای کشی دین نقش دیوار

بدست آوردن دنیا هنر نیست
هنر انماغ ایماس جمع ایلاسنک پل

یکی را گر توانی دل بدست آر
اگر قادرسن ایل کونکلین آلای یار

حکایت سالی نزاع در میان پیادگان حجاج افتاده بود و داعی نیز دران سفر پیاده بود

بر ییل حاجیلار ینک پیاده لاری ارا سنده اورش واقع بولغان ایردی بو داعی هم اول سفرده پیاده ایردی

انصاف در سر روی یکدیگر افتادیم و داد فسق و جدال دادیم کجاوه نشینی را دیدم که

الحق بر بر ینک باشیغه دیو زیغه اورشوک وفسق و جدال دادینی بر دوک بر کجاوه ده اولتور کوچینی کوردوم که

باعدیل خود همیگفت یا للعجب پیاده عاج چون عرصه شطرنج بسر میبرد فرزین میشود

اوز رفیقیغه دیر ایدی ای رفیقیم بو امر عجب کور فیل سویا کیدین بولغان پیاده شطرنج میدانی ینک نهایتیغه یتکانده فرزین بولور

یعنی به ازان میشود که بود و پیادگان حجاج عرصه بادیه بسر بردند و بتر شدند قطعه

یعنی اولغی حالیدین یخشی بولور اما حاجیلار ینک پیاده لاری صحرای حجازنی نهایتیغه یتکانده اول غیدین بتر بولدیلار

از من بگوی حاجی مردم گزای را
مندین دیکیل که حاجی کم گزیغه کیسم

کو پوستین خلق بآزار می درد
اول پوستین خلق بآزار ایرتیه دور

حاجی تو نیستی شتر ست از برای آنک
سن یوق که حاجی تیوه ایرورکیم شتر ینک اوچون

بیچاره خار میخورد و بار می برد
بیچاره اول تیکانی میان بار ایلته دور

باب هفتم

شنگرف و زنگار دین دیوار

وفسق و جدال دور

تا رتاق تکن دور

بولسه نقشی دیوار ده بولغان آدمیدن

زرق نیغه دور یعنی زرق تو دور

حاصلی ایماسه معرفت بولغان انسان

بیلان نقش دیوار سیاه بر دور

یعنی دنیا مال دور

قوتنه کیلتورماق اخرتنی ینک کونکلی

قادیلاسنک برکتی ینک کونکلی

قوتنه کیلتورمز فقط کونکل لی قوتنه

دل بدست آور که حج اکبر است

ایماسدور

اگر ایماسه دور

ایماسدور

م سن حاجی ایماس سن بلکه تیوه حاجی دور زیرا که بیچاره تیوه تیکان بیر یوک ایلتار یعنی یوک تارتار حاصل حکایه حاجی که زیارت بیت الله و روضه منوره رسول الله صلی الله علیه وسلم غه مشرف بولسه اخلاق ذمیمه دین صبر ایتسون زیرا که اخلاق ذمیمه حاجی ینک حالیغه مناسب ایماسدور دیمک لفظ بارده ایهام بو یورمیش

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت هندوئی نفط اندازی همی آموخت حکیمی گفتش ترا که خانه نیست بازی نه این نیست

بر هندوی قوبماره آتاق نی اورکا نورایردی بر عاقل کیشی انکا ایدی سینینگ اویونکا قامیشدین اویونکا بو ایهاسدر

تا ندانی که سخن عین صوابست مگوی بین بر وانچه دانی که نه نیکوش جوابست مگوی

بیلماسانگ تاکه سوزینینگ عین صواب ایتمه انی هر نه بیلسانگ که جوابی خوب ایماس دیمه انی

حکایت مردکی را در چشم خاست پیش بیطاری رفت تا دوا کند بیطار

بر احمق نینگ کوزیسی پیدا بولدی بر اوطارچی نینگ آلدینه باردی تاکیم دوا ایلا اوطارچی

از آنچه در چشم چهارپایان کردی در دیدهٔ او کشید کور شد حکیمش دادور بردند

اول دارودین که تورت ایاقلیک لارنینگ کوزینه قویار ایردی اینینگ کوزینه تارتی کور بولدی دعوانی حاکم نینگ حضورینه ایلتدیلار

گفت برو هیچ تاوان نیست اگر این خر نبودی پیش بیطار نرفتی مقصود ازین سخن آنست که

حاکم ایدی اوطارچینه اصلا تاوان لازم کیلماس اگر بو ایشاک بولماسایدی اوطارچی نینگ آلدینه باراماس ایدی بو سوزدین مقصود اول دورکه

هر ناآزموده کار بزرگ فرماید بآنکه ندامت برد بنزدیک خردمندان بخفت رای منسوب گردد قطعه

هر کیمکه تجربه قیلمیغان کشینی اولوغ ایشنی بویورسه پشیمانلیق ایلتکانیدین بولک عاقل لارقاتنده عقلی پست ایکنی منسوب بولور

نه هر هوشمند روشن رای بفرومایه کارهای خطیر

هر ماغای هوشمند روشن فکر تگلی پست کیم عز کاته ایشلارینی

بوریاباف گرچه بافنده است نبرندش بکارگاه حریر

بوریا توقوچی توقوچی ولی ایلتماس بو رلار ایپک توقورکا آنی

حکایت یکی از بزرگان ائمه را پسری شایسته داشت وفات یافت پرسیدند که

اولوغ عالم لارنینگ بری نینگ هر عقلیک لاغلی بار ایردی وفات ایلادی سوردیلار که

بر صندوق قبرش چه نویسیم گفت آیات کتاب مجید را عزت و شرف بیش ازین نیست که

اینینگ گوری نینگ صندوقینه نیمه یازارمیز عالم ایدی قرآن نینگ آیت لاری نینگ عزت و شرفی اندین زیاده دورکه

باب هفتم

وتقریر عنا تا نینگ معنا سیه و بر قوری
وتکمی لاردین سوز لار یاد کری و ادا کری
اخیر بر ایکی کاف عربی عرف تصغیر دور
وتقیر بو جایده تحقیر او چون دور
با عقل یک جهتین بار ایا عرف
تخصیص بار خاصت بار انتهه قدری
دیلک بولسه هم بو .... جایده و بیسا
وحادث بولدی معنا سیه و دور
بار بیطار بار اینینگ فتح برله تورت
دیا قلیک لار غرض صاح قیلغوچی
طبیب ندیه لارکا ذی الصراح ۱۲
۵۳ هوشمند بار تدبیر بار روشن رای بار وصف
اضافه بیانیه بار تدبیر بار تدبیر بار
ترکیبی اضافی بار

---

۱۷ ۵۳ کارخانه سیغه ایپک کشینی ایشلاماکغه ایلتماسلار ویا ایلتماسونلار زیرا که اول ایشنه استعدادی یوقدور حاصلا هر کیم نینگ قابلیتیغه کوره ایشنه تکلیف ولونماق کیرا کی دور

باب هفتم

برچنین جایها نویسند که بروزگار سوده گردد و خلایق برو بگذرند

بول طریقه جایلار عنه یازارلار زیرا که مرور زمان برلر سویده بولور وآدملار اینکا وستیدین اونارلار

وسگان برو شاشند اگر بضرورت چیزی می نویسند این دو بیت کفایت میکند

وایت لارانکا سیار لار اگر بالضرور هر نیمه سنه یازار سنکیز بولر ایکی بیت کفایه قیلور

وه که هر گه که سبزه در بستان
وه که هر وقت سبزه بوستانده

بگذرای دوست تا بوقت بهار
اوتکیل ای دوست نوبهار چاغی

قطعه

بدمیدی چه خوش شدی دل من
بیتار ایرسه نه خوش بولوردی دیلیم

سبزه بینی دمیده از گل من
کوراسن سبزه کیم چیقاردی گلیم

حکایت پارسائی بر یکی از خداوندان نعمت گذر کرد دید که بنده را دست

هر عابدا غنیادین هری نینکا کلدیدین اولتی کوردیکه هر قل نینک قول

و پای بسته عقوبت همیکرد گفت ای پسر هیچ تو مخلوقی را خدای عز و جل

وایاغینی محکم باغلابوب عذاب ایلار عابد ایدی آوغول سنینکدیکه هر مخلوق نی خدای عز وجل

اسیر حکم تو گردانیده است و ترا بروی فضیلت داده شکر نعمت باری تعالی بجا آر

سنینک حکمینکنه اسیر ایلامیشدور وسنینک اینکا اوزریغه ترجیح ایلامیشدور حق تعالی نینک نعمتینه شکر نیه کیلتور کیل

و چندین جفا بروی روا مدار نباید که فردای قیامت این بنده از تو به باشد و شرمساری بر

وبو قدر جفانی انکا روا کورماکیل احتمال که قیامت کونیده بو قل سندین یخشی بولغای وسن شرمساریق ایلماسون

بر بنده مگیر خشم بسیار
سن قلغه غضب کوب ایتمه ای یار

او را تو بده درم خریدی
آلدینک ساتیب اوزکا اتکاینک بوق

مثنوی

جورش مکن و دلش میازار
جور ایتمه دیلغه برمه آزار

آخر نه بقدرت آفریدی
قدرت پیله سن یراتکاینک بوق

www.ziyouz.com kutubxonasi

این حکم و غرور و خشم تا چند — هست از تو بزرگتر خداوند

بو حکم و غرور و خشم تا چند — بار سندین اولو غراق اول خداوند

ای خواجه ارسلان و آغوش — فرمان ده خود مکن فراموش

ای سید ارسلان و آغوش — اوزرحاکمینک ایتماکیل فراموش

در خبرست از پیغمبر علیه السلام که بزرگتر حسرتی در روز قیامت آن

مروی دور — جناب رسول کبریادین که — زیاده اولوغ حسرت لیک قیامت کونیده — اول

باشد که بندهٔ صالح را به بهشت برند و خداوند فاسق را بدوزخ قطعه

بولورکه — صالح بنده نی — جنت عذابلتارلار — و فاسق بای نی جهنم عذابلتارلار

بر غلامی که طوع خدمت تست — خشم بیحد مران و طیره مگیر

خدمتینک قیلسه خادمینک جان ایله — خشم اتیب قیلمه کونکلینی ویران

که فضیحت بود بروز شمار — بنده آزاد و خواجه در زنجیر

تانکلار روز حزا کیلور شرمینک — بنده آزاد و سنده بندگران

حکایت

سالی از بلخ بامیانم سفر بود راه از حرامیان پر خطر جوانی

برسنه — بلخ دین بامیان دیکان تنه مینینک سفرم واقع بولدی اول غریلار دین تهلکه لیک ایردی

جوانی به بدرقه همراه ما شد سپر باز و چرخ انداز و سلحشور و بیش زور که

بر یکیت یول باشلاوچی لیک طریقی بیلان بر کاپولداش بولدی قالقان اوینا کوچی و اوق آتکوچی و مسلح — و زیاده قوت لیک که

ده مرد توانا کمان او را زه نکشیدندی و زور آوران وی زمین پشت او را

قوتلیک لاون آدم اینک یا یی نینک کیرشینی تارتا ماسلار ایردی — و یر یوزی نینک پهلوانلاری — اینک آرقه سینی

بر زمین نیاوردندی ولیکن متنعم بود و سایه پرورده نه جهان دیده و نه سفر کرده

یر غه کیلتورالماس — لار ایردی ولکن نعمت بیلان پرورش تاپکان ایردی و نه یلداوسکان ایردی — نه جهان ایلاکان ایردی — و نه سفر ایلاکان ایردی

باب هفتم

در بهار باران ده اطاعت و انقیاد معنا سیده کیلیشدی و حیا شکرستان طوع او زیغه طوق تعظیمنی پسندیدا بیش بو یوز سالا دوران حلقه معنا سیده دور دوشار ح دلی محمد طوع اگر چه بر کم صورت دور مکرم بو جایده فرمان بردار معنا سیده بولور زیغه عدل قیلیدین دور دیمیش پادشاه طاعتینک فتح بر کم غنا ش غضب معنا سیده دیمیش و اکرم باکم خفت و عیب و خجالت و آزرم غمناک و سرد روی آزرده و آزرده معنا سیده دور دیمیش

رعد کوس و لاوران بگوش او نرسیده و برق شمشیر سواران ندیده بیت

بهادرلار ینک نقاره سی ینک آوازی ینک قولاقینه یتماکان ایردی و آتلیق عسکر ینک قیلیچی ینک یارقیلاشینی کورمکان ایردی

نیفتاده در دست دشمن اسیر

نه دشمن قولینه توشوب دور اسیر

بگردش نباریده باران تیر

نه یاغدی باشی اوزره باران تیر

اتفاقاً من و این جوان در پی هم دوان هر دیوار قدمش که پیش آمدی بقوت بازو

تصادفاً من و بو یکیت هر بر میز ینک آرقه سیده یورتکان هر کهنه دیوار که اینک آلدینه کیلور ایردی بیلاکی ینک قوتی ایله

بیفکندی و هر درخت عظیم که دیدی بزور سر پنجه برکندی و تفاخر کنان گفتی بیت

بیقارلار ایردی و هر اولوغ درخت که کورلار ایردی پنجه سی ینک زوری ایله سوکورلار ایردی و افتخار قیلیب راق ایردی

پیل کوتاه کتف بازو گردان بیند

فیل قانی پهلوان بازو کتفین کورسه

شیر کوتاه کف سر پنجه مردان بیند

شیر قانی ایرلاری سر پنجه کفین کورسه

باب هفتم

ما در ینک حالت بودیم که دو هندوان از پس سنگ سر برآوردند و آهنگ قتال ما کردند

بز بو حالده ایردوک ناگاه ایکی هندلیک هر باش ینک آرقه سیدین باش کوسترلار و بز ینک اوستونه قصد ایلادیلار

در دست یکی چوبی و در بغل دیگری کلوخ کوبی جوان را گفتم چه پائی بیت

بری ینک قولیده هر سوپول و دیگری ینک قولنوغیده هر توقماق یکیت غه دیدیم نیکا اتورورسن

بیار آنچه داری ز مردی و زور

کیتور قانچه دورسنده مردی و زور

که دشمن بپای خود آمد بگور

کیلور دشمن اوز پایله سوی گور

تیر و کمان را دیدم از دست جوان افتاده و لرزه بر استخوان بیت

اوق و یای نی کوردوم یکیت ینک قولیدین یر کا توشتی و وجود یغه تیتراماق پیدا بولدی

هر که موی شگافد به تیر جوشن خای

هر کشی کیم تیشه قیل سنی تیر جوشن خای ایله

بزور حمله جنگ آوران بدارد پای

لازم ایرماس حمله ده میدان ده تورسه پای ایله

چاره جز آن ندیدم که رخت و سلاح و جامه‌ها کردیم و جان بسلامت بردیم قطعه

چاره‌نی انداین بولک کورمادیم که متاع‌نی وسلاحنی وباس‌نی یشدوک وجانی سلامتغه ایلتدوک

بکارهای گران مرد کار دیده فرست — که شیر شرزه درآرد بزیر خم کمند

آغیر ایشلر لاره ایش کورکان آدمی نی یوبار — که شیر سینی کیتورار تحت پیچ و تاب کمند

جوان اگرچه قوی یال و پیلتن باشد — بجنگ دشمنش از هول بگسلد پیوند

یکیت اگرچه قوی دست و فیلتن بولسون — اوزاراو دشمنی جنگیده خوف دین پیوند

نبرد پیش مصاف آزموده معلوم است — چنانکه مسئله شرع پیش دانشمند

اورتوش صفین سناکانلار قاشیدو دور معلوم — چنانچه کیسم بیلا دور علم شرع دانشمند

حکایت

توانگرزاده دیدم بر سر گور پدرش نشسته و با درویش بچه

برای بچه‌نی کوردوم اتاسی نینگ گوری نینگ باشیدا ولتورمش وبرکمبغل بچه بیلان

مناظره در پیوسته که صندوق تربت پدرم سنگینست و کتابه رنگین و فرش رخام انداخته

مناظره غه توشمیش که اتام نینگ کوری نینگ صندوقه‌سی تاشدین دور و گوناگون یازو بیلان منقش دور و مرمر شینی فرش قیلینمش دور

و خشت پیروزه در وی ساخته بگور پدرت چه ماند خشتی دو فراهم آورده و مشتی دو خاک بر آن پاشیده

وپیروزه دین خشت لار بیلا اول قبرنی بیلیشدور سینگ اتانگ قبرغه نیمه‌لر خشت بیلا میشلار و برایکا آیوج تفراق اینگ اوستغه چیشلار دور

درویش پسر این بشنید و گفت خاموش که تا پدرت زیر این سنگهای گران خود بجنبیده باشد

کمبغل نینگ اوغلی اشیتیب ودیدی سکوت ایلا کیل که تا سینگ اتانگ آغیر تاشلار نینگ آستیدین قیمیر لاغانچه کادر

پدرم به بهشت رسیده باشد در خبرست که موت الفقراء راحة بیت

منینگ اتام جنت غه واصل بولور حدیث شریفده کیلمیشدور که فقرانینگ موتی راحت دور

خر که بر وی نهند کمتر بار — بره آسوده‌تر کند رفتار

آرتسه لارچون ایشاکنه‌سی کمراق — یوریشین یاکان قیلور چوتاق

باب هفتم

۱۲ ۵۴ مصاف یا اعجب کذا فی شرح الحزب یعنی اورتوشمک کان کذا فی اکدیره جنگ یعنی اورتوش کان و اورتوشغه کیب چیقمان کیشی جنگ قاتیده عجب و قتیده شرح عالم فقیه قاتیده معلوم دور یعنی هم فقیه قاتیده معلوم دور ۱۲ ۵۴ خر کر اکه یعنی ایشک اوستیغه‌نی اوزراق قویارلار یعنی یوکی اوزراق قویارلار یولسز بولدا اسوده راق قویارلار رفتار ۱۲ ۵۴ کتابه کاغذ ینگ عمارت

کمری بیرلر اول تیمرسک کمر عمارت اوستیغه‌نی یازلار یوجا یوه کراد قرتناشدا یازلیغان تیمرسک دور پیلتن پهلوان یا یازاق دو دوشمان یاکشینی دیر لار ۱۲ ۵۴ اوده اوزاق دور ۱۲ ۵۴ قرتناشدا یازلیغان تیمرسک ضمی بیرلر مرمر قرتناشدا یازلیغان تیمرسک دور ۱۲ ۵۴ اوده اوزاق دور ۱۲ ۵۴ اوستیغه‌نی یازلار یوجا یوه کراد

۵۴ معنا یسیده و یولغان باشتین دور ۱۲ ۵۴ اوده خشت تاس ویلک یا ماندیا مشتی بیت ۵۴ موت قوت فتح دور موت خلاصه و اثنا حرت والارام حرت و موت الفقراء آلاد اول فشنده و اثنا غنیا و موت الاغنیا و کوزی شیخ الحزب

www.ziyouz.com kutubxonasi

مرد درویش که بار ستم فاقه کشید
تا رتبه فاقه ستمی باری نی بچاره کیشی

بدر مرگ همانا که سبکبار آید
مرگ ایشیکیغه همان کیلسه سبکبار کیلور

وانکه در دولت و در نعمت و آسایش زیست
کیمکه دولت ایله نعمت ده یاشار آسانی

مردنش زین همه شک نیست که دشوار آید
آیریلیب اولماکی بیشک انکا دشوار کیلور

بهمه حال اسیری که زبندی برهد
بیل بهر حال اسیری بو شالور بندی دین

بهترش دان ز امیری که گرفتار آید
خوش بولور پادشهی دین که گرفتار کیلور

حکایت بزرگی را پرسیدم از معنی این حدیث که اَعْدَی عَدُوِّكَ

بر اولوغ ذاتنه بو حدیث شریف نینک معناسیدین سوال ایلادیم که سنینک زیاده دیمان دشمنینک

نَفْسُكَ الَّذِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ گفت بحکم آنکه هر آن دشمن که باوی احسان کنی

اول نفسینک دور که ایکی کتفینک اراسیده دور اول ذات ایدی هر قایسی دشمن که انکا احسان ایتار ایسنک

دوست گردد مگر نفس که چندانکه مدارا ایش کنی مخالفت زیاده کند قطعه

دوست بولور الا نفس که قانچه که التفات نی زیاده ایلار ایسنک مخالفت نی زیاده ایلار

فرشته خوی شود آدمی بکم خوردن
فرشته خوی بولور آدمی اگر یمسه کم

وگر خوری چو بهائم بیوفتی چو جماد
وگر یمسه چو بهائم جماد دیک بیقیلور

مراد هر که براری مطیع امر تو شد
کیمینک مراد نی هر بیسنک مطیع امرینک اولور

خلاف نفس که گردن کشد چو یافت مراد
خلاف نفس که تابسه مراد امر قیلور

جدال سعدی با مدعی در بیان قناعت و درویشی

سعدی نینک بر مدعی پهلان با لیق و فقیر لیق بیانیده مجادله سی دور

قطعه

باب هفتم

یکی درصورت درویشان بر سیرت ایشان در محفلی نشسته و شنعتی در پیوسته

بر آدم که درویشلار صورتیده درویشلار نینگ درویشیده اساس بر مجلسده اولتورمیش ویمانلیق نی بر بر یغه اولاشتورمیش

و دفتر شکایت باز کرده و ذمّ توانگران آغاز سخن بدینجا رسانیده که درویشانرا

و شکایت دفترینی آچمیش وبای لارنی مذمتی نی باشلامیش سوزنی بو مرتبه غه یتکاریمیش که فقیرلارنینگ

دست قدرت بسته است و توانگرانرا پای ارادت شکسته پیت

قدرت قولی باغلانگان دور وبای لارنینگ خواهشی نینگ یاغی سینگان دور

کریمان را بدست اندر درم نیست

سخیلار قولی لاریده هیچ درم یوق

درم داران عالم را کرم نیست

غنی لار طبعیده اصلا کرم یوق

مرا که پرورده نعمت بزرگانم این سخن ناپسند آمد گفتم ای یار توانگران دخل مسکینانند

منکا که دولتمند لارنینگ نعمتی بیلان تربیت لانمیش من بو سوز مقبول کیلمدی دیدیم ای رفیق بای لار بیچاره لارنینگ درامدی

و ذخیرهٔ گوشه نشینان و مقصد زائران و کهف مسافران و متحمل بار گران

و گوشه نشین لارنینگ ذخیره سی وزیارت ایتکوچیلارنینگ محل قصدی دور لار و مسافرلارنینگ چاپاهی وآغیر یوک لارنی کوتارکوچی دور لار

از بهر راحت دگران دست تناول بطعام آنگه برند که متعلقان و زیردستان بخورند

بولک لارنینگ راحتی اوچون تناول قولینی طعامغه اول وقت اوزاتورلارکه متعلق لاری وخدمتکار لاری بیورلار

و فضلهٔ مکارم ایشان بر اهل و پیران و اقارب و جیران میرسد نظم

والارنینگ مکرمت لاری نینگ یازاده سی بیوه خاتونلار وقری لارغه واقرباغه وقوشنی لارغه واصل بولور

توانگرانرا وقف است و نذر و مهمانی

کیم اولسه بای بولور وقف و نذر و مهمانلیق

زکاة و فطره و اعتاق و هدی و قربانی

زکاة و فطرایله آزاد و هدی و قربانلیق

تو کی بدولت ایشان رسی که نتوانی

قچان تا پارسن الار دولتین قیلالماسسن

جز این دو رکعت و آنهم بصد پریشانی

نمازدین اوتزکانی هم انده یوز پریشانلیق

www.ziyouz.com kutubxonasi

واگر قدرت جود ست واگر قوت سجود تو انکرا نرا بهتر میسر شود که مال مزکی دارند

واگر سخا و تنه قدرت — واگر سجده تنه قوت ایچه — بایلارغه یخشیراق میسر بولور زیراکه زکاتنی بیرلکان مالغه مالک دخی بولا

وجامهٔ پاک و عرض مصون و دل فارغ و قوت طاعت در لقمهٔ لطیف ست و صحت عبادت

وآیسه لاری پاک دور و حرام دین محفوظ متاع و فارغ کونکل — وعبادتنه قوت حلال لقمه ده دور — وعبادت نینک صحتی

در کسوت نظیف پیداست که از معدهٔ خالی چه قوت آید و از دست تهی چه مروت و از پای بستی چه سیر و از شکم گرسنه چه خیر

پاک لباسده — ظاهر دور زیراکه خالی معده دین نیمه قوت حاصل بولور و قورق قولدین مروت کیلور و غالب ایاغدین نیمه سیر کیلور و آج قارین دین خیر کیلور

شب پراگنده خسپد آنکه پدید — نبود وجه بامدادانش

تون پریشان اندا تارکه یوق بولسه — ایرته لیک آنی ناشتانی

مور گرد آورد بتابستان — تا فراغت بود زمستانش

چومالی وقت یازده دانه یغا — تا فراغت بولور زمستانی

فراغت با فاقه نه پیوندد و جمعیت در تنگدستی صورت نه بندد

حضور قلب فقیر لیک پیلان حاصل بولماس — وخاطر جمع لیک کمبغل لیکده — صورت باغلانماس

یکی تحریمهٔ عشا بسته و دیگری منتظر عشا نشسته هرگز این بدان کی ماند بیت

بری خفتن نماز نیغه نیت باغلاکان — ودیگری اختتام طعامنه منتظر اولتورکان — اصلا بو انکا قچان اوخشار

خداوند روزی بحق مشتغل — پراگنده روزی پراگنده دل

نعم صاحبی حق قه دور مشتغل — کیشی نعمتی یوق پراگنده دل

پس عبادت اینان بمحل قبول نزدیکتر ست که جمعند و حاضر نه پریشان و پراگنده خاطر که

بو صورتده اغنیانینک عبادتنه مقام قبولغه قریب راق دور — زیراکه خاطر جمع وتشویش سیز دلدر پریشان و مضطرب القلب ایاسدر لازیراکه

اسباب معیشت ساخته و به اوراد پرداخته عرب گوید اعوذ بالله من الفقر المکب

اسباب معیشت نی توزاتیمشلار — وا اوراد غه و عبادتغه مشغول دورلار عرب ایتور پناه ایستارمن خدا غه فقیر لیکدین یوز توبان ایکو چیدور

وَالْمُجَاوَرَةُ مَنْ لَا اُحِبُّ و در خبرست که اَلْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ

واو لکیشیغه قوشنی بولما قدرین کہ دوست تو تمامن وحدیث شریفده کیلیشدوکہ فقر لیق یوز قاره لیغی دور ایکی جهاندہ

گفتا نشنیدہ کہ پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام فرمودہ ست کہ اَلْفَقْرُ فَخْرِي وَبِهِ اَفْتَخِرُ

دعی ایدی ایشتمادینکمو کہ پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام بویورمیشلار کہ فقر لیک افتخاریم دور واینک بیلان افتخار ایلارم

گفتم خاموش کہ اشارت سید عالم صلی اللہ علیہ وسلم بفقر طائفہ ایست کہ مردمیدان راضند

ایدیم سکوت ایلاکیل زیرا کہ حضرت پیغمبر علیہ السلام بینک بو اشارت لاری بر طایفہ نینک فقرینہ مخصوص دور کہ رضا میدانی بینک بیلان دوری

وتسلیم تیر قضا نہ اینان کہ خرقۂ ابرار پوشند ولقمۂ ادرار فروشند رباعی

وقضا اوقیغہ تسلیم بولمیشدور لار بولار ایماسدور کہ ولی لار لباسنی کیارلار ووظیفہ وخیرات لقمہ سینی ساتارلار

ای بلبل بلند بانگ دے باطن ہیچ
ای نقارہ کبی قوردن کردن

بی توشہ چہ تدبیر کنی وقت پسیچ
توشہ سیز نہ علاج وقت سفر

روی طمع از خلق بپیچ ار مردی
خلق دین سن طمع یوزی نی یاشور

تسبیح ہزار دانہ بر دست مپیچ
سبحہ دانین قورا ازدین ایلا حذر

درویش بمعرفت نیارامد تا فقرش بکفر نہ انجامد کَادَ الْفَقْرُ اَنْ یَکُوْنَ کُفْرًا ونشاید جز بوجود نعمت

معرفت سیز درویش آرام وقرار ایتماس اینک فقر سز کفر غا بنجام تابما کوچ کہ قریب بولدی فقیر لیق کفر نی انتاج ایتماکغہ وممکن ایتماکغہ نعمت دنیا وجودی بیلان بولمیشلار

برہنہ را پوشیدن یا در استخلاص گرفتاری کوشیدن وابنای جنس را بمرتبۂ ایشان کہ رساند

برہنہ نی یاپماق یا دخی خلاص ایتماکغہ ویرماک یا بر بلاغہ مبتلا بولغان کیشی نینک قوتقارماقغہ سعی ایلاماک وبو نینک امثالیدن الارنینک مرتبہ سیغہ کیم ہنکورار

وید علیا بید سفلی چہ ماند نہ بینی کہ حق جل وعلا در محکم تنزیل از نعیم اہل بہشت خبر میدہد کہ

وقصہ بیرمکی قول صفت الغوجی قولنہ قیمان اوچ کوراسوسکہ اللہ تعالی قرآن کریمدہ اہل جنت نینک نعمتیدین خبر بیرور کہ

اُولٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُوْمٌ تا بدانی کہ مشغول کفاف از دولت وعفاف محروم وملک فراغت نہ بکین رزق معلوم

اول مخلص بندہ لار اوچون حاصل دور رزق معین تا مسنگ بولسونکہ رزقغہ مشغول بولغانلار متقی لیک دولتی دین محروم دور وصفاتغہ قلب حکمتی رزق نینک اوزوکی آسیدہ دور

www.ziyouz.com kutubxonasi

تشنگانرا نماید اندر خواب — بیت — همه عالم بچشم چشمهٔ آب

تشنه لیک وقت کیم قیتلورا ویقو — کورو نور کوزیغه جهان تولهٔ سو

هر کجا که سختی کشیده و تلخی چشیده را بینی خود را بشره در کارهای مخوف انداز د

هر یرده که قاتیق لیق تارتکان — واچغه لیق تاتکان ـ کوراسن اوزینی حرص وطمع پلا — قورقو پنجلیک ایشلارغه آتار

واز توابع آن نه پرهیز دوار عقوبت آخرت نه هراسد وحلال از حرام نشناسد قطعه

واندین پیدا بولا دورکان بر نمانیق لاردین ساقلانماس — وآخرت عذابدین قورقماس — وحلال ـ حرام دین آجراتماس ـ

سگی را اگر کلوخی بر سر آید — زشادی بر جهد کاین استخوانست

اگر ایت باشیغه کیلسه کلوخی — چاپار خرسندلیک دین استخوان دیب

وگر نعشی دو کس بر دوش گیرند — لئیم الطبع پندارد که خوانست

کیشیلار کتفیکا تابوت نی آلسه — لئیم قیتلنای کمان دستور خان دیب

اما صاحب دنیا بعین عنایت حق ملحوظست وبحلال از حرام محفوظ من همانا که تقریر این

اما بایلار — نظر عنایت حق تعالی بیلان — منظور دورلار وحلالنی حرامدین محفوظ دورلار — من کویا که بو سوزنی

سخن نکردم وبرهان بیان نیاوردم انصاف از تو توقع دارم که هرگز دیدی که دست دغائی

تقریر ایتمادیم — وبو بیانغه دلیل کیلتورمادیم — حق ـ سندین امید ایتارمن اصلا کوردینکو که — برحیله کانینک قولی

برکتف بسته یا بینوائی در زندان نشسته یا پرده معصومی دریده یا کفی از معصم بریده الا

اگر قرسیغه باغلانکان یا بر بیچاره زندانده اولتورکان — یا بر پناه کاه بینک پرده سی یرتیلکان — یا بر قول ـ پلاکدین کیسیلکان — مگر

بعلت درویشی شیر مردان را بحکم ضرورت در نقبها گرفته اند وکعبها شکسته ومحتمل ست که

فقیر لیک سببی بیلان — ارسلان دیکلک دم لاره احتیاج سببی بیلا دیوار تیشکه کرده توتکان دورلاردوتو بوقلاینی تیغکان دورلا — واحتمال دورکه

درویش را نفس اماره مطالبت کند چون قوت احصانش نباشد بعصیان مبتلا گردد که

فقیر نینک نفس اماره سی جماع ـ ایلاسه — ـ خاتون آلماقغه اقتداری بولماسه — عصیانغه — مبتلا بولور — زیراکه

باب هفتم

بطن و فرج توأمانند یعنی دو فرزند یک شکم اند مادام که این بر جاست آن بر پاست

قارین پلان فرج بر تو غوشکان قولا یعنی ایکیسی بر قارین بالا لاری دور مادامکی بو توقلیق حالیده دور نفس ایاقده دور

شنیدم که درویشی را حدثی بر خشتی بگرفتند با آنکه شرمساری بر دیهیم سنگساری بود

ایشیتدم که بر فقیرنی بر کوک پیلان یمان ایشدا و شلاد بلا قانچه شرمنده لیک ایلینکا نیدین بولک تاش بورانلیک خوفی هم بارایردی

گفت ای مسلمانان زر ندارم که زن کنم و قوت ندارم که صبر کنم چه کنم لا رهبانیة فی

ایدی ای مسلمانلار لقمه یوق که خاتون آلسام و طاقتیم یوق که صبر ایلاسام قتاق قیلور من اسلامیتده بو یلار

الاسلام و از جملهٔ مواجب سکون و جمعیت درون که توانگر از میسر میشود یکی آنست که

عادتی بو قدور و جمله اسبابک رام آلماقدین و خاطر جمع لیکدین که بایلارغه میسر بولور بری اولدورکه

هر شب صنمی در بر گیرد و هر روز جوانی از کهر صبح تا باز از دست او بر دلست و پای بر فرمان از حجاب او در گل

هر کیچه بر چیرا لیک کنیزک نی سینه تا تاز آلا و هر کون یکیلک نی باشدین اسنا لارکه صبح صاق بنکا قولی اینک حسن جمالیدین کونکلا او ستیدا دور و هر خرامان بنک ایاغی اینک خجالتیدین لاپدر

بخون عزیزان فرو برده چنگ
عزیز لارنی قانیغه کیمه اوردی چنگ

سر انگشتها کرده عناب رنگ
که سر پنجه سینی قیلدی عناب رنگ

باب هفتم

در گفتار بیان قیلور کذا قال ها دیعلی شریف غه اشارت بر حدیث یعنی خاتون آلما سلیک دوزخ روزه توتقانلیک و ایکم بیما سلیک و موتکا اوخشاش تیمرسه لارکه پاپا سلارغه مخصوص اقوال دور دین اسلام ده بو لاس دیلک طریقی بر کلمه بو جایده چیرا لیک خاتون دیچوری مراد دور ۱۲

۵ بو مطول بر حدیث

۶ صنم صورت تشبیه

۷ قول کوکل اوستیده یوتاق

۸ عناب یاغیش تشبیه بر دیم فی

محال ست که با حسن طلعت او گرد مناهی گردند و یا قصد تباهی کنند بیت

محال دور کہ اول کنیزک نکحسن جمالی نینک وجودی بلا منیتا طرافیغا ایلار دیا زنانی قصد ایلاسه لار

دلیکه حور بهشتی ربود و یغما کرد

دلی کہ حور بهشتی آلیب تلان قیلدی

کی التفات کند بر بتان یغمائی

قچان بر بت یغما چیغه قیا باقه دور

شعر

من کان بین یدیه ما اشتهی رطب

بولسه ایلکیده ایستامیش خرما

یغنیه ذلک من رجم العناقید

نیکا اورکای رطب لی باشیغه تاش

اغلب تهیدستان دامن عصمت بمعصیت آلایند و گرسنگان نان ربایند بیت

فقیر و بیچاره نلار کوبی عصمت ایتاکینی معصیت بیلان آلوده ایتکانلار و آچلارنینک اکثریسی نانی آلیب قاچکانلار

چون سگ درنده گوشت یافت نپرسد

تابسه بر درنده یا ایت کوشت هرگز سور مغای

کین شتر صالح ست یا خر دجال

اوشبو صالح تیوه سی یا ایشاکی دجال دیب

چه مایه مستوران بعلت درویشی در عین فساد افتاده اند و عرض دین گرامی بباز شست نامی داده اند

کوب پاکی امانلار فقیرلیک سببی بیلا عین فساد غه توشکانلار دور و اولوغ آبرو و معزز دین لارینی بدنامیلیق شمایلنه ساتورکانلار دور

باگرسنگی قوت پرهیز نماند

آچلیق وقتیده دیمه قوت پرهیزبار

افلاس عنان از کف تقوی بستاند

ایلته دور افلاس لیق تقوی قولیدن اختیار

حالی که من این سخن بگفتم عنان طاقت درویش از دست تحمل برفت و تیغ زبان برکشید و اسب

وقتیکه من بو سوزنی سوزلادیم درویش نینک قهر رستاخیز گینی تحمل قولیدین کیتیب وتیل تیلیجینه تارتدی و سخنوریک

فصاحت بمیدان وقاحت جهانید و بر من دوانید و گفت چندان مبالغت در وصف ایشان کردی

آتانی باجیالیک میدانیغه سوردی و منینک اوستومغه یوکورتوردی و ایدی اول قدر اغنیانینک وصفیده مبالغه ایلادینک

و سخنهای پریشان گفتی که وهم تصور کند که این طائفه زهر فاقه را تریاق کنند و یا کلید خزینه ارزاق

و بر قاچه پریشان سوز سوزلادینک قوه واهمه تصور ایلار کہ بو طایفه فقیرلیق زهر یغه تریاق فاروق دورلار و یا رزق لارینک خزینه سی نینک کلیدی دورلار

باب هفتم

مشتی متکبر و مغرور و معجب و نفور و مشتغل مال و نعمت و مفتتن جاه و ثروت که سخن نگویند الا

بر اوج متکبر و مغرور دورلار و خودبین و متنفر دورلار و مال و نعمت پیلان مشتغل دورلار و منصب و بایلق نینگ مفتونی دورلار که سوز سوزلاماسلارکه

بسفاهت و نظر نکنند الا بکراهت علما را بگدائی منسوب کنند و فقرا را به بی سر و پائی معیوب دانند

باخردلیک پیلان و نظرایتماسلار فقط ناخوش لیک پیلان ایتارلار علمانی گدالیقغه نسبت ایتارلار و فقیرلارنی کسب و کارسیز لیق پیلان تعییب ایتارلار

بغرور مالی که دارند و عزت جاهی که پندارند برتر از همه نشینند و خود را از همه بهتر بینند

بر مال نینگ غروری پیلان که مالک دورلار و عزت منصب غروری پیلان که کمال ایتارلار بلا همه دن یوقاری اولتورارلار و اوزلارینی جمله دن یخشی کورارلار

نه آن در سر دارند که به کسی سر بردارند بی خبر از قول حکیمان که گفته اند هر که

نه آنی باشلاریده تو تارلارکه هر کیشیغه باش کوتارغایلار حکمانینگ سوزی دین بی خبر دورلارکه ایتیب دورلار هر کیمکه

بطاعت از دیگران کم است و به نعمت بیش بصورت تو انگر است و بمعنی درویش بیت

عبادت ده بولک لار دین کم دور و دولتده زیاده دور ظاهرده بای دور و باطن ده فقیر دور

گربی هنر بمال کند کبر بر حکیم
گربی هنر کبر ایلاسه علم اهلیغه مالی بیلان

کون خرش شمار اگر گاو عنبر است
ایشک کوتی فرض ایلاکیل کر بولسه گاو عنبر اول

گفتم مذمت ایشان روا مدار که خداوندان کرم اند گفت خطا گفتی که بنده درم اند چه فایده که ابر آذارند

ابر هم بایلارنینگ منتی نی تجویز ایلاماکیل زیرا که اصحاب کرم دورلار ایدی غلط دیدینگ که اچمه قل لاری دورلار نیمه فایده که حمل بولوطی دورلار

و بر کس نمی بارند و چشمهٔ آفتاب اند و بر کس نمی تابند و بر مرکب استطاعت سوارند و نمی آرند

و کیشی اوستیغه یاغماسلار و آفتاب چشمه سی دورلار و کیشیغه پرتو سالماسلار و اقتدار و بایلق آتیغه مینیشدورلار و چاپماسلار

قدمی بهر خدا نه نهند و درمی بی من و اذی ندهند و مالی به مشقت فراهم آرند و به خست نگاه دارند

بر قدم خدا اوچون قویماسلار و بر تنگه نی منت سیز و ایذاسیز بیرماسلار و مال دنیانی مشقت بیلان جمع ایتارلار و خسیس لیک پیلان ساقلارلار

و به حسرت بگذارند چنانکه بزرگان گفته اند سیم بخیل از خاک وقتی برآید که وی بخاک رود بیت

و حسرت پیلان تاشلاب کیتارلار انداغلکه عزیز للار اتیب دورلار ممسک نینگ کوشی تغرا قدرنی بر وقت چیقارکه اوزی وفات ایتار

باب هفتم

بر رنج و سعی کسی نعمتی بچنگ آرد
بر کیشی هیچ رنج ایکه زحمت

دگر کس آید و بی رنج و سعی بر دارد
بر کیشی آلور آنی بی محنت

گفتم بر بخل خداوندان نعمت وقوف نیافته الا بعلت گدائی ورنه هر که طمع یکسو نهد کریم
ایدیم دولت صاحبلاری نینگ خسیسغه واقف بولمادیلر نینگ مگر گدالیق سببی بیلان یوق ایرسه هر کیمکه طمع نی بر طرفغه قویسه انکا کریم بیلان

و بخیلش بکسان نماید محک داند که زر چیست و گدا داند که ممسک کیست گفتا به تجربه آن میگویم که
بخیل برابر کورور نور محک تاشی بیلور کرآلتون نه دور وکدا بیلور که خسیس کیمدور درویش ایدی اول تجربه بیلا دیرمن که

متعلقان بر در دارند و غلیظان شداد را بر گمارند تا بار عزیزان ندهند و دست جفا
قنه متکارلار نینگ اشیکیغه قویارلار وکونگا قاتیق جفاکارلار نی نصب و تعیین ایتارلار تاکیم عزیزلار غریبلر برماسلار وجفا قولینی

بر سینه صاحب تمیزان نهند و گویند که کس در سرای نیست و بحقیقت راست گفته باشند
اصحاب درایت نینگ کوکسیغه قویارلار ودیرلار که ادیده آدم یوقدور وحقیقتده توغری سوزلاکان بولارلار

آنرا که عقل و همت و تدبیر رای نیست
اول کیمسه نینگ که همت و دانش له هوشی یوق

خوش گفت پرده دار که کس در سرای نیست
دربان نه خوش دیدیکه سرای اچره کیشی یوق

گفتم بعذر آنکه از دست متوقعان بجان آمده اند و از رقعه گدایان بفغان
ایدیم اول عذر چلاده کو ایمدیلک لارنینگ قولیدین عاجز بولوب قاچکاندورلار وکدالارنینگ عرض حال لاریدین بیزار بولغاندورلار

و محال عقلست که اگر ریگ بیابان دُر شود و چشم گدایان پر شود بیت
ومحال عقل دورکه اکرچول لارنینگ قمی لؤلؤ بولسه کدالارنینگ کوزی توییغای

دیدهٔ اهل طمع به نعمت دنیا
اهل طمع نینگ کوزلاری بو نعمت دنیا ایله

پر نشود همچنانکه چاه بشبنم
تولکان ایکانین کوردی کیم شبنم سویه بر لان قودوق

حاتم طائی که بیابان نشین بود اگر در شهر بودی از جوش گدایان
حاتم طائیکه چولده اولتورغوچی ایردی اکر شهرده بولسه ایردی کدالارنینگ هجومیدین

بیچاره شدی وجامه بر تن او پاره چنانکه در طیبات آمده است فرد

بیچاره بولورایردی وجامه‌لرینک تنیده پارچه پارچه بولورایردی اندانکه طیبات کتابیده کیلیشدور —

در من هنگر تا دگران چشم ندارند — کز دست گدایان نتوان کرد ثوابی

بانمه منکا اوزکالارکوز توتمسون — قیلغالی بولماس کدالاردین ثواب

گفتا من بر حال ایشان رحمت می برم گفتم نه بر مال ایشان حسرت میخوری ما درین گفتار

ایدی من بایلارینک حالیغه آچینور من — ایدیر آچینمایورسن بایلارینک مالیغه حسرت یورسن — بنربو کلامده —

وهر دو بهم گرفتار هر بیدی که براندی بدفع آن بکوشیدی وهر شاهی که بخواندی بفرزین

وهر اکیمیز مجالده ایردوک — هر پیاده که سورارایردی اینک دفعیغه سعی ایتارایردیم — وهر قوت که شاهنه کشت هرارایردی فرزین بیلان

بپوشیدی تا نقد کیسه همت همه درباخت وتیر جعبه حجت همه بینداخت قطعه —

یا پارایردیم تا همت کیسه‌سی نینک نقدینی تماماً صرف ایلادی — ودلیل اوقدانی نینک اوقلاری نی جمله سینی آتدی —

هان تا سپر نیفکنی از حمله فصیح — کورا جز این مبالغه مستعار نیست

قلغان کوتارمه حمله‌سنکا ایلا فصیح — اندن بجز مبالغه مستعار یوق

دین ورز و معرفت که سخندان سجع گوی — بر در سلاح دار دکس در حصار نیست

بس مشق دین ومعرفت ایت نکه نکته سنج — دروازه‌سی مسلح وغیر از حصار یوق

عاقبة الامر دلیلش نماند دلیلش کردم دست تعدی دراز کرد وبیهوده گفتن آغاز

عاقبة الامر مدعی نینک دلیلی قالمدی — انی خوار ایلادیم — ظلم قولینی اوزاتدی — وبهذیان سوزلاماکغه باشلادی

وسنت جاهلان ست که چون بدلیل از خصم فرومانند سلسله خصومت بجنبانند چون آزر

وجاهل لار عادتی دین دورکه — وقتیکه دلیل ده خصم دین عاجز قالسه لار — عداوت زنجیری نی قیمیرلا تورلار بت یونکوچی

بت تراش که بحجت با پسر برنیامد بجنگ برخاست که قال الله تعالی لئن لم

آزردیک که — دلیل ده او غلیغه غالب کیلالمدی — اورو شماقغه توردی زیراکه الله تعالی بویوردی — اکر اصنام نی

باب هفتم

چون تمثیل زیرا که آنچه بالمبالغه مستعار یعنی اصل ایزاد و بیان نمودن فصاحت طبیعی ایما سود و رعنوان سرمایه علی تو کالیب ساکت بولور شیخ علیه الرحمه ینک خطاب عام در تقیله بندی دور فتنه بر ۱۲ در ایتکه سکز نه بر دور زیرا مصدری دین صیغه امر دور سعی و کوشش ایلاکیدیک دور یا معرفت یا انکا معطوف دور یا کرد یا تعلیل یا سخندان سجع گوی بیانیه دور یا سخندان سجع گوی

www.ziyouz.com kutubxonasi

تنته لا جمنك دشنامم داد سقطش گفتم گریبانم دریدز نخدانش گرفتم قطعه

تقبیحی دین منتهی بولماس ایکنسانسنی جحم ایلادم — درویشی منی سوکتی — انکا قاتیق سوز لادیم اول مینینک تقامنه یتردی منی اینینک سقالینی بوتدیم

اول در من و من در وفتاده — خلق از پی ما دوان خندان

اول منکا و من انکا پیشکان — ایل کولکو چا پیشده آرقه میزدن

انگشت تعجب جهانی — از گفت و شنید ما بدندان

قول اوچ لاری ایل تعجبیدن — تیشلارده شنید و گفته میزدن

القصه مرافعه این سخن پیش قاضی بردیم و بحکومت عدل راضی شدیم تا حاکم

حاصل کلام بو دعوی نینک مرافعه سنی قاضی نینک حضورینه ایلتدوک — و قاضی عادل نینک حکومتیغه راضی بولدوک — تا کیم

مسلمانان مصلحتی بجوید و درمیان توانگران و درویشان فرقی بگوید قاضی چون هیئت ما

مسلمانلارنینک حاکمی بر مصلحت تاپار — و بایلار بیلان فقیرلارنینک اراسیده بر فرق قوسوزلار — قاضی وقتیکه بونی هیئتیمیزنی

بدید و منطق ما بشنید سر بجیب تفکر فرو برد و پس از تأمل بسیار سر برآورد و گفت

کوردی — و بونی نینک سوزیمیزنی ایشتی — باش قوتفکر یقا سیغدایگدی — و کوب تفکر دین سونکره باشنی کوتاردی — و ایدی

ای آنکه توانگران را ثنا گفتی و بر درویشان جفا روا داشتی بدانکه هر جا که گل ست

ای اول کیشی که بایلارنی مدح ایلادینک — و فقیر و بیچاره لارغه جفا نی روا توتدونک — بیلغیل که هر یرده که گل بار دور

خار ست و با خمر خمار ست و بر سر گنج مار ست و آنجا که در شاهوار ست نهنگ مردم

تیکانی بار دور — و نیرده شراب بار کینه کلفتی بار — و هر خزینه نینک باشیده یلان بار دور — و اول جایده که پادشاهغه لایق ایتجو بار — آدم یتکوچی

خوار ست لذت عیش دنیا را لذغه اجل در پس ست نعیم بهشت را دیوار مکاره در پیش ست

بالیق بار دور — دنیا لذتی صفاسی نینک — چاقغوچی اجل آرقه سیده دور — و جنت نعمتی نینک موانع شدیده سی آلدیده دور

جور دشمن چه کند گر نکشد طالب دوست — گنج و مار و گل و خار و غم و شادی بهمند

تا رمتسه طالب دوست دشمنی جوریمز نه قیلور — گنج یلان گل لر تیکان غم لر فرح بر کا بولور

www.ziyouz.com kutubxonasi

نظر نکنی در بستان که بید مشک ست و چوب خشک همچنان در زمرهٔ توانگران

کورهمسن بوستانده که یخشی بولیک تال درختی بار دور و قوروق یغاج بار دور انینکدیکیا یلارینک کوهیده

شاکرند و کفور و در حلقهٔ درویشان صابرند و ضجور بیت

شاکرلار و کفران نعمت ایلاکانلار دور و درویشلارینک حلقه سیده صبر ایتکانلار و ایتمکانلار بار دور

اگر ژاله هر قطره دُر شدی

هر قطره ژاله لارکه اگر بولسه ایردی دُر

چو خرمهره بازار ازو پُر شدی

بولغای ایشاکنی موینچا قیدیک رسته دُرکا پر

مقربان حضرت جل و علا توانگرانند درویش سیرت و درویشانند توانگر همت و مهین توانگران

حق سبحانه و تعالی نینک مقرب لاری فقیر سیرتیده بولغان بایلار دور و بای همت لیک فقیرلار دور و بایلارینک عالی قدری

آنست که غم درویشان بخورد و بهین درویشان آنکه کم توانگران نگیرد و قال الله تعالی

اولدورکه فقیرلارینک غمینی یر و فقیرلارینک مقبولی اول کشی دورکه بایلارینک مسکینی توتماس الله تعالی بویوردی

و من یتوکل علی الله فهو حسبه پس روی عتاب از من بدرویش کرد و گفت

و هر کیمکه الله تعالی غه توکل ایلا الله تعالی انکا کافی دور سونکره عتاب یوزینی مندین بدعی غه چویوردی و ایدی

ای که گفتی توانگران مشتغل مناهی اند و مست ملاهی نعم طائفهٔ چنین که گفتی هستند قاصر همت

ای کشی کی سوزینکا بایلار معصیت غه مشغول لار دور و ایو بولار بیلاسان بولیشلار دور آری طایفه شوندای دورکه سوزینکا بار دور لار همتی قاصر

و کافر نعمت که ببرند و بنهند و نخورند و ندهند اگر بمثل باران نبارد و یا طوفان جهان بر آرد

و الله تعالی نینک نعمتیغه خیر شاکر کیمسه لار و ساقلار لار و یا سلار و بر ماسلار اگر فرضاً یا مغور یا غماسه و یا عالم نی طوفان قاپلاسه

باعتماد مکنت خویش از محنت درویش نپرسند و از خدای تعالی نترسند و گویند بیت

اوزلاری نینک قدرت لاریغه اعتماد ایلاب فقیرنینک مشقتی دین سوراماسلار و الله تعالی دین قورقماسلار و ایتورلار

گر از نیستی دیگری شد هلاک

اگر اوزکا یو قلوقدن اولسه هلاک

مرا هست بیطر از طوفان چه باک

منکا بار دور اوردک کاسودین نه باک

نظر ایای و افعا لغه نظر ایلا فقیر دور لار و افعا لده و همتده

فقیر دور لار و بای لیغ فقیر لیک لاری یه

بلکه تصدق ایتار لار انداغلار

دیب دور لار کی ایلا ماسلار

فی القلة ۱۲ سه مسیه

اولوغ یه یه ادات تاکید

نسبت یان یه ادات تاکید

و اولوغلیغلار منسوب دیمک

یا بهین یا بخشیلیک منسوب دیمک

منسوب دیمک ۱۲ یا

باب هفتم

اوردک نی طوفان دین نه قورقماس یعنی اوزلاری نینک مال لاریغه اعتماد ایتیب شوندای دیرلار انا فقیرلار جانبیغه نظر و التفات لاری یوق دور و بعض شرح مصرع اول دا کی شرط نینک جزاسی محذوف دور و مصرع ثانی انکا علت دور دیمش یعنی اگر اقتدار و قیغیدین بولاک کشی هلاک بولور بولسون زیرا که منینک مال و دنیام بار دور اوردک نینک سودین نه قورقوسی بار ۱۲

اول آدم لار دور که مال و دنیاغه

نزدیکه یعنی خدای تعالی نینک

یعنی خدای تعالی نینک

www.ziyouz.com kutubxonasi

وَرَاكِبَاتِ نِيَا قَا فِي هَوَادِجِهَا — محمل ایچره تیوه لارکا مینکوچی محجوبه لار

شعر — لَمْ يَلْتَفِتْ إِلَى مَنْ غَاصَ فِي الْكُتُبِ — قیلمغایلار التفات اول کیمغه باتدی قم لاره

دونان چو گلیم خویش بیرون بردند — پست لارکه اوز گلیمین ایلتار بولسه

بیت — گویند چه غم گر همه عالم مردند — دیر لارکه نه غم گر همه عالم اولسه

قومی بدین صفت که بیان کردم و طائفهٔ دیگر خوان نعم نهاده و دست کرم کشاده

بر طایفه بو صفتده دورکه بیان ایلادیم — و بولک جماعه سی نعمت دستارخوانینی قویوب — و کرم قولینی آچکان

طالب نامند و مغفرت و رضا دنیا و آخرت چون بندگان حضرت پادشاه عالم

یخشی نام بیلان مغفرتنه طالب دنیا و آخرت صاحبی دورلار — پادشاه جهان نینگ بنده لاری دیک

مؤید من عند الله مظفر و منصور علی الاعداء مالک ازمة الانام

طرف صمدانی دن مؤید — ظفر و نصرت تابکان دشمنلاری اوزره — جمله خلق انکا مطیع دور

حامی ثغور الاسلام وارث ملک سلیمان اعدل ملوک زمان

ممالک اسلامیه لاری نینگ حافظی دور — حضرت سلیمان نینگ ملکیغه وارث — زمانه پادشاهلاری نینگ عادل راقی دور

مظفر الدین ابوبکر سعد بن زنگی ادام الله تعالی ایامه و نصر اعلامه

مظفر الدین زنگی نینگ اوغلی سعد و سعد نینگ اوغلی ابوبکر دور — الله تعالی دایم قیلسون اینک ایامنی — و منصور ایلاسون سنجاقلارینی

قطعه

پدر بجای پسر هرگز این کرم نکند — اما اوغول حقیقه هرگز ایمدی بو کرم

که دست جود تو با خاندان آدم کرد — که رتی ایکینگ عطا خاندان آدمغه

خدای خواست که بر عالمی ببخشاید — خدای ایستادی بخشش قیلورنی عالمغه

ترا برحمت خود پادشاه عالم کرد — که رحمتیله سنی شاه رتی عالمغه

قاضی چون سخن بدین پایه رسانید و از حد و قیاس ما اسپ مبالغه درگذرانید

قاضی وقتیکه سوزنی بو مرتبه غه یتکاردی — و بزنینگ حد و قیاسیمیزدن مبالغه آتینی — اوتکاردی

www.ziyouz.com kutubxonasi

بمقتضای حکم قضا رضا دادیم و از ما مضی درگذشتیم و بعد از مجازا

قاضی نینگ حکمی نینگ مقتضا سیغه راضی بولدوک داوتکان نیمرسه دین کیچدوک دبر بر میز غه سزا بر کانمین سونکره

طریق مدارا گرفتیم و سر بتدارک بر قدم یکدیگر نهادیم و بوسه بر سر

مواسا یولینی توتدوک و باش نی تدارک پیلان بر بر میز نینگ یاغیغه قویدوک و بر بر میز نینگ

و روی همدیگر دادیم و ختم سخن بدین دو بیت کردیم قطعه

یوز دکوز میز نی اوپوشتوک و سوز نینگ ختامی نی بو ایکی بیت پیلان ایلادوک

مکن ز گردش گیتی شکایت درویش
جهانی گردیشیدین شکوه قیلما ای درویش

که تیره بختی اگر همبرین لنق مردی
که بختی قبقراسن کر بو طرز ایله اولدونگ

توانگرا چو دل و دست کامرانت هست
توانگر اسنکا مقصود سور ار دل و قولی بار

بخور به بخش که دنیا و آخرت بردی
یکیل و هم کرم ایت کیم ایکی جهان بلدونگ

باب هشتم در آداب صحبت

سکیزنچی باب صحبت نینگ آدابی بیانیده دور

حکمت × مال از بهر آسایش عمرست نه عمر از بهر گرد کردن مال عاقلی را پرسیدند

مال راحت عمر اوچون دور عمر مال جمع ایلاماک اوچون ایماشدر عقل کیشیغه سوال ایلادیلار

نیکبخت کیست و بدبخت که گفت نیکبخت آنکه خورد و کشت و بدبخت آنکه مرد و هشت شعر

یخشی طالع لیک کیمدور و ینا طالع لیک کیمدور ایه یخشی طالع لیک اول کیشی دور که یکیل و یکتی و ینا طالع لیک اول کیشی دور که اولدی و تاشلادی

مکن نماز بر آن هیچکس که هیچ نکرد
نماز قیلما اول ناکس غه چونکه قیلمادی خیر

که عمر در سر تحصیل مال کرد و نخورد
که مال سیغاقه صرف ایتمکنی عمرینی بیمادی

پند حضرت موسی علیه السلام قارون را نصیحت کرد

حضرت موسی علیه السلام قارونغه نصیحت ایلادیلار

که اَحْسِنْ کَمَا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَیْکَ نشنید عاقبتش شنیدی قطعه

که احسان ایلاکیل اندا نکه احسان ایلادی خدایتعالی سنکا قارون تینگلاهی وانینگ عاقبتی نی ارشتدینگ

انکس که بدینار و درم خیر نیندوخت
دینار و درم دن کیشی کیم ایلامادی خیر

سر عاقبت اندر سر دینار و درم کرد
دینار و درم عشقیغه باشین عدم ایتی

خواهی متمتع شوی از نعمت دنیا
دنیا نعمتی دین تیلاسنگ فایده لانماق

با خلق کرم کن که خدا با تو کرم کرد
خلقه کرم ایت سنکا خدا چون کرم ایتی

عرب گوید جُدْ وَلَا تَمْنُنْ لِاَنَّ الْفَائِدَةَ اِلَیْکَ عَائِدَةٌ یعنی به بخش و منت منه که نفع آن بتو باز گردد

عرب ایتور احسان ایلاکیل و منت ایتماکیل زیرا که فایده سنکا راجع دور یعنی بخشش قیلغیل و منت قویماکیل زیرا که اینگ منفعتی اوزینگه قایتار

قطعه

درخت کرم هر کجا بیخ کرد
درخت کرم قویسه هر بیر کا بیخ

گر امید داری که برخوری
اگر سیناسنگ کیم میسانگ میوه سین

گذشت از فلک شاخ و بالای او
فلک دین اوتار شاخ ایله قامتی

بمنت منه اره بر پای او
انکا اورماکیل اره دیک منتی

قطعه

شکر خدای کن که موفق شدی بخیر
شکر خدای قیل که ایرشتوردی خیرکا

منت منه که خدمت سلطان همیکنی
سلطان نی خدمتین قیلاسین منت ایلا

ز انعام و فضل او نه معطل گذاشتت
انعام و فضل دین سنی قویمای عطالته

منت شناس از و که بخدمت بداشتت
بیلکیل بو منتی که سنی قویدی خدمته

حکمت دو کس رنج بیهوده بردند و سعی بی فائده کردند

ایکا کیشی بیهوده محنت چیکتیلار وفایده سیز سعی ایلادیلار

یکی آنکه مال اندوخت و نخورد دوم آنکه علم آموخت و عمل نکرد مثنوی

بری اول کیشی دورکه مال جمع ایلادی ویمادی ودیکری اول آدم دورکه علم اورکاندی وعمل ایتمادی

علم چند انکه بیشتر خوانی — چون عمل در تو نیست نادانی

علم کرچند کوب اوقوغان سن — یوق عمل سنکا طرفه نادان سن

نه محقق بود نه دانشمند — چارپائی بر و کتابی چند

نه محقق بولور نه دانشمند — برایشک کیم انکا کتابی چند

آن تهی مغز را چه علم و خبر — که بر و هیزم ست یا دفتر

اول تهی مغزغه نه علم و خبر — انکا بار دور اوتون ویا دفتر

حکمت علم از بهر دین پروردن ست نه از بهر دنیا خوردن شعر

علم دین نه قوی قیلماق اوچون دور — دنیا نه تحصیل اوچون ایماسدور

هر که پرهیز و علم و زهد فروخت — خرمنی کرد کرد و پاک بسوخت

کیمکه پرهیز و علم و زهد ساتار — کویی خرمن بیغار و اوتغه آتار

پند عالم ناپرهیزگار کوریست مشعله دار یهدی به ولا یهتدی به بیت

علمی بیلا عامل بولمغان — پرهیزسیز عالم مشعله توتکوچی کوردور — انینک بیلان هدایت ایتیلور واوزی هدایت تاپماس

بی فائده هر که عمر در باخت — چیزی نخرید و زر بینداخت

بی فایده عمر ضایع ایتی هر کیم — بر زر سه نه آلمیوب براقتی زر دیسیم

پند ملک از خردمندان جمال گیرد و دین از پرهیزگاران کمال یابد پادشاهان

مملکت عاقل کیشی لار دین — زینت آلور و دین اهل تقوی دین کمال تاپ — پادشاهلار

به نصیحت خردمندان محتاج ترند که خردمندان بتقرب پادشاهان قطعه

عاقل لارنینک نصیحتیغه — محتاج راق دورلار عاقل لار پادشاهلارغه یقین بولماقغه احتیاج لاری دین

اما مال و دنیا ایسه اصلاح قیلماق دین ایسه اوقوماق — اوچون دور

ایسه اصلاح قیلماق اوچون دور

پندی اگر بشنوی ای پادشاه
پندیم اشیتانک کرای پادشاه

در همه دفتر به ازین پند نیست
هیچ کتابه بو کبی پند یوق

جز بخردمند مفرما عمل
غیر خردمند عنه بر مه عمل

گرچه عمل کار خردمند نیست
گرچه عمل کار خردمند یوق

حکمت سه چیز پایدار نماند مال بی تجارت و علم بی بحث و ملک بی سیاست قطعه

اوچ نرسه ثابت و پایدار قالماس بر نسی تجارت سیز مال و دیکری مباحثه سیز علم و سیاست سیز مملکت هم

وقتی بلطف گوی و مدارا و مردمی
وقتی کمال لطف و مروتله سوز لاکیل

باشد که در کمند قبول آوری دلی
شایکه توشه دام قبول ایله بر دلی

وقتی بقهر گوی که صد کوزهٔ نبات
وقتی غضبله سوز لاکه یوز کوزه نبات

گه گه چنان بکار نیاید که حنظلی
قیلماس ایشی کیم قیلا دوطعم حنظلی

حکمت رحم آوردن بر ظالم ستم بر بیگناهان و عفو کردن از ظالمان جور بر درویشان است

ظالملارغه ترحم ایلاماق بیخشیلارغه ظلم دور و ظالملارنی ظلم ندن عفو ایلاماق فقیرلارغه جور و جفا دور

خبیث را چو تعهد کنی و بنوازی
یمانغه بیخشیلیک ایلاب محافظت قیلسانک

بدولت تو گنه میکند با نبازی
اودولتینکده گنه لار قیلور بغایت کوب

پند بر دوستی پادشاهان اعتماد نتوان کرد و بر آواز خوش کودکان

پادشاه لارنینک دوست لیقیغه اعتماد قیلیب بولماس و بالالارنینک بیخشی آوازیغه

غره نباید بود که آن بخیالی متبدل شود و این بخوابی متغیر گردد بیت

مغرور بولما سغه کیرک زیرا که پادشاه لارنینک دوستلیغی هر خیالی برله متبدل بولور و بالالارنینک آوازی احتلام برله متغیر بولور

معشوق هزار دوست را دل ندهی
معشوق هزار عاشقه دل باغلاماغایسن

ور می دهی آن دل بجدائی بنهی
الاکه جدا ایلکنه کونکل بیرکای سن

باب هشتم

پند هر آن سری که داری با دوست در میان منه چه دانی که وقتی دشمن گردد و هرگزندی که توانی بدشمن مرسان باشد که وقتی دوست گردد

هر بر سر نیک که باردور دوست بیلان اورتاغه قویکیل ثیمر بیلوسن که بروقت
دشمن بولور وهر بر ضرر غه که قادرسن دشمنغه ینتکار ماکیل عجبا ایماس که برزمان دوست بولور

پند رازی که خواهی نهان ماند باکسی در میان منه

بر سر نه که مخفی قالماغین ایستالیسنک هیچ کیشی بر لان اورتاغه قویکیل

اگرچه معتمد بود که هیچکس بر سر تو از تو مشفق تر نباشد قطعه

اگرچه ایمانا دورکانینک بولسه هم زیرا که هیچ کیشی سینینک سر نیکغه سندین زیاده آچینکوچی بولماس —

خامشی به که ضمیر دل خویش — باکسی گفتن و گفتن که مگوی

راز کونکل کوزل کیمسه اندن — دیکیشیغه دیدیب انکا داعی

ای سلیم آب ز سرچشمه ببند — که چو پر شد نتوان بستن جوی

باغله چشمه باشیدن سنی سلیم — تولسه چون ممکن ایماس باغلامغی

سخنی در نهان نباید گفت — که بهر انجمن نشاید گفت

سخنی کیم نهان دیمک بولماس — اول سخن نی عیان دیمک بولماس

حکمت دشمنی ضعیف که در طاعت آید و دوستی نماید مقصودی جز آن نیست که دشمنی قوی گردد و گفته اند که بر دوستی دوستان اعتماد نیست تا بتملق دشمنان چه رسد

بر ضعیف دشمن که اطاعتکا کیلسه و دوستلوق کورسه اینک مقصودی اندین بولک ثیمر سلر ماسدور که
بر قوی دشمن بولغای و عاقل لار تیب دوستلار ینک دوستلیغیغه اعتماد یوقدور عجبا شمنلار ینک تملقی دین نیمه حاصل بولور

هر که دشمن کوچک حقیر شمارد بدان ماند که آتش اندک را مهمل گذارد قطعه

هر که کیچکینه دشمن نی ضعیف و حقیر سانارایسه انکا اوخشار که آز غینه اوت نی پروا سیز ترک ایلار —

باب هشتم

۵۱ بکش یا امر — سوندور ماق مستحسنده بولسا اولدورمک — دوا نلیکده بولسا اولدورمک مستحسنده بولسه — معنا پیده دوریس بکش بنک — سوندور — و دشمن اعتبار قیلمنه — دیمک دوررر — مفعولی آتش اعتبار قیلمنه — اولدور

کشتن تقدیر پیده دوریس بکش بنک — ثانی ایکا وجه ده هم علت بولمغ — قابلدور یعنی بوکون سوندورمک — دیا اولدور — دیمک ممکن دوررر — دیا اولدور — دیمک ممکن دوررر — دیا آتش دشمنی بلند بولسه — یعنی کوتاه بلدی دکو پایه — جهان نه یاقدی دوبران ایلادی — خاصه فرصت قولاجه کانده — مضر ینک رضا ینک دفع — ایلامک کیرک — آتشان دین سوندوره عالم ینی — فنا کاهم ۱۲۱ ۵۲ محصول بیت — شوکه قوله که دشمن یا پیشه کیرش — کچور ارعنی یا یتی قوروب — جنکه آماده بولارده تیکلرنی — اوق بیلان یخنا ماق یعنی اوقنه — تیکلب هلاک ایلامک ممکن دور — خاصیا دشمن عذر فرصت زمان — بر ماسیلمک کیرک دیمک ۱۲ — ۵۳ سخن چین یا وصف ترکیبی

باب هشتم

دور بجیب لغت سوز زیر کوچجا دیمک — دور رها غماز یعنی چاقچی معنا سیده — مستعمل دور معنا دیمیشدر — ایکیشی ینک ارسیده اوروش — اوت کبی دور رها بخت غماز اول — اوت ینک و توتیق تاشلیجی — دور حاصل غماز ینک کیلیقدین — اورتا ده جنک ترق قیلور ۱۲ ۵۴ — یعنی اول ایکا دشمن برهی بیلان — اوتکل لارین خوش ایتا رلار یعنی — مصاحبا تیب برا شور لارا چاچی — اورتا ده تحبیث طالع دکلر احال — شمنده دور فقط غماز یعنی قالور ۱۲ — بیت ینک معنی ارسیده عداوت — ایکیشی ینک ارسیده عقل بین — اوتین یا تماق مقتضای شرف ادبیه — ایا سدور اوزی شرف ادبیه — ۵۵ معنا دیمیشدر — ایکیشی ینک یا تماق ایلا ماق دیاده — باقیب یاندورا قدر یعنی ایکیسه — ارسیده غماز لیق ایلا ماق بلاغه — وعقیده اوزی غرایبلیک ۱۲ ۵۶ معنا دیمیشدر — تاشلا قدر ۱۲ — دوستلار بیلان آشتی سوز دیمک یعنی سوز لارا قاده — شوکه سوز دیمک تاکیم تاکیم بولسه — دوستلار بیلان آشتی سوز لارا کیل — سرنکلیه مطلع بولور خلق عذر تاشلر — قولاق توتوب تیکلاسون تاکیم تاکیم — ایلا ۱۲ ۵۷ هوشدار ایسینک — قوت وعقلینک آیا حاصل آکاه — بول غافل بولدیکک دور یعنی دیمک — آرسیده اول بیرسه کر سوز کیل یعنی — هوشینک کیلنده کیل یعنی

۵۸ محصول بیت شوکه اعاقل اول دوستینکنی قولنی یوکیل یعنی اول دوست نه ترک ایلا کیل که دشمن لارینک سبرله — مصاحب و مجالس بولمالار ۱۲ — عاقلانه تو کیل تاکیم دیوارا رقاسیده قولاق بولمالار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

۵۱ امروز بکش که میتوان کشت — کاتش چو بلند شد جهان سوخت
سوندوروش ممکن ایسه سوندور بوکون — چونکه اوت یوکسک اولور عالم یاقار

۵۲ مگذار که زه کند کمان را — دشمن چو به تیر میتوان دوخت
قویما کیل یایغه کیرش اوتکار سون — یاؤ چو ممکن اولسه اوق اورکیم اولار

پند سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرمزده نباشی مثنوی

ایکا دشمن ینک ارسیده سوز لا انداغ سوز لا کیل که — اگر دوست بولور لار ایسه — شرمنده بولمغایسن

۵۳ میان دو کس جنگ چون آتش است — سخن چین بدبخت هیزم کش است
اوروش ایکا کس بینیده اوت ایرور — سخن چین بدبخت اوتون کیلتورور

۵۴ کنند این و آن خوش دگر باره دل — وی اندر میان کو بدبخت و خجل
ایکا و بولسه لار سونکره سی صاف دل — اول اورتاده دور شور بخت و خجل

۵۵ میان دو کس آتش افروختن — به عقل است خود در میان سوختن
ایکا کس ارا سیغه اوت تاشلاماق — خرد دین ایماس اوزنی آتشلاماق

قطعه

در سخن با دوستان آهسته باش — تا ندارد دشمن خونخواره گوش
دوستلار له سوز لاسنک بیت ایلا سوز — بیلماسون دشمن اگر سالسه قولاق

۵۶ پیش دیوار آنچه گویی هوشدار — تا نباشد در پس دیوار گوش
سوز له هوش بر له چو دیوار آلدیده — تانک ایماس ارقاسیده بولسه قولاق

حکمت هر که با دشمنان دوستان صلح کند سر آزار دوستان دارد بیت

هر کیمکه اوز دوست لارنکنی دشمن لارنی بیلا یرا اشسه — دوستلارینی رنجیتمک هوسینی توتار —

۵۷ بشوی ای خردمند از آن دوست دست — که با دشمنانت بود همنشست
او دوست دن یوکیل ای خردمند دست — که دشمنلارینکنه بولور همنشست

حکمت چون در امضای کاری متردد باشی آن طرف اختیار کن که بی آزار تو برآید

وقتیکه بر ایش نه قیلماقده متردد بولسانگ اول جانب نی اختیار قیلغیل که نظر نیکده آزار سیز حاصل بولسه

با مردم سهل گوی دشوار مگوی — سوز ملایم کیمسه غه قاتیغ دیمه

بیت

با آنکه در صلح زند جنگ مجوی — کیمسه کیم صلح ایستاسه جنگ ایستیمه

نصیحت تا کار بزر بر میاید جان در خطر افکندن نشاید عرب گوید آخر الحیل السیف

مادامیکه ایش انچه چاره حاصل بولور جانی خطره تاشلاماق لایق ایمس عرب ایتور هر حیله نینگ آخر منتهاسی تیغ دور

چو دست از همه حیلتی در گسست — قولونگ حیله لاردن چوتاسی زوال

بیت

حلال است بردن بشمشیر دست — قیلیچغه قولونگ نی اوزاتسنگ حلال

حکمت بر عجز دشمن رحمت مکن که اگر قادر شود بر تو رحمت نکند بیت

دشمن نینگ عجزیغه ترحم ایلامکیل زیرا که اگر قادر بولور ایسه سنگا ترحم ایلاماس

دشمن چو بینی ناتوان لاف از بزرگی خود مزن — دشمن نی چون کوردونگ ضعیف سن قوتینگدن اورمه دم

مغز نیست در هر استخوان مردیست در هر پیرهن — هر استخوانده مغز بار هر پیرهن ده مرد هم

حکمت هر که بدی را بکشد خلق را از بلای او برهاند و او را از عذاب خدای قطعه

هر کیمکه بر ظالم نی اولدوروب خلق نی اینگ بلای عظیمدین خلاص ایلا دانی عذاب خدایتعالی دین

پسندیدست بخشایش ولیکن — اگرچه بخشید ور بخشش ولکن

منه بر ریش خلق آزار مرهم — که ظالم یاره سینه قویمه مرهم

ندانست آنکه رحمت کرد بر مار — یلانغه بیلمادی و قیلدی رحمت

که آن ظلم است بر فرزند آدم — ایرور فرزند آدمغه بیوک غم

حکمت نصیحت از دشمن نپذیرفتن خطا و لیکن شنیدن روا تا بخلاف آن کار کنی و آن عین صواب است

نصیحت نی دشمن دین قبول ایلامک خطا دور اما ایشیتمک جایز دور تا کیم اینگ خلافینی عمل ایتارسن و اول خلاف عین صواب دور

حذر کن ز آنچه دشمن گوید آن کن — عدوڭ ايتكانڭ قيلمه زينهار
گرت راهی نماید راست چون تیر — اگر كورسته اوقدريك توز يولونكني
که بر زانو زنی دست تغابن — اورارسن دست حسرت تيز غنا چاپ
ازان برگرد و راه دست چپ گیر — انی ترك ايلا قيل يول چپ قولونكني

پلنگ خشم بیش از حد وحشت آرد و لطف بی وقت هیبت ببرد

حد دين زياده غضب نفرت كيلتورور — و وقت سيز احسان صلابت ايلتار

نه چندان درشتی کن که از تو سیر گردند و نه چندان نرمی که بر تو دلیر شوند مثنوی

اولقدر درشتليك ايلا كيل كه سندين قوياولار — و اولقدر ملايمت هم ايلا كيل كه سنكا بها دليق ايتارلار

درشتی و نرمی بهم در به است — آچيغلة سچوك كيسي بخشيده در
درشتی نگیرد خردمند بیش — درشتليك نه چندان قيلور اهل هوش
نه مر خویشتن را فزونی نهد — نه كبره اوزيني دوچار ايلاكاي
شبانی را باید گفت ای خردمند — ديدي چوپان اتاغه اي خردمند
بگفتا نیک مردی کن نه چندان — ديه يكيم بخشيليق قيلغيل نه چندان

چو فاصد که جراح و مرهم نه است — قياب جرح نشتر چي مرهم قويور
نه سستی که قاصد کند قدر خویش — نه سستليك كه بست ايلاكاي قدري خويش
که یکباره تن در مذلت دهد — نه بر باره اوزيني خارايلاغاي
مر تعلیم ده پیرانه یک پند — منكا تعليم بير پيرانه بر پند
که گردد چیره گرگ تیز دندان — كه غالب بولسه گرگ تيز دندان

حکمت دو کس دشمن ملک و دین اند پادشاه بی حلم و زاهد بی علم اند

ايكي كيشي مملكت و دين ينگ دشمني دورلار — بري حلم سيز پادشاه — و بري علم سيز زاهد

باب هشتم

بر سر ملک مباد آن ملک فرمان ده
بولسون مالک ملک اول ملک فرمان ده

که خدارا نبود بندهٔ فرمان بردار
که خدا غه ایماس ازبندهٔ فرمان بردار

پنک پادشاه را باید که تا بحدی بر دشمنان خشم نراند که دوستان را اعتماد نماند
پادشاه غه لازم دورکه بر حد ده و بر مرتبه ده دشمنلار غه غضب ایتماغای که دوستلارینک انکا اعتمادی قالمغای

که آتش خشم اول در خداوند خشم افتد آنگه زبانه بخصم رسد یا نرسد مثنوی
زیرا که غضب اوتا اول اوزلیکا سیغه توشار سونگره آلانکا دشمنغه یتار یا یتماس

نشاید بنی آدم خاک زاد
بنی آدمه یوق سزا خاک ایرور

ترا با چنین تندی و سرکشی
عجب بویله کوب تند و سرکش سنا

که در سر کند کبر و تندی و باد
قیلور باشیغه باد و کبر و غرور

نه پندارم از خاکی از آتشی
ایماس باوریم خاک آتش سنا

قطعه

در خاک بیلقان برسیدم بعابدی
تفراق بیلقانده ایریشدیم بر عابده

گفتا برو چو خاک تحمل کن ای فقیه
دیدی بار ای فقیه چو تفراق ایلا صبر

گفتم مرا بتربیت از جهل پاک کن
دیدیم که جهل دین منی جهد ایلیر پاک قیل

یا هر چه خوانده همه در زیر خاک کن
یا خود که قانچه اوقوغانینک زیر خاک قیل

حکمت بدخوی دست دشمنی گرفتار است که هر کجا که رود از چنگ عقوبت او خلاص نیابد
یمان خلق لیک کیشی بر دشمن قولیغه گرفتار دورکه هر قایسی عرکه بارسه اینک عقوبتی پنجه سیدین خلاص تاپماس

اگر ز دست بلا بر فلک رود بدخوی
اکر بلا قولیدین چرخ چیقسه هم بدخوی

ز دست خوی بد خویش در بلا باشد
اوز نی خوی بدیدن بلاده دوردایم

پنک چون بینی که در سپاه دشمن تفرقه افتاد تو جمع باش و اگر جمع شوند از پریشانی اندیشه کن قطعه
وقتیکه کورارسن که دشمن اینک عسکری ایچره پریشانلیق و کیتمکلیق و شتی سن جمع بول واگر الار جمع بولسالار پریشانلیق دین حذر ایلا کیل

باب هشتم

برو با دوستان آسوده بنشین
باریب احباب ایله راحتله اولتور

چو بینی در میان دشمنان جنگ
چو اعدا اورتاسیده جنگ کوسنگ

وگر بینی که با هم یک زبانند
وکر بیلسنگ که آنلار تیل لاری بیر

کمانرازه کن و بر باره بر سنگ
کمانینکنه قیلیب آنلار غه اورسنگ

تنبیه دشمن چو از همه حیلتی درماند سلسله دوستی بجنباند پس آنگه بدوستی کار ها کند که
دشمن وقتیکه اولوغ حیله لاردین عاجز قالدی دوستیلیق زنجیرینی قیمیرلاتار انیدین سونکره دوستیلیق صورتی بیلان ایشلار قیلور که

هیچ دشمن نتواند کرد پنگ سر مار بدست دشمن بکوب که از احد الحسنیین
هیچ دشمن قیلمغه قادر بولماس بیلان ینگ باشینی دشمن قولی بیلان ایزکه ایکی یخشیلیکدن بریدین

خالی نباشد اگر این غالب آمد مار کشتی و اگر آن از دشمن رستی بیت
خالی بولماس اگر دشمن غالب کیلار ایسه یلانی اولدورارسن واگر یلان غالب کیلار ایسه دشمن دین قوتولارسن

بروز معرکه ایمن مشو ز خصم ضعیف
بولمه ایمن کر ضعیف دشمن روز معرکه

که مغز شیر بر آرد چو دل ز جان برداشت
شیر مغزینی چیقارور کونکلین اوزه جانیدین

پنگ خبری که دانی دلی بیازارد تو خاموش باش تا دیگری بیارد بیت
بر خبرنی که بیلورسن بر کونکل نی رنجیتار سن سکوت ایله کیل تا یکیم بولک کیشی سوز لاسون

بلبلا مژده بهار بیار
بلبلا مژده بهار کیتور

خبر بد ببوم باز گذار
بای قوشقوی خبر که ناخوش دور

تحذیر پادشاه را بر خیانت کسی واقف مگردان مگر آنگه که
پادشاه نی بر کیشی ینگ خیانتیغه مطلع ایلاماکیل مکر اوقت که مطلع ایلاکیل

بر قبول کلی واثق باشی وگرنه در هلاک خود همی کوشی قطعه
سوزینگ تمامیله قبول بولماقیغه معتمد بولسنگ یوق ایرسه اوز هلاکینکغه سعی و کوشش ایتارسن

باب هشتم

بسیچ سخن گفتن آنگاه کن — که دانی که در کار گیرد سخن
سن عزم سخن دیمک اولوقت قیل — چو بیلسنگ سخن نکه تاثیر ایدر

کمال ست در نفس انسان سخن — تو خود را بگفتار ناقص مکن
سخن ذات انسانده بولغای کمال — اوزینگ ناقص ایتیسوزیله هدر

پنگ هر که نصیحت خود رأیی میکند او خود به نصیحت گری محتاج ست
هر کیمکه بر خود بین غه نصیحت ایتار — اول کیشی ینگ اوزی بر نصیحت چیغیر محتاج دور

پنگ فریب دشمن مخور و غرور مداح مخر که آن دام زرق نهاده است
دشمن ینگ حیله سیغه آلدانمه — و مداح ینگ ماقتاشینی بر پلخه آلمه زیرا که اول حیله تور اغینی قور میشدور

و این کلام طمع کشاده احمق را ستایش خوش آید چون لاشه که کعش دمی فربه نماید قطعه
و بو مداح طمع آغزینی آچمیشدور زیرا که احمق غه ماقتاق خوش کیلور — سویولغان حیوان دیمک باچ سیغه او فوره سن سیمیز کورونور

الا تا نشنوی مدح سخن گوی — که اندک مایه نفع از تو دارد
ایشیتمه هرگز اول مدح سخن گوی — که سندین نفع نه اول کوز تو تا دور

اگر روزی مرادش بر نیاری — دو صد چندان عیوبت بر شمارد
اگر بر کون مرادین بر سنگ سن — ایکی یوز قدر عیبینگنی سنا دور

تربیت متکلم را تا کسی عیب نگیرد سخنش صلاح نپذیرد بیت
متکلم ینگ دامیکه بر کیشی عیبینی تو تماسه — اینگ سوزی صلاح قبول ایلماس

مشو غره بر حسن گفتار خویش — به تحسین نادان و پندار خویش
غره بولمه حسن گفتارینگ سن — مدحت نادان و پندارینگ سن

حکمت همه کس را عقل خود بکمال نماید و فرزند خود بجمال منظم
جمله کیشیغه اوز عقلی کمالده کورونور — و اوز اوغلی جمالده کورونور

یکی جهود و مسلمان نزاع میکردند
چو بر جهود و مسلمان مناظره قیلدی

چنانکه خنده گرفت از حدیث ایشانم
اولارنی جنکیدین اولدوم بجد خنده جنان من

بطیره گفت مسلمان گر این قباله من
غضبله دیدی مسلمان که اوشبو بر بانیم

درست نیست خدایا جهود میرانم
درست ایمیسه بولای بر جهود سرسان من

جهود گفت بتوریت میخورم سوگند
جهود دیدی دیکه توریت ایله انچور من آند

اگر خلاف کنم همچو تو مسلمانم
خلاف بوله سوزدوم سن کبی مسلمان من

گر از بسیط زمین عقل منعدم گردد
اگرچه بیر یوزیدن عقل یوق بولوکیتسه

بخود گمان نبرد هیچکس که نادانم
اوزنی بر کیشی قیلماس کمان کرنادان من

حکمت ده آدمی بر سفره بخورند و دو سگ بر جیفه بر نبرند
اون آدم بر دستار خانده طعام بیرلار اما ایکی ایت بر اولو متوکلا دستیده چیقیشما سلار

حریص با جهانی گرسنه است و قانع بنانی سیر بیت
حریص کیشی جهان ملکی پیلان آج دور اما قانع کیشی بر نان پیلان توق دور

رودهٔ تنگ بیک نان تهی پر گردد
تار اوچک البسته توغای نان خورش سیز نان ایله

نعمت روی زمین پر نکند دیدهٔ تنگ
نعمت روی زمین دین تویماز چشم حریص

www.ziyouz.com kutubxonasi

پدر چون در عمرش منقضی گشت
امام ینگ دور عمری چونکه بیتی

مرا این یک نصیحت کرد و بگذشت
منکا اوشبو نصیحت قیلدی کیتی

که شهوت آتش ست از وی بپرهیز
ایر و راوت شهوت امیر ایلا تقوا

بخود بر آتش دوزخ مکن تیز
که اوتکور قیلما دوزخ اوتین اوزکا

در آن آتش نداری طاقت سوز
اول اوت کویدورمایکه طاقتینگ یوق

بصبر آبی بر این آتش زن امروز
بوکون بو اوتغه سو اور صبر ایله چوق

حکمت هر که در حال توانائی نکوئی نکند در وقت ناتوانی سختی بیند بیت

هر کیم مقتدر ایکن زمانیده یخشیلیک ایتماس — قدرت میز لیکده قیده مشقت کورار

بدختر تر از مردم آزار نیست
دل آزاردن یکیسه بدبخت ایمس

که روز مصیبت کسش یار نیست
یوق انکا مصیبت کونده یار کس

حکمت هر چه زود بر آید دیر نپاید قطعه

هر نیمرسه که تیز حاصل بولور — کوب ثبات ایتماس

خاک مشرق شنیده ام که کنند
ایتا لار شرق توفراغین بیلدم

بچهل سال کاسه چینی
قرق بیله چینی کاسه قدری کران

صد بروزی کنند سفالان
قیلالار کونده یوزنی سفالار

لاجرم قیمتش همی بینی
لاجرم قیمتین کورینگ ارزان

مرغک از بیضه برون آید و روزی طلبد
تخم دن جوجه چیقیبان طلب ایلار روزی

و آدمی بچه ندارد خبر از عقل و تمیز
یوقدور آدم جوجوقینه خبر و عقل و تمیز

آنکه ناگاه کسی گشت بچیزی نرسید
اوکه ناگه کس اولوب هر شیه واصل اولمز

وین تمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز
بونکا تمکین و فضیلتله ایرشدی همه چیز

مثنوی

قطعه

باب هشتم

بیت ینگ معنای مرادیمی شوکه ایشتیم که مشرق تقریبی قرق بلده کاسه چینی یاسار لاریکه دیار مشرقده مجموع دورکه قرق بلده کاسه فغفور یاسار لاردر حاصل قدر اگر ارزان قیمت بها دورکه سفالان بیک جمع سفال دوده سفالین ینگ فتح و فا ینگ تشدیدی بر کلمه کلال مضاف بیدر دوده یعنی سفال ایرشیقلیغی چیلار دیک دوردکدانی الهما باران حاصل نتیجه بیت شوکه کلال لار بر کوزه یوزکاسه یاسار لاردر لاجرم قیمتی کوپ سوز سن یعنی کوپ ارزان دوردر

مرغک از بیضه برون آید و روزی طلبد
تخم دن جوجه چیقیبان طلب ایلار روزی

و آدمی بچه ندارد خبر از عقل و تمیز
یوقدور آدم جوجوقینه خبر و عقل و تمیز

آنکه ناگاه کسی گشت بچیزی نرسید
اوکه ناگه کس اولوب هر شیه واصل اولمز

وین تمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز
بونکا تمکین و فضیلتله ایرشدی همه چیز

مرغک از بیضه برون آید و روزی طلبد
تخم دن جوجه چیقیبان طلب ایلار روزی

و آدمی بچه ندارد خبر از عقل و تمیز
یوقدور آدم جوجوقینه خبر و عقل و تمیز

آنکه ناگاه کسی گشت بچیزی نرسید
اوکه ناگه کس اولوب هر شیه واصل اولمز

وین تمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز
بونکا تمکین و فضیلتله ایرشدی همه چیز

و دیا تمکین و فضیلتده جمیع مخلوقات دین اوتمه یعنی عزت و کرامتده جمیع اشیادین ایلکاری کیتمه حاصل تشریف وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ پیلان مشرف

آبگینه همه جاهست ازان قدرش نیست
شیشه هر یرده بولور اوشبو سببدن باقدر

لعل دشوار بدست آید ازانست عزیز
لعل زور غه تا بیلور اوشبو جهتدین دور عزیز

حکمت کارها بالصبر برآید و مستعجل بسر در آید مثنوی

هر ایش صبر ایلان حاصل بولور وشتاب ایتکوچی سرنگون بیقیلور

بچشم خویش دیدم در بیابان
بیابان اوزره کوردوم چوق گره من

که مرد آهسته بگذشت از شتابان
که آهسته رَوا و تیز رَوَدن

سمند باد پای از تگ فرو ماند
قالور یورماک دن آت کرباد پا دور

شتربان همچنان آهسته میراند
تیوه چی شو یلیه آهسته سورا دور

پند نادان ابه از خاموشی نیست و اگر این مصلحت بدانستی نادان نبودی قطعه

جاهلغه سکوت ایتمک دین یخشی نیمه سر بو قدور واگر بو مصلحت نی بیلسه ایردی جاهل بولماس ایردی

چون نداری کمال و فضل آن به
بولمه فضل سنکا بو یخشی

که زبان در دهان نگه داری
سا قلاسه بو تیلینکنی بو آغزینک

آدمی را زبان فضیحه کند
آدمینی تیل ایلا بور رسوا

جوز بی مغز را سبکساری
ینکیل دلماق چو جوز بی مغزینک

خری را بلهی تعلیم می داد
ایشک غه ابلهی تعلیم ایتار دی

بر و بر صرف کرده سعی دائم
همیشه سعی ایله بو لسون سخن زن

حکیمی گفتش ای نادان چه کوشی
حکیمی دیدی بو یلیه قیلمک کوشش

درین سعی دا بترس از لوم لائم
که لائم لومی دن خوف ایت بو ایشدن

نیاموزد بهائم از تو گفتار
بهایم سندین اورکانمس دیمک نی

تو خاموشی بیاموز از بهائم
بهایم دن خموش اولماقنی اورگن

باب هشتم

عاقل قالدی اما بیوه چی آسیه تیوه مینی سوروب کیتار دی
آهسته تیوه مینی قالدی اوز
همچو پیر ده چاپاب قالدی سوروب
کوردوم میلان کوردوم خطا بلا عام
چون انج شیخ علیه الرحمه خطا بلا کمال
طریقیله بو یورار لار وقتیکه کمال
وفضلینک بو قدر وار اول یخشیدور
تیلینکنی آغزینکده ساقلار نماسین
یعنی تکلم ایلمه سین دیمک دور
زیرا کرآغزده تیل ساقلاماک
خاموش بولماک دور کنا قال
محمد غیاث الدین فقیه
دیمک دور بو جوز بی مغزینی
رسوا دیمک دور یعنی انسان نی تیل رسوا
دیمک دور یعنی انسان نی تیل رسوا
دیمک دور یعنی انسان نی تیل رسوا
ایلار زیرا کرتکلم میلان اینمک
جهلا ظاهر ایلار لر ایچی خالی دغر
ایلار زیرا کرتکلم میلان اینمک
ایلار زیرا کرتکلم میلان اینمک
ایلار زیرا کرتکلم میلان اینمک

م و هر زمان اینمک تعلیم اوزره سعی و تردد بیلان عمری صرف ایلار ایردی حاصل دیما ایشی اینمک اور کا تا قفه و سوز لا تا قفه مصرف ایردی ۱۲ بیت اینمک
مفاد منشوره سی شولکه هر عاقل کیشی اول احمقغه ایرای جاهل نیمه تر ذیا تارسین و زحمت چیکا رسین بو خیال و سوداده ملا متجلا رینمک ملا متیدین قوقنیل و اکثر اخی دین احتراز ایلا کیل ۱۲

هر که تأمل نکند در جواب — مثنوی — پیشتر آید سخنش ناصواب

کیمکه تأمل بیله هر ماس جواب — آنی سوزین کو برائی دور ناصواب

یا سخن آرای چو مردم بهوش — یا نشین همچو بهائم خموش

یاکه دیکیل سوزنی چو مردم بهوش — یاکه اوتور مثل بهائم خموش

پند هر که با دانا تر از خود بحث کند تا بدانند که دانا ست بدانند که نادان ست بیت

هر کیمکه اوزین عالم راق هر کیشی بر لا مباحثه ایلار تا بیلسونلار که عالم دور — بیلورلار که جاهل دور

چون در آید به از تو ئی بسخن — گرچه به دانی اعتراض مکن

یخشی سندن کیشی چو قیلسه سخن — یخشی بیلسنگم اعتراض ایتمه

حکمت هر که با بدان نشیند نیک نزد بیند مثنوی

هر کیمکه اشتار بیلان اولتورارایسه یخشیلیک کورماس

گر نشیند فرشته با دیو — وحشت آموزد و خیانت و ریو

کر فرشته اوتورسه دیو ایله — اور کانور وحشی لیکنی ریو ایله

از بدان جز بدی نیاموزی — نکند گرگ پوستین دوزی

جز یمانلیک یمان دن اورکانمس — بوری پوستین تیکیش نی هیچ قیلمس

پند مردمان را عیب نهانی آشکار مکن که مر ایشان را رسوا کنی و خود را بی اعتماد

آدملارنینگ مخفی عیبینی فاش قیلما کیل — زیرا که تحقیق الارنی رسوا ایتارسن — واوزینکنی اعتماد سیز ایتارسن

تشبیه هر که علم خواند و عمل نکرد بدان ماند که گاو راند و تخم نیفشاند

هر کیمکه علم نی تحصیل ایلادی و عمل قیلمادی انکا اوخشار که قوش ایدادی و تخم ساچمادی

عبرت از تن بیدل طاعت نیاید و پوست بی مغز بضاعت نشاید

همت سیز کیشی دین طاعت کیلماس — و مغز سیز پوست سرمایه غه لایق ایماس —

تنبیه

نه هر که در مجالس چست و در معامله درست بیت

لازم ایماس هر کیمکه سوز لاشتا قوچقاز بولسه معامله ده درست بولغای —

بس قامت خوش که زیر چادر باشد	چون باز کنی مادر مادر باشد
کوب یخشی قدیکه چادر آستیده ایرور	چون آچسنگ آنا قاری عجوزی کور دنور

حکمت

اگر شبها همه قدر بودی شب قدر بی قدر بودی بیت

اگر جمع کیچه لار لیلة القدر بولسه ایردی لیلة القدر قدر سیز بولور ایردی

گر سنگ همه لعل بدخشان بودی	پس قیمت لعل و سنگ یکسان بودی
کر تاش همه سی لعل بدخشان ایردی	بیل قیمت لعل و تاش یکسان ایردی

حکمت

نه هر که بصورت نیکوست سیرت زیبا دروست کار اندرون دارد نه بیرون

سعادت اغراق ایماس که هر کیمکه صورتده یخشی دور حسن بیرمیش اندهٔ دور ایش کونکلده دور وجوده ایماس دور

توان شناخت بیکروز در شمائل مرد	که تا بکاش رسیدست پایگاه علوم
کیشینی خلقینی بر کونده بیلسه بولور	که قانچه مرتبه دوراندهٔ پایگاه علوم
ولی ز باطنش ایمن مباش و غره مشو	که خبث نفس نگردد بسالها معلوم
ویلیک باطنیدن ایمن اولمه بیمه فریب	که خبث نفس نچه یلده بولمیو معلوم

پند

هر که با بزرگان ستیزد خون خود بریزد قطعه

هر کیمکه اولوغلار بیلان عناد ایلاسه اوز قانینی توکار

خویشتن را بزرگ می بینی	راست گفتند یک دو بیند لوچ
اوز کیمنا تکنی اولوغ کورار سن عجب	راست ایدر بر نه ایکا کورکای لوچ
زود بینی شکسته پیشانی	تو که بازی بسر کنی با قوچ
باشنی یاریلکانین کورار سن تیز	سن که باش برله اوینا سنگ با قوچ

باب هشتم

قلیل الوجود بولنان نینگ اعتباری زیاده لیکان کثیر الوجود بولنان نینگ اعتباری کم بولور ایردی

م هر نه ایکا کورکا نیدیکا سد دور دیکان ور ۱۲ ع قوچ جیم فارسی برله قوچقار معناسیده لفظ ترکیده در بعضیلار فارسی برله ترکیده مشترک در لیکن بیت نینگ ترجمه منشوری شولکه تیز لیک بیلان بیشا سنگنی یاریلکان کورار سن سن باشینگ بیلان قوچقار برله اوینار سن یعنی کلّه بر کلّه قوچقار بیلان تو قوشورسن دیمکدر ۱۲

پند پنجه با شیر و مشت با شمشیر زدن کار خردمندان نیست بیت

ارسلان بیلان پنجه لاشماق ویقلیچنه یوروق اورماق عاقل لارینک ایشی ایماسدور

جنگ و زور آوری مکن با مست — **پیش سر پنجه در بغل نه دست**

مست ایله قیلمه جنگ و بولمه طول — زورینک کلدیه قوینکا قوی قول

تحذیر ضعیفی که با قوی دلاوری کند یار دشمن است در هلاک خویش قطعه

برعاجز کیشی که برزور کیشیغه پهلوانلیق کورساتسه دشمنیغه دوست دوراوزی ینک هلاکیده

سایه پرورده را چه طاقت آن — **که رود با مبارزان بقتال**

سایه پرورده غنه نه طاقت بار — که بهادرلارایله بارسه قتال

سست بازو بجهل می فگند — **پنجه با مرد آهنین چنگال**

جهل ایله سست بازو پنجه اورا — زور مردیله کیم تیمور چنگال

حکمت هر که نصیحت نشنود سر ملامت شنیدن دارد بیت

هر کیمکه نصیحت تینکلاماس ایسه ملامت ایشیتماق سودا ایسنی قوتار

چون نیاید نصیحت در گوش — **اگرت سرزنش کنم خاموش**

چون نصیحت ایشیتمدینک ای گول — گر ملامت ایدرسم خاموش اول

حکمت بی هنران هنرمندان را نتوانند دید چنانکه

هنرسیزلار هنرلیکلارنی چیدینکورالماسلار اندانکه

سگان بازاری سگ شکاری را چون بینند مشغله برآرند و پیش آمدن نیارند

بازاری ایتلاری آوچی ایت نی وقتیکه کورسه لار غوغا قوپاررلار وآلدیغه کیلماقغه قادر بولماسلار

تحذیر سفله چون بهنر با کسی برنیاید بخشش در پوستین افتد بیت

ناکس وقتیکه هنرده برکیشیغه غالب کیلالماسه یمانلیق بیلان غیبتیغه قوشار

باب هشتم

در هوس مستاصیده دور ۱۲

تقریری نصیحت در گوش

بیاگرت سرزنش در گوشت دور

اگر سرزنش کنم خاموش

تقریری

کنم دور یعنی و قیلیغ نصیحت

قولاغینکنه کیلمیس اگر من سنی

ساکت بولنیل ۱۲ ایدارایسم

شور و غوغا بو جایده ایت لار

دور ۱۲ لاریغی کورکانده ایرتاقی

سعت بله و مسارضه

ایتلاری بیلان دیمک بخشش

شین ضمیر

پوستین دور پوستین

مصنف ایسه

قوشماق غیبت

لیلا ماقت دور ۱۲ ارسلان بیلان

پنجه لاشماق و یا ارسلانغه

اورماق عقد دیکی

اورماق و یوروق

ایتلاری اورماق سودور زیرا که

ایتلاری اورماق سالماسلار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

کند هر آئینه غیبت حسود کوته دست
قیلور هر آئینه غیبت حسود عاجز کیم

که در مقابله گنگش بود زبان مقال
مقابل اولسه بولور گنگ اول مقال ایتیلا

شکایت اگر جور شکم نیستی هیچ مرغی در دام نیفتادی بلکه صیاد دام نهادی
اگر آچلیق بلاسی بولمسا ایردی هیچ بر قوش توزاقغه توشمس ایردی بلکه آوچی توزاق قوریاس ایردی

شکم بند دست ست و زنجیر پای
قارین قولغه بند پاغه زنجیر ایرور

بیت

شکم بنده نادر پرستد خدای
قارین بنده سی بنده لیک کم قیلور

عبرت حکیمان دیر دیر خورند و عابدان نیم سیر زاهدان تا سد رمق و جوانان تا طبق برگیرند
حکیملار کیچ کیچ یرلار وعابدلار آز تو یگونچه قدر یرلار وزاهدلار اولما کو یک دوجه یرلار وکیت لار طبق دوبر نیمر قلما کونچه یرلار

و پیران تا عرق کنند اما قلندران چندانکه در معده جای نفس نماند و بر سفره روزی کس مپیت
وقریلار تیر لاکا نچه عرق قدر یرلار اما قلندرلار شول قدر یرلار که معده ده نفس آلا دورکان یر و دستار خوانده کوشی نینگ رزقی قالمغای

اسیر بند شکم را دو شب نگیرد خواب
اسیر بند قارین غه یوقی اویقو ایکی کیچه

شبی ز معده تنگی شبی ز دلتنگی
بر کمال تو یوشدن بر یسی آچلیقدن

حکمت مشورت با زنان تباه است و سخاوت با مفسدان گناه بیت
خاتونلار بیلان مشورت ایلاماق فاسد دور ومفسدلار غه انعام ایتمک گناه دور

ترحم بر پلنگ تیز دندان
پلنگ تیز تیشغه مهربانلیق

ستمکاری بود بر گوسفندان
ایرور قویلار غه ظلم وخونخوارلیق

پند هر کرا دشمن در پیش است اگر نکشد دشمن خویش است بیت
هر کیم نینگ دشمنی آلدیده دور اگر اولدورماسه اوزی اوزیغه دشمن دور

سنگ در دست و مار بر سر سنگ
تاش باشیده یلان وقولده تاش

خیره رائی بود قیاس و درنگ
عقل سیز لیک ایرور بودم کینگاش

باب هشتم

وگروهی از خردمندان بخلاف این مصلحت دیده اند و گفته اند که در کشتن بندیان

وعاقل لاردین بر جماعه سی — موینک خلافینی مصلحت کوره میشدورلار — وقتیدوبولارکه — محبوسلارنی اولدورماقده

تا اهل اولی ترست بحکم آنکه اختیار باقیست توان کشت و توان هشت تا اگر بی تامل

ملاحظه اولی راق دور — آیننک اوچونکه اختیار باقی دور — اولدورماق هم ممکن دور وقویوبارماق هم ممکن دور زیراکه اگر ملاحظه سنبر

کشته شود محتمل ست که مصلحتی فوت شود که تدارک مثل آن ممتنع باشد مثنوی

اولدورولسه احتمال دورکه — بر مصلحت فوت بولغای که — اول مصلحت دیکنینک تدارکی ممتنع بولغای —

نیک سهل ست زنده بیجان کرد — کشته را باز زنده نتوان کرد

سهل دور بر تیریک اولدورمق — یوقدور امکان اولوکنی تیرکوزمق

شرط عقل ست صبر تیرانداز — که چو رفت از کمان نیاید باز

تیراوچون صبر شرط عقل ایرور — چوکمان دن که چیقتی کیلمای دور

نصیحت حکیمی با جهال در افتد باید که عزت توقع ندارد و با جاهلی که

بر حکیم که جاهل لارسیلان بحث و جدل قیلیشلازم دورکه حرمت امیدینی توقعای — وبر جاهل که

بزبان آوری بر حکیمی غالب آید عجب نیست که سنگست جوهر را میشکند

سوز قوتی بیلان — بر حکیم عنه غالب کیلارایسه — تعجب قیلینماس — زیراکه تاشدور کوهرنی سیندورار —

نه عجب گر فرو رود نفسش — عندلیبی غراب هم قفسش

تانکه ایماس چیقماسه اگر نفسی — بلبلیکیم غراب هم اقفسی

قطعه

گر هنرمند را و باش جفائی بیند — تا دل خویش نیازارد و درهم نشود

هنرلی بولسه چوبمان دن که جفائی کورسه — هرگز آزرده دل و اول پیله درهم بولمس

سنگ بد گوهر اگر کاسه زرین شکند — قیمت سنگ نیفزاید و زر کم نشود

تاش بد اصل پیله کاسه زرین سینسه — تاش نینک قیمتی کوب قیمت زر کم بولمس

باب هشتم

حکمت خردمندی را که در زمرهٔ اجلاف سخن صورت نه بندد شگفت مدار

هر عاقل کیشی نینگ یماغلارا اسیده سوزی اورونلاماس ایسه تعجب ایتماکیل

که آواز بربط با غلبهٔ دهل برنیاید و بوی عبیر از گند سیر فرو ماند مثنوی

زیرا که طنبور نینگ آوازی طاول آوازی نینگ غلبه سی بیلن ظاهر بولمس و عنبر نینگ سیدی سایر یماق ایسدی دین عاجز قالور

بلند آواز نادان گردن افراخت
بلند آواز نادان چونکه تاشتی

که دانا را به بی شرمی بینداخت
حیا سیز لیک ایله دانا دین آشتی

نمیداند که آهنگ حجازی
او بیلماید ورکه آهنگ حجازی

فرو ماند صدای طبل غازی
بیوک آنین صدای طبل غازی

حکمت جوهر اگر در خلاب افتد همچنان نفیس است و غبار اگر بر فلک رسد

گوهر اگر باچیق غه توشار ایسه اولغی دیک بیز قیمت بها دور و چنگ اگر آسمانغه چیقسه هم

همان خسیس استعداد بی تربیت دریغ است و تربیت نامستعد ضایع

اولغی دیک پست دور تربیت سیز کا استعداد ایسیز دور و قابلیت سیز غه تربیت ایلاماق بیجا دور

خاکستر اگرچه نسبت عالی دارد که آتش جوهر علویست ولیکن چون بنفس خود هنری ندارد

کول اگرچه عالی نسب دور ولکن کول نینگ و قتیکه اوز ذاتیده هنری بولمغانیدین

با خاک برابرست قیمت شکر نه از نیست که آن خاصیت ویست مثنوی

تفاوق بیلان برابر دور شکر نینگ قیمتی قامیشدین ایماس دور بلکه اول قیمت اوز خاصه سیدین دور

چو کنعان را طبیعت بی هنر بود
چونوح اوغلی کنعان احمق ایردی

پیمبرزادگی قدرش نیفزود
رسول اوغلی ایمس بی رونق ایردی

هنر بنمای اگر داری نه گوهر
هنر کورسات نسب نی قوی بیان دن

گل از خارست و ابراهیم از آزر
که آزردن خلیل و گل تیکان دن

باب هشتم

حکمت مشک آنست که خود ببوید نه آنکه عطار بگوید دانا چون طبله عطارست

مشک اول دورکه اوزی بویلاتور مشک اول ایماس که عطار آنی لایق عالم عطار دوکانی کبی دور

خاموش و هنرنمای و نادان چون طبل غازیست بلند آواز و میان تهی قطعه

هم خاموش و هم هنرکور سانکو چی دور اما جاهل غازی طاولی کبی دور بلند آواز لیک دانچی نوشد دور

عالم اندر میانه جهال

نیچه جاهل ارا سیده عالم

شاهدی در میان کورانست

کورلار ینگ ارا سیده محجوب

مثلی گفته اند صدیقان

مثلین بویله دیدی اهل سلف

مصحفی در میان زندیقان

زندیقه لار ارا سیده مصحف

پند دوستی را که بعمری فراچنگ آرند نشاید که بیکدم بیازارند بیت

هر دوست لی که بر عمر ده قوانغه کیلتورارلار لایق ایماسدورکه هر لقده رنجیتارلار

سنگی بچند سال شود لعل پاره

برتاش نیچه یلده که هر پاره لعل اولور

زنهار تا بیک نفسش نشکنی بسنگ

ساقلانغ شاتمه تیز اینی بیهوده تاش ایله

تشبیه عقل در دست نفس چنان گرفتارست که مرد عاجز در دست زن گریز

عقل نفس اماره ینگ قولیده اندغ توتولغاندورکه عاجز ایرمکاره خاتون قولیده توتولغانیدیک

در خرمی بر سرائی به بند

اواوی ون فرح ایشیکین ایلابند

شعر

که بانگ زن از وی برآید بلند

که جیقه خاتون سوزی اندین بلند

حکمت رای بی قوت مکر و فسون و قوت بی رای جهل و جنون بیت

قوت سیز فکر و اندیشه فایده سیز و نتیجه سیز دور و فکر و اندیشه سیز قوت جنون و جهالت دور

تمیز باید و تدبیر و عقل و آنگه ملک

تمیز لازم و تدبیر و عقل سونکره سی ملک

که ملک و دولت نادان سلاح جنگ خداست

سلاح قهر خدا ملک و جاه نادان دور

باب هشتم

سه زنهار یا ادوات تنبیه آگاه بول دیمک یا تا یا حرف تاکید دور یعنی بر تاش بیچه بلده بر لعل پاره می بولور زنهار بر نفسده اندا تاش بیلان بسنده ور مناسبی دیمک دور بو بیت اوتکان ترغیب تمام تنبیه و تنظیم دور ۱۲

سه یعنی و نسندیک ایسیسی دی اول اوبیرین قوتکیل که خاتون ینگ آوازی اول اوزی دین تا شقاری چیقار زیرا که دیمک تا خوش لیغنه موجب ایدی ینگ نا خوش لیغنه باعث دور بو صورتده و فتنه عنا باعث دور ۱۲

سه یعنی یا اصلا یعنی دوریا

و نسندیک چقان بولور ۱۲

عنزف بولینمشدور یا ضرورت وزن اوچون

یا بیلان برا ضرورت وزن اوچون

مشترک دور مملکت و سلطنت

بیمانه سیده بو جا بیده ایا سیدنم

مساع تاز و ریخ انسانی نفرتیمز

و تدبیر و عقل کیراک دور انمزین

سونکره مملکت و سلطنت زیرا که

نادان ینگ ملکی و دولتی خدا بیلان

جنگ ایدیا قتم برآلت دور روح

ملتانیده سلاح جنگ خودست

واقع بولیشدور ینگ دولتی دلدوران

ملکه دولت نادان ینگ اوچون طلب ینگ صورتده صنعتی

اوچون طلب ینگ دلدوران

بر بر اسباب دور و دشمن بیلان اور دشمن اوچون آماده ایتیلمان سلاح ایماسدور زیرا که وقتیکه مملکت و اریلیک تدبیر ایا بدور سرکشلار و دشمنلار

تربیت جوانمردی که نخورد و بدهد به از عابدی که روزه دارد و بنهد

بر سخی کیشی کیشی بیسه و بولکه احسان ایلا یخشید و بر عابد دین که روزه توتسه و مال جمع ایلاسه

پند هر که ترک شهوت از بهر قبول خلق کرده ست از شهوت حلال در شهوت حرام افتاد ست

هر کیمکه خلق نینک مقبولی بولماق اوچون لذت دنیویه نی ترک ایلامیشدور لذت حلال دین لذت حرامغه توشمیشدور

عابد که نه از بهر خدا گوشه نشیند — بیت — بیچاره در آئینهٔ تاریک چه بیند

عابد چو بولور خلق اوچون کوشه ده مقرون — کوزگوی قرانغوده اوبیچاره نه کورسون

حکمت اندک اندک خیلی شود و قطره قطره سیل گردد یعنی آنانکه دست قدرت ندارند

آز آز هر نیم سه کوب بولور و طامله طامله سیل بولور یعنی اول کیشی لاکن قدرت قولیغه مالک بولماسه

سنگ خرده نگهدارند تا بوقت فرصت دمار از دماغ خصم برارند شعر

سیده تاش نی ساقلاسونلار تا کیم فرصت زمانیده انتقام نی ظالم دماغیدین چیقارارلار

وقطر علی قطر اذا اتفقت نهر — ونهر الی نهر اذا اجتمعت بحر

قطره قطره اوستیغه ضم بولسه سیلکیل نهر اولور — نهر نهر اوستیغه بولسه جمع بیشک بحر اولور

اندک اندک بهم شود بسیار — بیت — دانه دانست غله در انبار

آز غه آز کر قوشولسه کوب بولور — غله انبارده دانه دانه ایرور

حکمت عالم را نشاید که سفاهت از عامی بحلم درگذراند که

عالمغه لایق ایماسدور که رعایت سیزلیک نی عامی دین حلم بیلان کیچورسه زیرا که

هر دو طرف از زیان دارد هیبت آن کم شود و جهل این مستحکم بیت

هر ایکی طرفغه زیانی بار دور عالم نینک هیبتی ضایع بولور و عامی نینک جهلی قوی بولور

چو با سفله گوئی بلطف و خوشی — فزون گردش کبر و گردن کشی

نوازش نی سندین که سفله کوردور — اینک کبر و عجبی زیاده بولور

نصیحت معصیت از هر که صادر شود ناپسندست و از علما ناپسندتر

گناه هر کیمدین که صادر بولور ایسه نامقبول دور وعالم لار دین زیاده نامقبولدور

که علم سلاح جنگ شیطانست و خداوند سلاح را چون باسیری برند شرمساری بیشتر بود مثنوی

زیرا که علم شیطان جنگینینگ سلاحی دور وسلاح لیک کشینی وقتیکه اسیر لیک پیلان ایلتلار شرمنده لیکه کوبراق بولور

عامی نادان پریشان روزگار
عامی بی علم واحوالی اوپسل

به ز دانشمند نابرهیزگار
یخشی عالم دن بار دوری عمل

کان بنابینائی از راه اوفتاد
کیرمادی کورلیقدن اول توزراغه

وین دو چشمش بود و در چاه اوفتاد
توشتی آچوق کوز پیلان بوچاه غه

حکمت جان در حمایت یکدمست و دنیا وجودیست میان دو عدم

جان هر نفس نینگ حمایه سیده دور ودنیا هر وجود دور ایکی عدم ارا سیده

دین بدنیا فروشان خرند یوسف بفروشند تا چه خرند قال الله تعالی

دین نی دنیا غه ساتقانلار ایشک دورلار حضرت یوسف نی ساتارلار عجبا نیمه آلورلار واجب تعالی بویوردی

الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان انه لکم عدو مبین بیت

سیزکا وصیت ایلادیم مو ای آدم اوغولاری شیطانغه عبادت ایلامانگ دیب زیرا که شیطان سیزکا دشمن قوی دور

بقول دشمن پیمان دوست بشکستی
عدو سوزیله که سیندور دونگ عهد دوست ای کور

به بین که از که بریدی و با که پیوستی
کیمه میتو شدینگ و کیمدن کیسیلدیکنگنی کور

حکمت شیطان با مخلصان برنمیآید و سلطان با مفلسان مثنوی

شیطان مخلص لار پیلان چیقیشمس وسلطان کمبغل لار پیلان

وامش مده آنکه بی نمازست
قرض بیرمه انکا که یوق نمازی

ورخود دهنش فاقه بازست
کرفقر ده قالسه آچوق آغزی

باب هشتم

کو فرض خدا نمی گزارد
اول فرض خدانی اوقتا یدور

از قرض تو نیز غم ندارد
قرضینک اولچون اولغنی یماید ور

امروز دو مرده پیش گیرد هر کس
ایکا کیشی ایک آلور بو کون قرض طعام

فردا گوید تربی از ینجا بر کن
ایرتاسی جوز بیغه دیور فحش کلام

حکمت هر که در زندگی نانش نخورند چون بمیرد نامش نبرند
هر کشی ینک تیریکلیکده آینک نانی نه یماسلار ایسه وفاتیکه اولدقده اسمینی ذکر ایتماسلار —

حکمت یوسف صدیق علیه السلام در خشک سالی سیر نخوردی تا گرسنگان را
حضرت یوسف علیه السلام مصر ینک قحط یلیده تویکا ینچه غه قدر سیر ایردی تاکیم آچلارنی

فراموش نکند لذت انگور بیوه داند نه خداوند میوه مثنوی
اونوتماغای اوزوم ینک لذتینی بیوه خاتون بیلور میوه ایکاسی بیلماس —

آنکه در راحت و تنعم زیست
کیمکه نعمت ایلان تیریکلیکده دور

او چه داند که حال گرسنه چیست
اول نه بیلسونکه حال آچ نه ایردور

حال درماندگان کسی داند
بیلا دور حال عاجزاولانی

که با حوال خود فرو ماند
که اوزاحوالیغه ایردور حیران

قطعه

ایکه بر مرکب تازنده سواری هشدار
ایکه سن مرکب تازنده غه مینمدینک بیلکیل —

که خر خارکش مسکین در آب و گل ست
خارکش ینک ایشکه داخل آب و گل دور

آتش از خانهٔ همسایهٔ درویش مخواه
ایستامه اوت نه سن همسایهٔ درویشینکدن

کانچه از روزن او میگذرد دود دل ست
که اینک تویینوکیدن چیقغوچی دود دل دور

پند درویش ضعیف حال را در تنگی خشک سال مپرس که چونی
ضعیف حال ایک بولغان فقیر غه قحط یلی ینک تنگلیغیده سورماکیل که قندای سن

الا بشرط آنکه مرهمی بر ریشش نهی و معلومی در پیش قطعه

مکر اول شرط بیلان سور کیل که بر مرهم آینک سلاره سینه قویارسن — و بر مقدار نقد بنه آلدیغه قویارسن

خری که بینی و باری بگل در افتاده — بدل برو شفقت کن ولی مرو بسرش
ارشک کوروندی که یوکیله لایغه توشکان دور — کونکلمه رحم قیل انکه وآلدیدن قاچ سن

کنونکه رفتی و پرسیدیش که چون افتاد — میان به بند چو مردان بگیر دم خرش
اکرکه باردینک و سوردینک که نه قیلیب توشتی — بیلینک نه باغلاه ایر لارکبی کوتاریردن

نصیحت دو چیز محال عقل ست خوردن بیش از رزق مقسوم و مردن بیش از وقت معلوم

ایکی نیرسه عقل غه محال دور — بری رزق مقسوم دین زیاده یماق — و بری وقت معین دین اول اولماق

قضا دگر نشود گر هزار ناله و آه — بشکر یا بشکایت بر آید از دهنی
اجل دکرایه دمز مینک فغان و ناله و آه — که شکر یا که شکایت له آغیز ایلار اسنی

فرشته که وکیل ست بر خزائن باد — چه غم خورد که بمیرد چراغ بیوه زنی
فرشته که ایرور ییل خزائنیغه وکیل — انکا نه غم که اوچادور چراغ بیوه زنی

وعظ

ای طالب روزی بنشین که بخوری و ای مطلوب اجل مرو که جان نبری قطعه

ای رزق طالبی — اوتور کیل که یورسن — و ای اجل ینک مطلوبی — قاچما کیل که جانی قوتقارالمسن

جهد رزق ار کنی و گر نکنی — برساند خدای عز و جل
ایستاسنک رزق یاکه ایستاماسنک — ینکارا دور خدای عز و جل

ور روی در دهان شیر و پلنگ — نخورندت مگر بروز اجل
شیر یاکه پلنگ آغزیده سن — یماییور لار مکر که روز اجل

حکمت بنا نهاده دست نرسد و چیزی که نهاده ست هر جا که هست برسد

از لاتقدیر بولمغان نیرسه قولغه یتوشماس — و اول نیرسه که تقدیر بولینیشدور هر قایرده که بولسه یتوشور

شنیده که سکندر برفت تا ظلمات
ایشیتدیکینک که سکندر بارودی تا ظلمات

بچند محنت و خوردانکه خورد آب حیات
ایچالمادی اوولی ایچدی خضر آب حیات

حکمت صیاد بی روزی در دجله ماهی نگیرد و ماهی بی اجل در خشکی نمیرد بیت
نصیب سیز آوچی بغداد اریغیده بالیق توتامامس — واجل سیز بالیق قورو قلوقده اولمس

مسکین حریص در همه عالم همی دود
مسکین حریص جمله جهانی بیلیب گزار

او در قفای رزق و اجل در قفای اوست
اول رزق نینک کیتیده اجل ارقاسیده دور

تشبیه هر توانگر فاسق کلوخ زراندود است و درویش صالح شاهد خاک آلود
فاسق بای آلتون بیلا سوالغان کیسک دور — وصالح فقیر تفراق غه بیلانکان محبوب دور

این دلق موسی است مرقع و آن ریش فرعون است مرصع ولیکن
فقیر صالح حضرت موسی نینک یاغلیق عباسی دور — وبای فاسق فرعون نینک آلتون قاپلانیلغان سقالی دور — ولکن

شدت نیکان وی در فرح دارد و دولت بدان سر در نشیب قطعه
یخشیلارنینک اضطرابی یوزنه خرسندلیکنه توتار — ویمانلارنینک دولتی باشنه توبانغه ایتار —

هر کرا جاه و دولتست بدان
کیمنه کیم جاه و دولتی بار دور

خاطر خسته در نخواهد یافت
کونکلی مجروح نه قیلماس ایرسه یاد

خبرش ده که هیچ دولت و جاه
بیر خبر انکا اوشبو دولت و جاه

بسرائی دگر نخواهد یافت
خانه آخرتده دور بر باده

لطیفه حسود از نعمت حق بخیل است و مردم بی گناه را دشمن قطعه
حسدچی کیشی خدانینک نعمتیدین بخیل دور — وگناه سیز آدم نینک دشمنی دور —

مردکی خشک مغز را دیدم
با عقل بر حسد چینی کور دوم

رفته در پوستین صاحب جاه
سانا یور عیب و نقص صاحب جاه

باب هشتم

ه بارمیش یعنی بر منصب ایلک بکشیغه غیبت ایتار کور دوم ۱۲

گفتم اے خواجه گر تو بد بختی — مردم نیک بخت را چه گناه
دیدیم انکا که بختی بد دورسن — مردم بختی یخشیغه نه گناه

قطعه

الا تا نخواهی بلا بر حسود — که آن بخت برگشته خود در بلاست
آگه اول سن تاکه حاسد غه بلانی ایستامه — چونکه اول بدبخت ینک اوزی بلاغه دوراسیر

چه حاجت که با وی کنی دشمنی — که او را چنان دشمنی در قفاست
حاسده دشمن لیق ایتما قلیق نه حاجت سنکا کیم — آنی کینیده حسد بر دشمنی دور کیم کبیر

تشبیه

تلمیذ بی ارادت عاشق بی زرست و روندهٔ بی معرفت
طلب سیرشاگرد — اقچه سیر عاشق کبی دور — وسیاح بی معرفت

مرغ بی پر و عالم بی عمل درخت بی بر و زاهد بی علم خانهٔ بی در
قنات سیر قوش کبی دور — وعمل سیر عالم میوه سیر درخت کبی دور — وعلم سیر زاهد ایشیک سیر اوی کبی دور

نصیحت

مراد از نزول قرآن تحصیل سیرت خوبست نه ترتیل سورهٔ مکتوب عامی متعبد
قرآن کریم ینک نزول ایدیرین مراد اخلاق حمیده نی تحصیل ایلاماقدور فقط یازیلکان سوره نی اوقوماق ایسه عبادت ایتوچی عامی

پیاده رفتن است و عالم متهاون سوی از خفته عاصی که بجد است بردارد به از عابدی که کبر در سر دارد
پیاده کتوجی کبی دور — وسیت لیک ایتوچی عالم آنی ستیدا و خلاقان کبی دور — درگاه خداغه نیاز قیلینی کوتارکان عاصی — باشیغه کبر غروری بولغان عابد دین یخشیدور

سر هنگ لطیف خوی و دلدار — بهتر ز فقیه مردم آزار
سرباز که خلقی دور کوزل کوب — خلق اینجتمه جک فقیه دن خوب

حکمت

یکی را گفتند عالم بی عمل بچه ماند گفت بز بنوری بی عسل بیت
بر کیشیغه ایدیلار — عمل سیر عالم — یغه غه اوخشار — اول ایدی بال سیر آریغه اوخشار

زنبور درشت بی مروت را گوی — باری چو عسل نمیدهی نیش مزن
زنبور درشت بی مروتغه دیکیل — وقتیکه عسل هر اس ینک نیش اورمه

تشبیه

دست بی مروت زن ست و عابد با طمع راهزن قطعه

دست سیزه ار کاک خاتون کبی دور — وطمعکار عابد قراچی کبی دور

ای بناموس کرده جامه سپید — بهر پندار خلق و نامه سیاه

ایکه مکر ایله تونی قیلدینگ آق — نامه ویران فریب خلق اوچون

دست کوتاه باید از دنیا — آستین چه دراز و چه کوتاه

قول نی کوتاه ایلا دنیا دن — خواینگ قیسقه خواه بولسون اوزون

حکمت

دو کس را حسرت از دل نرود و پای تعابن از گل

ایکی کیشی ینگ کونگلا دین حسرت تاشقاری کیتماس — وزیان ایاغی ندامت لایی دین

برنیاید تاجر کشتی شکسته و وارثی با قلندران نشسته قطعه

چیقماس — بری بر سود اگر دور کیمسی سینکان — ودیگری بر میراث خوری که قلندرلار ایلان اختلاط ایلاکان

پیش درویشان بود خونت مباح — گر نباشد در میان مالت سبیل

جمله درویش آلدیده قانینگ مباح — بولماسه کر اورتاده مالینگ سبیل

یا مرو با یار ازرق پیرهن — یا بکش بر خانمان انگشت نیل

یاکه بارمه یار کوک کویلاک ایله — خانمانغه یاکه چیکل انگشت نیل

یا مکن با پیلبانان دوستی — یا بنا کن خانه در خور دپیل

فیلبانغه یاکه قیلمه دوستلیق — یا بنا قیل براولی کیم کیرسه فیل

پند

خلعت سلطان اگرچه عزیزست جامهٔ خلقان خود از آن بعزت تر

سلطان خلقی — اگرچند یکه عزیز دور — اما کیشی ینگ اوزکه لباسی اندین عزت لیکراق دور

و خوان بزرگان اگرچه لذیذست خردهٔ انبان خود از آن بلذت تر بیت

دا دلو غلار ینگ طعامی اگرچند یکه لذیذ دور — لکن کیشی ینگ اوزکو لباریدین میده سی اندین لذیذراق دور

سرّ که از دست رنج خویش و تره[1] — بهتر از نان ده خداوبره

اوزنی هر که برله تره یخشیدور — نان وبره دن که کسه ن مفت ایدور

حکمت[2] خلاف رأی صوابست و نقص عهد اولی الالباب دار و بگمان خوردن

رأی مستقیم نینک خلافی دور — واصحاب عقول نینک قوالیغه منافی دور — دارو نه شبهه بیلان ایچماق

وراه نادیده بی کاروان رفتن از امام مرشد محمد غزالی پرسیدند که بدین منزلت در علوم چگونه

دکورماکان بولغه کاروان سیز کیتماق — امام مرشد محمد غزالی دین سوردیلار که علومده بو مرتبه غه قندماق

رسید گفت بدانکه هر چه ندانستم از پرسیدن آن ننگ نداشتم قطعه

یتوشدونک ایدیلار بیلغیل که هر نیمرسه که بیلمدیم — انی سورماقدین عار ایتمادیم

امید عافیت آنگه بود موافق عقل — که نبض[3] را به طبیعت شناس بنمائی

امید عافیت اولدم بولور موافق عقل — تمورنی گوستارسن انکا کیم حذاقت جاه

بپرس[4] هر چه ندانی که ذل پرسیدن — دلیل راه تو باشد بعز دانائی

سورمانه نرسه نه بیلماس سن انکه ذل سوال — که علم عزیغه دورسنکا خوش دلیل راه

حکمت[5] هر چه دانی گر آینه معلوم تو خواهد شد بپرسیدن آن تعجیل مکن که حکمت را زبان دارد قطعه

هر اولنیمرسه بیلورسن که البته بیلنینک معلوم بولاکلدور — انی سورماقده شاشماغیل — زیرا که حکمتغه زبانی باردور

چو لقمان دید کاندر دست داود — همی آهن بمعجز موم گردد

چولقمان کوردی داودنینک قولیده — که معجز بر له تیمور موم بولدی

بپرسیدش[6] چه میسازی که دانست — که بی پرسیدنش معلوم گردد

سورماادی ایشنی بسکه بیلدی — که سورماسیزین ایشی معلوم بولدی

ادب[7] از لوازم صحبت یکی آنست که خانه بپردازی یا با خانه خدای درسازی

لوازم صحبت دین بری اول دور که — اوینه چیقاسن یا اوی ایکاسی بیلان چیقیشاسن

[1] و قلیل فاعله یعنی سکوت حکمتدر و فاعلی آز دور و بو کلام لقمان ننگ جمله حکمتی دین دور هذا خلص ما فی شرح سودی ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکایت ۵۱ بر مزاج مستمع گوی
ایشتکوچی مزاجنچه سوز ایتمیل

هر آن عاقل که با مجنون نشیند ۵۲
هر اول عاقل که مجنون برله بولسه

قطعه

اگر دانی که دارد با تو میلی
اگر میلسنگ بار دور سنکا میلی

نگوید جز حدیث وی لیلی
دیماس الاحدیث وی لیلی

مطایبه ۵۳ هر که با بدان نشیند اگرچه طبیعت ایشان نگیرد بطریق ایشان
هر کیمکه یمانلار بیلان اولتورار ایسه اگرچند یکه الارینک طبیعت لارین آلماسه هم الارینک طریقیله

متهم گردد چنانکه اگر شخصی بخرابات رود و بنماز گزاردن منسوب شود بخمر خوردن مثنوی
متهم بولور اندانکه اگر برکیشی میخانه غه بارسه نماز اوقاتاق اوچون نسبت بریلور شراب ایچماقغه

رقم ۵۴ بر خود بنادانی کشیدی
اوزینک نادانلیکنه یازدینگ

طلب ۵۵ کردم ز دانائی یکی پند
بر عالم دین چوکورکاج ایستادیم پند

که گر دانای دهری خر بباشی
که گر دانا ایرورسن خر بولورسن

که نادان را به صحبت برگزیدی
که نادان برله صحبت قیلدینگ آزدینگ

مرا گفتا که با نادان مپیوند
دیدی کیم قیلمه نادان برله پیوند

وگر نادانی ابله تر بباشی
وگر نادان سن ابله تر بولورسن

عبرت ۵۶ حلم شتر چنانکه معلوم ست اگر طفلی مهارش گیرد دو صد فرسنگ برد
تیوه نینگ حلمی اندانکه معلوم دور اگر برباله نینگ تیز کینمینی تو تارایسه ویوز تاش برغه ایلتارایسه

گردن از متابعت او نه پیچد اما اگر دره ۵۷ هولناک پیش آید که موجب هلاک باشد و طفل
بوینی نه اول باله غه تبعیت لین چوپورماس اما اگر برقور توپنچیلیک یول آلدینده کیلورایسه که هلاکغه سبب بولور وباله

بنادانی آنجا خواهد رفتن زمام از کفش در گسلاند و دیگر مطاوعت نکند که هنگام درشتی
نادانلیق بیلان اول یرغه بارماق ایستارایسه تیز کینمنی اینگ قولیدین تارتیب اوزینی آ واپکینچی اطاعت ایتماس بیراکه درشتلیک ایتادور کان محلده

باب هشتم

صحبت ایلاق کیشی نینگ
چیلینگ دیل دور ۱۲
طلب کردم آنچه یعنی خلق بیلان
اختلاط و مصاحبت قیلمه
بولور سوز دیب اینگلیکارمه بیرین
بر عالم دین بر صحبت طلب
ایلادیم منکا ایدی که جاهل
و احمق بیلان مختلط و مصاحب
بدر کاهل بیت آنتظام نسخه ده بطلب
واقع دور بعض نسخه ده
کردم ز دانایان سخن پیوند
ساکفتند با نادان مپیوند
بازیلیشدور معنای عالم الاردین
بر صحبت ایسا دیم بیلان صحبت
ایلارعای بیلان صحبت
آه یعنی دانای عصر زمان ینگ
دعای بیلان مصاحبت
بر بخت لی ایسنگ جاهل
ایسنگ بلراق بولورسن
دا کر نادان یعنی جاهل
زیرا که صحبت موجب تورت بیسرده
بیت ده نسخه ده بیاشی بر ایکا
و بعض نسخه ده بیاشی نفرین بیلان ناشی
مصرعده همزن نفرین بیلان ۱۲
واقع بولیشدور ۱۲
ایکا تاغ ینگ ایراسیدا کی
اوزون چوقورنه و اندا کی
بول نه دیدیلار ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

ملاطفت مذموم ست و گفته اند که دشمن بملاطفت دوست نگردد بلکه طمع زیاده کند قطعه

ملاطفت مذموم دور — و ایتب دوستلار که دشمن لطف و ملایمت بیلان دوست بولماس — بلکه طمع نی زیاده ایتار —

کسی که لطف کند با تو خاک پایش باش
کیشی که لطف قیلسه اورنیکا کوز یاشی تفراقی

وگر خلاف کند در دو چشمش افگن خاک
خلاف قیلسه کر اورنیکا کوز یاشیغا خاک

سخن بلطف و کرم با درشت خوی مگوی
سوزینکنی لطف و کرم بلا درشت خوی غوغه

که زنگ خورده نگردد مگر بسوهان پاک
تیموز زنگیتی سوهان دیب اوزنی قیلیب پاک

حکمت هر که در میان سخن دیگران افتد تا مایه فضلش بدانند پایه جهلش بشناسند قطعه

هر کیمکه بولک لار ینک سوزی ینک اسیغه توشسه — اینک مایه فضلینی بیلسون اوچون — اینک درجه جهلینی انکلار لار

ندهد مرد هوشمند جواب
بر مایه لو مرد هوشمند جواب

مگر آنگه کزو سوال کنند
مگر انلار اوندم سوال ایده لر

گرچه بر حق بود فراخ سخن
کوب دیکیچه سوز بر حق دخی

حمل دعویش بر محال کنند
حمل دعوسینه محال ایده لر

باب هشتم

ادب ریشی درون جامه داشتم حضرت شیخ رحمة الله علیه هر روز

کیسیم ایچیده هر یاره یاراید دی — حضرت شیخ شهاب الدین سهروردی هر کون

پرسید که ریشت چون ست و نه پرسیدی که کجاست دانستم که از آن احتراز

سوراردیکه — یا رنگ — هیچ دور — اما سوراماس ایردیکه نه یرده دور — بیلدیم که انلدین احتراز

میکند که ذکر هر عضوی روا نباشد و خردمندان گفته اند که هر که سخن نسنجد از جوابش برنجد

ایلارکه — هر اعضا نی ذکری جایز ایماس — و عاقل کیشی لار اتیب دور لار هر کیمکه سوزینی موازنه ایتماس اینکا ایلیغی رنجیدور

تا نیک ندانی که سخن عین صواب است
تا عین صواب بیلیز ایسنک سوزینکنی کیشی

باید که بگفتن دهن از هم نکشائی
آغزینکنی آچیب قیلسه سخن هر نه حد ایلک

گر راست سخن گوئی و در بند بمانی
کرچین سوزایدبند اولسن یخشید ورماندن

به زانکه دروغت دهد از بند رهائی
کیم کذب ایدبند دن تاپاسن فتح ویرلیک

تشبیه دروغ گفتن بضرب شمشیر ماند که اگر نیز جراحت درست شود

یلغان سوزلامان قیلیج نینک یاره سیغه اوخشارکه هرنه قدر یاره یخشی بولسه هم

نشان بماند نه بینی که برادران یوسف علیه السلام بدروغ موسوم شدند

نشان قالور کورماموسن که حضرت یوسف علیه السلام نینک برادرلاری یلغان سوزلامان قیلیب مسمی بولدیلار

براست گفتن ایشان نیز اعتماد نماند قال الله تعالی بل سولت لکم انفسکم امرا فصبر جمیل

الارنینک توغری سوزلاکنلارینه هم اعتماد قالمدی الله تعالی بیوردی بلکه سیزکا اکسکن ساتدنغیسینکیز کلاب یوسف نی منزلاشیم صبر جمیل دور

قطعه

کسی که عادت او راستی
کیمه عادت اولسه اکر راست لیک

خطائی رود در گذارند ازو
ایتارلار خطاسینی عیبینی ستیر

وگر ناموس شد بناراستی
وکر بولسه یلغانچیلیق انکا نام

دگر راست باور ندارند ازو
اینانمزلار اندن اکر راست دیر

حکمت اجل کائنات از روی ظاهر آدمی ست

مخلوقات نینک اولوغ مرتبه لیکی صورت ظاهرده آدم دور

و اذل موجودات سگ و باتفاق سگ حق شناس به از آدمی ناسپاس قطعه

وموجودات نینک اینگ حقیری ایت دور واتفاق عقلا بیلان حق بلکوچی بخشیدور سکر ایتمکان آدم دین

سگی را لقمه هرگز فراموش
فراموش ایلماس ایت لقمه نی

نگردد گر زنی صد نوبتش سنگ
اکر آ ایتنکا نکا یوز مرتبه سنگ

وگر عمری نوازی سفله را
وکر بر عمر با ایتنک سفله نی

بکمتر چیزی آید با تو در جنگ
بر آز شی ایله ایلا رسن ایله جنگ

باب هشتم

www.ziyouz.com kutubxonasi

عه بعض نسخه‌ده کمن رحم بر مرد بسیار خوار باوقع بولمیش دور معنادی معلوم دور و بعض نسخه‌ده مصرع ثانی ایکنجی بسیار خوار حسبت بسیار خوار کیلمیش دور بو تقدیرده

لطیفه از نفس پرور هنروری نیاید و بی هنر سروری انشاید مثنوی

تن پرور دین هنر لیک کیشی چقماس — و هنر سیز کیشی اولو غلو قغه مناسب ایماس —

کمن رحم بر گاو بسیار خوار — که بسیار خوارست بسیار خوار

کرم قیلمه هوکوز غه کیم کوب یمور — که کوب یمکوچی کوب یاقدرا اولور

چو گاو ار همی باید ت فربهی — چو خر تن بجو رکسان در نهی

هوکوز دیک سمیز بولماک ایتسانک شما — ایشک دیک کیشی لارنی جورین کوتار

تربیت در انجیل آمده است که ای فرزند آدم اگر توانگری همت از من

انجیل شریفده کیلمیشدور که — ای آدم اوغلی — اگر سنکا بایلیک نی برارایسم — مندین

مشتغل شوی بمال و اگر درویش کنمت تنگدل نشینی پس حلاوت

غافل بولورسن مال ایسبی بیلان — و اگر سنی فقیر قیلار ایسم — پریشان حال اولتورارسن — ایدی مینینک ذکریم نی

ذکر من کجا یابی و بعبادت من کی شتابی قطعه

حلاوتینی — قایرده تاپارسن — و مینینک عبادتیمغه قچان سرعت ایتارسن —

گه اندر نعمتی مغرور و غافل — گه اندر تنگدستی خسته و ریش

گهی اولتوره پس مغرور و غافل — گهی بیچاره ایلیک دین ریش و معلول

چو در سرا و ضرا حالت نیست — ندانم کی بحق پردازی از خویش

خوش و ناخوش بولمه‌ده چونکه حالینک — قچان عبادت قیلورسن بیلمام ای گول —

عبرت ارادت بیچون یکی را از تخت شاهی فرود آرد و دیگری را شکم ماهی نگهدارد

خدا اینکه ارادت بر بسی نینک تخت سلطنت دین توشورار — و بر بسینی بالیق نینک قارنیده سلامت ساقلار

وقتست خوش آنرا که بود ذکر تو مونس — و رخود بود اندر شکم حوت چو یونس

بیت — وقتی خوش ایدور آنکه ذکر نینک انکا مونس — کرچند بالیق قارنیده دور جایی چو یونس

حکمت اگر تیغ قهر برکشد نبی و ولی سر در کشد و اگر غمزهٔ لطف بجنباند بدان را به نیکان در رساند

اگر خدا قهر قیلیجینی تارتا رایسه نبی و ولی قورقوب بوینلری باشلری ایگیلیر و اگر لطف غمزه سین حرکتنه کیلتورا رایسه ماندلو نیخشیلار مرتبه سیغه ارتار

گر بمحشر خطاب قهر کند — تا نکلا محشرده قهر قیلسه خدا
پرده از روی لطف گو بردار — پرده کوتارسه لطف ایله یوزیدن

قطعه

انبیا را چه جای معذرتست — انبیا غه نه جای عذر قالور
کاشقیا را امید مغفرتست — اشقیا مغفرت امید قیلور

وعظ هر که بتادیب دنیا راه صواب نگیرد بتعذیب عقبی گرفتار آید قال الله تعالی وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ

هر کیمکه دنیا تادیبی بیلان صواب یولنی توتماس آخرت عذابیغه دوچار اولور حق تعالی بویوردی البته بز دنیا عذابدین تاندوراز میز آخرت عذابدین اول

پند ست خطاب مهتران آنگه پند — اولو غلارینک خطابی بو سنکا اول پند ثانی بند
چون پند دهند نشنوی بند نهند — ایشیتماس سن چونکه پند سونکره بند قیلغایلار

بیت

عبرت نیکبختان بحکایات و امثال پیشینیان پند گیرند

بخشی بخت لیک اوتکانلارینک امثال و حکایتی بیلان نصیحت آلورلار

پیش از آنکه پشیمان بواقعهٔ ایشان مثل زنند قطعه

اندین اول که کیمین کیلغانلار بلا نینک افعالارین مثال کیلتورارلار

زود مرغ سوی دانه فراز — دانه آلدیغه باش اصلاقوش
پند گیر از مصائب دگران — پند آل باشقه لار مصیبتین

چون دگر مرغ بیند اندر بند — باشقه قوش نی چوکورسه بولغان بند
تا نگیرند دیگران ز تو پند — آلمسون باشقه لار که سندین پند

باب هشتم

فارسی بر نصیحت معنا سیده دورا بچی قورقوب بچی باشی عربی برابر دور اما قیمه معنا سیده دور و بو نصیحت قیلمق و دیا قوز بچی سالماق دور قول و دیا قوز بچی سالماق یعنی شفقت لر دیا اولو غلارینک عقلی کیلمکه دور و بو نصیحت و دیا قوز بچی سالماق دور و بو نصیحت قیلمق دور و بو نصیحت قیلمق دور و بو نصیحت قیلم

حکمت آنرا که گوش ارادت گران آفریده اند چون کند که بشنود

اول کیشی نینک کہ استعداد قولاقینی آغیر یرا تمیشلار دور قنداغ ایلاغای کہ ایشیتغای

و آنرا که بکمند سعادت کشیده اند چون کند که نرود قطعه

واو لکیشی نینک کہ سعادت کمندی بیلان تارتمیشلار دور قنداغ ایلاغای کیشماغای

شب تاریک دوستان خدای — حق نی دوستین قرانغو کیچہ لاری

وین سعادت بزور بازو نیست — زور بازوله بولمیور بو شرف

از تو بگه نالم که دگر داور نیست — بسندین کیمہ یغیلاین دگر داور یوق

آنرا که تو ره دهی کسی گم نکند — سن ہر سینک کیمہ کیشی آزدور ہاس

می بتابد چو روز رخشنده — یشنایور کون کبی کہ رخشنده

تا نبخشد خدای بخشنده — ہر ماسہ تا خدای بخشنده

وز دست تو هیچ دست بالاتر نیست — ربعی — بر قول کہ قولینکدن اولسہ بالاتر یوق

وانرا که تو گم کنی کسش رهبر نیست — آزدور سنک اگر کیمہ کیشی رہبر یوق۔

عبرت گدای نیک انجام به از پادشاه بد فرجام بیت

عاقبتی خیر لیک بولغان گدا بخشیدور اخیری یمان بولغان پادشاه دین

غمی کز پیش شادمانی بری — غمیکیم قفا سینغه شادلیک ایردور

به از شادیی کز پسش غم خوری — کوزل شادلیکدن کہ غم کیلتوردور

لطیفه زمین را از آسمان نثار است و آسمان را از زمین غبار کل انا یترشح بما فیه

یرغنہ آسمان دین رحمت یاغار و آسمانغہ یردین جنک چیقار ہر ایدیش ایچیده بولغان نیمرسہ نی سیزار

گرت خوی من آمد ناسزاوار — بیت — تو خوی نیک خود از دست مگذار

مینینک خویم سنکا کرنا سزادور قولینکدین بخشی خوینک ایلاما دور

باب هشتم

حکمت حق جل و علا می بیند و می پوشد و همسایه نمی بیند و می خروشد بیت

خداوند تبارک و تعالی بنده لاردینی عیبی نی کورار و بر کوتار ۔ اما قوشنی کورماس و هایقورار

نعوذ بالله اگر خلق غیب دان بودی
نعوذ بالله آدم کر اولیدی غیب دن آگاه

کسی بحال خود از دست کس نیاسودی
کیشی ذاتیدن دستندن کیشی نینک راحت ایتمزدی

مطایبه هر زر از معدن بکان کندن بدر آید و از دست بخیل بجان کندن قطعه

آلتون کان دین کان کاولاماق سیلان چیقار ۔ و خسیس نینک قولیدن جان سوغورتش سیلان

دو نان بخورند و گوشه دارند
خسیس لار یمایور لار ساقلاپ ور لا

گویند امید به که خورده
امید ایتمک بیمک دن دیر لا بهراق

روزی بینی بکام دشمن
دشمن نی مرادی دیکی رار سن

زرمانده و خاکسار مرده
زر قالدی او کیتمه زیر تفراق ۔

ادب هر که بزیر دستان نبخشاید بجور زبردستان گرفتار آید مثنوی

هر کیمکه قول آستیده بولغانلار نی عفو ایتماسه ۔ اوستیده بولغانلار نینک جور یغه مبتلا بولور

نه هر بازو که در وی قوتی هست
نه هر بازو که بار دور قوتی مول ۔

بمردی عاجزان را بشکند دست
ضعیف نی ایریلک ایلاب سیندورار قول

ضعیفان را مکن بر دل گزندی
ضعیفلار کونکلیغه قیلمه کزندی

که درمانی بجور زورمندی
سنکا جور ایلاغای بر زورمندی

حکمت عاقل چون خلاف در میان بیند بجهد و چون صلح بیند لنگر بنهد که

عاقل کیشی وقتیکه خلق ارا سیده خلاف نی کورسه اول جای دین قاچا ۔ اما وقتیکه صلح نی کورسه استقامت ایلار زیرا که

آنجا سلامت بر کنار است و اینجا حلاوت در میان حکمت

انده سلامت کناره دور ۔ و مونده حلاوت و لذت اورتاده دور ۔

باب هشتم

ص یعنی بر زورلیک نینک دست قهر یغه کرفتار بولورسن زیرا که دنیا محل مکافات دور ۔ کما تدین تدان و کما تجازی تجازی ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکمت مقامر را سه شش می باید ولیکن سه یک می آید بیت

قمار بازغه سه شش کیراک دور ولکن سه یک کیلور

زر بار چراگاه خوشتر از میدان
اکا بخشیدر میدان دن مینگ یولی ای جانان

ولیک اسپ ندارد بدست خویش عنان
ولیکن آت که اینگ قولیده ایماسه در عنان

ضرع درویشی در مناجات میگفت یارب بر بدان رحمت کن

بر درویش مناجاتده دیر ایدی یارب یمانلارغه مرحمت ایلاکیل

بر نیکان خود رحمت کرده که ایشانرا نیک آفریده

یخشیلارغه اوزینگ مرحمت ایلامش سن زیرا که الارنی سعید یراتمش سن

حکمت اول کسیکه علم بر جامه و انگشتری در دست نهاد جمشید بود گفتندش

ابتدا بر کشی که جامه غه نشان و بارماقغه اوزوک تاقان جمشید ایردی انکا ایدیلار

هر آنکه زینت و آرایش بجا دادی و فضیلت راست گفت راست راز زینت راستی تمامست

همه او چون همه آرایش و زینت نه صول طرفغه بر دینگ و حالانکه فضیلت اونگ طرفده دور ایدی اونگ طرفغه اونگ لیک زینتنی کفایه قیلور

فریدون گفت نقاشان چین را
فریدون دیدی چین خیاطلارینه

آن آنیک دارای مرد هشیار
یمانلارنی کوزل قوت ای فرومند

قطعه

که پیرامون خرگاهش بدوزند
کر تیکنی مونی خرکاهینه اطراف

که نیکان خود بزرگ و نیک روزند
کر یخشیلار اوزی دور بیک حقیق اشراف

حکمت بزرگی را گفتند با چندین فضیلت که دست راست دارد خاتم چرا

براولوغ ذاتغه ایدیلار بو قدر فضیلتکه اونگ قولغه بار دور اوزوک نه نیمه او چون

در دست چپ میکنند گفت ندانی که همیشه اهل فضل محروم اند بیت

صول قولغه تاقارلار ایدی بیلماسمسن که دایما اهل علم زینت دنیادین محروم دورلار

باب هشتم

آنکه حظ آفرید و روزی سخت
فقر ایله فضل ایرتاتی اکه

یا فضیلت همی دهد یا بخت
یا فضیلت بهر ور و یا خود جاه

مُلاطفه نصیحت پادشاهان مسلم کسی است که بیم سر ندارد و امید زر مثنوی
پادشاهلارغه نصیحت ایلاماق بر کیشیغه مسلم دور که باش قورقوسی و اجر امیدی بولماسا

موحد چه در پای ریزی زرش
موحد که توکسنگ ایاقیغه زر

چه شمشیر هندی نهی بر سرش
وکر باشیغه تیغ اورسنگ اکر

امید و هراسش نباشد ز کس
یوق انکا کیشی دن امید و هراس

بر نیست بنیاد توحید و بس
که آنی ایرور جز مر توحید اساس

حکمت شاه از بهر دفع ستمکار است و شحنه برای خونخواران و قاضی
پادشاه ظالملارینک طلبینی دفع ایلاماق اوچون دور و میر شب اوغریلارا و چوج دور و قاضی

مصلحت جوی طرفان هرگز دو خصم بحق راضی پیش قاضی نرود قطعه
شریعتغه متعلق امورنی کورماق اوچون دور اصلا حق غرضی ایکی خصم قاضی آلدیغه بارماسلار

جو حق معاینه دانی که می بباید داد
کیشی حقی که سنگ بر مرد و بر یش لازم

بلطف به که بجنگ آوری دلتنگی
اور وشمه لطف ایله بر کیشیکه بو دور قیل ساز

خراج اگر نگزارد کسی بطیبت نفس
خراج نی بخشی سوز ایله کیمیکه بر ماید ور

بقهر از و بستانند و مزد سرهنگی
آلور له قهر ایله آنی و اجره سپهر باز

مطایبه هم کس را دندان بترشی کند گردد و قاضیان را بشیرینی بیت
آدملارینک تیشی ترش نی سیاق بیلان قاماشور اما قاضیلارینک شیرین لیک بیلان قاماشور

قاضی که برشوت بخورد بیخ خیار
قاضی میسر رشوت بیله بر بیخ خیار

ثابت کند از بهر تو ده خربزه زار
ذمه سیغه ثابت ایدا اوز خربزه زار

www.ziyouz.com kutubxonasi

لطیفه در خبر پیر از نابکاری چه کند که توبه نکند و سخنه معزول از مردم آزاری

قری فاحشه زنادین نیمه ایلاسونکه توبه ایتماسون داورینده قالغان مهر شب هم مردم آزار ایتمکدن

بیت

جوان گوشه نشین شیر مرد راه خداست
که پیر خود نتواند ز گوشه برخاست

جوان گوشه نشین راه حقده دور ایر شیر
که گوشه دین اوزی قری چیقالمیور ای ایر

فرد

جوان سخت میباید از شهوت پرهیز
که پیر سست رغبت اخود آلت بر نمی خیزد

جوانلیکیم قوی دور ایلاسون پرهیز شهوتدن
که تورماس آلتی پیر ضعیفینک اوزی رغبتدن

حکمت حکیمی را پرسیدند که چندین درخت نامور که خدای تعالی آفریده است بلند

برحکیم غم سوال ایلادیلار که خانچه نامدار درخت که الله تعالی خلق ایلامیشدور بلند

و بر و مند هیچ یکی را آزاد نخوانند مگر سرو را که ثمره ندارد درین چه حکمت است

ومیوه لیک هیچ برغیر آزاد نامینی برماید دورلار الا میوه سیز سرو عزیز دورلار مونده حکمت نه دور

گفت هر یکی را وقتی معین است و وقتی معلوم که گاهی بوجود آن تازه و گاهی بعدم آن پژمرده

ایدی درختلارینک هر بیرسی مخصوص حاصل وقت معلومی بار دورکه گاهی اول حاصل وجود بولیب تازه دور وگاهی اینک یوقلیغنه بولیب سولغان دور

و سرو را هیچ ازین چیزی نیست و در همه وقت تازه است و این صفت آزادگان است

و سروینک موندین هیچ برنیمرسی یوقدور و جمیع وقتده تازه دور و بو حال آزاده لارینک صفتی دور

قطعه

بر آنچه میگذرد دل منه که دجله بسی
پس از خلیفه بخواهد گذشت در بغداد

هر اول آولتسه کونکل قویمه دجله چوق مره
خلیفه سونکیدن آنی مروری دور بغداد

گرت ز دست بر آید چو نخل باش کریم
ورت ز دست نیاید چو سرو باش آزاد

قولینکدن کیلسه اگر بول کریم نخل کبی
قولینکدن کیلمسه بولغیل مثال سرو آزاد

حکمت دو کس مردند و حسرت بردند یکی آنکه داشت و نخورد و دیگر آنکه دانست و نکرد قطعه

ایکی کیشی اولدیلار و حسرت بیلا گیتدیلار هر بری اول کیشی دوکر مال جمع ایلادی و دیگری اول کیشی دور که علم اوقودی و انکا عمل قیلمادی

کس نه بیند بخیل فاضل را
کیشی باقاس بخیل فاضل غه

ور کریمی دو صد گنه دارد
ور کریمینک کناهی بار ایکی یوز

که نه در عیب گفتنش کوشد
که نه عیبین دیو رغه کوشش ایتار

کرمش عیبها فرو پوشد
کرمی عیبی نی پخته یا پار

تمام شد کتاب گلستان و الله المستعان درین جمله چنانکه

تمام بولدی گلستان کتابه عنایت الله تعالی دین مطلوب دور بو جمیع کتابده انداغکه

رسم مؤلفان است از شعر متقدمان بطریق استعاره تلفیقی نرفت بیت

مؤلف لارنینک عادتی دور شعرای متقدمین نینک شعری دین عاریت طریقی بیرله ادا لاشتورماق واقع بولمدی —

کهن جامه خویش پیراستن
کی اوز خرقنکی کرچه اول ایسکی دور

به از جامه عاریت خواستن
که تون ایستامک دن اوشل یخشیدور

غالب گفتار سعدی طرب انگیز است و طبیب آمیز و گونه نظران ابدین علت

سعدی نینک اکثر کلامی مسرت بر کوچی دور و فصیح و بلیغ دور و بصیرت سیز لارنینک بو سبب بیلان

زبان طعن دراز کردد که مغز دماغ بیهوده بردن و دود چراغ بیفائده خوردن کار خردمندان نیست

لسان اعتراض لاری اوزون بولور که بیهوده فکر فاسده بولوماق و فایده سیز تضییع اوقات ایلاماق عاقل لارنینک ایشی ایماس دور

ولیکن بر رای روشن صاحبدلان که روی سخن در ایشان است پوشیده نماند که

ولکن صاحبدل لارنینک رای واضح لاریغه که سوز نینک ظاهری الارغه دور مخفی قالمغای که

دُرِ موعظتهای شافی در سلک عبارت کشیده است و داروی تلخ نصیحت

شفاهر کوچی نصیحت لار کوهرنی سلک عبارتغه تارتمیشدور و نصیحت نینک آچیمسوق دارو سینی

بشهد ظرافت بر آمیخته تا طبع مخاطب ملول نشود و از دولت قبول محروم نماند مثنوی

بلاغت عسل بیلان قارشتورمیشدور تا کیم مخاطب طبعی محزون بولماغای و قبول دولتیدین محروم قالماغای —

خاتمه

ایلامینک ذکری صداع ایشرتی

ع کهن آخ یعنی ایلار ۱۲ کیشی اوزی نینک ایسکی جامه

ویرتنغ زنده سینی یاپوب اصلاح ایلاماغی جامه عاریت

خلق دین ایستاماکیدین یخشیدور

عاصیلاوزی نینک ایسکی ایلاماق

یاپوب یاماق آدملارنینک

عاریت ایلاماغی کیاک دین یخشیدور

ع بو علت بیلان دور ۱۲ یعنی گفتار سعدی طرب انگیز

و طبیب آمیز بولماغی طعن تیل

ع که بصیرت سیز لارنینک طعن ایدوب

لاری دراز بولور ۱۲ بیان طعن ایدار لار

مغز دماغ آخ بیان طعن ایدار لار

کتاب افسانه دور لاری دقوماق

بیفایده دیب طعن ایدار لار

ع سلک پیسین نینک

سری دلامرنینک سکونه برلمه

لو لو و شیخ کبی دانه لارنینک

تیزاد دور کان ایف ذیلار

ع والعمل مبتدا دور

ع المستعان یا ایدین لفظا مرفوع

استفعال یا ایدین مفعول دور

خبر مبتدا دور ۱۲ ع تلفیق

قیلینمان کیشینی دیلار بو جاده

المعدود ۱۲ تفعیل یا ایدین مصدر دور

بیتیمسه سنه بیتیرسه غرض تیب

ادا لاشتورماق ذیدیلار ۱۲

ما نصیحت بجای خود کردیم — روزگاری درین بسر بردیم

بر نصیحت نه اوزرا وچون قیلدوک — عمر یمیز نی مونکا اخیر ایتدوک

گر نیاید بگوش رغبت کس — بر رسولان پیام باشد و بس

کر ایشیتماس قولاق رغبت کس — مرسلین عنه خبر یتورماک وبس

قطعه

ناظرا فیه سل بالله مرحمة — علی المصنف واستغفر لصاحبه

ای ناظر ایسته مرحمت الله ذاتیدن — تصنیف قیلغوچی یینه غفران ایکاسینه

واطلب لنفسک من خیر تزید به — من بعد ذلک غفرانا لکاتبه

اوزنفسینکا وچون ایسته نه خیر که دورا — سونکره طلب ایت مغفرتی کاتبینه

قطعه

لو ان لی یوم التلاق مکانة — عند الرؤف لقلت یا مولانا

اکر یوم الجزا ده بولسه ایردی منکا هم جاهی — دیر ایردیم حضرت تنکریده من ای رب مولانا

انا المسیء وانت مولی محسن — ها قد اسأت واطلب الاحسانا

من اول بر شخص بدکردار واحسانجی ایکام دورسن — یما نلیق ایلادیم ایمدی تیلارمن سندین احسانا

مناجات در اتمام کتاب بدرگاه قاضی الحاجات

یارب ایلا بو شرح نی مقبول — تا که باقسون انکا کروه فحول

مکتب اچره او قوسه هر اولاد — هر نصیحت عنه آنی قیل معتاد

علما آنی اعتبار ایتسون — فضلا نخشی یاد کار ایتسون

نه مشقت که چیکتی خواجه مراد — مونی نشری وچون انی قیل شاد

بعد ما تم قلت فی اکر انا — رب حسن لنا خواتمنا

کتبه الاحقر سراج الدین مخدوم بن ملا امین زاهد آخوند مرحوم

خاتمه

گلستان نظم الخوجی کشف یعنی مطالب ایلا کان الجمیع الله تعالی ازین تصنیف عنه رحمت ایسه ایکیل وصاحبیم غفران طلب ایلا ایکیل ۱۲ ۵۴ بیت

کلمه سیدا کی با تقویت عمل او وچون کیلیشدور تقریری تأثیریه دور سایلیب مطالعه ایتکان کیشی اوزنفسیکا فیض مراد ایتسون ورانه طلب ایلا ایکیل یعنی اوزنه مغفرت ایستیب ایکیل ۱۲ ۵۵ لو ان

تحقیق منکا قامت ترجمه منثوره سی اکر حضرت ایسه ایدی من ای صاحبیم من

بخشیلیک قیلوینک ما ۵۴

منظور سی شول که ترجمه قطعه

ای ایلاچم مهربان قاشیده دیرمن

تحقیق من گناه قیلدیم تیلاریمن

واقع بولمیش دور ۱۲

www.ziyouz.com kutubxonasi

ساقی نامۂ کتاب گلستان بر اگلگشت یاران وخلان بطریق منبلجات بجناب قاضی الحاجات

علامۂ فاضل و جہبذ کامل فخر المدرسین الکرام قدوۃ المحققین العظام شاعر الفصیح و صاحب الدیوان و شرح عقائد غیر منقوطہ وغیرہما من الرسائل سید احمد و صلی سمرقندی جناب لاری دین اطال اللہ عمرہ

شکر للہ جوش زد در این زمان بحر کرم — بامراد خویش ہر کس رو بر و شد دمبدم

در گلستان مقاصد غنچہ ہا گل گل شگفت — گشت ہر یک برگ گل بر دیدہ ہا چون جام جم

چون گلستان جناب سعدی شیرین سخن — یافت زیب ترجمہ از کلک آن والا شیم

آنکہ او سید مراد خان خواجۂ عالی نسب — شد گلستان گلشن معنی ازان صاحب قلم

بوی جان آید دماغ ہوش را از خامہ اش — آخر از گلبیزی گلکش گلستان شد ارم

سر بسر حرف گلستان را بہ ترکی کرد شرح — شکر جان را بہ شیر روح گویا کرد ہم

صورت ہر یک حکایت را کشید اندر بیان — در نظر تصویر ہا ایش چون بت چین محترم

الغرض شد یک کتاب مستطاب دلفریب — ہر کسی را می سزد ساز دباو صرف دم

از سر ادراک وصلے بہر سال ترجمہ — (وہ عجب شرح گلستان معانی) زد رقم

۱۳۲۲

علامۂ زمان جائز قصب السبق عرفان فاضل محقق و کامل مدقق جامع المعقول و المنقول و مشید ارکان الفروع والاصول صاحب مفتاح الادب و جواہر الایقان حاجی الحرمین ملا عبد القادر کاشغری الآرتوجی (وغیرہما من الرسائل ۱۲)

جناب لاری دین ادام اللہ وجودہ امثالہ

زہی مژدہ کہ دل آئینہ ہستی نے — مصفا قیلدی بو شرح گلستان

جہان باریچہ پایدار ایلاکیل — تماشا قیلیب کانی ہم صبح و شام

دائمی خلق ارا نامدار ایلاکیل — بو باغ مرادا ایلادوم اختتام

کہ بیتکور مدعو نکا فرزان مرحرین — کہ یوق بر بیکنکا کلانیم بیتمیک

فنا بادیغہ بر مایل غیل بو بارین — خدایا اوتیکنکا بر بانیم بیتمیک

رادم کلشنی کیمی شاداب قیل — بجناب قاضی الحاجات

تماشا گہ جسملہ طلاب قیل — بطریق منبلجات

کہ گلگشت ایتیب صبح ایلا شعم لار — گلستان بر اگلگشت یاران

موتکار غیبت ادتسو نلار ایام لار — وخلان

تاریخ

کیشی باتسا کرمونکا پیدا آنوسی

غلط سود دیمیر بلکہ قند آنوسی

قیلیب دور موتی تر کی خواجہ ایرام

کہ تابسون دیبان باریچہ غیر بن کلام

گلستانی بحریہ غوص اولوب

کہ غوص لیق اوزینہ غواص اولوب

ایلیب معنی درین نشار ایلادی

خلایق ارا طرفہ کار ایلادی

بہ بیب بو گلستانہ دار سخن

فصاحتلہ آچتی بلاد سخن

کہ قیلدی گلستانہ طرفہ نہ

باری بردن اولدی آنی بار

تماشا قیلن لار باری بیکای

غلط سوز لادیم بلکہ شکر بیکای

خدایا رحمت

www.ziyouz.com kutubxonasi

دماغ اهل معنی بولدی آندن ٭ سراسر عطرزار و سنبلستان
معارف مطلع اورانی آینک ٭ کیلیب الفاظی کویا بلبلستان
سواد خط لاری چون زلف دلدار ٭ قیلور طالب خیالی نی شبستان
نقاطی دستگاه زیب و زینت ٭ مضامینی سراپا شکرستان
عجب گلشن که دایم دور بهاری ٭ تموز اولسون کوز اولسون یازستان
تعجب قیلمه بو گلشن مرادی ٭ علاج درد مخموران و مستان
اگر شهباز فکری قیلسه جولان ٭ بولور شراح لار طفل دبستان
مرا بلبلان دیسام سزادور ٭ بلی لایق انکا شوق گلستان
دلی مدحیده قاصر دور عبارت ٭ گل تاریخنی قیل مطلبستان
بو مصرع غنچه دن آچیلدی تاریخ ٭ مراد بلبلان شوق گلستان

صاحب فضیلت و افضال و معدن معارف کمال

مولانا الهام مفتی الانام داملا تورسون محمد اعلم حضرت سلطانی جنابلاریدین سلمه الله تعالی

جهانه کیلدی بو ترکی گلستان ٭ الف لار انده کویا سرو بوستان
خط مشکین و خال نقطه برلان ٭ طبیعت لار عنه کویا عنبرستان
بهارستان ایرور بین السطوری ٭ قایو کونکلنه کیم بولمیش زمستان